

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Kauppakorkeakoulu

Urheilemalla ura urkenee?

Entisten huippu-urheilijoiden siirtyminen työelämään ja heidän
esimiestensä näkemyksiä huippu-urheilijoista työelämässä

Johtaminen
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2013
Laatija: Petri Hirvonen
Työn ohjaaja: Pasi Sajasalo

Tekijä Petri Hirvonen	
Työn nimi Urheilemalla ura urkenee? – Entisten huippu-urheilijoiden siirtyminen työelämään ja heidän esimiestensä näkemyksiä huippu-urheilijoista työelämässä	
Oppiaine Johtaminen	Työn laji Pro gradu - tutkielma
Aika Kesäkuu 2013	Sivumäärä 124 sivua ja liitteet 2 sivua
<p>Tiivistelmä</p> <p>Huippu-urheilu on edelleen tärkeässä roolissa suomalaisille ja urheilijoiden menestymistä kansainvälisellä tasolla toivotaan kaikissa maamme ikäryhmissä. Urheilu-uran päätyminen ja työelämään siirtyminen on kuitenkin haasteellinen vaihe usean huippu-urheilijan elämässä, sillä urheilu-urien aikana urheilijoilla on harvoin aikaa olla normaalissa palkkatyössä.</p> <p>Tutkimusta varten haastateltiin kuusi entistä huippu-urheilijaa, jotka kaikki olivat kilpailleet yksilölajeissa. Lisäksi jokaisen huippu-urheilijan esimiestä haastateltiin tutkimusta varten. Haastattelut toteutettiin temahaastatteluina. Tässä tutkimuksessa on pyritty selvittämään huippu-urheilijoiden tärkeimpiä sidosryhmiä heidän urheilu-uransa eri vaiheissa sekä huippu-urheilijoilta on selvitetty heidän omia näkemyksiään urheilun kautta oppimistaan taidoista/luonteenpiirteistä ja niiden hyödyntämisestä työelämässä. Lisäksi huippu-urheilijoiden esimiehiltä on pyritty selvittämään heidän näkemyksiään huippu-urheilijoista työntekijöinä ja syitä, jotka ovat johtaneet huippu-urheilijan palkkaamiseen.</p> <p>Tutkimuksen tuloksina määriteltiin huippu-urheilijoiden tärkeimmät sidosryhmät urheilu-uran eri vaiheisiin. Huippu-urheilun kautta urheilijat olivat kehittäneet useita hyödyllisiä taitoja/luonteenpiirteitä, joita he olivat onnistuneesti kyenneet siirtämään työskentelyyn työelämässä. Tätä seikkaa tukivat vahvasti myös esimiesten näkemykset huippu-urheilijoista työntekijöinä. Esimiehet pitivät huippu-urheilutaustaa ehdottoman positiivisena tekijänä, mutta rekrytointiprosessin kannalta huippu-urheilutaustaa tärkeämpinä tekijöinä nähtiin substanssiosaaminen/aiempi työkokemus sekä muut persoonallisuuteen vaikuttavat tekijät. Tutkimuksessa on myös esitelty jatkotutkimusehdotuksia.</p>	
Asiasanat Uransiirtymä, huippu-urheilu, urheilu-ura, työura, sidosryhmä	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimuksen taustaa	6
1.2	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	7
1.3	Tutkielman rakenne	9
1.4	Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja yleinen viitekehys..	9
2	HUIPPU-URHEILU	12
2.1	Nykypäivän huippu-urheilu Suomessa	15
2.2	Huippu-urheilija	17
2.2.1	Huippu-urheilijan psykologinen profiili	17
2.2.2	Huippu-urheilijoiden henkinen kovuus	22
2.2.3	Huippu-urheilu ja työllistyminen	26
3	URASIIRTYMÄT	29
3.1	Yleinen käsitys urasiirtymistä	29
3.2	Toisen uran käsite	32
3.3	Urheilijoiden urasiirtymät	34
3.3.1	Urheilijoiden uran vaiheet	35
3.3.2	Urheilijoiden kokemukset uran loppumisesta ja siirtymästä urheilu-uran jälkeiseen aikaan	38
4	SIDOSRYHMÄTEORIA	40
4.1	Laaja ja kapea sidosryhmänäkemys	40
4.2	Sidosryhmien kolme pääosa-aluetta	41
4.3	Sidosryhmien luokittelu	43
4.3.1	Piilevät sidosryhmät	44
4.3.2	Huomattavat sidosryhmät	45
4.3.3	Ratkaisevat sidosryhmät	46
4.4	Yksilön sidosryhmäteoria	46
4.5	Urheilijoiden sidosryhmät	50
5	MENETELMÄT	52
5.1	Tutkimusaineisto	56
5.2	Tutkimuksen toteutus	57
5.2.1	Tutkimusta varten haastateltujen henkilöiden kuvaus	58
5.3	Tutkimuksen luotettavuus	60
6	TULOKSET	63
6.1	Urheilijoiden elämäntarinat	63
6.2	Urheilijoiden elämäntarina-narratiivien teema-analyysi	80

6.2.1	Urheilijoiden tärkeimmät sidosryhmät urheilu-uran eri vaiheissa	81
6.2.2	Urheilijoiden tuntemukset urheilu-uran loppumisesta.....	89
6.2.3	Urheilijoiden urheilusta oppimat taidot ja näkemykset kehittyneistä luonteenpiirteistään.....	91
6.2.4	Urheilutaustan hyödyt työelämässä	92
6.2.5	Urheilijoiden näkemykset urheilutaustan vaikutuksesta työnhaussa.....	96
6.3	Urheilijoiden esimiesten haastatteluista esiin nousseet teemat	98
6.3.1	Esimiesten oma urheilutausta ja arvostus huippu-urheilua kohtaan	98
6.3.2	Esimiesten näkemykset urheilijoista työntekijöinä.....	101
6.3.3	Urheilutaustan merkitys rekrytointipäätöksiin	106
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	111
	LÄHTEET	121
	LIITTEET	

LIITE 1 Urheilijoiden haastattelujen teemarunko

LIITE 2 Esimiesten haastattelujen teemarunko

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Olen itse urheillut Suomen uinnin huipulla pitkän aikaa. Aloitin uintiharrastukseni jo vuonna 1996 ja olen kiertänyt lähes kaikki maajoukkueetasot läpi. Nyt olen kuitenkin todennut sen tosiasian, että urheilu-urani on todennäköisesti jo sen loppupuolella ja työelämän haasteet ovat jo kulman takana odottamassa. Olen joutunut tekemään useita valintoja urheilu-urani takia ja työelämään siirtyminen tuntuu hieman oudolta, mutta jännittävältä tapahtumalta. Täyspainoinen urheilu ja kokopäivätyö eivät ole ainakaan uinnissa samaan aikaan mahdollisia, mikäli tarkoituksena olisi tehdä molempia täydellä intensiteetillä. Maa-ilman huipulle tähtäävä urheilija käyttää keskimäärin 20–30 tuntia viikossa harjoitteluun, joten tämän sovittaminen 40 tunnin työviikkoon tuottaa selvästi suuria vaikeuksia. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi aamuharjoitusta klo 6–8, jonka perään töitä klo 8–16 ja tämän jälkeen vielä klo 16–18 toinen harjoitus. Monet vastaavaa yrittäneet ovat joutuneet toteamaan yhtälön mahdottomaksi toteuttaa ilman että molemmat osapuolet joutuvat kärsimään.

Urheilu on määrittänyt tekemistäni ja omaa olemustani koko nuoruusikäni. Nyt, kun aktiiviura lähenee loppuaan, ajatus sen päättymisestä tuntuu hyvin oudolta. Uinti on luonnollisesti antanut minulle paljon ja tästä syntyikin idea tutkimuksen tekemiseen: miten urheilija voi hyödyntää urheilu-uraansa työelämään siirtyessä? Itse olen tiedostanut jo pidemmän aikaa, että uinti ei tule minua koskaan elättämään, ja olen käynyt vuosittain kesätoissa täytettyäni 18 vuotta. Monet urheilijat eivät kuitenkaan tee tätä valintaa, vaan päättävät antaa urheilu-uran viedä heitä täydellä voimalla eteenpäin ja he käyttävät kaiken aikansa urheilujohtoisesti. Kuinka siis tällaiset urheilun varaan heittäytyneet ovat onnistuneet käyttämään urheilu-uraansa hyödyksi ensimmäisen työpaikkansa saamisessa ja työuransa alkutaipaleella?

Huippu-urheilijalla, joihin tutkimuksessa on tarkoituksena keskittyä, on uransa "huippuvaiheessa" useita tärkeitä henkilöitä tukemassa urheilua ja mahdollistamassa urheilijan täysipainoista keskittymistä harjoitteluun ja kilpailuun.

Valmentaja, sponsorit, perhe, ystävät ja muut tukijat, kuten Olympiakomitea, ovat tärkeitä sidosryhmiä urheilijalle, joka pyrkii kansainväliseen menestykseen maailman huipulla. Nämä sidosryhmät eivät kuitenkaan automaattisesti häviä, kun urheilu-ura loppuu, vaan niiden rooli voi muuttua; osa ryhmistä häviää, osan merkitys kasvaa ja osan heikkenee. Tutkimuksessa pyrin selvittämään kunkin sidosryhmän merkitystä tässä siirtymävaiheessa ja työuran alussa, mitkä ovat tärkeimpiä sidosryhmiä ja mitkä menettävät merkitystään urheilijalle?

Toinen mielenkiinnon kohde tutkimuksessa on selvittää urheilijoiden työnantajien näkemyksiä urheilijoista työntekijöinä. Urheilijoita pidetään yleisesti ottaen ei-akateemisissa yhteyksissä julkaistuissa kirjoituksissa erinomaisina työntekijöinä monien urheilun kautta saamiensa taitojen ansiosta, mutta aihetta on tutkittu akateemisella tasolla varsin suppeasti. Täten tutkimuksessa halutaankin selvittää myös niitä seikkoja, mitkä ovat vaikuttaneet työnantajan päätökseen palkata urheilija muiden kandidaattien joukosta, jotka monien silmissä paperilla näyttävät etenkin työhistoriansa osalta huomattavasti vahvemmilta vaihtoehdoilta.

1.2 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tutkimuksessa keskeisimpinä käsitteinä ovat: *urasiirtymä*, *huippu-urheilu*, ja *sidosryhmä*, *urheilu-ura ja työura*.

Uraasiirtymä tulee englannin kielen termistä *career transition*, jota on alettu käyttää tutkimustermistössä 1980-luvulta alkaen, ja termin ensimmäisenä käyttäjänä ja määrittäjänä on pidetty Meryl Louisia, joka kirjoitti aiheesta artikkelissaan vuonna 1980 (Koivunen ym. 2012). Termin käyttö yleistyi 1990- ja 2000-lukujen aikana ja on vakiinnuttanut asemansa englanninkielisessä organisaatio- ja johtamistutkimuksessa.

Huippu-urheilun käsite on hyvin laaja ja Suomen Olympiakomitea on määrittellyt termin seuraavasti:

Huippu-urheilulla tarkoitetaan aikuisten ja 16–18-vuotiaista alkaen myös nuorten maajoukkue-tasosta toimintaa, jonka päämääränä on urheilijoiden menestyminen kansainvälisissä urheilutapahtumissa ja arvokilpailuissa, sekä kansainväliseen menestymiseen tähtäävää vammaisurheilua. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio 2004, 20.)

Tällaista määrittelyä vastaavia huippu-urheilijoita oli Huippu-urheilutyöryhmän muistion (2004) ilmoittamien tietojen mukaan noin 2000, joista vammaishuippu-urheilijoita noin 200. Näistä 2000 henkilöstä noin 1000 sai pääasialliset tulonsa huippu-urheilusta ja näistä 1000:sta noin 700 oli suomalaisia. Nämä noin 300 ulkomaalaista olivat kaikki eri palloilulajien urheilijoita. Samaisessa muistiossa todetaan Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n arvion mukaan Suomessa olevan 14–18-vuotiaita aktiivisesti SM-tasolla kilpailevia urheili-

joita jopa noin 15000, joista eri ikäkausimaajoukkueiden toimintaan kuuluu lähes 3000 nuorta urheilijaa. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004, 20).

Pekkalan väitöksessä (2011) huippu-urheilun käsitteeseen liitettiin kuvion 1 mukainen selvennös huippu-urheilun ympärillä olevista osa-alueista ja tekijöistä:

KUVIO 1 Huippu-urheilun osatekijät ja -alueet (Pekkala 2011, 26).

Kuviosta 1 käyvät hyvin ilmi kaikki ne osa-alueet (tässä tapauksessa 13 kpl), jotka voidaan liittää huippu-urheilun käsitteeseen. Näistä osa-alueista moni voidaan nähdä myös urheilijalle tärkeinä toimijoina eli sidosryhminä.

Sidosryhmän käsitettä teorian muodossa käsitteli ensimmäisenä Richard Freeman (1984) teoksessaan "Strategic management: A Stakeholder Approach". Tässä tutkimuksessa käytettävä Mitchell ym. (1997) luoma sidosryhmäteoria perustuu Freemanin ajatuksiin. Teoriassa oleellisena asiana katsotaan "the principle of who and what really counts", eli suomennettuna "periaate sille, kuka ja mikä todella vaikuttaa". Teorian päätarkoituksena on siis määrittää organisaatiolle (tässä tapauksessa urheilijalle) tärkeimmät toimijat, joilla on merkittävimmät vaikutukset yrityksen toimintaan.

Urheilu-uran ja työuran käsitteiden erottaminen ja määrittäminen on tämän tutkimuksen kannalta tärkeää. Tässä tutkimuksessa urheilu-uralla tarkoitetaan sitä aikaa henkilön elämästä, jolloin henkilö kilpailee ja harjoittelee aktiivisesti oman lajinsa parissa. Urheilu-ura alkaa siitä hetkestä, kun henkilö aloittaa lajinsa harrastamisen ja päättyy siihen, kun henkilö toteuttaa lopettamispäätöksen urheilu-urastaan lopettaen aktiivisen kilpailu- ja harjoittelutoiminnan. Vastaavasti työuralla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan sitä aikaa henkilön elämässä, jolloin hän ansaitsee elantoaan muuten kuin urheilemalla. Työura voi alkaa jo urheilu-uran aikana ja tulot työuralla voivat olla liitoksissa henkilön urheilu-uraan, mutta tulonlähteenä ei toimi itse urheilu, vaan palkkatyö tai yrittäjyys.

1.3 Tutkielman rakenne

Tämä tutkielma on pyritty kirjoittamaan yleisesti tiedemaailman käytössä olevan IMRD-muodon mukaisesti, jossa tutkielman rakenne noudattaa introduction – johdanto, methods – menetelmät, results – tulokset ja discussion – pohdinta –rakennetta.

Johdantoa seuraavassa huippu-urheilu-luvussa pyritään perustelemaan lyhyesti huippu-urheilun asemaa Suomessa käymällä läpi huippu-urheilun historiaa olympialiikkeen kautta sekä esittelemällä nykypäivän huippu-urheilun kenttää ja sen toimintaa Suomessa. Lisäksi luvussa pureudutaan myös itse huippu-urheiliijaan tarkastelemalla huippu-urheilijan psykologisia ominaisuuksia, joiden voidaan katsoa liittyvän olennaisesti tutkimuksen mielenkiinnon kohteena olevaan työnantajien näkemykseen huippu-urheilijoista työntekijöinä.

Kolmannessa luvussa käsitellään urasiirtymän käsitettä niin yleisellä, kuin urheilijoiden tasolla. Luvussa käydään läpi urheilijoiden uran eri vaiheita sekä käsitellään urheilijoiden kokemuksia aktiiviuran päättymisestä sekä sitä seuraavasta siirtymästä työuralle ja tutkitaan myös näiden aiheuttamia tunteita ja kokemuksia urheilijoissa.

Neljännessä luvussa tuodaan esille kolmas tutkimuksen keskeinen käsite, sidosryhmä, esittelemällä yleistä sidosryhmäteoriaa ja ottamalla esille urheilijoiden näkökulmaan erinomaisesti sopivan yksilön sidosryhmäteorian. Yksilön sidosryhmäteoria on varsin tuore näkemys ja tässä tutkimuksessa sen kohdalla esitellään laajasti Wartiovaaran (2012) tekemää tutkimusta.

Tutkielman viides luku käsittelee tutkimusmetodiikkaa sekä valittujen tutkimusmetodien taustakirjallisuutta ja tutkimuksen luotettavuutta. Tässä yhteydessä käydään läpi myös tutkimuksen toteutus ja kuvaillaan tutkimusaineisto.

Kuudennessa luvussa esitellään tutkimuksen tulokset tutkimuskysymyksiin pohjautuen ja seitsemäs luku sisältää saatujen tulosten pohdintaa ja analysointia teoriaan pohjautuen. Lisäksi pohdinnan yhteydessä käydään läpi tutkijan omia näkemyksiä tutkimukseen liittyen sekä esitellään jatkotutkimusehdotuksia.

1.4 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja yleinen viitekehys

Tutkimuksella voidaan nähdä olevan kaksi päätavoitetta:

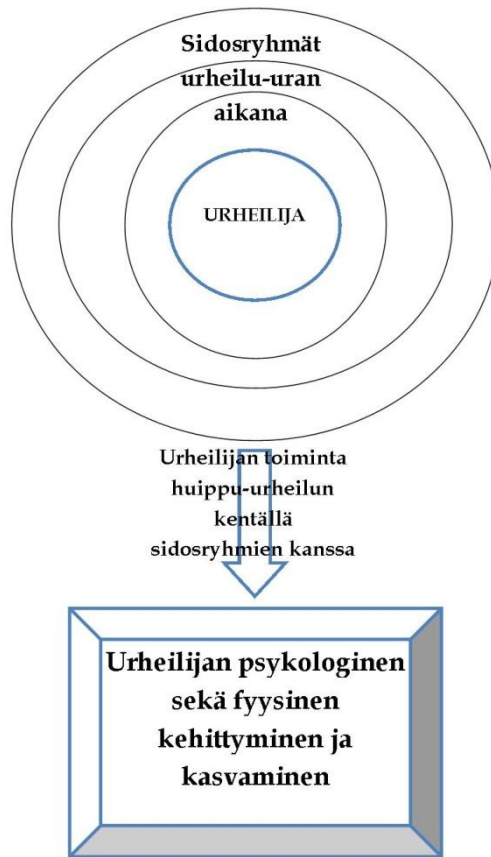
1. Selvittää huippu-urheilijalle tärkeimmät sidosryhmät huippu-urheilun loppuvaiheessa ja työuralle siirryttäessä
2. Selvittää työnantajien näkemyksiä urheilijoista työntekijöinä ja niitä syitä, jotka johtivat urheilijan palkkauspäätökseen

Ensimmäisen tavoitteen osalta on mielenkiintoista selvittää mitkä ovat olleet urheilijoilla tärkeimpiä sidosryhmiä kussakin vaiheessa ja nähdä onko eri urheilijoiden välillä yhtäläisyyksiä sidosryhmissä ja niiden tärkeydessä. Nämä sidosryhmät selvittämällä voitaisiin mahdollisesti pyrkiä helpottamaan vastaavassa tilanteessa tulevaisuudessa olevia urheilijoita heidän siirtymänsä osalta. Samalla voidaan saada tietoa siitä, kuinka tutkimuksessa olleet henkilöt ovat kokeneet siirtymän ja saada täten suomalaista tutkimustietoa aiheesta, jota on lähinnä tutkittu ulkomailla.

Tutkimuksen toinen päätavoite on saada selville työnantajien näkemyksiä huippu-urheilijoista työntekijöinä ja syitä, jotka ovat johtaneet palkkaamiseen. Tätä aihetta ei ole aiemmin tutkittu juuri lainkaan varsinkaan Suomessa. Työnantajien näkemykset ovat todella mielenkiintoisia, sillä niiden perusteella voidaan vertailla urheilupsykologian esittelemiä urheilijoiden psyykkisiä ominaisuuksia, joiden voidaan katsoa edistävän urheilijoiden suoriutumista työmarkkinoilla, ja työnantajien näkemyksiä urheilijoista. Tämän avulla voidaan saada tietoa siitä, ovatko urheilijat pystyneet siirtämään urheilusta saamaansa osaamista työelämään. Täten tutkimuksen päätutkimuskysymyksinä voidaan pitää seuraavia:

1. Mitkä ovat olleet urheilijoiden tärkeimmät sidosryhmät urheilu-uran eri vaiheissa?
2. Miten urheilijat kokivat urheilu-uran loppumisen ja siirtymän työelämään?
3. Mitä taitoja urheilijat kokevat oppineensa urheilu-uraltaan ja mistä näistä taidoista urheilijat ovat pystyneet parhaiten hyötymään työelämässä?
4. Miten urheilijat ovat kokeneet työnantajien arvostavan heidän urheilutaustaansa työnhaussa ja töihin päästyään?
5. Miten työnantajat näkevät urheilijat työntekijöinä?
6. Miten työnantajat päätyivät palkkaamaan urheilijan?
7. Onko työnantajan omilla kokemuksilla urheilusta vaikutusta tämän urheilijamyönteisyyteen?
8. Miten työskentely urheilijan kanssa on vaikuttanut työnantajan käsitykseen urheilijoiden palkkaamisesta?

Tutkimuksen yleistä viitekehystä on pyritty kuvaamaan kuviossa 2. Viitekehyksessä kuvataan urheilija ja tämän sidosryhmät urheilu-uran aikana ja se, kuinka urheilijan toiminta sidosryhmiensä kanssa läpi urheilu-uran muovaa häntä henkilönä jota seuraa urheilijan psykologinen ja fyysinen kehitys ja kasvu.

KUVIO 2 Tutkimuksen yleinen viitekehys.

2 HUIPPU-URHEILU

Huippu-urheilulla on pitkät historialliset perinteet Suomessa. Kansainvälinen urheilumenestys oli yksi tärkeimmistä kansallisen identiteetin rakentajista varsinkin itsenäisyyden alkuvuosina. Suomi olikin ennen sotia yksi urheilun todellisista suurmaista, mikä oli Suomen väkilukuun suhteutettuna hyvin poikkeuksellista maailmassa. Olympialiikkeen voimistuminen viime vuosisadan aikana ja uusien maiden mukaantulo kansainväliseen olympiaurheiluun on johtanut Suomen kokoa ja väkilukua vastaavan paikan ottamiseen kansainvälisessä huippu-urheilukentässä. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004, 12).

Suomen urheiluhistorian kannalta tärkein instituutio on kiistämättä ollut olympialiike. Nykyaikainen olympialiike sai alkunsa, kun ranskalainen paroni Pierre de Coubertin ehdotti ensimmäisen kerran vuonna 1887 kansainvälisten olympiakisojen järjestämistä, ja uudelleen vuonna 1892. Coubertinin idea sai riittävän kannatuksen vuonna 1894, jolloin Pariisissa pidetyssä kongressissa perustettiin Kansainvälinen Olympiakomitea (KOK). Tällöin päätettiin myös ensimmäisten olympiakisojen järjestämisestä Ateenassa 1896. (Siukonen 1996, 15.)

Ammattiurheilun ja amatööriurheilun erottaminen oli olympiahistorian kannalta merkittävässä roolissa. Esimerkiksi yleisurheilussa urheilijoiden saamat palkkiot kilpailuissa esiintymisestä olivat tavallisia 1800-luvun loppupuolella. Pierre de Coubertin päätti kuitenkin olympialiikkeen perustamisen yhteydessä tehdä erittäin selväksi, että olympiaurheilu on amatööriurheilua. Tämä liittyi tuolloin vallinneeseen käsitykseen, jonka mukaan ammattiurheilija ei urheillut vain urheilun itsensä vuoksi, vaan saadakseen siitä elantonsa. Urheilu-suoritukseen liitetyn puhtauden ja reilun pelin noudattamisen kannalta ammatimaisuus nähtiin haitallisena. Ajan ajatteluun liittyi myös moraalinen ja eettinen näkökanta amatööriyteen, sillä ammatimainen urheilu nähtiin halparvoisempina kuin henkisesti korkealaatuisempi amatööriurheilu. Taustansa tämä ajattelumalli sai 1800-luvun romanttisesta filosofiasta. (Martiskainen 2006, 349.)

Amatööriyden määrittely syntyi Ruotsissa 1907, kun Svenska Idrottsförbundet määritteli amatööriksi *”urheilun harjoittajan, joka ei vuoden 1907 jälkeen koskaan ole saanut pääasiallista toimeentuloaan urheilun opettamisesta, ei koskaan ole*

osallistunut näyttökseen tai kilpailuun maksua vastaan, ei koskaan ole osallistunut kilpailuun ei-amatöörejä vastaan eikä koskaan ole myynyt, vaihtanut, pantannut tai näytteille asettanut voittamiaan palkintoja.” Rajaus oli todella tarkka ja raju, sillä säännöksen ei koskaan –termin käyttäminen tarkoitti myös konkreettisesti sitä – yksi lipsahdus säännön muovaamalta tieltä tarkoitti urheilijan tuomitsemista ikuisesti ammattilaiseksi. KOK otti tämän ruotsalaisten kehittämän määritelmän omaan käyttöönsä Tukholman 1912 kisojen yhteydessä. (Martiskainen 2006, 349.) Ensimmäinen säännöksen uhri oli USA:n yleisurheilija Jim Thorpe, joka voitti ylivoimaisesti Tukholmassa 1912 5- ja 10-ottelun, mutta joutui palauttamaan mitalinsa seuraavana vuonna. Oli käynyt ilmi, että Thorpe oli saanut pieniä korvauksia muutamista baseball-otteluista, joihin hän oli osallistunut (Siukonen 1996, 26).

Suomi liittyi Kansainvälisen Olympiakomitean toimintaan vuonna 1906, jolloin olympiakisat järjestettiin jälleen Ateenassa. Nämä kisat olivat olympiakisojen kymmenvuotisjuhlakilpailut, joilla ei ollut virallista olympiastatusta, mutta niiden tulokset on otettu huomioon suurimmassa osaa olympiakirjallisuutta. Suomi ei vielä tällöin ollut osa KOK:n jäsen, eikä Suomella myöskään ollut omaa olympiakomiteaa. Suomelta kisoihin osallistui nelihenkinen joukkue, joka toi tuomisinaan kisoista kaksi kultamitalia ja yhden pronssin. (Siukonen 1996, 17.)

Suomen varsinainen läpimurto urheilussa tapahtui Hannes Kolehmaisien myötä, joka vuoden 1912 Tukholman olympialaisissa otti kultaa 5000 m:llä, 10000 m:llä ja maastojuoksussa, sekä hopeaa maastojuoksun joukkuekisassa. Tukholman kisoista Suomen joukkue saavutti kaiken kaikkiaan yhdeksän kultaa, kahdeksan hopeaa ja yhdeksän pronssia. Suomi edusti kisojen avauksessa Venäjän suurruhtinaskuntaa, mutta tuloksiin suomalaisten mitalit kirjattiin erilleen emämaasta. Kolehmaisien ohella Suomen ”suurjuoksijoihin” voidaan laskea Paavo Nurmi sekä Ville Ritola, jotka toivat Suomelle nykymittakaavassa lähes uskomattoman menestyksen olympiakisoista: 14 kultamitalia ja 6 hopeista. (Siukonen 1996, 18–19.) Suomen huomattavaan menestykseen olympiakisojen alkuaikoina vaikutti vahvasti se seikka, että esim. vuoden 1912 Tukholman kisoihin osallistui 27 kilpailevaa valtiota (Bergvall 1913, 10) ja Suomi pystyi naapurimaana lähettämään kisoihin suuren joukkueen, kun taas kauempana sijainneet valtiot lähettivät huomattavasti pienempiä delegaatioita mm. 1900-luvun alkupuolen matkustamismahdollisuuksien vuoksi.

1920-luvulla alkoi suomalaisille tärkeä osa olympia-aatetta: olympialaisten talvikisat. Vuonna 1922, vastoin Pierre de Coubertinin tahtoa, päätettiin järjestää Ranskan Chamonixissa ”Kansainvälinen urheiluviikko 1924”. Tapahtumasta tuli erittäin onnistunut ja se nimettiinkin jälkikäteen ensimmäiseksi talviolympialaisiksi. Suomi ja muut Skandinavian valtiot menestyivät kisoissa erinomaisesti voittaen 28 43:sta jaossa olleesta mitalista Suomen sijoituessa mitalitaulukossa toiseksi Norjan jälkeen. Vaikka valtiot olivatkin aiemmin vastustaneet talviolympialaisten ideaa, menestyksekkäiden kisojen jälkeen myös pohjoismaiden tuki kisojen järjestämiselle joka neljäs vuosi oli taattu. (Wallechinsky 2001, 6.)

Ammattiurheilu oli osa Suomen urheilukulttuuria jo 1800-luvun lopulla, jolloin useissa hiihtokisoissa voittajille jaettiin yleisesti rahapalkintoja, jotka vastasivat normaalin työmiehen kohtalaisen pitkän ajan palkkaa. Myös yleisurheilussa jaettiin palkintoja, jotka saattoivat vastata jopa rautatietyöntekijän kahden kuukauden palkkaa. KOK:n asettaman amatöörivaatimuksen johdosta Suomen tuli myös reagoida säännökseen asettamalla omat sääntönsä amatööriurheilulle. Vuoden 1916 Suomen voimistelu- ja urheiluliiton (SVUL) säännöksiin täsmennettiin siten, että *”Suomessa pidettyjen kilpailujen kotimainen osallistuja oli oikeutettu matkustamiseen, ruokaan ja asuntoon liittyvien kulujen osalta enintään 8 markan päiväkorkvaukseen enintään 6 päivän ajalta.”* Kahdeksan markkaa vuonna 1916 vastaa euroissa noin 16,55 euroa. (Martiskainen 2006, 350.)

Suomalaiset saivat kokea amatöörisäännöksen vaikutukset konkreettisesti 1910-30-luvuilla, kun usean suomalaisen huippu-urheilijan ympärillä velloivat ammattilaisuushuhut. Ensimmäinen tilanne Suomessa, jossa kansainvälisiä amatöörisäännöksiä jouduttiin noudattamaan, oli Lauri ”Tahko” Pihkalan siirtyminen SVUL:n urheilukonsulentiksi, jonka myötä hän sai taloudellista korvausta urheilun opettamisesta. Tämä oli vastoin kansainvälisiä säännöksiä, ja Pihkala erosikin urheiluseurastaan Helsingin Kisa-Veikoista. Toinen mielenkiintoinen tapaus oli Hannes Kolehmainen veli, William Kolehmainen, joka teki tietoisin valinnan, ja siirtyi Amerikkaan ammattiurheilijaksi. Myös monet muut suomalaiset juoksijat kävivät Yhdysvalloissa esiintymässä, joista mainittakoon mm. Hannes Kolehmainen, Paavo Nurmi ja Ville Ritola. Nurmen ympärillä velloneet ammattihuhut konkretisoituivat vuoden 1932 olympialaisten alla, kun IAAF julisti Nurmen väliaikaiseen kilpailukieltoon ammattilaisepäilyjen takia ja kielto kesti sinä vuonna järjestettyjen olympialaisten yli. (Martiskainen 2006, 351.)

Urheilun sisäpoliittinen merkitys sotien jälkeen pieneni, kunnes vuonna 1952 järjestettiin kertaalleen sodan takia siirretyt Helsingin olympialaiset. Nämä kisat nousivat jälleen merkittäväksi kansakuntaa yhdistäneeksi tapahtumaksi ja kisojen arvo Suomen maineelle ja urheilulle oli hyvin merkittävä. Sodan jälkeen alkoi myös vammaisurheilun historia Suomessa: suomalaiset sotainvalidit olivat heti toisen maailmansodan jälkeen aktiivisina osallistumassa kansainväliseen vammaisurheilukilpatoimintaan. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004, 12.)

1960- ja 1970-lukujen aikaan liittyi usea huippu-urheilun kannalta merkittävä tapahtuma. Vuonna 1960 järjestetyt Rooman olympialaiset olivat ensimmäiset Suomessa televisoidut olympiakisat. Tätä myötä urheilun medianäkyvyys alkoi kasvaa merkittävästi ja katsojia siirtyikin pois kenttien ja latujen laidoilta televisiovastaanottimien ääreen. Samaan aikaan, 1960- ja 1970-luvuilla, vammaisurheilu jatkoi kehittymistään. Vuoden 1960 Rooman olympialaisten yhteydessä järjestettiin ensimmäiset paralympialaiset. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004, 12.)

Sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat alkoivat aikuistua juuri 1960- ja 1970-luvun taitteessa. Heidän myötä voidaan katsoa ammattimaisen urheilun alkaneen Suomessa. Tämän ajan yksilölajien huippu-urheilijat olivat ensimmäi-

siä, jotka saivat mahdollisuuden harjoitella täyspäiväisesti ympäri vuoden. Samaisten urheilijoiden kansainvälinen menestys johti medianäkyvyyden kasvamiseen. Lisäksi yksilöurheilun ammattimaistuminen johti myös joukkuelajit amatööriurheilusta puoliammattilaisuuteen. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004, 12–13).

Olympiahistorian oleellisena osana oli amatööripohjaisuus, joka kumpusi modernin olympialiikkeen perustajan Pierre de Coubertinin ajatusmaailmasta. Olympialaisiin osallistuvien urheilijoiden tuli olla amatöörejä – aina vuoteen 1981 asti. Tällöin Baden Badenissa pidetyssä Kansainvälisen Olympiakomitean KOK:n 11. olympiakongressissa tehtiin ratkaiseva sääntömuutos, jossa mahdollistettiin ammattiurheilijoiden pääsy olympiakisoihin, mikä lisäsi edelleen olympiakisojen taloudellista ja viihteellistä arvoa. Nykyään olympiakisat ovat maailman seuratuin yksittäinen tapahtuma. Kesäolympialaisten tv-lähetykset keräävät koko maailman katseet ruutujen ääreen. Olympiakisat ovat paisuneet vuosi vuodelta suuremmaksi ja massiivisemmaksi tapahtumaksi ja niiden järjestäminen on kovan kilpailun alla. Olympiakisojen rooli järjestäjämäärän taloudelle on suuri ja ne ovat erinomainen keino markkinoida isäntämaata. (Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004, 13).

2.1 Nykypäivän huippu-urheilu Suomessa

Huippu-urheilu on perinteisesti ollut korkeassa arvossa Suomen kansan keskuudessa. Kansallisessa liikuntatutkimuksessa 2009–2010 kysymykseen ”*Kuinka tärkeää Suomen ja suomalaisten kannalta, että huippu-urheilijat menestyvät hyvin kansainvälisesti*” vastanneista 20 % piti huippu-urheilumenestystä ehdottoman tärkeänä, 57 % melko tärkeänä, 17 % ei juurikaan tärkeänä ja 6 % ei lainkaan tärkeänä. Kaiken kaikkiaan siis 77 % koki huippu-urheilussa menestymisen edelleen joko melko, tai ehdottoman tärkeänä asiana itselleen. Samassa tutkimuksessa selvitettiin suomalaisille tärkeimmät lajit, joissa kansainvälisen menestyksen odotukset urheilijoilta olivat suurimmat. Nämä lajit prosenttiosuuksineen olivat: 1) Hiihto (40 %), 2) Yleisurheilu (35 %), 3) Jääkiekko (34 %), 4) Mäkihypy (22 %), 5) Jalkapallo (14 %), 6) Autourheilu (10 %), 7) Alppilajit (6 %), 8) Uinti (4 %), 9) Tennis (2 %), 10) Taitoluistelu (2 %) ja 11) Lentopallo (2 %). Tutkimuksessa todetaan myös, että verrattuna edelliseen vuosien 2005–2006 liikuntatutkimukseen hiihdon ja yleisurheilun odotukset ovat laskeneet sekä jääkiekon ja jalkapallon menestysodotukset ovat kasvaneet. Miesten odotukset kohdistuvat useimmiten jääkiekkoon, jalkapalloon ja autourheiluun, kun taas naisilla useimmin esiintyivät hiihto, mäkihypy, alppilajit ja taitoluistelu. Hiihdon rooli eri ikäryhmissä vaihteli suuresti; 19–25-vuotiaista nuorista 25 % toivoo kansainvälistä menestystä, kun 50–65-vuotiaiden ryhmässä hiihtomenestystä odottaa 54 % ihmisistä. Tilanne kääntyy päällelleen jääkiekon osalta, jossa nuoret odottavat huomattavasti ikäänntyneitä enemmän.

Kansallisen liikuntatutkimuksen 2009–2010 Kuntoliikuntaliiton toteuttamassa aikuis- ja senioriliikunnan osassa vastaajista peräti 5 % ilmoitti olevansa

kilpaurheilijoita. Luku on kasvanut jokaisessa 2000-luvulla toteutetussa liikuntatutkimuksessa (2001–02 3 %, 2005–06 4 %). Vastaavasti myös kuntourheilijoiden määrä on kasvanut vuosituhannen alkupuolen 15 %:sta viimeisimmän tutkimuksen 19 %:iin. Tutkimuksessa todetaan myös se seikka, että moni kuntourheilijoista osallistuu kilpaurheiluun rinnastettaviin tapahtumiin, mutta he eivät pidä itseään kilpaurheilijoina. Urheilun yleisen luonteen vuoksi kilpaurheilijat ovat pääosin nuoria aikuisia, mikä ilmeni myös tutkimuksessa, sillä 19–25-vuotiaista 11 % ilmoittautui kilpaurheilijoiksi. Vastaavasti yli 35-vuotiaissa kilpaurheilijoiden määrä romahtaa, mikä on melko luonnollista, sillä suurin osa kilpaurheilijoista lopettaa uransa viimeistään 35 ikävuoden paikkeilla. Usean lajin ikämiessarjat alkavat myös juuri 35-vuotiaista.

Suomen menestys kansainvälisissä arvokilpailuissa on vaihdellut vuosien mittaan, mutta yleisesti ottaen 2000-luvulla saavutettu urheilumenestys on kaukana siitä, mitä suomalaiset urheilijat kokivat viime vuosisadan alkupuolella aina 70-luvulle asti. Olympiamenestyksen tarkastelu kuitenkin osoittaa karuja tosiasioita Suomen mitalitilastosta. Suomi on viimeisissä neljissä 2000-luvulla järjestetyissä kesäolympialaisissa voittanut 13 mitalia, joista kolme kultaista, viisi hopeaa ja viisi pronssia, kun vielä vuoden 1984 olympialaisissa Suomi saavutti peräti 12 mitalia, joista neljä oli kultaisia (www.sports-reference.com/olympics/). Samoin myös talviolympialaisissa menestys on hiipunut viime vuosina: vuoden 2002 Salt Lake Cityn olympialaisista Suomen saldo oli seitsemän mitalia joista neljä oli kultaisia, mutta kaksissa viime kisoissa Suomi on jäänyt kokonaan vaille kultamitaleita, huippuna 2010 Vancouverin olympialaiset, joissa Suomi sai vain viisi mitalia. Edellisen kerran Suomen tulos talviolympialaisissa on ollut yhtä heikko vuoden 1972 Sapporon kisoissa. (www.sports-reference.com/olympics/.)

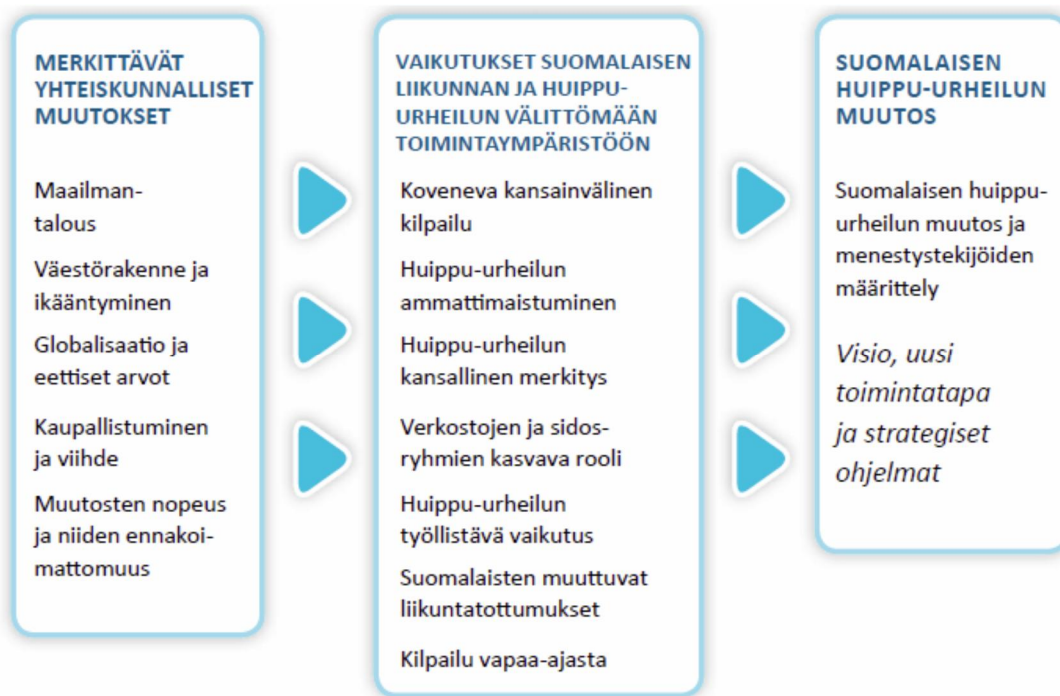
Huippu-urheilun merkitys suomalaisille on todettu kansallisissa liikuntatutkimuksessa vuodesta toiseen. Kilpailumenestyksen hiipumisen pysäyttämiseksi ja Suomen huippu-urheilun nostamiseen takaisin maailman kovimpaan kärkeen perustettiin vuonna 2008 huippu-urheiluryhmä johtajanaan Risto Nieminen, jonka työn tuloksena oli vuonna 2010 julkaistu *Sanoista teoksi – ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi* –raportti. Niemisen ryhmää seurasi Suomen Olympiakomitean ja Paralympiakomitean yhteistyössä toteuttama ja Opetus- ja kulttuuriministeriön tukema huippu-urheilun muutostyöryhmä (HUMU), jonka tehtäväksi muodostui vuonna 2010 julkaistun raportin mukaisen käytännön muutostöiden toteuttaminen. (Huippu-urheilun muutostyöryhmän loppuraportti 2012.) HUMU:n loppuraportissa esitetään työryhmän visio, jonka mukaan:

Visiona on olla paras Pohjoismaa 2020 urheilumenestyksen, urheilujärjestelmän toimivuuden ja urheilun arvostuksen osalta. Tavoite on kova. Onnistuminen edellyttää parempaa osaamista Urheilijan polun kaikissa vaiheissa, vahvistuvaa yhteistyötä huippu-urheilutoimijoiden kesken sekä intohimoista paneutumista Urheilijan polulle niin urheilijoilta, valmentajilta kuin muiltakin toimijoilta.

HUMU pohjustaa loppuraportissaan esittämänsä visiota seuraavan kuvion 3 avulla, jossa esitellään niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet koko huippu-

urheilun muutosprosessiin ja tämän tuloksena syntyneeseen visioon, uuteen toimintatapaan ja strategisiin ohjelmiin.

KUVIO 3 Suomalaisen huippu-urheilun muutokseen johtaneet tekijät (Huippu-urheilun muutostyöryhmän loppuraportti 2012, 7).

Kuviossa tuodaan esille, kuinka urheilua ympäröivä yhteiskunta on muuttunut monella tapaa: maailmantalouden myllerrys, väestörakenteen muutos Suomessa, globalisaation aiheuttamat haasteet myös urheilulle, urheilun kaupallistuminen ja viihdearvon korostuminen sekä näiden kaikkien muutosten nopeus ja ennalta-arvaamattomuus. Nämä tekijät ovat väistämättä vaikuttaneet myös Suomen urheilukenttään ja huippu-urheilun toimintaympäristöön. Tästä yhtälöstä selvitäkseen HUMU ehdottaa uutta visiota, uutta toimintatapaa, jossa urheilijat nostetaan keskiöön sekä uusia strategisia ohjelmia, jotka ovat HUMU:n loppuraportin mukaan urheiluakatemia-ohjelma, huippuvaiheen ohjelma ja osaamisohjelma.

2.2 Huippu-urheilija

2.2.1 Huippu-urheilijan psykologinen profiili

Huipulle pääseminen nykyajan urheilussa ei ole helppoa lajissa kuin lajissa. Karsinta on kovaa ja vain harva selviää maailman eliittiin, maineeseen ja kunniaan. Tämä herättää kysymyksen: millainen on huippu-urheilijan luonne?

Anshel (1994, 22–27) käsittelee kirjassaan *“Sport psychology – From theory to practice”* huippu-urheilijoiden psykologista profiilia. Hän esittelee kahdeksan huippu-urheilijoille ominaista luonteenpiirrettä, jotka erottavat heidät muista kilpakumppaneista.

Ensimmäinen Anshelin (1994) esittämistä piirteistä on riskin ottaminen. Useisiin urheilusuorituksiin liittyy aina riskin elementti: usein riski liittyy fyysiisiin tai psykologisiin vammoihin. Fyysiset vammat kuuluvat monen lajin luonteeseen ja urheilija hyväksyy tämän riskin osallistuessaan lajiin, kun taas vastaavasti psykologiset vammat voivat aiheutua urheilijalle epäonnistumisen kohdatessa. Nämä riskit ovat kaikille urheilijoille jokseenkin samat, mutta huippu-urheilijat tuntuvat nauttivan riskeistä ja ottavan niistä kaiken irti tehdäkseen parhaan mahdollisen suorituksen riskeistä huolimatta. (Anshel 1994, 22–23.)

Toinen Anshelin (1994) aiheeseen liittämistä termeistä on ärsykehakuisuus, jolla hän tarkoittaa huippu-urheilijoiden halukkuutta hakea urheilun kautta heitä innostavia ärsykeitä. Tämä liittyy vahvasti myöskin riskihakuisuuteen ja korostuu etenkin monissa extreme-lajeiksi luokiteltavissa urheilulajeissa. (Anshel 1994, 23.)

Kolmanneksi Anshel (1994) nostaa huippu-urheilijoille luonnollisen kilpailullisuuden. Mikäli voitonhalu jaetaan kolmeen osa-alueeseen: 1) kilpailullisuuteen, jolla tarkoitetaan halua menestyä kilpailussa, 2) voitto-orientoitumiseen, eli voittamiseen keskittymiseen ja häviön välttämiseen sekä 3) tavoite-orientoitumiseen, millä tarkoitetaan henkilökohtaisiin tavoitteisiin tähtäämistä, voidaan urheilijoiden katsoa eroavan ei-urheilivista kaikilla kolmella osa-alueella. Huippu-urheilijoilla voi korostua etenkin suorituksen laatuun panostaminen. (Anshel 1994, 23–24.)

Itseluottamus on neljäs Anshelin (1994) esittämistä luonteenpiirteistä. Hyvien kilpailijoiden itseluottamuksen voidaan katsoa olevan peräisin onnistuneiden urheilukokemusten historiasta, mikä saa aikaan sen, että heidän itsetuntonsa on korkea ja he uskovat menestyvänsä myös tulevaisuudessa. Huippu-urheilijoilla voidaan katsoa olevan sekä korkeampi itseluottamus, että minäpystyvyys, jolla tarkoitetaan henkilön uskoa siihen, että hänellä on tehtävän suorittamiseen vaadittavat taidot. (Anshel 1994, 24.)

Anshelin (1994) viides määritelmä on huomioimistyyli, joka on alun perin Nidefferin kehittämä käsite. Sillä tarkoitetaan henkilön (urheilijan) taipumusta vastata ympäristöön tietyllä persoonallisella tavalla, jotka on jaettu sisäiseen, ulkoiseen, kapeaan tai leveään tapaan. Tämä ilmenee huippu-urheilijoilla kykynä vaihtaa huomioimistyyliä hyvinkin tehokkaasti vallitsevan tilanteen muuttuessa. Lisäksi heidän huomioimistyyliinsä on sopusuhtainen heidän yleisimmin käytettyjen taitojensa kanssa. (Anshel 1994, 24–25.)

Menestysodotukset on seuraava Anshelin (1994) määrittämä luonteenpiirre. Tällä hän tarkoittaa esimerkkiä, jossa mitä tottuneempi urheilija on voittamaan helposti, sitä helpommin hän aliarvioi vastustajansa. Tämä voi aiheuttaa usein suuria pettymyksiä. Vastaavasti omat menestyspaineensa alas asettava

urheilija harvoin onnistuu ylittämään itsensä. Optimaalisen motivaation tasona onkin katsottu olevan noin 50 %:n usko omaan onnistumiseen. (Anshel 1994, 25.)

Tärkeä osa urheilijan luonnetta on kognitiiviset strategiat, jotka voidaan nähdä Anshelin (1994) mukaan esimerkiksi huippu-urheilijan mentaalisisissa tekniikoissa, jotka mahdollistavat heidän nopeamman reagointinsa vastustajiin tai muihin muuttuviin tekijöihin, kuin vähemmän menestyksekkäillä urheilijoilla. Tähän kykyyn liittyy vahvasti ennakoitukyky, joka on korostunut huippu-urheilijoilla. Huippu-urheilijat ovatkin oppineet käyttämään näitä mentaalisia tekniikoitaan myös kilpailusuorituksen ulkopuolella kuten hermostuneisuuden, itseluottamuksen kohottamisen ja motivaation parantamisen yhteydessä ennen kilpailuja. (Anshel 1994, 25–26.)

Viimeisenä osa-alueena huippu-urheilijoiden luonteenpiirteisiin Anshel (1994) mainitsee stressin säätelykyvyn. Eräs tärkeimmistä huippu-urheilijan erottavista ominaisuuksista on kyky säilyttää keskittyminen korkean stressin tilanteissa, kuten esimerkiksi olympiafinaalissa. Urheilija ei eliminoi stressiä, vaan oppii säätämään sen tasoa. Aiheeseen liittyy olennaisesti myös urheilijan kyky sietää pettymyksiä ja käsitellä niitä. Virheistä tulee oppia ja ne tulee pysyä unohtamaan kilpailun jälkeen. (Anshel 1994, 27.)

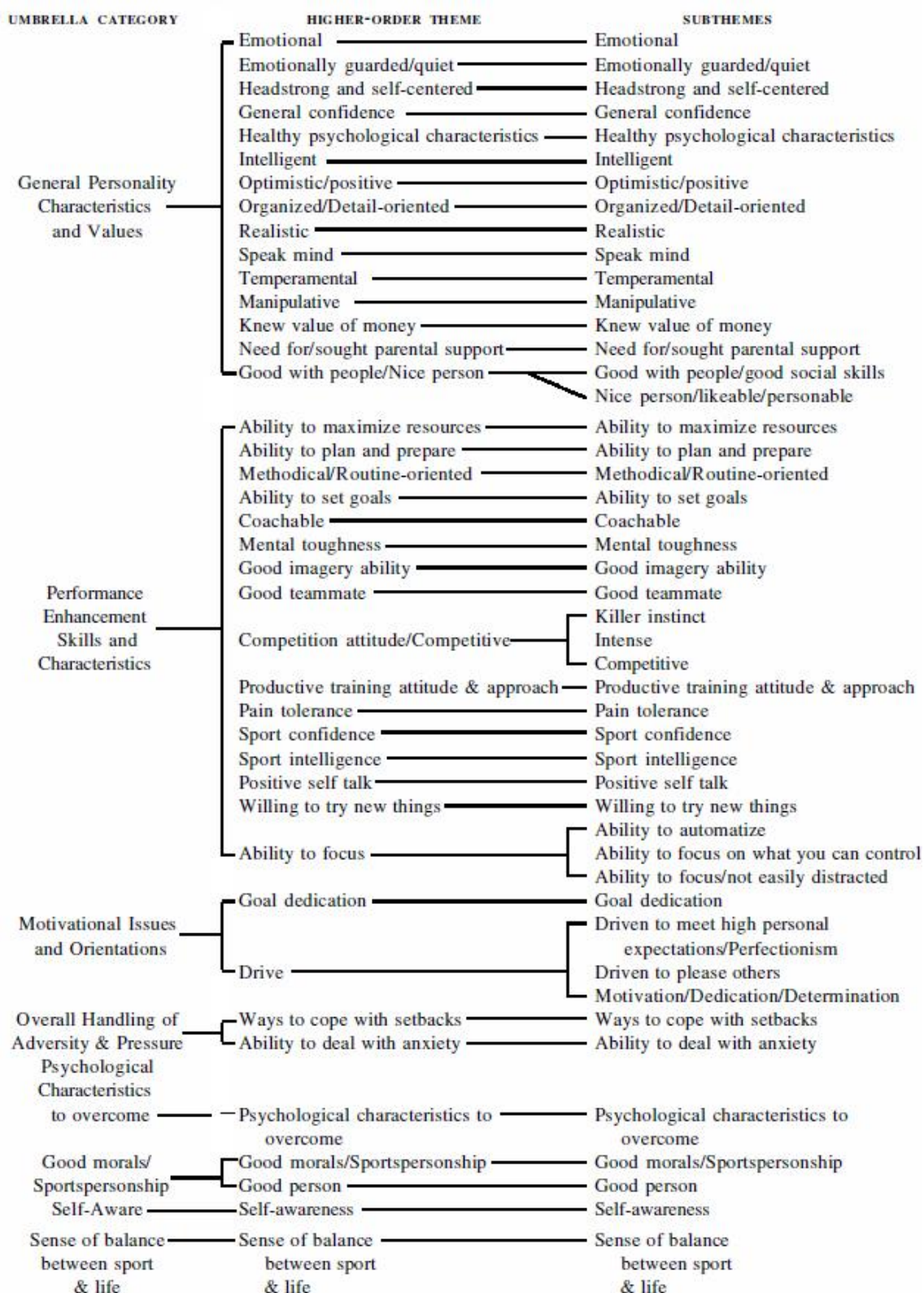
Huippu-urheilijoiden psykologista profiilia on tutkinut myös Mahoney ym. (1987), joka tutki 126 huippu-urheilijaa, jotka kilpailivat 17 lajissa. Tutkimuksessa huippu-urheilijaksi määritettiin sellaiset urheilijat, jotka olivat sijoittuneet lajista riippuen neljän parhaan joukkoon joko olympialaisissa, maailmanmestaruuskilpailuissa tai kansallisissa mestaruuskilpailuissa. Mahoney toteaa tutkimuksessaan huippu-urheilijoiden kokevan vähemmän ongelmia jännittämisen kanssa kuin ei-huippu-urheilijat, he ovat parempia keskittymään, heidän itseluottamuksensa on korkeampi, he luottavat omiin valmistautumismenetelmiinsä, keskittyvät omaan suoritukseensa ja ovat suuresti motivoituja. Hän toteaa näiden viiden ominaisuuden – jännittyneisyyden säätelyn, keskittymiskyvyn, itseluottamuksen, henkisen valmistautumisen ja motivaation – olevan huippu-urheilijan määrittäviä luonteenpiirteitä. Näiden piirteiden voidaan katsoa olevan hyvin samankaltaisia Anshelin (1994) esittämiin piirteisiin verrattuna.

Jones ym. (2001) tutkivat yhdysvaltalaisia opiskelija-urheilijoita selvittääkseen eroavaisuuksia yliopistotason urheilijoiden ja noviisitason urheilijoiden, sekä mies- ja naisurheilijoiden välillä. Tutkimuksessa käytettiin Sports Performance Inventory –kyselyä (SPI-kysely), jossa pääfaktoreina toimivat: kilpailullisuus, joukkueorientaatio, henkinen kovuus, tunteiden hallinta, positiivinen asenne ja turvallisuustietoisuus. Tutkimuksen tuloksista voitiin todeta, että yliopistotason urheilijoilla SPI-kyselyn tulokset olivat voimakkaammat, yliopistotason urheilijoilla oli positiivisempi asenne kuin noviisiurheilijoilla sekä yliopistotason urheilijat olivat kilpailullisempia kuin noviisiurheilijat. Lisäksi huomattiin, että naiset olivat miehiä joukkueorientoituneempia, sekä noviisitason miehet olivat noviisitason naisia kilpailullisempia, kun taas yliopistotason naiset olivat yliopistotason miehiä kilpailullisempia. Näistä tuloksista voidaankin

huomata, että voimakkaasti ilmenevät SPI-kyselyn ominaisuudet, ovat sellaisia ominaisuuksia, joita usein kuulee nykyajan työelämässä tarvittavan.

Gould ym. (2002) ovat luoneet hyvin kattavan kartoituksen urheilijoiden psykologisista luonteenpiirteistä. He haastattelivat 10:tä yhdysvaltalaisista olympiavoittajaa, näiden valmentajia sekä joko heidän vanhempansa, sisarusta tai puolisoa. Haastatteluiden lisäksi urheilijoilta pyrittiin määrittämään psykologisia testejä käyttäen hänen henkisiä taitojaan. Näillä testeillä pyrittiin mittaamaan taipumusta ahdistuneisuuteen, moniulotteista perfektionismia, optimismia, toivoa ja tehtäväluontoisen minäkuvan orientaatiota. Lisäksi urheilijoille käytettiin suorituskykystrategioiden testiä (the test of performance strategies) ja urheilijoiden selviytymistaitoluettelo-28:aa.

Tutkimuksen tuloksina Gould ym. (2002) saivat luotua hyvin laajan listan huippu-urheilijoille ominaisista luonteenpiirteistä, joiden avulla he voivat erottua muista ja jotka voivat johtaa heidän erityiseen suorituskykyynsä. Nämä ominaisuudet jaettiin kahdeksaan pääkategoriaan, jotka jakautuvat 40 pääteemaan. Näistä teemoista voidaan nostaa esille yleiseen persoonallisuuteen liittyvien luonteenpiirteiden ja arvojen -pääkategoriasta tunteellisuus, itsepäisyys, yleinen itseluottamus, älykkyys, realismi ja sosiaaliset kyvyt. Lisäksi suorituskykyä parantavista taidoista ja -luonteenpiirteistä on syytä tuoda esille kyky maksimoida resursseja, kyky suunnitella ja valmistella, tavoitteen asettamiskyky, henkinen kovuus, kilpailullisuus, itseluottamus urheilun suhteen, positiivinen itselleen puhuminen (self-talk) ja keskittymiskyky. Gould ym. esittämät urheilijoiden psykologiset luonteenpiirteet on esitelty kuviossa 4.

KUVIO 4 Urheilijoiden psykologiset luonteenpiirteet (Gould ym. 2002).

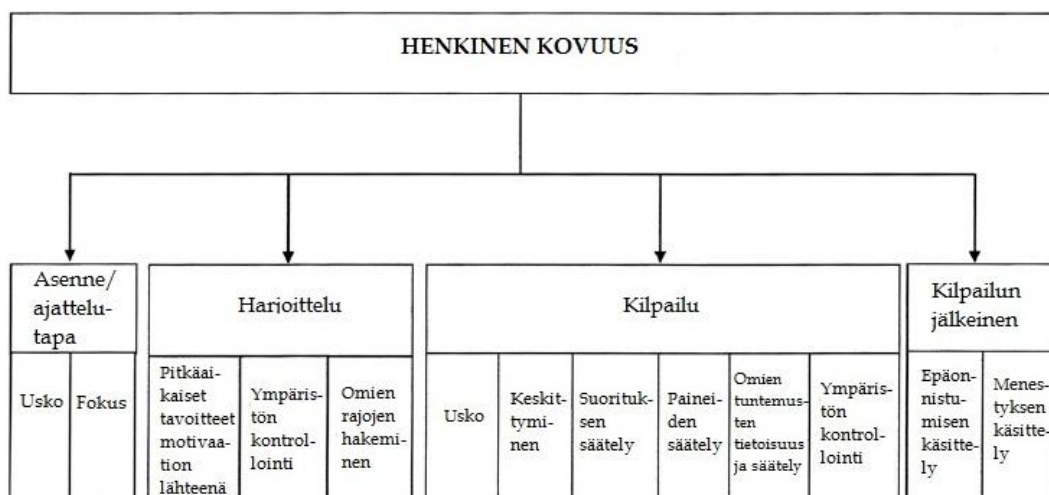
Voidaan todeta, että Gould ym. (2002) julkaisemien tulosten valossa on selvästi nähtävissä, kuinka ymmärrys urheilijoiden psykologisista kyvyistä on vuosien saatossa laajentunut ja syventynyt huomattavasti. Siinä missä Anshel

(1994) toi esille kahdeksan urheilijalle tärkeää ja ominaista luonteenpiirrettä, esittävät Gould ym. (2002) 40 pääteema-tasoista luonteenpiirrettä ja ominaisuutta. Näistä ominaisuuksista, jotka Gould ym. (2002) tuovat esille, tulee nostaa esille henkinen kovuus. Henkinen kovuus on tuore osa-alue urheilijoiden psykologisten ominaisuuksien joukossa ja täten kirjallisuudesta nousseen tuen myötä (Jones 2002, Jones ym. 2007, Connaughton ym. 2008, Thelwell ym. 2010), sitä käsitellään seuraavaksi omana lukunaan.

2.2.2 Huippu-urheilijoiden henkinen kovuus

Henkinen kovuus on katsottu tärkeäksi osa-alueeksi huippu-urheilijoiden psykologisissa ominaisuuksissa. Jones (2002) on kuvannut urheilijoiden henkistä kovuutta siten, että se nähdään luonnollisena tai harjoiteltuna psykologisena kykynä, joka mahdollistaa 1) yleisellä tasolla selviämään vastustajia paremmin urheilun asettamista haasteista ja 2) tarkemmin kuvattuna olemaan johdonmukaisempi ja paineen alla säilyttämään päämäärätietoisuuden, keskittymisen ja itseluottamuksen vastustajia paremmin. Samassa tutkimuksessaan Jones määritteli urheilijoiden henkisen kovuuden piirteitä, joista viisi tärkeintä tärkeysjärjestyksessä esitettynä olivat: 1) vankkumaton usko omiin kykyihin saavuttaa tavoitteet kilpailussa, 2) vastoinkäymisten voittaminen ja niistä saatu suurempi päättäväisyys menestyä, 3) vankkumaton usko, että urheilijalla itsellään on uniikkeja ominaisuuksia ja kykyjä, mitä vastustajilla ei ole ja jaetun neljännen sijan jakavat 4) kyltymätön halu ja sisäiset motiivit menestyä sekä 4) kilpailutilanteessa häiritsevien tekijöiden poissulkeminen ja täydellinen keskittyminen toimintaan.

Jones jatkoi vuonna 2002 tekemäänsä tutkimusta henkisestä kovuudesta toisessa artikkelissaan yhdessä Hantonin ja Connaughtonin kanssa (2007). Tässä artikkelissa he tutkivat kahdeksan olympiavoittajan/maailmanmestarin, kolmen valmentajan ja neljän urheilupsykologin näkemyksiä henkisestä kovuudesta. Tutkimus vahvisti aiempaa määritystä henkisestä kovuudesta, sekä tuotti yleisen viitekehyksen henkiselle kovuudelle, joka on esitelty kuviossa 5.

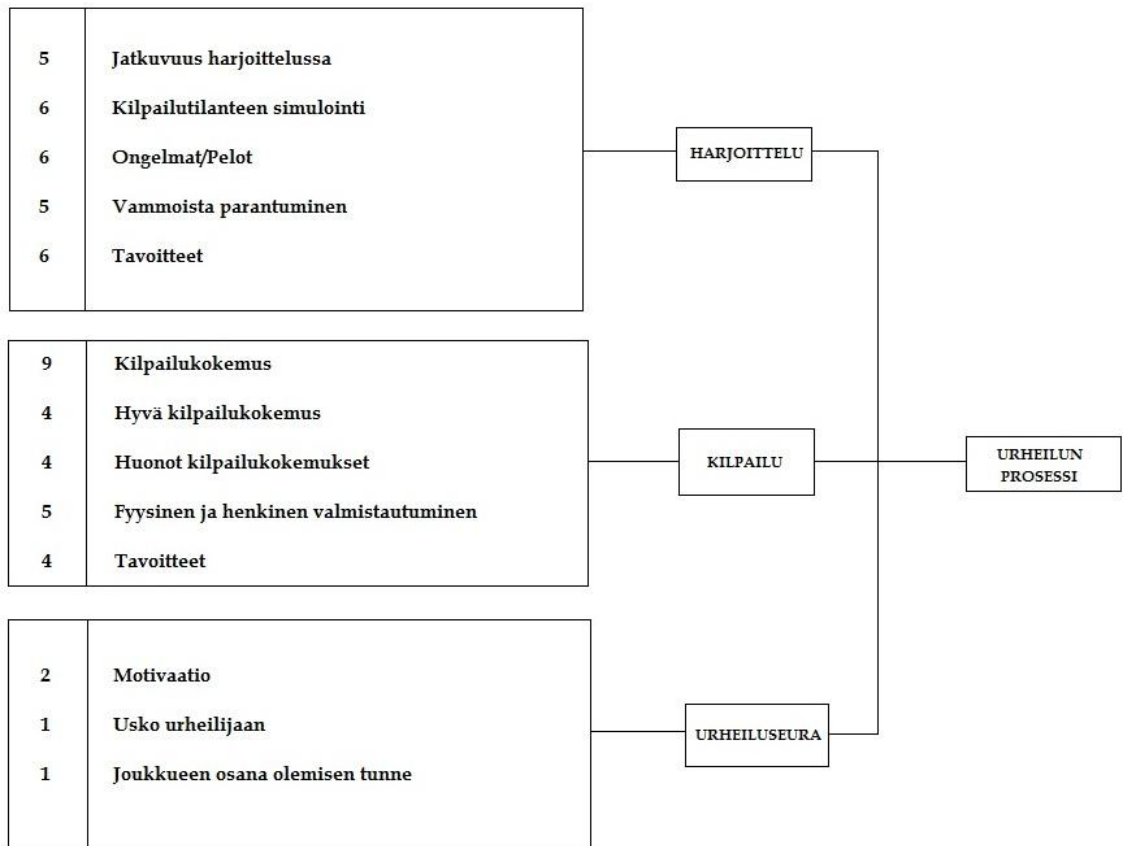

KUVIO 5 Henkisen kovuuden yleinen viitekehys ja sen ala-komponentit (Mukaeltu Jones ym. 2007).

Connaughton ym. (2008) ovat myös tutkineet huippu-urheilijoiden henkistä kovuutta hakien tutkimuksessaan tietoa henkisen kovuuden kehittymisestä ja ylläpitovaatimuksista. He päätyivät tutkimuksessaan tuloksiin, joiden mukaan henkisen kovuuden kehittyminen on pitkäaikainen prosessi, johon liittyy useita piileviä mekanismeja, jotka toimivat yhteistyössä. Näiden mekanismien voidaan yleisesti ottaen katsoa liittyvän motivaatioilmastoon, tiettyihin yksilölle tärkeisiin henkilöihin, kokemuksiin urheilusta ja sen ulkopuolelta, psykologisiin kykyihin ja strategioihin ja tyydyttymättömään haluun sekä sisäisiin motiiveihin menestyä. Henkisen kovuuden säilyttämisen kannalta kolme tärkeintä mekanismia taasen olivat tyydyttymätön halu ja motivaatio menestyä, tukiverkosto, joka koostui urheiluvista ja ei-urheiluvista henkilöistä, sekä tavallisten ja kehittyneiden psykologisten taitojen tehokkaasta käytöstä.

Thelwell ym. (2010) ovat tutkineet huippu-naisvoimistelijoita käyttäen heidän henkisen kovuutensa kehittymistä urheilussa. Tutkimukseen osallistui 10 maailman huipulla voimistelevaa naista, joille haastattelututkimus toteutettiin. Tutkimuksen tuloksina todettiin, että urheilijat ovat pystyneet kehittämään henkistä kovuuttaan uransa aikana. Kehitystä todettiin tapahtuneen etenkin epäonnistumisten yhteydessä. Thelwell ym. toteavat, että henkisen kovuuden kehittymisen takana on neljä vaikuttamisen tasoa: urheilun prosessi, urheilun henkilöstö, ei-urheiluva henkilöstö ja ympäristö. Nämä neljä tasoa voidaan nähdä myös erilaisina sidosryhmien joukkoina, joita tutkimuksessa saatiin avatua.

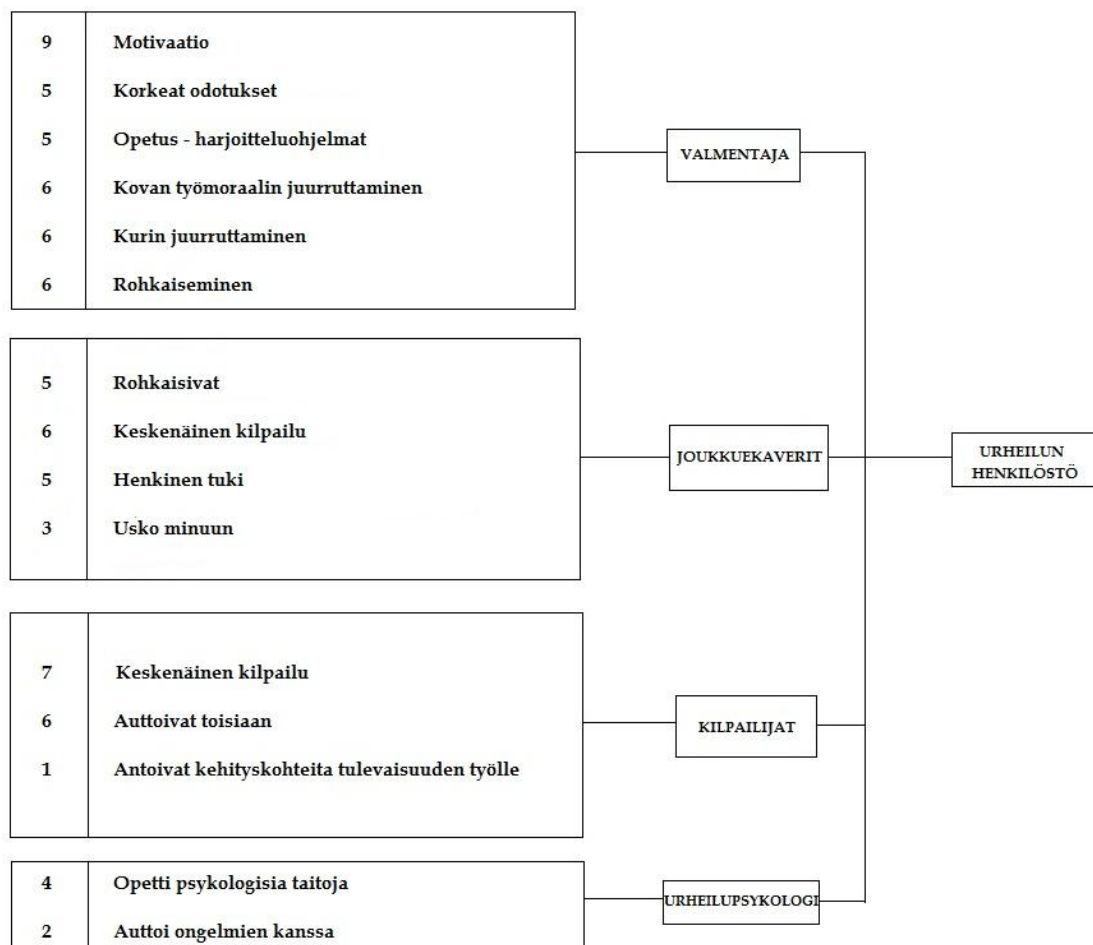
Kuviossa 6 voidaan nähdä itse urheilun prosessiin liittyvät osa-alueet sekä tutkimuksessa haastateltujen henkilöiden tärkeimpiä havaintoja näistä ryhmistä/osa-alueista saamistaan hyödyistä henkisen kovuuden kehittämiseen. Nämä osa-alueet Thelwell ym. (2010) mukaan ovat harjoittelu, kilpailu ja urheiluseura. Kuvioon on otettu mukaan kunkin osa-alueen urheilijoiden yleisimmät vastaukset.

KUVIO 6 Urheilun prosessiin liittyvät osa-alueet, jotka kehittävät henkistä kovuutta. Numero ennen sitaattia kertoo kuinka moni urheilija tämän koki (Mukaeltu Thelwell ym. 2010).

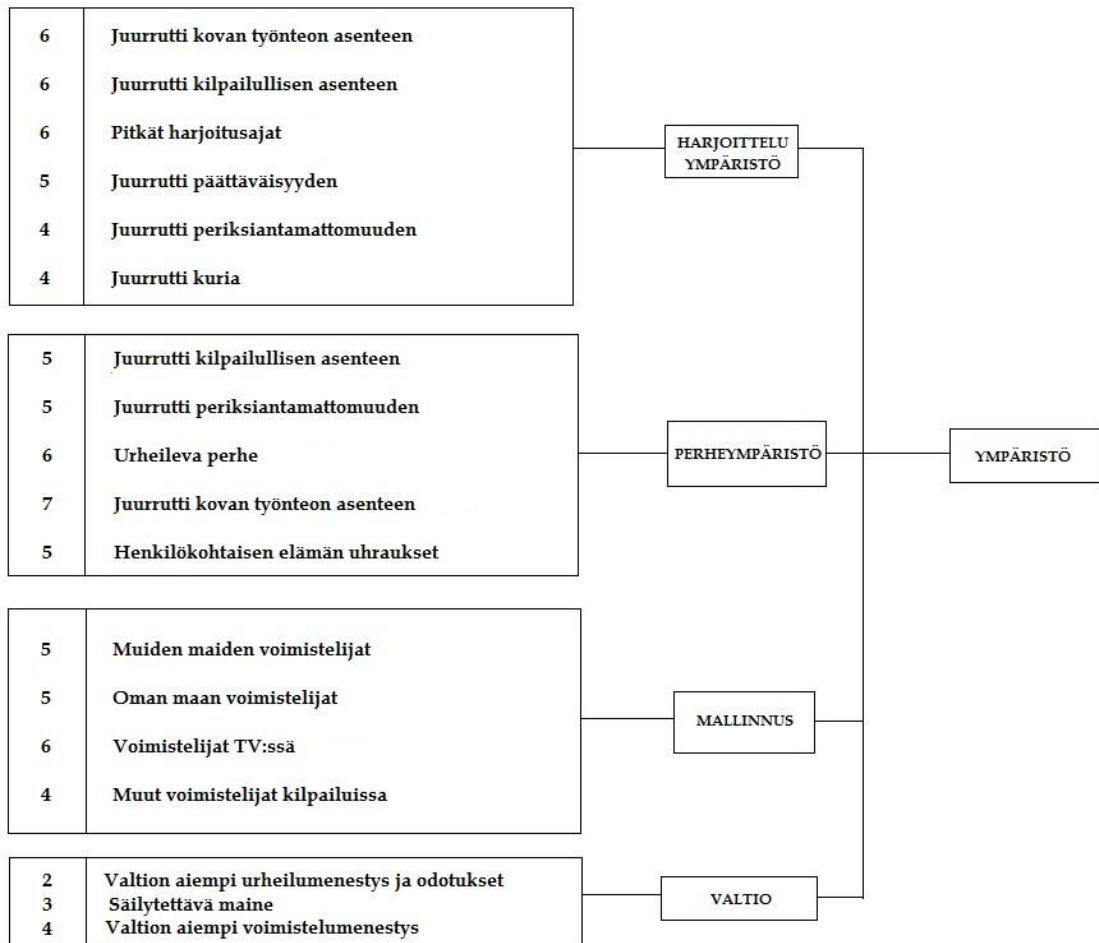
Urheilun henkilöstöön liittyvät osa-alueet Thelwell ym. (2010) tutkimuksessa ovat valmentaja, joukkuekaverit, kilpailijat ja urheilupsykologit. Nämä osa-alueet on esitetty tarkemmin kuviossa 7, jossa asia on esitetty kuvion 6 kaltaisesti.

KUVIO 7 Urheilun henkilöstön osa-alueet, jotka kehittivät henkistä kovuutta. Numero sitaattia ennen kertoo kuinka moni urheilija tämän koki (Mukaeltu Thelwell ym. 2010).

Kolmas Thelwellin ym. (2010) mainitsemista osa-alueista on urheilun ympäristön osa-alue, joka koostuu harjoitteluympäristöstä, perheympäristöstä, mallinuksesta ja valtiosta. Nämä osa-alueet on esitetty kuvioden 6 ja 7 mukaisesti kuviossa 8.

KUVIO 8 Urheilun ympäristön osa-alueet, jotka kehittivät henkistä kovuutta. Numero si-
taattia ennen kuvaa kuinka moni urheilija tämän koki (Mukaeltu Thelwell ym. 2010).

2.2.3 Huippu-urheilu ja työllistyminen

Yksi tämän tutkimuksen tärkeimmistä mielenkiinnon kohteista on entisten urheilijoiden työllistyminen ja niiden urheiluperäisten tekijöiden selvittäminen, jotka ovat voineet vaikuttaa urheilijan valitsemiseen työhön. Yleisen käsityksen mukaan urheilijat ovat hyviä työntekijöitä ja heidän psykologiset ominaisuutensa tukevat menestymistä työelämässä. Nämä väitteet vaativat kuitenkin myös tieteellistä perustelua tuekseen.

Tanguay ym. (2012) tutkivat Yhdysvalloissa yliopistossa opiskelleiden nuorien ansioluetteloita (resume) ja sitä, miten henkilöiden urheilulajitausta ja sukupuoli vaikutti ansioluetteloiden arvostukseen ja mielenkiintoon työnantajien näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksina todettiin seuraavaa: verrattessa yksilöurheilijoita joukkueurheilijoihin, kumpikaan ryhmä ei saanut toista merkittävästi korkeampaa yleisarvosanaa viisiportaisella Likert-asteikolla. Toiseksi, joukkuelajien urheilijat saivat tilastollisesti merkitsevästi korkeamman koko-

naisarvosanan arvioitaessa ryhmätyöskentelytaitoja. Kolmanneksi, joukkuelajien kapteeneina toimineet henkilöt saivat merkitsevästi korkeammat arvosanat johtajuudesta kuin ei-kapteenit. Neljäntenä tuloksena todettiin, että joukkueiden kapteeneina toimineet saivat merkitsevästi korkeammat kokonaisarvosanat kuin ei-kapteeneina toimineet. Viimeisenä löydöksenä todettiin, että miesten ja naisten välille ei löytynyt tilastollista merkitsevyyttä kokonaisarvosanoja tarkastellessa. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat sen, että sekä yksilö- ja joukkueurheilijoita arvostetaan työnantajien näkökulmasta. Lisäksi mikäli henkilö toimii joukkueessaan erityistehtävissä (kapteenina), voi hän hyötyä tästä työnhaussa. Toki tässä on otettava huomioon kulttuurisidonnaisuus: Yhdysvalloissa joukkuelajien kapteenien rooli on todella suurin, kun taas Suomessa kapteenin rooli on luonnollisesti arvostettu, mutta ei välttämättä yhtä merkitsevää kuin Yhdysvalloissa.

Caudill ja Long (2010) tutkivat entisiä miesurheilijoita ja heidän toimimistaan johtajatasolla tehtävissä. He pyrkivät osittain adaptoituvaa ryhmitellyn datan regressiomallia (partially adaptive grouped-data regression model) käyttäen tutkimaan, saadanko tutkimusaineistosta yhteys urheilijoiden ja liikejohdon välille. Tutkimusaineistona käytettiin CIRP-aineistoa (cooperative institutional research survey), johon kerättiin yliopistojen aloittaneiden miesten ja naisten tiedot vuosilta 1970–71, sekä vuodelta 1980, jonka arvioitiin olevan kuusi vuotta oletetun valmistumisen jälkeen. Kyselyssä kysyttiin kysymyksiä perheestä, tuloista, taustasta, pääaineista, urheilutoiminnasta ynnä muusta. Tutkimuksessa saatiin tilastollisesti merkittävä kerroin urheilijoiden ja liikejohdon termien välille, sekä huomattiin, että liikejohdossa toimivat urheilijat tienasivat 1337 \$ enemmän kuin ei-urheilijat. He myös totesivat, että löydökset vastaavat ideaa, että urheilutausta kehittää ryhmätaitoja, joita monet organisaatiot arvostavat toiminnassaan.

Henderson ym. (2006) tutkivat samaa CIRP-aineistoa kuin Caudill ja Long (2010), mutta he keskittyivät tutkimaan, tienaavatko entiset urheilijat enemmän kuin ei-urheilijat. Käyttäen non-parametrisia menetelmiä, he tulivat tulokseen, jonka mukaan urheilijat tienaavat 1,5-9 % suurempaa palkkaa bisnes-, fyysisen työn- ja sotilasurilla, mutta he myös ovat useammin opettajia, jotka tienaavat keskimäärin 8 % heikommin.

Urheilun kautta urheilijat pystyvät kehittämään useita hyödyllisiä taitoja, joita on käyty läpi aiemmissa urheilijan psykologista profiilia ja henkistä kovuutta käsittelevissä luvuissa. Näiden taitojen ja ominaisuuksien siirtäminen urheilu-uralta työuralle on kriittinen tekijä urheilijoiden työllistymisessä. Danish ym. (1993) käsittelevät urheilijoiden urheilusta oppimien taitojen siirtämistä muille elämän osa-alueille. He mainitsevat tällaisiksi hyödyllisiksi taidoiksi muun muassa: paineen alla suoriutumisen, organisointikyvyn, kommunikointitaidot, menestymisen ja häviämisen käsittelykyvyn, sitoutumisen ja itsearviointin. Jotta urheilijat voisivat siirtää näitä kykyjä urheilu-uralta eteenpäin, ensiksi, tulee heidän uskoa heidän taitonsa ja kykynsä ovat arvokkaita muissakin yhteyksissä. Toiseksi, urheilijoiden tulee huomata, että heillä on sekä fyysisiä että psyykkisiä kykyjä. Etenkin psyykkisten kykyjen havainnointi mahdollistaa niin

urheilusuorituksen parantumisen kuin myös näiden kykyjen siirtämisen muihin elämän osa-alueisiin. Kolmanneksi, ei riitä, että urheilija tietää omat fyysiset ja psyykkiset kykynsä, vaan hänen tulee tietää miten ja missä kontekstissa hän on nämä taidot oppinut. (Danish ym. 1993).

Kaiken kaikkiaan, tieteellistä tutkimusta entisistä urheilijoista työelämässä on varsin rajallisesti. Tutkimus on rajoittunut pääosin siirtymävaiheeseen saakka ulottuvaksi. Kuitenkin, yleisesti on vallalla vahva käsitys, että urheilijat ovat erinomaisia työntekijöitä. Populaarijulkaisuista löytyy runsaasti tätä tukevia kirjoituksia. Baumannin Campus-to-career -sivustolla julkaistussa tekstissä "*5 Reasons why athletes make great employees*" (campus-to-career.com) käsitellään viittä tekijää, joiden perusteella urheilijat ovat erinomaisia työntekijöitä. Nämä viisi tekijää ovat: 1) tiimityö, 2) johtajuus, 3) kommunikaatio, 4) toteuttaminen ja 5) omistautuminen. Freeland kirjoittaa yhtä lailla urheilijoiden positiivisista ominaisuuksista työelämän kannalta tekstissään "*Why hiring an athlete can be a victory for your team*" (thehiringsite.careerbuilder.com). Hän nostaa urheilijoiden positiivisista ominaisuuksista esille voitonhalun, kyvyn niellä ylpeytensä, joukkuementaliteetin, kyvyn käsitellä kritiikkiä ja muiden kannustamisen. Nämä kaikki ovat hyvin linjassa Anshelin (1994), Mahoneyn (1987) ja Gould ym. (2002) esittämien ominaisuuksien kanssa.

3 URASIIRTYMÄT

Ura siirtymäkäsitteen käyttö on Koivunen ym. (2012) mukaan saanut alkunsa englanninkielisessä kirjallisuudessa 1980-luvulla, jonka jälkeen käsitteen käyttö on yleistynyt 1990- ja 2000-luvuilla. Lousia (1980) on pidetty ensimmäisenä urasiirtymän käsitteen määrittelijöistä, sillä hän käytti ensimmäisenä artikkelissaan juuri urasiirtymän käsitettä. Louisin ohella urasiirtymää ovat käsitelleet lähinnä Grzeda (1999), Nicholson ja West (1989) ja Stephens (1994). Koivunen ym. toteavat myös, että niin suomen- kuin englanninkielisessä tutkimuksessa työurala tapahtuvien siirtymien kuvaukseen on käytetty useita eri käsitteitä, jotka liittyvät hyvin läheisesti toiseensa ja joita käytetään toistensa korvikkeina.

3.1 Yleinen käsitys urasiirtymistä

Louis (1980) määrittelee urasiirtymän käsitettä uran kautta, ja hänen mukaansa ura nähdään sarjana, jossa rooliin liittyvät kokemukset kertyvät ajan mittaan. Uran termi voi viitata työhön tai ei-työhön liittyvään rooliin. Louis toteaa myös, että ura ei vaadi hierarkiaa tai progressiivisuutta organisaatorakenteiden tai ammatillisten rakenteiden läpi. Ura siirtymän määrittelyssä Louis määrittää ensin termin siirtymä, jolla hän tarkoittaa muutosta ja ajanjaksoa, jossa muutos tapahtuu. Täten urasiirtymä voidaan määritellä ajanjaksona, jolloin yksilö muuttaa rooliaan, tai muuttaa olemassa olevan roolinsa suuntaa.

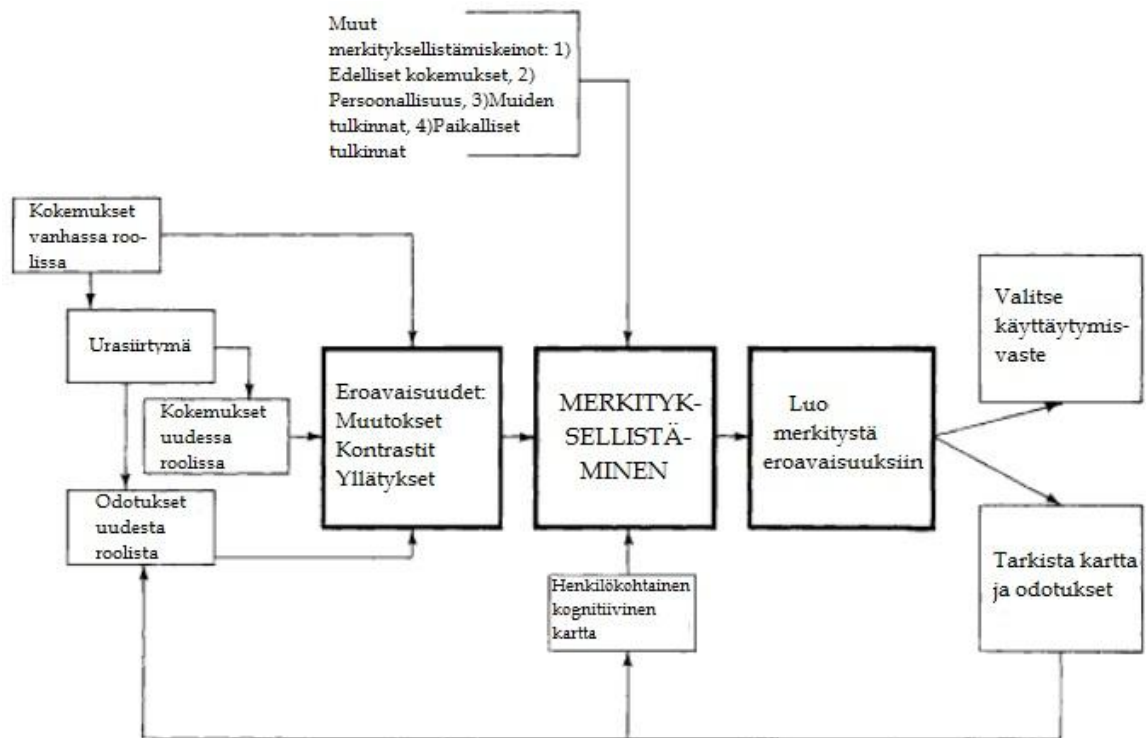
Louis (1980) määrittää viisi urasiirtymiin liittyvää perusehdotusta, jotka luovat perustan urasiirtymien ymmärtämiselle. Ensimmäinen ehdotus on se, että kaiken tyyllisissä urasiirtymissä yksilö joutuu kohtaamaan monenlaisia eroja uusien ja vanhojen roolien, roolisuuntien ja rooliasetusten välillä. Toisessa ehdotuksessa Louis toteaa, että mitä useampi elementti liittyy uuteen rooliin tai asemaan ja mitä enemmän ne eroavat vanhoista rooleista, sitä enemmän siirtäjällä on mahdollista selviytymistä edessään. Kolmas ehdotus käsittelee sitä, kuinka siirtymän tyyppi on indikaattori siirtymän perusluonteelle ja erojen laajuudelle, joista yksilö joutuu selviytymään. Neljännessä ehdotuksessa käsitel-

lään sitä, kuinka on havaittavissa tyypillinen selviytymisprosessi, jossa yksilöt tulkitsevat ja vastaavat erilaisten siirtymätyyppien koettuihin eroihin. Viimeisessä, viidennessä ehdotuksessa käsitellään kuinka selviytymisprosessin ymmärtäminen ja sen yhdistäminen siirtymätyypin analysointiin voi helpottaa vaadittavien tarpeiden ennustamista ja helpottaa yksilön mukautumista.

Urasiiirtymiin liittyy useita eroavaisuuksiin liittyviä ominaisuuksia, joista Louis (1980) nostaa esille kolme: muutokset, kontrastit ja yllätykset. Muutoksilla tarkoitetaan niitä objektiivisesti havaittavissa olevia eroavaisuuksia, jotka liittyvät siirtymään. Kontrasteilla tarkoitetaan henkilöiden subjektiivisia kokemuksia uuden roolin ja miljöön eroavaisuuksista ja ne ovat yleensä vain henkilön itsensä koettavissa. Yllätykset käsittävät sellaiset subjektiiviset tulkinnat muutoksista, mitä henkilö on ennalta odottanut ja mitä todellisuus onkaan ollut. Yllätykset voivat olla henkilön tulkinnasta riippuen joko positiivisia tai negatiivisia.

Louis (1980) esittää artikkelissaan yhdeksän eri urasiirtymätyyppiä, jotka liittyvät joko roolien välisiin siirtymiin tai roolien sisäisiin siirtymiin. Yksilöt kokevat roolien välisiä siirtymiä, kun he joko 1) siirtyvät ensimmäistä kertaa tai uudestaan työmarkkinoille, 2) siirtyvät organisaation sisällä uuteen rooliin, 3) siirtyvät organisaatiosta toiseen, 4) vaihtavat ammattia tai 5) poistuvat työmarkkinoilta. Roolien sisäisiä siirtymiä Louisin mukaan ovat ensimmäiseksi roolin sisäinen hienosäätäminen, jolla tarkoitetaan yksilön roolin orientaation säätämistä, jota hän tekee kokemustensa perusteella ajan mittaan, toiseksi roolin ulkoista hienosäätöä, jolla tarkoitetaan sitä, kuinka yhden roolin muutos voi vaikuttaa toiseen henkilön rooliin, kuten esimerkiksi muutos perherooleissa voi vaikuttaa työrooliin. Kolmanneksi Louis esittää uran eri vaiheisiin liittyvät siirtymät ja neljänneksi elämänvaihesiirtymän, jolla tarkoitetaan ihmisen normaaliin elämänsäkaareen liittyviä muutosvaiheita.

Louis (1980) esittää urasiirtymistä selviytymiseen merkityskellistämisen prosessiin perustuvan mallin, jonka avulla voitaisiin helpottaa henkilön urasiirtymäprosessia. Mallissa käydään läpi kokemukset vanhassa roolissa, jotka vaikuttavat urasiirtymään, sekä uuden roolin odotukset ja kokemukset siinä. Nämä yhdessä vaikuttavat eroavaisuuksiin uuden ja vanhan roolin välillä. Merkityskellistämisen prosessissa otetaan näiden lisäksi huomioon muut vanhat kokemukset, persoonallisuus, muiden tulkinnat asiasta sekä paikalliset tulkinnat asian ympäriltä, jonka lisäksi luodaan henkilökohtainen kognitiivinen kartta tukemaan prosessia. Nämä asiat läpikäymällä voidaan luoda merkitys eroavaisuuksille, jonka perusteella voidaan valita sopiva käyttäytymisvaste, tai vastavasti käydä uudelleen läpi kognitiivinen kartta ja odotukset. Prosessi on esitetty tarkemmin kuviossa 9.

KUVIO 9 Selviytyminen urasiirtymästä merkityksellistämisen prosessin kautta (Mukaeltu Louis 1980).

Louisin ohella varhaisia urasiirtymän käsitteen tutkijoita ovat olleet Nicholson ja West (1989), jotka käyttivät urasiirtymä-termin sijaan termiä työrooli siirtymä. Termillä tarkoitetaan kuitenkin samaa asiaa, sillä kirjoittajien mukaan termi työhistoria on ura-termiä sopivampi sana käyttää yksilön työkokemuksista puhuttaessa ja ura-termi tulee jättää ihmisten oman tulkinnan alaiseksi. Heidän mukaansa uraa ja työhistorioita tulisi tutkia kolmella tavalla: 1) työhistorioiden yhtenäisyyden ja tarkoituksen empiirinen tutkiminen, 2) urien tutkiminen psykologisin rakenteina, jotka välittävät tarkoitusta yksilöiden elämiin ja muokkaavat heidän tulevaisuuksiaan sekä 3) uria tulisi tutkia kulttuurien ja alakulttuurien osina. (Nicholson & West, 1989, 181–182.)

Koivunen ym. (2012) mainitsevat lisäksi muita urasiirtymää vahvasti muistuttavia termejä, joita tutkimuksessa on yleisesti käytetty. Näitä termejä ovat mm. uramuutos, työsiirtymä, ammatillinen siirtymä, siirtymä, liikkuvuus, uraliikkuvuus ja urasiirto. Tästä voidaan havaita, kuinka pääosin samaa tarkoittavia termejä on tutkimuksessa ollut käytössä lukuisia, ja vakiintunutta yleistermiä ei ole täysin muodostunut.

3.2 Toisen uran käsite

Tässä tutkimuksessa tutkimuksen kohteena olevat urheilijat eivät täysin vastaa kaikkia yleisimpiä urasiirtymiin liittyviä malleja, sillä urheilijoiden urarakenne on jo lähtökohtaisesti kaksivaiheinen. Urheilijalla on väistämättä edessä enemmän tai myöhemmin lajistaan riippuen aktiivisen kilpauran päättäminen ja siirtyminen työuralle. Täten urheilijoilla työura voidaankin nähdä niin sanotusti toisena urana. Mielenkiintoisen näkökulman tällaisten urasiirtymien tutkimiseen antaa sotilaiden urien tarkastelu. Sotilaat, kuten urheilijat, kohtaavat usein jossain vaiheessa elämäänsä suuren muutoksen, jolloin sotilasura päättyy, ja he siirtyvät siviiliuralle.

Tällaista sotilaiden toista uraa on tutkittu maailmalla niukasti (Baruch & Campbell Quick 2007, Vigoda-Gadot ym. 2010), joskin syitä aiheen tutkimiseen on helppo perustella. Suomalaisessa kontekstissa on helppo löytää yhtenevyyksiä viime vuosien yhteiskunnallisiin tapahtumiin, joissa suurten rakennemuutosten seurauksena yrityksistä ja etenkin puolustusvoimista irtisanotulle henkilöstölle ei olekaan enää löytynyt aiempaa koulutusta vastaavaa työtä ja heitä on kohdannut vastaavanlainen uuden uran luomisen dilemma.

Vigoda-Gadot ym. (2010) tutkivat Israelilaisten sotilaiden siirtymistä sotilasuralta siviiliuralle keskittyen mahdollisiin menestyksiin edistyneisiin tekijöihin toisella uralla. Tutkimuksen tuloksissa todettiin, että sotilasuran loppumisen valmistelulla, sosiaalisella pääomalla, uuden työympäristön organisationaalisen politiikan havainnoinnilla ja työ-perhe konflikteilla on vaikutusta toisen uran menestykseen. Lisäksi organisationaalinen sitoutuminen koettiin mahdollisena vaikuttajana näihin suhteisiin. Sotilasuran päättymiseen valmistautuminen näkyi selvänä vaikutuksena uratyytyväisyyden kaikkiin osa-alueisiin, kun taas organisaatiopolitiikan havainnoinnilla saavutettiin vaikutus uratyytyväisyyteen (career satisfaction) ja vaihtoaikaisiin (turnover intentions), mutta heikompi vaikutus elämän tyytyväisyyteen (life satisfaction). Työ-perhe konflikteilla ei ollut selvää vaikutusta uratyytyväisyyteen, mutta vaikutus oli havaittavissa elämän tyytyväisyyteen ja vaihtoaikaisiin. Sosiaalisella pääomalla oli vaikutus uratyytyväisyyteen ja elämän tyytyväisyyteen, muttei vaihtoaikaisiin. Sosiaalisesta pääomasta tutkijat mainitsivat lisäksi sen, että siviilityöväki hyötyy korkearvoisiin upseereihin kohdennetuista investoinneista kun he siirtyvät sotilasuralta siviiliuralle ja voivat jakaa aiempaa sotilasuraltaan saamaa kokemusta ja tietotaitoa.

Toisessa sotilaiden toista uraa käsittelevässä tutkimuksessa Baruch ja Campbell Quick (2007) tutkivat korkearvoisten merivoimien amiraalien siirtymistä sotilasuralta yritysmaailmaan. Sotilasuraltaan sotilasjohtajat ovat hyvin jäykkärakenteisessa ja hierarkkisessa organisaatiossa, josta he siirtyvät dynaamisempaan ja vapaampaan yrityskulttuuriin. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, johon vastasi 334 entistä amiraalia. Kyselylomake lähetettiin kaiken kaikkiaan 712 henkilölle, joten vastausprosentti oli melko korkea, 47 %. Tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin pyydettiin vastaamalla asteikolla 1-7. Tut-

kimukseen vastanneet kokivat olleensa tyytyväisiä merivoimilta saatuun urakohteluun (keskiarvo 5,4), sekä ne henkilöt (30,2 %), jotka kertoivat käyttäneensä urakonsultointipalveluja, arvostivat saadun palvelun hyvin laadukkaaksi (keskiarvo 5,1). Sotilasuran loputtua 88,5 % vastaajista suunnitteli jatkavansa työuraa jossain mielessä ja vain 4 % aikoi jäädä täydelle eläkkeelle.

Mielenkiintoisena havaintona tutkimuksen kaikki hypoteesit vastasivat saatuja tuloksia. Nämä hypoteesit ja samalla tutkimuslöydökset olivat seuraavat: 1) proaktiivisuus uran etsinnässä oli negatiivisesti yhdistettävä kerääntyneisiin työttömyysjaksoihin ja positiivisesti yhdistettävä lyhyempään aikaan ensimmäisen työn löytymiseen aikaisen eläköitymisen jälkeen, 2) organisaatioiden urajärjestelmien kautta saatu tuki nähdään positiivisena vaikutuksena lyhyempään työnhaku-aikaan, positiivisiin tunteisiin siirtymäprosessissa ja tyytyväisyytenä siirtymäprosessiin, 3) kollegojen tuki ja verkostoituminen vaikutti positiivisesti myönteisimpiin tunteisiin siirtymäprosessiin aikana ja tyytyväisyytenä siirtymäprosessiin, 4) perheen tuella oli positiivinen vaikutus myönteisimpiin tunteisiin siirtymäprosessin aikana ja siirtymäprosessin tyytyväisyyteen, 5) tunteet siirtymäprosessin aikana ja tyytyväisyys siirtymäprosessiin vaikutti positiivisesti niin sisäiseen kuin ulkoiseen uramenestykseen, 6) perinteinen urakäsitys vaikutti positiivisesti ulkoiseen uramenestykseen ja proteuksen uran käsite (proteaanisen) sisäiseen uramenestykseen sekä 7) työmarkkinoiden havainnoiminen vaikutti positiivisesti sisäiseen uramenestykseen. (Baruch & Campbell Quick 2007.)

Toinen, lähes sotilaiden toiselle uralle siirtymää vastaava tapahtuma, on lääkärin siirtyminen perinteiseltä lääkäri-uralta ns. bisnes-uralle. Tämä voidaan nähdä hyvin eräänlaisena toisena urana, sillä bisnes-maailma poikkeaa suuresti lääkärin normaalista kliinisestä työympäristöstä sairaaloissa. Useat lääkärit siirtyvät tällä bisnes-urallaan kuitenkin melko loogisesti omaa perusosaamistaan hyödyntäviin organisaatioihin, kuten lääketeollisuuteen tai lääkerekonsultointiin, mutta voivat myös työskennellä monilla muilla aloilla, kuten pääomasijoittajina tai vakuutuslalla (Bernard & Moore, 1995).

Bernard ja Moore ovat tutkineet lääkärin bisnes-uralle siirtymistä ja tutkimuksensa perusteella he ovat luoneet PACT-mallin (Physician Alternative Career Transition), joka perustuu neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa henkilön tulee suorittaa systemaattinen ja läpikotainen sisäinen oma-arviointi, jonka tulee sisältää kolme pääkomponenttia: 1) henkilökohtaisten tarpeiden arviointi, 2) henkilökohtaisten kiinnostusten arviointi ja 3) henkilökohtaisten taitojen arviointi. Näitä kolmea pääkomponenttia voidaan osuvasti kuvata kysymyksillä: "Mitä minä tarvitsen?", "Mistä minä todella pidän?" ja "Missä olen hyvä (lääketieteen lisäksi)?" (Bernard & Moore, 1995.)

Ensimmäisen vaiheen itsearviointin jälkeen PACT-mallissa seuraa ulkoinen arviointi, jossa henkilön tulee saada itsestään riippumaton arviointi. Tämän vaiheen avuksi mallissa suositellaan sopivaan kirjallisuuteen perehtymistä, jonka avulla henkilö voi ottaa selvää, mistä työmahdollisuuksia voisi löytyä, tai ketkä henkilöt ovat avainasemassa työmahdollisuuksien saamiseksi. Tähän vaiheeseen liitetään vahvasti myös verkostoituminen, jonka avulla voi tehok-

kaasti saavuttaa tietoa työmahdollisuuksista, sekä tehdä itseään tunnetuksi potentiaalisille työnantajille. Myös ulkopuolisten urakonsulttien käyttöä voidaan tässä vaiheessa miettiä hyödynnettävän. (Bernard & Moore, 1995.)

Kolmannessa vaiheessa PACT-mallissa tapahtuu yhteensopivan bisnesalan valinta, joka perustuu aiempien vaiheiden tietoihin. Tässä vaiheessa henkilön tulee hankkia vaadittavat taidot mahdollisesti lisäkouluttautumalla, tehdä itsestään houkutteleva paketti, kirjoittaa bisnes-maailmaan sopiva ansioluettelo ja etsiä lopullinen "bisnes-yhteensopivuus". (Bernard & Moore, 1995.)

Viimeisessä, neljännessä vaiheessa, PACT-mallissa on bisnesyhteensopivuuden turvaaminen, johon liittyy kuusi pääperiaatetta: 1) ylitä myytti, jonka mukaan lääkäri on huono bisnesmies, 2) valmistaudu vastaamaan kysymykseen "miksi jätät lääketieteen?", 3) ole joustava ja luova, 4) vastaa yhtiön sitoutumiseen, 5) tuota tehokkaita neuvotteluja ja 6) keskustele urakehityksestä ja –suunnittelusta. (Bernard & Moore, 1995.)

Bernard ja Mooren luoma PACT-malli sisältää monia piirteitä, joita urheilijat voisivat myös ottaa huomioon siirtyessään urheilu-uralta normaaliuralle. Ensimmäisen vaiheen kolme kysymystä tulisi jokaisen urheilijan kysyä itseltään viimeistään uran lähestyessä loppuaan, mielellään jo aiemmin. Osalle urheilijoista voi avautua työskentelymahdollisuuksia oman lajinsa tai yleisesti urheilun parista, mutta monet joutuvat hakemaan vaihtoehtoja urheilun ulkopuolelta.

3.3 Urheilijoiden urasiirtymät

Urheilijoiden urasiirtymiä on tutkittu maailmalla erityisesti urheilupsykologian saralla. Urheilijoiden urasiirtymiä ovat tutkineet mm. Lally (2007), Debois ym. (2012), Stephan ym. (2003), Samuel ja Tenenbaum (2011), Stambulova ym. (2007), Lavallee (2005) ja Park ym. (2012). Urheilijoiden urasiirtymiä ja urakehitystä alettiin tutkia 1960-luvulla ja 1980-luvun lopun jälkeen tutkimuksen määrä on lähtenyt suureen kasvuun urheilupsykologisessa tutkimuksessa (Stambulova ym. 2009).

Varsinaista urheilijoiden urasiirtymän ilmiötä on pyritty selittämään vuosien saatossa usealla eri tavalla. Varhaisimmat määritelmät ilmiöön olivat thantologiaan, eli kuoleman tutkimukseen, ja sosiaaligerontologiaan pohjautuvat teoreettiset mallit. Nämä kuitenkin olivat vahvasti negatiivisesti latautuneita, ja ne näkivät urheilu-uran loppumisen negatiivisena tapahtumana. (Wylleman ym. 1999.)

Seuraavana tutkimuksessa yleistyivät siirtymämallit 1980-luvulla, joissa urheilijan vetäytyminen urheilusta nähtiin enemmänkin prosessina, eikä yksittäisenä tapahtumana (Wylleman ym. 1999). Yleisimpänä käytettynä mallina oli Schlossbergin (1981) julkaistu *Model of Human Adaptation to Transition*, joka vapaasti käännettynä tarkoittaa ihmisen siirtymään mukautumisen mallia. Tässä mallissa siirtymä määritettiin:

Tapahtuma, tai ei-tapahtuma, jonka tuloksena henkilön oletukset itsestään ja maailmasta muuttuvat, minkä takia henkilöltä vaaditaan vastaavaa muutosta käytöksessä ja ihmissuhteissa (Schlossberg 1981, 5).

Stambulova ym. (2009) nostavat esille seuraavaksi merkittäväksi käännekohtaksi urheilijoiden urasiirtymätutkimuksessa vaiheen, jolloin tutkimuksen pääpainoalueena ei enää nähty itse siirtymää urheilu-uralta työuralle, vaan ryhdyttiin tutkimaan urheilijan uraa kokonaisuutena. Tätä seurasi kolmas suuri muutos, jossa urheilijoiden uraa ruvettiin käsittelemään myös pelkän urheilun ulkopuolelta, eli alettiin nähdä urheilijoita itsessään isompina kokonaisuuksina. Viimeinen, neljäs muutos Stambulovan ym. mukaan on ollut makro-sosiaalisten tekijöiden (esimerkiksi urheilujärjestelmä ja kulttuuri) huomioiminen tutkimuksessa. Kaiken kaikkiaan voidaan nähdä, kuinka urheilijoiden urasiirtymien tutkimus on kehittynyt vuosien saatossa holistisempaa näkemystä kohti, jossa urheilija nähdään osana isoa kokonaisuutta.

Urheilijoiden ura nähdään nykyään laajana kokonaisuutena. Voidaankin katsoa, että kaikilla urheilijoilla on ura kilpailutasosta riippumatta. Urheilijan ura voi olla paikallinen, alueellinen, kansallinen, tai kansainvälinen, sekä urheilijan statuksesta riippuen, urheilija voi olla amatööri tai ammattilainen. Kansainvälisen tason amatööri- sekä ammattilaisurat nähdään yleensä huippu-urina. (Stambulova ym. 2009.)

Yleisimmät syyt urheilijoiden uran päättymiseen ovat olleet vakavat loukkaantumiset, ikä, urheilijan valitsematta jättäminen ja henkilökohtainen valinta. Urheilijat kokevat suunnittelemattomat urien päättymiset vaikeina, koska urheilijat ovat harvoin valmistautuneet tällaisiin tapahtumiin. (Wylleman ym. 1999.)

Stambulova ym. (2009) kokoavat yleisimmät urheilijoiden urien päättymiseen liittyvät tekijät seuraavasti: 1) uran päättymisen johtuu useista tekijöistä ja on usein pidempiaikaisen prosessin tulos, 2) uran päättymisen voi aiheuttaa epämiellyttäviä tuntemuksia monilla urheilijoilla, mutta näihin kokemuksiin liittyy suuria yksilöllisiä eroja, 3) riippumatta yksittäisestä uran päättymiseen johtaneesta syystä, tutkimuksen mukaan urheilijan subjektiivinen tunne päätöksen vapaaehtoisuudesta tai vastentahtoisuudesta on oleellista mukautumiselle: vapaaehtoinen siirtyminen johtaa sulavampaan siirtymään, 4) suunnitelmien tekeminen urheilu-uran jälkeiseen elämään helpottaa huomattavasti siirtymää ja uuden elämän rakentamista, 5) siirtymäprosessi riippuu vahvasti myös urheilijan yksilöllisistä ja sosiaalisista resursseista, millä tarkoitetaan esimerkiksi koulutusta ja uran jälkeisen elämän tavoitteiden asettelua, sekä perheen sosiaalista tukea ja uran jälkeisiä palveluja, sekä 6) noin 15–20 % uransa päättäneistä huippu-urheilijoista kokee siirtymän ahdistavana ja tarvitsee psykologista apua.

3.3.1 Urheilijoiden uran vaiheet

Urheilijoiden uran vaiheet ovat melko pitkälti ennustettavissa olevia. Wylleman ym. (1999) esittävät artikkelissaan viisiportaisen siirtymämallin urheilijoiden

urista, jota he suosittelivat urheilupsykologien, valmentajien, vanhempien, lajiliittojen sekä kansallisten Olympiakomiteoiden käyttöön. Tässä mallissa vaiheina ovat: 1) alkuvaihe, 2) siirtyminen intensiiviseen harjoitteluun valitussa lajissa, 3) siirtyminen korkeiden tavoitteiden- ja aikuisurheiluun, 4) siirtymä uran kulminaatiopisteestä urheilu-uran loppupuolelle ja 5) urheilu-uran loppuminen.

Alkuvaiheessa urheilijoille tulee antaa vaadittava informaatio lajispesifiseen harjoitteluun sekä luoda miellyttävä ja tukea antava ilmapiiri urheiluun ja urheiluryhmän ympärille. Tulisi käyttää kehitystä tukevia harjoittelumuotoja, kehittää nuorten urheilijoiden mielenkiintoa lajiin, rohkaista heitä suorituksen onnistumisesta riippumatta, palkita yrityksestä, antaa sosiaalista tukea kilpailuissa ja etenkin epäonnistumisen yhteydessä. (Wylleman ym. 1999.)

Valitussa lajissa siirryttäessä intensiiviseen harjoitteluun ei tule ylikorostaa harjoitteluprosessin merkitystä, tulee siirtyä eteenpäin asteittain ja pehmeästi, jotta välttyttäisiin vammoilta ja liialta harjoittelemiselta. Urheilijoille tulisi opettaa psykologisen valmistautumisen perusteet ja auttaa heitä yhdistämään koulu, urheilu ja muut elämän osa-alueet mahdollisimman hyvin. (Wylleman ym. 1999.)

Siirryttäessä aikuisurheiluun ja korkeisiin tavoitteisiin urheilijat kohtaavat vaikeimman siirtymävaiheen. Samalla kun urheilijan fyysinen kypsyys kehittyy vahvasti, on myös hänen psykologinen kehityksensä kypsymässä. Tällöin valmentajien ja urheilupsykologien tulisi tukea nuorta itsenäisessä päätöksenteossa ja muussa elämässä. (Wylleman ym. 1999.)

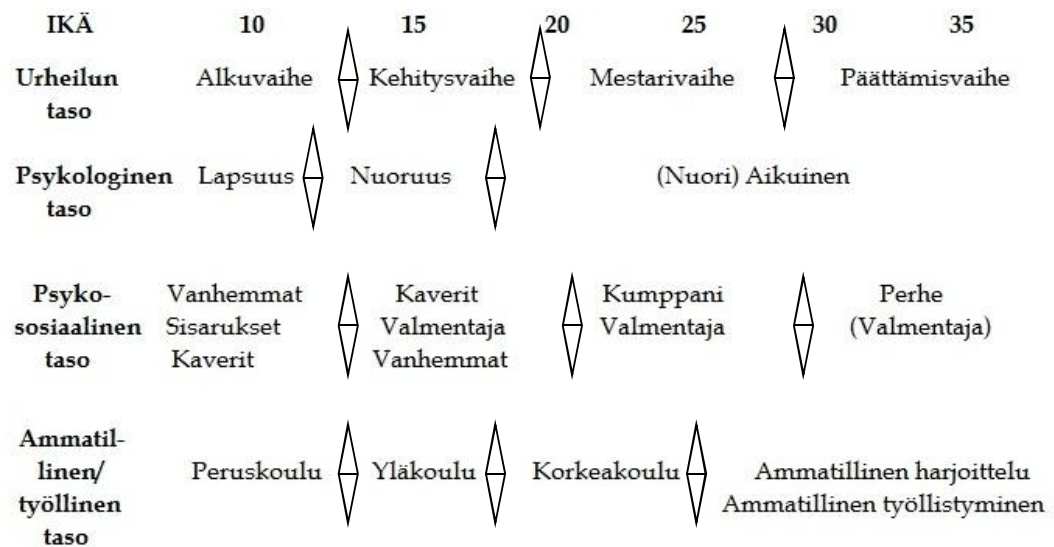
Neljäntenä siirtymänä on uran kulminaatiohuipusta siirtyminen urheilu-uran loppuun, jolloin urheilijat voivat olla varautuneita ja hermostuneita suuren muutoksen edellä. Täten he voivat tarvita sosiaalista tukea ja ammattineuvoja mukaan lukien uuden uran etsimisessä. (Wylleman ym. 1999.)

Viimeisenä vaiheena on urheilu-uran päätyminen, jolloin urheilijat tarvitsevat apua uuden uran etsimisessä, sekä sopeutumisessa uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Tällöin urheilujärjestöjen tuki on oleellista. (Wylleman ym. 1999.)

Wyllemanin ym. (1999) luomaa mallia vastaavaan tulokseen on päätynyt myös Côté (1999). Côté jakaa urheilijan uran kolmeen vaiheeseen: otantavaiheeseen, erikoistumisvaiheeseen ja investointivaiheeseen. Tutkimuksessa otantavaihe käsitti ikävuodet 6-13, jolloin urheilun tärkeimpänä tekijänä lapsille oli ilo ja mielenkiinto urheilun kautta, sekä vanhempien rooli lapsien urheiluharrastuksen aloittajana. Erikoistumisvaiheessa nuorten ollessa 13-15-vuotiaita heidän muut harrastuksensa vähenivät ja he keskittyivät yhteen kahteen lajiin. Ilolla ja mielenkiinnolla oli edelleen suuri merkitys urheilukokemuksessa, mutta lajispesifisien taitojen kehittyminen tässä vaiheessa oli myös tärkeää. Viimeisimpänä investointivaiheessa nuoren ollessa noin 15-vuotias hän keskittyi enää vain yhteen lajiin ja siinä menestymiseen. Lajispesifisien-, strategia-, ja kilpailutaitojen kehittyminen olivat tässä vaiheessa tärkeimpiä tekijöitä.

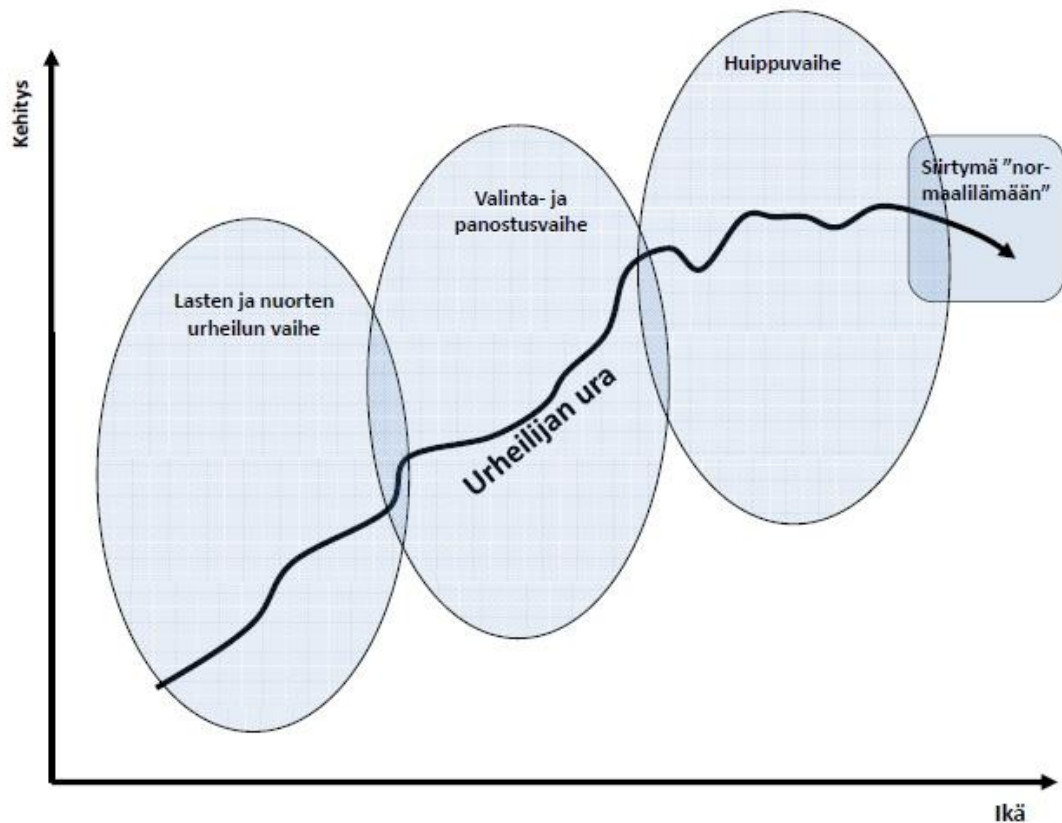
Wylleman ym. (2004) toivat esille urheilijoiden siirtymiä kuvaavan kehityksellisen mallin, jossa he käsittelevät urheilijan uraa urheilun, psykologian, psykososiaalisella ja akateemisella/työllisellä tasolla. Urheilun tasolla mallissa

nähdään alkuvaihe, kehitysvaihe, mestarivaihe ja päättämisvaihe. Mallia kuva-
taan tarkemmin kuviossa 10.

KUVIO 10 Urheilijoiden siirtymiä kuvaava kehityksellinen malli (Mukaeltu Wylleman ym. 2004).

Huippu-urheilun muutostyöryhmän (HUMU) tähän mennessä tärkeimpänä tuotoksena on pidetty heidän julkistamaansa urheilijan polkua. HUMU on käyttänyt sitä edeltäneen huippu-urheilutyöryhmän (2010) luomaa urheilijan polun mallia, jossa on erotettu urheilijan uran vaiheiksi 1) lasten ja nuorten urheilun vaiheen, 2) valinta- ja panostusvaiheen ja 3) huippuvaiheen, joita seuraa siirtymä "normaalielämään". Nämä kolme vaihetta ovat linjassa aiemman tieteellisen tutkimuksen kanssa (Côte 1999, Wylleman ym. 1999 ja Wylleman ym. 2004), joskin aiempia olemassa olevia malleja ole mainittu lähteenä. Huippu-urheilutyöryhmän (2010) malli on esiteltyä kuviossa 11.

KUVIO 11 Urheilijan uran vaiheet (Huippu-urheilutyöryhmä 2010, 16).

3.3.2 Urheilijoiden kokemukset uran loppumisesta ja siirtymästä urheilu-uran jälkeiseen aikaan

Urheilijoiden kokemuksia uran loppumisesta ja tätä seuraavasta viimeisestä siirtymästä pois urheilu-uralta on tutkittu laajasti ympäri maailmaa. Warriner ja Lavallee (2008) tutkivat uransa päättäneiden naispuolisten voimistelijoiden kokemuksia urheilu-uran päättymisestä ja siirtymisestä työelämään. He haastattelivat seitsemää henkilöä, jotka olivat kilpailleet kansainvälisellä tasolla. Haastateltavilta pyrittiin selvittämään seuraavat viisi osa-aluetta: urheilu-uran päättymisen syy, siirtymän ominaisuudet, urheilu-uran loppumisen kokemukset, siirtymää edeltäneiden ja siirtymän jälkeisten ympäristöjen erojen hyväksyntä ja hallinta sekä kehitysideat.

Kuusi seitsemästä voimistelijasta kuvaili voimistelusta luopumista traumaattisena. He myös kokivat hämmennystä omasta identiteetistään voimistelun ulkopuolella. He olivat kokeneet itsensä aina voimistelijoiksi ja uusi tilanne oli hämmentävä. Urheilu-uran loppumisen jälkeen monet haastateltavista kokivat tukiverkoston pettäneen. Urheilu-uran aikana heidän urheiluun tuettiin joka puolelta, mutta voimistelun loputtua loppui myös tuki. Kaikki haastateltavat kokivat myös voimistelu-uran loppumista seuranneen epätietoisuuden siitä,

mitä he oikeasti haluaisivat tehdä. Kuitenkin alkushokista toivuttuaan, kaikki haastateltavat olivat saaneet kiinni arjesta ja he saivat täytettyä voimistelun jättämän aukon elämässään. (Warriner & Lavallee 2008.)

Urheilijoiden kokemuksiin urheilu-uran päättämisestä vaikuttaa voimakkaasti se, onko uran päättymisen ennalta suunniteltu, vai tuleeko se vastaan suunnittelematta. Young ym. (2006) tutkivat naispuolisten tennispelaajien kokemuksia urheilu-uran päättämisestä. He tulivat siihen tulokseen, että niistä henkilöistä, jotka olivat suunnitelleet urheilu-uransa päättymisen, 65 % koki siirtymäkokemuksen helppona. Vastaavasti he, jotka päättivät uransa suunnittelematta, kokivat siirtymän vaikeaksi 75 %:n osalta. Lisäksi pelaajien tunteukset urheilu-uran loppumisesta välittömästi päätöksen teon jälkeen olivat 32 prosenttisesti positiivisia ja 44 prosenttisesti negatiivisia. Kuusi kuukautta lopettamisen jälkeen suhtautuminen oli muuttunut siten, että urheilu-uran päättymisen koki positiivisena 44 % ja negatiivisena 22 %. Lopulta kaksi vuotta uran loppumisesta 56 % pelaajista koki asian positiivisena ja enää 4 % negatiivisena.

Vastaavanlaisia tuloksia on saanut myös Lally (2007), joka tutki seitsemää yliopistourheilijaa ja heidän siirtymistään pois urheilu-uralta. He eivät olleet saavuttaneet urheilu-urallaan sellaista menestystä, että he olisivat voineet odottaa pääsevänsä maajoukkueisiin ja kansainväliselle tasolle. Ennen lopettamis päätöstä tehdyissä haastatteluissa tutkittavat kokivat jo ennakoivaa menetyksen tunnetta urheilu-uran päättämisestä. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan havaittu Warrinerin ja Lavalleen huomaamaa identiteettikriisiä heti lopettamisen jälkeen. Tämä voi johtua siitä, että Lallyn käyttämät koehenkilöt edustivat monipuolisempaa lajitaustaa, ja että voimistelijat saattavat olla poikkeuksellinen ryhmä, jossa identiteettikriisiä ilmenee. Vuosi urheilu-uran päättymisen jälkeen tehdyssä viimeisessä haastattelussa kaikki koehenkilöt kokivat olevansa sinut uran päättymisen kanssa ja nauttivat uudesta roolistaan aktiiviuran jälkeen. Samaan, noin vuoden kestävään, hyväksymisprosessin keston on päätynyt myös Stephan ym. (2003), jotka tutkimuksessaan toteavat tutkittavien henkilöiden löytäneen tasapainon uuteen elämäntyyliinsä 11–12 kuukautta urheilu-uran päättymisen jälkeen.

4 SIDOSRYHMÄTEORIA

Sidosryhmäajattelun lanseeraajana voidaan pitää Freemania, joka teoksessaan *Strategic Management: A Stakeholder Approach* (1984) toi sidosryhmän käsitteen yleiseen tietoisuuteen. Kirjassaan Freeman määritteli sidosryhmän käsitteen seuraavasti:

A stakeholder in an organization is any group or individual who can affect or is affected by the achievement of the organization's objectives (1984, 46).

Tämä toteamus voidaan kääntää vapaasti "jokainen ryhmä tai yksilö, joka voi vaikuttaa organisaation toimiin, tai johon organisaation toimet voivat vaikuttaa".

4.1 Laaja ja kapea sidosryhmänäkemys

Mitchell ym. (1997) käsittelevät artikkelissaan sidosryhmäajattelua ja he toteavat sidosryhmille olevan kahdenlaisia määrittelyjä: kapeita ja laajoja. Freemanin alkuperäinen määritelmä kuuluu laajojen sidosryhmämäärittelyjen joukkoon. Laajaan sidosryhmien määrittelyyn kuuluu olennaisesti se, että sidosryhmäksi voidaan käsittää käytännössä kuka tai mikä tahansa, johon organisaation toimet voivat vaikuttaa. Kapeaan sidosryhmämäärittelyyn vastaavasti liittyy ajatus, että johtajat eivät yksinkertaisesti voi ottaa huomioon kaikkia mahdollisia organisaation toimiin liittyviä toimijoita, mikä johtaa heidän toimintansa priorisointiin.

Freemanin alkuperäiselle laajalle sidosryhmän määrittelylle vastapainona voidaan pitää esimerkiksi Mitchell ym. (1997) artikkelissa esille nostama Clarksonin määritelmä:

Voluntary stakeholders bear some form of risk as a result of having invested some form of capital, human or financial, something of value, in a firm. Involuntary stakeholders are placed at risk as a result of a firm's activities. But without the element of risk there is no stake.

Clarksonin määritelmä tarkoittaa siis suomennettuna: vapaaehtoiset sidosryhmät kantavat jonkinlaista riskiä yrityksestä, joka on peräisin jonkinlaisen pääoman, inhimillisen tai taloudellisen, sijoittamisesta yritykseen. Tahdottomat sidosryhmät ovat aina jonkinasteisessa riskissä yrityksen toimien seurauksena. Ilman riskin elementtiä ei ole olemassa vaadetta (stake). Täten tässä määritelmässä vaade ymmärretään sellaiseksi, jonka voi menettää.

Mikä siis erottaa laajan ja kapean näkemyksen sidosryhmä-termin määrittelyssä? Tärkeimpinä eroina voidaan Mitchellin ym. (1997) mukaan pitää sitä, että kapeat näkemykset perustuvat pääasiassa käytännön maailmaan, jossa resurssit, aika, huomio ja johtajien kärsivällisyys ulkoisiin rajoitteisiin ovat rajoitteellisia. Yleisesti ottaen siis kapean näkemyksen mukaan on tärkeää määrittää ne ryhmät, joilla on suora vaikutus yrityksen ydinliiketoimintojen kohteisiin. Laajaan näkemykseen taas liittyy vastaavasti sellainen näkemys, jossa yrityksen toimintaan voi vaikuttaa aivan kuka tai mikä tahansa ja yritys voi vaikuttaa vastaavasti lähes kaikkeen. Tämä määritelmä luo ongelman johtajille tuoda se käytäntöön. Johtajien on tämän määritelmän mukaan mahdotonta määrittää kaikkia toimijoita, joilla on vaikutus, tai joiden toimintaan yritys vaikuttaa. Tämän lähestymistavan punainen lanka onkin se, että johtajien tulisi pyrkiä tietämään aina enemmän sidosryhmistään kehittääkseen yrityksen toimintaa laajalaisesti.

4.2 Sidoryhmien kolme pääosa-alueetta

Mitchell ym. (1997) määrittävät artikkelissaan kolme pääosa-alueetta, jotka määrittävät sidoryhmiä: valta (power), legitimitetti (legitimacy) ja kiireellisyys (urgency).

Vallan käsite sidoryhmäajattelussa pohjautuu Weberiläiseen ideaan, jossa valta nähdään "todennäköisyytenä sille, että yksi toimija sosiaalisessa suhteessa on sellaisessa asemassa, jossa hän voi saada tahtonsa läpi vastustuksesta huolimatta" (Weber, 1947). Lisäksi Mitchell ym. (1997) mainitsevat vallan osaluokiksi 1) pakottavan vallan, joka perustuu voiman, väkivallan tai estämisen fyysisiin resursseihin, 2) utilitaarisen vallan, joka perustuu materiaalsiin tai taloudellisiin resursseihin ja 3) normatiiviseen valtaan, joka perustuu symbolisiin resursseihin. Täten ryhmällä suhteessa on valtaa siihen asti, kun se voi käyttää pakottavia, utilitaarisia tai normatiivisia keinoja tahtonsa ilmaisemiseksi suhteessa.

Legitimiteetin alueella Mitchell ym. (1997) toteavat sen, että kapean sidoryhmämäärittelyn kannattajat näkevät legitimiteetin kaiken sidoryhmämäärittelyn pohjana. Legitimiteetin käsitteeseen liittyy juuri se, että toimijalla on jotain riskiä organisaation toimintaan, omistussuhteisiin, moraalisiin vaateisiin tai johonkin muuhun liittyen. He toteavat artikkelissaan, että he hyväksyvät Weberin (1947) ehdotuksen, että legitimitetti ja valta ovat erilliset ominaisuudet, jotka yhdistämällä voivat luoda auktoriteetin, mutta voivat olla olemassa myös toisista erillään.

Kolmas Mitchellin ym. (1997) nostama osa-alue on kiireellisyys. Liittämällä kiireellisuuden käsitteen valtaan ja legitimitettiin he kokevat, että mallista saadaan dynaamisempi. Artikkelissa kiireellisuuden termi määritellään Merriam-Websterin sanakirjan mukaan "välitöntä huomiota vaativaksi" tai "painostavaksi". Kirjoittavat liittävät kiireellisuuden termiin myös synonyymit vastustamaton, pakottava (compelling), ohjaava (driving) ja käskevä (imperative). Tämän määritelmän mukaan kiireellisyys on olemassa kun: 1) suhteella tai vaateella on ajasta riippuvainen luonne ja 2) kun suhde tai vaade on sidosryhmälle tärkeä tai kriittinen.

Nämä kolme pääosa-aluetta yhdistetään Mitchell ym. (1997) artikkelissa taulukoksi, johon on kerätty eri lähteistä näihin liittyvät käsitteet ja niiden määritelmät. Taulukosta 1 voidaan nähdä nämä avainkäsitteet sidosryhmien tunnistamisen ja tärkeyden määrittämiseen.

TAULUKKO 1 Avainkäsitteet sidosryhmien määrittämiseen ja tärkeyden määrittämiseen (Mukaeltu Mitchell ym. 1997).

Käsite	Määritelmä	Lähteet
Sidosryhmä	Mikä tahansa ryhmä tai yksilö, joka voi vaikuttaa organisaation toimintaan, tai johon organisaatio voi toimillaan vaikuttaa	Freeman, 1984; Jones 1995; Kreiner & Bhambri, 1988
Valta	Suhde sosiaalisten toimijoiden välillä, jossa yksi sosiaalinen toimija, A, voi saada toisen sosiaalisen toimijan, B, tekemään jotain, mitä B ei muuten tekisi	Dahl, 1957; Pfeffer, 1981; Weber, 1947
Lähteet	Pakottava – voima/uhka Utilitaarinen – materiaalit/kannusteet Normatiivinen – symboliset vaikutukset	Etzioni, 1964
Legitimitteetti	Yleinen käsitys tai oletus, jotta kokonaisuuden toimet ovat haluttavia, oikeita tai vääriä joidenkin sosiaalisesti konstruoitujen normien, arvojen, uskomusten ja määritelmien järjestelmässä	Suchman, 1995; Weber, 1947
Lähteet	Yksilöllinen Organisationaalinen Yhteiskunnallinen	Wood, 1991
Kiireellisyys	Se toiminnan aste, jolla sidosryhmä vaatii välittömiä toimia	Alkuperäinen – perustuu Merriam-Webster sanakirjan määritelmään
Lähteet	Aikariippuvuus – aste, jolla johdon vaste vaateeseen tai suhteeseen on sidosryhmälle hyväksymätöntä Kriittisyys – vaateen tai suhteen merkitys sidosryhmälle	Eyestone, 1978; Wartick & Mahon, 1994 Alkuperäinen – varaspesifisyys Hill & Jones, 1992; Williamson, 1985
Tärkeys	Aste, jolla johtajat priorisoivat kilpailevien sidosryhmien vaateita	Alkuperäinen – perustuu Merriam-Webster sanakirjan määritelmään

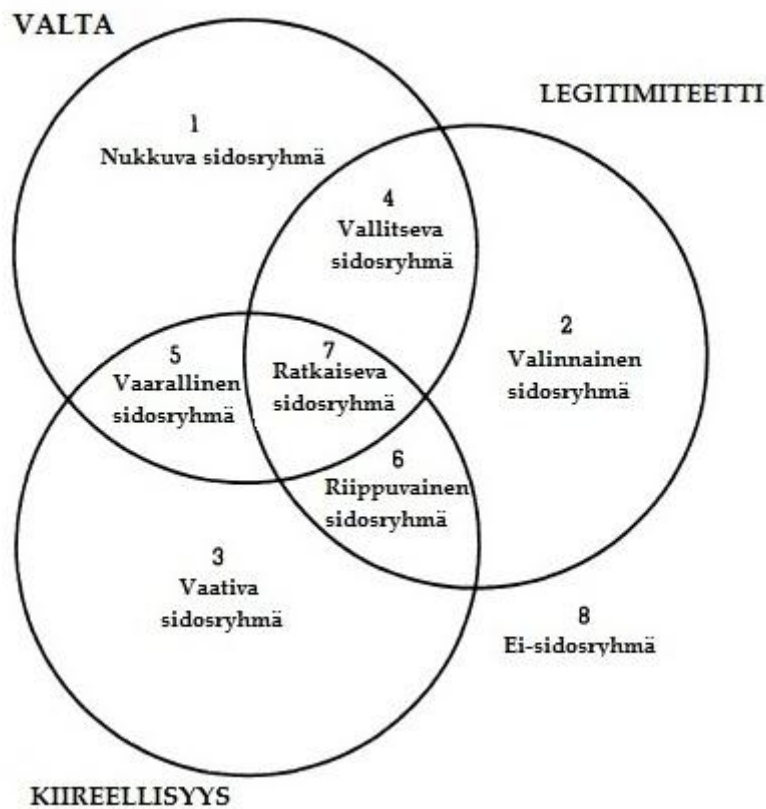
Mitchell ym. (1997) avaavat taulukon pääkäsitteitä laajemmin. Vallan käsite voidaan nähdä hyvin monipuolisena: jokaisen tyyppistä valtaa voi olla olemattoman vähän, tai vastaavasti valta voi olla täydellistä. Valta on lisäksi muuttuvaa, sitä voi hankkia lisää tai menettää. Vallan omistaminen ei välttämättä johda sen aiottuun käyttöön tai vastaavasti sen omistaminen ei tarkoita tämän omistuksen tiedostamista. Toimijalla voi olla valtaa ilmaista tahtoaan yritystä kohtaan, mutta mikäli toimija ei ole tietoinen vallastaan ja halustaan käyttää sitä yritystä kohtaan, tällainen toimija/sidosryhmä ei luo korkeaa tärkeysastetta johtajille. Valta itsessään ei takaa suurta tärkeyttä sidosryhmä-johtaja suhteessa.

Samaisessa artikkelissa (Mitchell ym. 1997), kirjoittajat toteavat legitimitetin olevan vallan kanssa samanlainen sen muuttuvuuden suhteen. Mikäli legitimitetti on olemassa, se perustuu sidosryhmän yleiselle uskonnukselle, joka koetaan yhdellä tai useammalla sosiaalisella tasolla. Nämä toimijat voivat kokea tai olla kokematta vaateidensa legitimitetin, kun taas johtajilla voi olla omat näkemyksensä sidosryhmien legitimitetistä, jotka voivat erota sidosryhmien omasta näkemyksestä. Legitimitetin voidaan katsoa saavan oikeutusta vallan kautta ja äänen kiireellisyyden kautta.

Kolmantena Mitchell ym. (1997) nostamana pääkäsitteenä oleva kiireellisyys voi vaihdella sidosryhmä-johtaja –suhteessa ajan mittaan suuresti. Kiireellisyys on myös sosiaalisesti konstruoitu käsityksellinen ilmiö ja se voi siksi saada eri näkemyksiä sidosryhmän ja johtajan välillä. Kiireellisyys itsessään ei takaa suurta tärkeyttä sidosryhmä-johtaja –suhteeseen. Kun se yhdistetään vähintään toisen pääpiirteeseen, kiireellisyys muuttaa suhdettaan ja nostaa tärkeyttä yrityksen johtajien silmissä. Kun kiireellisyys yhdistetään legitimitettiin, tämä yhdistelmä edistää vaikutusta päätöksentekokanaviin ja vastaavasti yhdistettynä valtaan, se rohkaisee yksipuolista sidosryhmätoimintaa. Molempiin yhdistettynä kiireellisyys laukaisee vastavuoroisen tiedostamisen ja toiminnan sidosryhmän ja johtajien välille.

4.3 Sidoryhmien luokittelu

Mitchell ym. (1997) artikkelissa sidoryhmät määritellään kahdeksaan eri luokkaan kuvion 12 mukaisesti. Nämä kahdeksan luokkaa ovat: 1) nukkuva (dormant) sidoryhmä, 2) valinnainen (discretionary) sidoryhmä, 3) vaativa (demanding) sidoryhmä, 4) vallitseva (dominant) sidoryhmä, 5) vaarallinen (dangerous) sidoryhmä, 6) riippuvainen (dependent) sidoryhmä, 7) ratkaiseva (definitive) sidoryhmä ja 8) ei-sidosryhmä. Nämä kahdeksan luokkaa kirjoittajat jakavat vielä neljään eri ryhmään: luokat 1, 2 ja 3 muodostavat piilevät (latent) sidoryhmät, luokat 4, 5 ja 6 huomattavat (moderately salient) sidoryhmät, luokkaan 7 kuuluvat ratkaisevan tärkeät (highly salient) sidoryhmät ja luokassa 8 ovat ne, joita ei voi laskea sidoryhmiksi.

KUVIO 12 Sidosryhmien luokittelu (Mukaeltu Mitchell ym. 1997).

4.3.1 Piilevät sidosryhmät

Piilevien sidosryhmien käsitteellä Mitchell ym. (1997) tarkoittavat siis niitä kolmea luokkaa, joilla ilmenee vain yksi sidosryhmäominaisuus. He tiivistävät tämän ajatuksen seuraavaan ehdotukseen 1a):

Sidosryhmän tärkeys on matala silloin, kun vain yksi sidosryhmän ominaisuuksista – valta, legitimitetti ja kiireellisyys – on johtajien huomattavissa.

Nukkuvien sidosryhmään Mitchell ym. (1997) liittävät tärkeimpänä ominaisuutena vallan. Nukkuvilla sidosryhmillä on valta ilmaista tahtonsa yritykselle, mutta heillä ei ole legitimiä suhdetta tai kiireellistä vaadetta, joten heidän valtansa jää käyttämättä. Kirjoittajat nostavat esille vallan eri laatuja kautta esimerkkitaipaukset: pakottavaa valtaa voidaan kuvastaa ladatun aseiden omistajalla, utilitaarista valtaa henkilöllä, jolla on paljon rahaa käytettävissään ja symbolista valtaa voivat käyttää ne, joilla on mahdollisuus kontrolloida uutismediaa. Nukkuvilla sidosryhmillä on vähän toimintaa yrityksen kanssa, mutta koska heillä on olemassa potentiaali hankkia toinen pääominaisuus, johdon tulisi pysyä tietoisena tällaisten sidosryhmien olemassaolosta. Nukkuvat sidosryhmät saatta-

vat muuttua ajan saatossa ja hankkia jonkin toisen pääominaisuuden, jolloin heistä tulee merkittäviä yrityksen kannalta ja johdon tulisi jo olla huomioinut kyseinen sidosryhmä.

Valinnaisilla sidosryhmillä on Mitchell ym. (1997) mukaan legitimitetin ominaisuus, mutta heillä ei ole valtaa vaikuttaa yritykseen eikä kiireellisiä vaateita. Tämän ryhmän edustajat ovat olleet etenkin yrityksen yhteiskuntavastuuta tutkineiden henkilöiden mielenkiinnon kohteina, sillä artikkelin mukaan Carroll on todennut, että nämä sidosryhmät ovat usein yrityksen filantropian kohteita. Tämän ryhmän edustajien erityispiirteenä voidaan pitää sitä, että johtajilla ei ole ollenkaan paineita ryhtyä aktiiviseen toimintasuhteeseen näiden sidosryhmien edustajien kanssa, mutta he valitessaan voivat kuitenkin niin tehdä. Kaikki yrityksen filantropian saajat eivät ole valinnaisia sidosryhmiä, vaan ainoastaan ne, joilla ei ole valtaa eikä kiireellisiä vaateita yritystä kohtaan.

Kolmantena osapuolena piileviin sidosryhmiin Mitchell ym. (1997) määrittävät vaativat sidosryhmät, joiden ainoa ominaisuus sidosryhmä-johtaja – suhteessa on kiireellisyys. Nämä sidosryhmät ovat kuten artikkelissa mielikuvituksellisesti ilmaistaan ”korvaan iniseviä hyttysiä” johtajille: heillä ei ole valtaa eikä legitimitettä, vaan ainoastaan vaateita yritystä kohtaan. Tällaiset sidosryhmät voidaan nähdä esimerkiksi henkilöinä, jotka tulevat plakaattien kanssa heilumaan meijerin portille valistaen huutamalla ”maito on valtion salaliitto!”. Tämä tilanne voi olla yrityksen johdolle kiusallinen, mutta kyseisiä henkilöitä ei laajasti oteta kovin vakavasti.

4.3.2 Huomattavat sidosryhmät

Seuraavana Mitchellin ym. (1997) luokittelussa ovat huomattavat sidosryhmät. Näihin sidosryhmiin kuuluvat siis ne ryhmät, jotka omaavat kaksi pääominaisuutta ja ovat jo huomattavassa asemassa yrityksen kannalta. Näihin sidosryhmiin kuuluvien voidaan olettaa odottavan yritykseltä, koska näiden kaksi pääominaisuutta johtaa aktiivisempaan rooliin. Kirjoittajat nostavatkin esille toisen ehdotuksensa 1b):

Sidosryhmän tärkeys on huomattavaa, kun kaksi sidosryhmäominaisuudesta – valta, legitimitetti ja kiireellisyys – ovat johtajien havaittavissa.

Mitchell ym. (1997) nostavat ensimmäiseksi huomattavaksi sidosryhmäksi vallitsevat sidosryhmät, joilla on sekä valtaa, että legitimitettä. Näillä ryhmillä on vahva vaikutus yrityksen toimintaan. Artikkelin tekijät määrittävät nämä toimijat vallitseviksi, koska heillä on legitiimit vaateet yritystä kohtaan ja heillä on valtaa myös halutessaan toteuttaa nämä vaateet. Vallitsevat sidosryhmät ovatkin juuri niitä sidosryhmiä, joita monet tutkijat pitävät ainoana sidosryhminä. Ne ovat ryhmiä, joille yritys toimittaa vuotuiset raporttinsa ja tiedoksiantonsa niin yrityksen yhteiskunta- kuin ympäristövastuun osalta. Tässä artikkelissa näitä ryhmiä ei kuitenkaan nähdä ainoana sidosryhminä, jotka saavat johdon huomion, vaan osana laajempaa kokonaisuutta.

Riippuvaisilla sidosryhmillä Mitchell ym. (1997) tarkoittavat niitä ryhmiä, joilla on kiireelliset legitiimit vaateet yritystä kohtaan, mutta heiltä puuttuu valta. Nämä ryhmät ovatkin riippuvaisia yrityksen johtajien vallankäyttömahdollisuuksista heidän tahtonsa toteuttamiseksi. Koska tässä suhteessa valta ei ole molemminpuolista, sen käyttöä ohjailevat muut sidosryhmät tai johtajan omat sisäiset arvot. Artikkelin tekijät nostavat tässä tapauksessa esimerkiksi öljykatastrofin. Kun öljyä valuu mereen, voidaan riippuvaisiksi sidosryhmiksi nähdä paikalliset asukkaat, merieläimet ja jopa luonto itse. He eivät kuitenkaan itse voi pelkästään vaikuttaa yritykseen vallan puutteen takia, vaan heidän tulee vaikuttaa niihin sidosryhmiin, joilla on valtaa.

Viimeinen huomattava sidosryhmä Mitchellin ym. (1997) mukaan on vaaralliset sidosryhmät. He ehdottavatkin niin, että sidosryhmä, jolla on kiireellinen vaade sekä valtaa sen toteuttamiseen, mutta ei vaadittavaa legitimitettä, voi olla pakottava, uhkaava ja jopa mahdollisesti väkivaltainen. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta voidaan pitää "kettutyttöjen" toimintaa turkistarhauksessa, työntekijöiden sabotaasitekoja ja jopa terrorismia. Tällaisten ryhmien toimet ovat legitimitetin rajojen ulkopuolella ja myös hyvin vaarallisia niin sidosryhmä-johtaja -suhteelle, kuin mukana oleville yksilöille ja toimijoille.

4.3.3 Ratkaisevat sidosryhmät

Viimeinen Mitchellin ym. (1997) tekemistä ehdotuksista 1c) kuuluu:

Sidosryhmän tärkeys on korkein, kun kaikki kolme sidosryhmän ominaisuutta – valta, legitimitetti ja kiireellisyys – ovat johdon havaittavissa.

Kuten aiemmin artikkelissa on määritelty, sidosryhmä, jolla on valtaa ja legitimitettä vaateeseensa on jo osa yrityksen hallitsevaa koalitiota. Kun tällaisen sidosryhmän vaade on kiireellinen, johtajien on väistämättä huomioitava vaade ja asetettava se korkeimpaan arvoon. Hyvänä esimerkkinä ratkaisevasta sidosryhmästä voidaan nähdä osakkeenomistajat. Kun yrityksen osakekurssi lähtee vahvaan laskuun, osakkeenomistajat aktivoituvat ja vaativat yrityksen johtoon uudistusta, jotta kurssilasku saataisiin kuriin. Osakkeenomistajilla on legitiimiä valtaa yritystä kohtaa, joten heidän kiireellinen vaateensa on otettava huomioon ehdottomasti. Kaikista huomattavista sidosryhmistä voi tulla ratkaiseva sidosryhmä, jos ryhmä onnistuu hankkimaan puuttuvan ominaisuuden. Öljykatastrofiesimerkkiin liittyen, alueen asukkaista tuli ratkaiseva sidosryhmä, kun he saivat liittolaisekseen hallituksen.

4.4 Yksilön sidosryhmäteoria

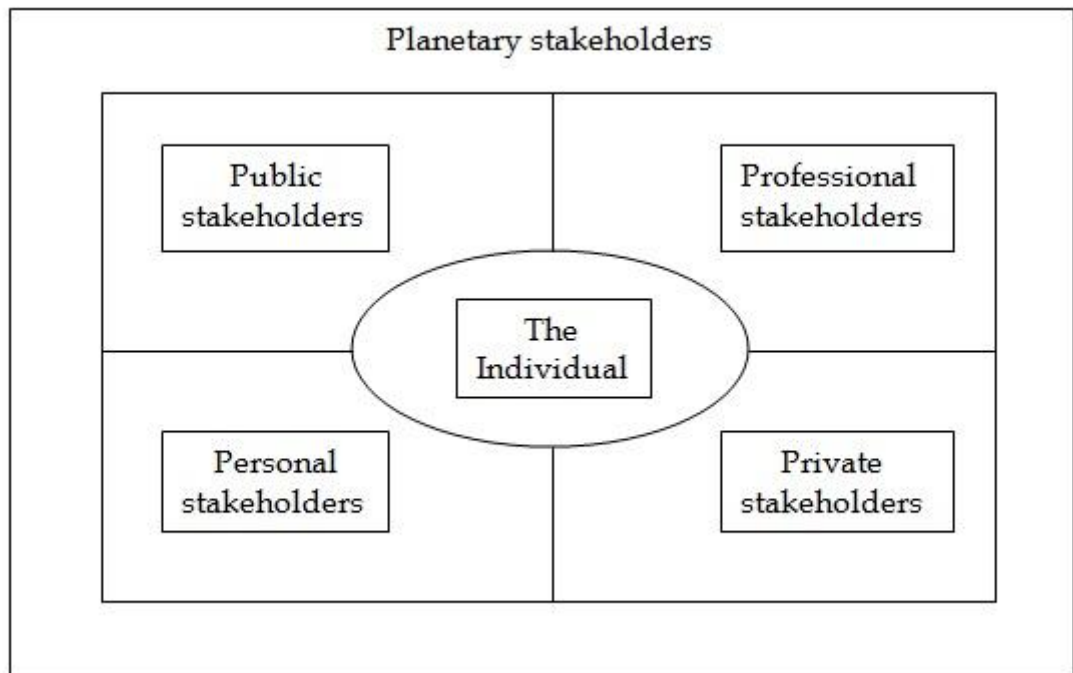
Sidosryhmäteorian on perinteisesti katsottu koskettavan vain organisaatioita, eikä yksilöitä. Kuitenkin Freemanin (1984, 46) alkuperäisessä sidosryhmän määrittelyssä hänen teoksessaan *Strategic Management – A stakeholder ap-*

proach, sidosryhmä nähdään: *”minä tahansa yksilönä tai ryhmänä, joka voi vaikuttaa organisaation tavoitteisiin, tai johon organisaation tavoitteet voivat vaikuttaa”*. Tähän määritelmään Freeman sisällyttää siis myös organisaatiossa toimivat yksilöt, kuten toimitusjohtajan, talousjohtajan ja muut korkeassa johtoasemassa olevat henkilöt organisaatiossa.

Freeman (1984) toteaa myös sen, kuinka organisaatiossa eri tasoilla toimivien henkilöiden näkemykset sidosryhmien merkityksestä vaihtelevat suuresti. Hän nostaa esimerkiksi toimitusjohtajan ja työntekijän, jotka ovat varsin eri tasoilla organisaation hierarkiassa. Toimitusjohtajalle tärkeimpiä sidosryhmiä ovat tyypillisesti asiakkaat, työntekijät, omistajat ynnä muut, kun taas työntekijän tasolla tärkeimmät sidosryhmät voivat olla esimerkiksi asiakkaat, kollegat, esimiehet ja muut vastaavat henkilöt. Näitä eroavia näkemyksiä tarkastelemalla, ottamalla huomioon ja yhteen sovittamalla voidaan pyrkiä saavuttamaan laadukkaampaa toimintaa organisaation sisällä. (Freeman 1984, 218.)

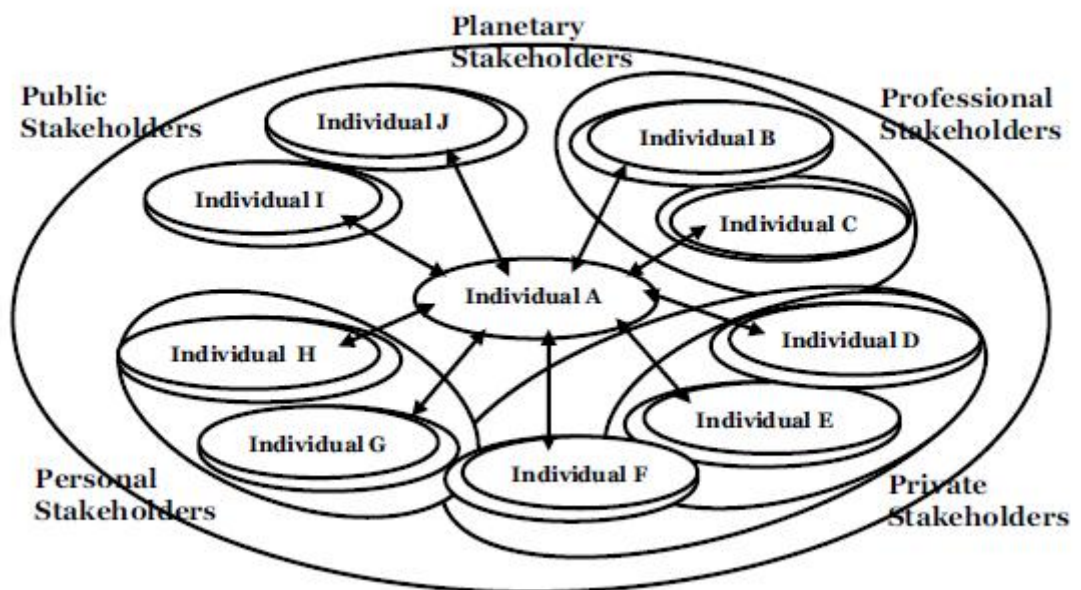
Wartiovaara (2012) käsittelee väitöskirjassaan *”Values and freedom: An inquiry into the rise and fall of billionaire wealth”* sidosryhmäteorian laajentamista yksilön tasolle. Hän perustelee aiheensa valintaa sillä, kuinka useat tutkijat ovat todenneet sidosryhmäteorian tärkeäksi kehittymiskohteeksi sen laajentamisen yksilötasolle. (Wartiovaara 2012, 130.)

Wartiovaara (2012) tuo esille yksilön sidosryhmäteorian viiden P:n mallin, jossa yksilön ympärille koostuu 1) professional stakeholder (ammattisidosryhmät), 2) private stakeholder (yksityiset sidosryhmät), 3) personal stakeholder (henkilökohtaiset sidosryhmät), 4) public stakeholders (julkiset sidosryhmät) ja 5) planetary stakeholders (yleismaailmalliset sidosryhmät). Tässä ammattisidosryhmät nähdään yksilön johtajina, kollegoina, asiakkaina ja muina vastaavina toimijoina. Yksityisillä sidosryhmillä mallissa tarkoitetaan henkilön perheenjäseniä, kuten puolisoa, vanhempia, sisaruksia, lapsia jne. Henkilökohtaiset sidosryhmät mallissa ovat ystävät, tuttavat ja muut muodolliset eri ryhmien kautta tutut henkilöt. Neljäntenä ryhmänä, julkisilla sidosryhmillä mallissa tarkoitetaan poliitikkoja, aktivisteja ja yksityisten organisaatioiden jäseniä. Viimeisenä, viidentenä ryhmänä, mallissa nähdään yleismaailmalliset sidosryhmät, eli kaikki elämä ihmissidosryhmien ulkopuolella. Nämä ryhmät on kuvattu tarkemmin kuviossa 13. (Wartiovaara 2012, 131.)

KUVIO 13 Viiden P:n viitekehys yksilön sidosryhmille (Wartiovaara 2012, 131).

Lisäselvennykseksi viiden P:n viitekehukseen Wartiovaara (2012) antaa esimerkkikuvauksen Yksilön A sidosryhmistä ja niissä olevista yksilöistä viiden P:n viitekehksen mukaisesti, mikä nähdään kuviossa 14. Tästä kuvioista on poistettu yksilöiden ja siten myös ryhmien väliset vaikutussuhteet.

KUVIO 14 Yksilön institutionalisoitu sidosryhmänäkökulma (Wartiovaara 2012, 32).

Yksi tärkeä osa Wartiovaaran (2012) käsittelemää yksilön sidosryhmäteoriaa on yksilöiden ihmissuhteiden tunnistaminen, hallinta ja ylläpito eri elämän vaiheiden aikana. Kuviossa 15 tarkastellaan esimerkin muodossa yksilön avainsidosryhmäsuhteita. Kuvion perusteella voidaan nähdä, kuinka yksilö painottaa sen hetkessä elämäntilanteessaan kunkin tarkastelun alla olevan sidosryhmän ja sen avulla voidaan helpottaa yksilöllä sillä hetkellä tärkeimpiä sidosryhmiä, ja verrata vaihteluja sidosryhmien välillä eri ajan hetkillä (vrt. tummat ja vaaleat viivat).

KUVIO 15 Esimerkki sidosryhmätyytyväisyyskartasta (Wartiovaara 2012, 31).

Wartiovaara (2012) nostaa esille myös lisätulkinnan yksilön sidosryhmistä, joka perustuu yksilön kehityskaareen. Hän toteaa, kuinka yksilön sidosryhmät muuttuvat radikaalisti ajan kuluessa ja hänen ollessaan eri rooleissa elämänsä aikana – sidosryhmät lapsuudessa, nuoruudessa, vanhempana ja isovanhempana ovat hyvin toisistaan poikkeavia. Samaa logiikkaa voidaan myös noudattaa ammatilliseen maailmaan, jossa henkilön esimiehet, kollegat ja asiakkaat vaihtelevat suuresti ajan myötä. Lisäksi henkilön ystävyysuhteet, tuttavuudet ja muut kontaktit elävät omaa elämäänsä jatkuvassa muutoksessa. Täten yksilön sidosryhmien viitekehys antaakin kuvauksen juuri sen hetkisestä tilanteesta. (Wartiovaara 2012, 133.)

Wartiovaara (2012) toteaa sidosryhmäteorian etsivän kysymystä seuraaviin Freemanin määrittelemiin kysymyksiin: "Mikä on yrityksen toiminnan tarkoitus?" ja "Mitä vastuuta yrityksen johdolla on sidosryhmille?". Näihin rinnastaen, hän nostaa yksilön sidosryhmäteorian kannalta vastaaviksi kysymyksiksi: "Mikä on elämäni tarkoitus?" ja "Mitä vastuuta minulla on sidosryhmilleni?". Hän mainitsee lopuksi Freemanin näkökulman erittelyteesiin: "Bisneksen diskurssi ja moraalinen diskurssi voidaan eritellä lauseiksi, joissa 'x on bisnespäätös',

jolla ei ole moraalista sisältöä, ja 'x on moraalinen päätös', jolla ei ole bisnessisältöä." Vastaavasti yksilön sidosryhmäteorian kannalta samaa asiaa voidaan lähestyä siten, että yksilöä ei voida määrittää ainoastaan "bisnesshenkilöksi", ilman että kyseistä henkilöä ajatellaan kokonaisuutena, jolla on tietyt sidosryhmäroolit, -suhteet ja -vastuut. (Wartiovaara 2012, 137–138.)

4.5 Urheilijoiden sidosryhmät

Urheilijoiden tärkeimpiä sidosryhmiä on määritelty monessa eri tutkimuksessa. Pekkala (2011) esittelee väitöskirjassaan huippu-urheiluun kohdistuvat tärkeimmät osatekijät ja tasot, jotka voidaan nähdä huippu-urheiluun liittyvinä sidosryhminä. Nämä osatekijät ja tasot on esitelty jo aiemmin kuviossa 1, mutta näistä osatekijöistä voidaan nostaa esille tässä yhteydessä valmentajat, urheilijat, vapaaehtoiset ja päätoimiset toimijat, talous, antidoping, palkkiojärjestelmä ja sosiaalinen tuki, jotka kaikki liittyvät hyvin olennaisesti urheilijoille tärkeisiin toimijoihin ja sidosryhmiin.

Heinilä esittelee teoksessaan "Liikunta- ja urheilukulttuurimme eilentänään-huomenna" (2010) oman näkemyksensä huippu-urheilun sidosryhmistä ja niiden funktioista. Heinilän esittämät toimijat on esitelty taulukossa 2.

TAULUKKO 2 Huippu-urheilun sidosryhmät ja niiden tärkeimmät funktiot (Heinilä 2010, 146).

Sidosryhmä	Toimijat	Funktio	Interventio
Media	Urheilutoimittajat	Tiedottaminen Julkisuus Arvottaminen	1896-
Suuri yleisö	Katsomoyleisö Mediayleisö	Viihde Identiteetti Sankaripalvonta	1896-
Julkinen valta	Valtiovalta Kunnat	Tukitoimet Arvottaminen	1920-
Valmennus	Valmentajat	Harjoittelun tehostaminen	1920-
Tutkimus ja koulu- tutkimus	Tutkijat Urheilulääkärit	Tietotaitotason kohottaminen Lääkintähuolto	1950-
Liikemyritykset	Liikemiehet	Rahoitus Kaupallistaminen	1980-
Järjestys- ja oikeus- viranomaiset	Poliisi Oikeuslaitos Asianajajat	Järjestys Oikeusturva	1980-

Heinilän esittämästä taulukosta voidaan hyvin nähdä kukin sidosryhmä, sen toimijat sekä sidosryhmän funktio urheilijan kannalta. Taulukossa on myös esitelty interventiovuosi, millä tarkoitetaan vuotta, mistä alkaen kyseinen sidosryhmä on ollut osa huippu-urheilua. Esimerkkinä voidaan käyttää liikemyrityksiä,

jotka taulukon mukaan ovat tulleet osaksi huippu-urheilua vuodesta 1980 alkaen. Tämä tukee aiemmin todettua tosiseikkaa, kuinka urheilu kaupallistui 80-luvulla olympialaisten kautta ja amatöörisäännösten poistamisen myötä. Tämän tutkimuksen kannalta Heinilän esittämä taulukko on mielenkiintoinen, sillä tutkimuksen tuloksia läpikäydessä on mielenkiintoista verrata saatuja tuloksia Heinilän esitykseen ja mahdollisesti saada selvitettyä sidosryhmien välisiä merkittävyseroja urheilijoille.

Epäsuorasti huippu-urheilijoiden sidosryhmiä ovat käyneet läpi tutkimuksessaan myös Thelwell ym. (2010), jotka tutkivat ilmiötä henkisen kovuuden kautta. Tutkimustulokset on esitelty jo aiemmin henkisen kovuuden näkökulmasta luvussa 2.2.2, mutta tässä yhteydessä tarkastellaan samaista tutkimusta sidosryhmänäkökulmasta. Tutkimuksessaan he nostivat esille kolme pääryhmää: urheilun prosessin, urheilun henkilöstön ja ympäristön. Näiden pääryhmien sisältä tutkijat mainitsivat tärkeiksi osaryhmiksi urheiluseuran, joukkuekaverit, kilpailijat, urheilupsykologit, valmentajan, perheympäristön ja valtion. Nämä sidosryhmät ovat osittain samoja, mitä Heinilä ja Pekkala ovat maininneet, mutta tuovat myös uusia toimijoita esiin, kuten urheilupsykologit ja korostavat urheilijan lähellä toimivia henkilöitä.

5 MENETELMÄT

Tässä tutkimuksessa on käytetty laadullisia tutkimusmenetelmiä. Hirsjärven ym. (1997, 152) mukaan laadullisella tutkimuksella pyritäänkin kuvaamaan todellista elämää ja sen monipuolisia ilmentymismuotoja. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kokonaisvaltaiseen tutkimukseen sekä tosiasioiden paljastamiseen tai löytämiseen sen sijaan, että pyrittäisiin todentamaan jo olemassa olevia, tunnistettuja väittämiä.

Alasuutari (1995, 38–46) esittää laadullisen tutkimuksen koostuvan kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Alasuutarin mukaan havaintojen pelkistämisestä pystyy erottamaan kaksi osaa: aineistoa tarkastellaan poikkeuksetta tietyistä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta sekä tällä tavalla saatujen havaintojen määrää voidaan karsia yhdistämällä, jolloin raakahavainnot voidaan yhdistää ylempien tasojen havainnoiksi ja täten abstrahoida yksittäisiä havaintoja. Vastaavasti toisen vaiheen, eli arvoituksen ratkaisemisen ydin piilee siinä, kuinka aineistosta ilmenneiden havaintojen ja vihjeiden perusteella tutkija voi tehdä tulkintoja ilmiöstä. Tulkintavaiheessa voidaan käyttää hyödyksi niin yksittäisiä, selkeitä havaintoja aineistosta, kuin myös yleisemmän tason raakahavaintoja, joita voidaan käyttää tukemaan selkeämpiä havaintoja.

Hirsjärvi ym. (1997, 155) tuovat esille seitsemän laadulliselle tutkimukselle tyypillistä piirrettä. Ensimmäisen piirre on se, että *”tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa”*. Toisena piirteenä on se, että laadullisessa tutkimuksessa on suositeltavaa käyttää ihmistä tiedon keräämiseen. Kolmantena tyypillisenä piirteenä on induktiivisen analyysin käyttö. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen aineisto sanelee tutkimuksen kulkua ja tuloksia vahvasti. Tutkimuksella ei pyritä lähtökohtaisesti testaamaan teorioita tai hypoteeseja vaan aineiston monipuolinen tarkastelu ja sen tarkka tutkiminen ohjaa tutkimusprosessia. Neljäntenä piirteenä Hirsjärvi ym. tuovat esille aineiston hankinnan, ja laadullisten metodien käytön siinä prosessissa. Viides piirre on tarkoituksenmukaisen kohdejoukon valinta, toisin kuin usein määrällisessä tutkimuksessa toimitaan. Kuudentena piirteenä laadulliseen tutkimukseen liittyy tutkimussuunnitelman eläminen ja

muotoutuminen tutkimuksen edetessä. Viimeisenä, seitsemäntenä piirteenä he mainitsevat jokaisen tapauksen käsittelyn siten, että tapaus on ainutlaatuinen. Tämä johtaa myös siihen, että aineistoa tulee tulkita ainutlaatuisena.

Tämän tutkimuksen analysointi tukeutuu tieteenteoreettisesta näkökulmasta sosiaaliseen konstruktionismiin. Sosiaalisen konstruktionismin ydinajatuksena on se, että todellisuus rakentuu ihmisten välisissä sosiaalisissa prosesseissa erilaisten merkitysten avulla. Täten sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tieto ei heijastu oletetusta todellisuudesta, vaan se on aina näkökulmasidonnaista, sillä on jokin tarkoitus sekä se saa merkityksen sosiaalisen suhteen kautta. Sosiaalisessa konstruktionismissa kielen merkitys korostuu, sillä kieli nähdään tärkeänä sosiaalisen toiminnan muotona. Kielen avulla ihmiset luovat määritelmiä ja lisäksi määrittelevät toimintaansa. Lisäksi sosiaalinen konstruktionismi ottaa kriittisen kannan aiempaan, itsestään selvänä pidettyyn tietoon. Sen mukaan on kyseenalaista olettaa, että henkilön yleinen tieto perustuu objektiiviseen ja puolueettomaan ympäröivän maailman havainnointiin. Sosiaalinen konstruktionismi myös korostaa tapahtuma-ajan ja -paikan merkitystä, sillä ihmisten ymmärrys on historiallisesti ja kulttuurisesti suhteellista. (Burr, 1995, 2–5.)

Burr (1995, 5–7) toteaa myös, että ihmisten persoonallisuus sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta on olemassa ihmisten välillä, ei heidän sisällään. Hän nostaa tähän liittyen esimerkin, jossa henkilön, jota määritellään välittäväksi ja ystävälliseksi, ominaisuudet menettävät merkityksensä, jos hänet poistetaan sosiaalisista suhteistaan. Kuitenkin yleisesti ottaen ihmisten ominaisuuksista puhutaan siten, että nämä ominaisuudet olisivat olemassa ihmisten sisällä. Tähän liittyen voidaan kuvitella tilanne, jossa henkilö itse kuvittelee olevansa hauska ja vitsikäs, mutta jotkin hänen tuttavistaan eivät pidä häntä ollenkaan vitsikkäänä ja hauskana. Näin ollen heidän kuvauksensa henkilön hauskuudesta ja vitsikkyydestä poikkeavat toisistaan oleellisesti olematta kumpikaan täysin oikeassa tai väärässä.

Tuomi ja Sarajärvi (2002) esittävät, kuinka laadullisessa tutkimuksessa tekstin ja/tai toiminnan merkitystä voidaan lähteä selvittämään joko teemojen löytämisen kautta, joka tarkoittaa fenomenologisten metodien käyttämistä tähän prosessiin, tai vastaavasti tulkitsevasti hermeneutiikan avulla. Tässä tutkimuksessa on pyritty sekä löytämään teemoja, että tulkitsemaan aineistoa ja ymmärtämään sitä. Täten tutkimus on fenomenologis-hermeneuttinen, jonka tuloksia pyritään selvittämään fenomenologisten, kuvailevien sekä tulkitsevien, metodien avulla.

Laadullisia tutkimustyyppisiä on olemassa lukuisia, joista Hirsjärven ym. (1997, 180) mukaan tunnetuimpia ja käytetyimpiä ovat diskurssianalyysi, etnografinen tutkimus, toimintatutkimus, elämäkertatutkimus, grounded theory – menetelmä, fenomenografia ja keskusteluanalyysi. Näihin tutkimustyyppisiin voidaan hankkia aineistoa monella tapaa, mutta yksi yleisimmistä ja tähänkin tutkimukseen valittu aineistonkeruun menetelmä on haastattelu.

Hirsjärvi ym. (1997) korostavat haastattelujen ainutlaatuisuutta tiedonkeruumenetelmänä, koska haastatteluissa *”olla suorassa kielellisessä vuorovaiku-*

tuksessa tutkittavan kanssa". Haastattelu voidaan valita tiedonkeruumenetelmäksi, kun tutkimustilanteessa halutaan tuoda esille ihminen subjektina ja halutaan antaa hänelle mahdollisuus tuoda esille hänen omia näkemyksiään itsestään koskevista asioista. Toinen syy haastattelun valitsemiselle voi olla se, että tiedetään jo etukäteen tutkimuksen tuottavan vastauksia hyvin laajasti ja monipuolisesti, sekä halutaan selventää näitä tutkimuksessa ilmenneitä vastauksia. Lisäksi haastattelu sopii hyvin menetelmäksi, kun tutkimuskysymys liittyy tuntemattomaan, vain jossain määrin tunnettuun alueeseen. Tämän takia tutkijan on lähes mahdotonta tietää etukäteen haastateltavien tarkkoja vastauksia tai vastaus-ten suuntia. Hirsjärvi ym. korostavat eritoten sitä, että *"haastattelussa on ratkaisevaa, miten haastatteliija osaa tulkita haastateltavan vastauksia tällaisten kulttuuristen merkitysten ja merkitysmaailmojen valossa"*. Tutkija itse on siis erittäin merkittävässä roolissa aineiston tulkinnan ja analysoinnin kannalta, sillä hän sekä vaikuttaa haastattelun rakenteeseen ja toteutukseen, että tulkitsee sitä oman sosiaalisen maailmansa ja näkemyksensä kautta.

Hirsjärvi ym. (1997) jakavat tutkimushaastattelut kolmeen ryhmään: strukturoituun eli lomakehaastatteluun, teemahaastatteluun ja avoimeen haastatteluun. Tähän tutkimukseen näistä kolmesta on valittu teemahaastattelu, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa yleensä tiedetään teemat, joita haastattelun aikana käydään läpi, mutta teemoihin liittyvien kysymysten tarkat muodot ja järjestykset voivat vaihdella. Tuomi ja Sarajärvi (2002) toteavat teemahaastattelun olevan lähellä syvähaastattelua ja metodologisesti teemahaastattelussa korostuvat ihmisten tulkinnat asioista, heidän antamansa merkitykset erilaisille asioille sekä miten nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa.

Sosiaalisen konstruktionismin pohjautuvia laadullisen aineiston analyysimenetelmiä ovat eritoten diskurssien analyysi, keskustelunanalyysi sekä narratiivinen analyysi. Tässä tutkimuksessa on urheilijoiden haastattelujen analyysimenetelmäksi valittu narratiivinen analyysi sen erinomaisen aineistoon soveltuvuuden kannalta.

Narratiivin käsite ei ole saanut yksiselitteistä suomenkielistä muotoa, mutta Välimäen ym. (2008) mukaan siitä voidaan käyttää myös termiä tarina. Hyvärinen (2006) puhuu kertomuksista ja kerronnallisuudesta viitaten samaan ilmiöön ja toteaa kerronnallisuuden olevan narratiivisuutta selkeämpi termi. Kertomusta käsittelee myös Alasuutari (2011), joka toteaa sen olevan diskurssin erityinen muoto. Se on myös yksittäistapaus sellaisista tavoista, joilla erityyppisten tekstien osat voidaan liittää toisiinsa ja muodostaa kokonaisuuksia.

Søderbergin (2003) määritelmän mukaan narratiiveilla nähdään olevan viisi pääominaisuutta. Ensiksi, narratiivit ovat tapahtumia, jotka sijoittuvat ajalliseen ulottuvuuteen. Jokaisella narratiivilla on kronologinen ulottuvuus ja ne koostuvat tapahtumajaksoista pitkällä aikajaksolla. Nämä tapahtumat eivät välttämättä ilmene henkilöiden kertomuksissa suoraan kronologisessa järjestyksessä, mutta ne voidaan järjestää kronologiseksi jatkumoksi. Toiseksi, narratiivit ovat menneisyyteen suuntautuvia tulkintoja jaksollisista tapahtumista, joilla on tietty näkökulma. Narratiivit koostuvat tapahtumajaksoista, jotka saa-

vat merkityksen juonen kautta. Juonen rakennetta koskeva perustavaa laatua oleva kysymys onkin miksi näin tapahtuu? Kolmas narratiivin pääominaisuus on niiden keskittyminen ihmisten toimintaan, etenkin kertojan ja muiden henkilöiden väliseen toimintaan. Tästä voidaan puhua myös yleisemmin aktorien, eli toimijoiden tietoisten tekojen kautta. Neljänneksi, narratiivisuus on osa identiteetin rakentamisprosessia. Narratiiveja käytetään luomaan ja tukemaan identiteettejä eri tavoin. Viidentenä Söderbergin mainitsemana pääominaisuutena narratiiveilla on se, että narratiivin kertoja ei ole itse ainoastaan vastuussa narratiivin muodosta ja rakenteesta, vaan sen kuulijalla on myös oma vaikutuksensa sen muotoon ja kerrontaan. Narratiivien kerronta on sosiaalinen tapahtuma, jossa kertojan ja kuulijan toiminta tapahtuman aikana muokkaa narratiivin suuntaa ja muotoa.

Polkinghorne (1995) kuvaa narratiiveja vastaavasti diskurssin muotoina, jotka yhdistävät erilaisia tapahtumia ja ihmisten toimia temaattisesti yhtenäisiin, päämäärätavoitteellisiin prosesseihin. Hän käyttää tähän liittyen termiä narratiivinen konfiguraatio, jolla hän viittaa siihen prosessiin, jossa tapahtumat liittyvät toisiinsa ja saavat ajallisen kokonaismerkityksen. Tässä tutkimuksessa urheilijoiden haastatteluista on koottu elämäntarinat jokaisen urheilijan kohdalta hyödyntäen Söderbergin ja Polkinghornen kuvauksia narratiiveista ja narratiivisesta konfiguraatiosta. Näiden elämäntarinoiden kautta lukija voi tutustua tutkimuksen kohteena olleisiin henkilöihin tarkemmin, mikä luo pohjaa myöhemmälle analyysille ja sen ymmärtämiselle.

Toinen tässä tutkimuksessa käytetty analyysimuoto, joka soveltui erittäin hyvin urheilijoiden esimiesten haastattelujen analysointiin, on sisällönanalyysi. Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, joka toimii laajasti kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Sisällönanalyysi voidaan myös nähdä yksittäisen metodin ohella *"teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin"*. Sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan aineiston sisältöä sanallisesti. Tuomi ja Sarajärvi kuvaavat sisällönanalyysin metodia seuraavasti: tutkijan tulee päättää, mikä aineistossa on kiinnostavaa, käydä läpi aineisto ja erottaa ja merkitä ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostuksen kohteeseen. Muu aineisto jää pois tutkimuksesta. Nämä merkityt asiat kerätään yhteen ja erilleen muusta aineistosta, jonka jälkeen ne luokitellaan, teemoitellaan tai tyytitellään. Lopuksi näistä tehdään yhteenveto, joka kirjoitetaan tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa on seurattu tätä edellä mainittua tapaa sisällönanalyysin toteuttamisessa. Sisällönanalyysissä on tähän tutkimukseen käytetty teemoittelua aineiston yhteenvetoon ja analysointiin.

Urheilijoiden narratiivien analysoinnissa käytettiin myös narratiivien teema-analyysiä, mikä muistuttaa läheisesti sisällönanalyysin teemoittelua. Urheilijoiden haastatteluista muodostetuista elämäntarina-narratiiveista sekä autenttisesta haastatteluaineistosta pelkistettiin yksittäisten kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden kautta eri teemoja, joita käsitellään tutkimuksen tulososiossa laajasti.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoa lähdettiin rakentamaan tiettyjen periaatteiden mukaan. Koska tutkimus on toteutettu yhteistyössä Suomen Olympiakomitean kanssa, tutkimukseen valittavien urheilijoiden personointi toteutettiin yhdessä Olympiakomitean urasuunnittelun asiantuntijan kanssa. Valintakriteereinä tutkimukseen osallistuville henkilöille käytettiin seuraavia:

1. On kilpaillut kansainvälisellä tasolla, eli on osallistunut kansainvälisiin arvokilpailuihin aikuisten sarjassa
2. On lajitaustaltaan yksilölajin harrastaja
3. On työllistynyt oman lajinsa ulkopuolelle
4. On lopettanut urheilu-uransa ja ollut työelämässä vähintään kolme vuotta tutkimuksen toteuttamishetkellä

Edellä mainittuja kriteerejä voidaan perustella seuraavasti: tutkimuksessa haluttiin keskittyä todellisiin huippu-tason urheilijoihin, jotka ovat todella olleet oman lajinsa ehdottomalla huipulla. Tämän voitiin katsoa tapahtuneen, mikäli henkilö on saavuttanut edustuspaikan kansainvälisiin arvokilpailuihin. Tuolla tasolla urheilevat ovat poikkeuksetta lajinsa huippuja ja täten sopivia tämän tutkimuksen tarkoitukseen. Yksilölajien harrastajat valittiin tutkimukseen siksi, että haastateltavien määrä oli alusta alkaen tiedostettu rajalliseksi tutkimusekonomisista syistä. Tämän takia oli järkevää keskittyä joko yksilö-, tai joukkuelajitaustaisiin urheilijoihin, jotta käytettävässä olevasta aineistosta saadaan suurin mahdollinen hyöty irti. Mikäli haastateltavien joukossa olisi ollut sekä joukkue-, että yksilöurheilijoita, olisi se myös vaikeuttanut tutkimuksen tulosten tulkitsemista muun muassa siten, tulokset olisivat tuolloin olleet vielä enemmän case-luontoisia ja yhtäläisyyksien etsiminen niistä olisi täten vaikeutunut. Lisäksi yksilöurheilutaustalla koettiin olevan mahdollisesti positiivinen vaikutus tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteisiin, tarkoittaen etenkin omaa aktiivisuutta uran huippuvaiheessa, jolloin urheilijat ovat tehneet yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Kolmas valintakriteeri, eli oman urheilulajinsa ulkopuolelle työllistyminen, oli Olympiakomitean asettama toive. Tätä voitiin perustella sillä, että Olympiakomitean kannalta tuloksista saatiin mielenkiintoisempia, mikäli urheilija on omalla tavallaan jättänyt "helpoimman" vaihtoehdon käyttämättä, eli päättänyt olla jatkamatta työskentelyä oman urheilulajinsa parissa. Urheilijan tuli myös olla jo lopettanut uransa, mikä oli luonnollista tutkimuskysymysten osalta, sillä tutkimuksessa haluttiin pureutua siirtymään urheilu-uralta työuralle, mikä itsessään vaatii urheilijoilta tämän vaiheen läpikäymistä. Kolmen vuoden aikajakso urheilu-uran lopettamisesta tähän hetkeen valikoitui tutkijan oman pohdinnan perusteella. Voitiin olettaa, että vähintään kolmessa vuodessa urheilu-uran päättymisestä urheilijat ovat läpikäyneet siirtymäprosessin ja ovat myös

ehtineet työskennellä sen aikaa, että osaavat käsitellä kokemuksiaan edeltäviltä vuosilta.

Tutkimusta varten haastateltiin myös näiden edellä mainittujen kriteerien perusteella valittujen urheilijoiden esimiehiä. Koska yksi tutkimuksen päätaivoitteista oli selvittää urheilijoiden esimiesten näkemyksiä niin urheilijoista työntekijöinä, kuin myös heidän rekrytointiprosessinsa kulkua, jouduttiin esimiesten valinnassa tekemään tiettyjä päätöksiä. Optimaalisessa tilanteessa haastateltava esimies oli siis ollut tekemässä rekrytointipäätöstä, sekä nähnyt laajasti, miten urheilija on pärjännyt töissään. Kahdessa tapauksessa tutkimukseen valitun urheilijan tämän hetkinen esimies ei täyttänyt kumpaakaan kriteeriä, jolloin päädyttiin seuraavaan ratkaisuun: urheilijan kanssa keskusteltiin tilanteesta ja todettiin, että valitsemalla muu henkilö, kuin heidän nykyinen lähin esimiehensä, saataisiin tutkimuksen kannalta relevantimpaa aineistoa. Toisessa tapauksessa tämä sopivin mahdollinen esimies oli jäänyt edellisenä vuonna eläkkeelle ja toisessa kyseinen henkilö oli virkavapaalla. Tämän takia tehtiin päätös haastatella kyseisiä henkilöitä tämän hetkisten esimiesten sijaan. Lisäksi yksi urheilija työskenteli sellaisessa organisaatiossa, jossa hänen sanojensa mukaan oli mahdotonta valita henkilöä, joka olisi ollut tekemässä rekrytointipäätöstä sekä olisi työskennellyt hänen kanssaan. Tässä tapauksessa päädyttiin valitsemaan esimies, joka on työskennellyt urheilijan kanssa ja osasi kuvata tätä puolta tarkemmin.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusta varten haastateltiin kaiken kaikkiaan 12 henkilöä, joista kuusi oli entisiä urheilijoita ja toiset kuusi heidän esimiehiään. Haastattelut toteutettiin joko kasvotusten, puhelimitse tai Skype-ohjelmaa käyttäen. Haastattelut sovittiin siten, että haastattelut pyrittiin toteuttamaan kasvotusten, mutta mikäli tämä oli vaikeasti toteutettavissa, käytettiin puhelinta tai Skype-ohjelmaa. Haastateltavat saivat itse ehdottaa heille sopivinta aikaa, paikkaa ja tapaa. Urheilijoiden ja esimiesten haastattelurungot erosivat toisistaan siten, että urheilijoilla käytiin läpi neljä teemaa, kun taas esimiesten kanssa teemoja oli kolme. Tästä syystä urheilijoiden haastattelut olivat esimiesten haastatteluja pidempiä. Urheilijoiden haastattelut kestivät 60–80 minuuttia ja esimiesten 30–50 minuuttia. Yhteensä haastattelunauhoitteita kerättiin 586 minuuttia, eli 9 tuntia ja 46 minuuttia. Kasvotusten toteutetut haastattelut järjestettiin joko haastateltavien työpaikalla tai muussa tutkijan kanssa sovituksessa paikassa. Näistä kahdessa haastattelussa haastattelu jouduttiin hetkellisesti katkaisemaan haastateltavan saaman puhelun tai haastattelupaikan vaihdoksen takia. Haastattelut tallennettiin puhelimen avulla ja haastattelujen aikana tutkija teki lisäksi muistiinpanoja käsin. Tallennetut haastattelut siirrettiin tietokoneelle transkribointia, eli sanasta-sanaan litterointia varten. Litteroitujen haastattelujen kokonaispituudeksi muodostui 181 A4-liuskaa. Litteroinnissa jätettiin kirjoittamatta ylös yksittäisiä äännähdyksiä, ”joo”-sanoja sekä puheen takelteluja, sillä niiden tutkimukselli-

nen arvo ei ollut tämän tutkimuksen kannalta merkittävä, sekä täten saatiin kevennettyä litterointiprosessia.

Haastatteluissa haastateltaville kerrottiin tutkimuksen tausta sekä tarkoitus ja kerrottiin kuinka aineistoa tullaan käsittelemään. Haastateltaville henkilöille taattiin hyvän tutkimusetiikan mukaisesti anonymiteetti, mikä osoittautui tuloksia käsitellessä haasteelliseksi. Urheilijat ovat Suomen kokoisessa maassa hyvin tunnettuja henkilöitä ja lisäksi tässä tutkimuksessa mukana olleet urheilijat ovat lajinsa huippuja ja yleisesti ottaen julkisuuden henkilöitä. Tämän takia tutkimuksen tulososiossa on jouduttu muokkaamaan haastateltavien sanomisia siten, että heidän identiteettinsä pystyttäisiin salaamaan. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden nimet on muutettu ja niminä on käytetty tyypillisiä suomalaisia nimiä, jotka eivät millään tapaa liity haastateltavan henkilön omaan nimeen.

Analyysia varten litteroidut haastattelut luettiin lukuisia kertoja läpi. Urheilijoiden haastatteluista muodostettiin elämäntarina-narratiivit kuvaamaan tutkimukseen osallistuneita henkilöitä lukijalle tarkemmin, jotta myöhemmän analyysin ymmärtäminen selkeytyy. Näistä elämäntarina-narratiiveista, sekä autenttisesta haastattelumateriaalista muodostui lopullinen aineisto analyysia varten. Esimiesten haastatteluista analyysi toteutettiin sisällönanalyysin keinoin, jotka ovat kuvattu aiemmin luvussa 5.

5.2.1 Tutkimusta varten haastateltujen henkilöiden kuvaus

Tutkimusta varten haastateltujen henkilöiden tarkemmat kuvaukset on esitetty seuraavassa taulukossa 3. Urheilijoiden osalta taulukossa esitellään ikä, sukupuoli, harrastiko kesä- vai talvilajia, koulutus, nykyinen toimiala ja vuosien määrä urheilu-uran loppumisesta. Esimiesten osalta taulukossa on nähtävissä ikä, sukupuoli, koulutustausta sekä onko kyseinen henkilö itse harrastanut urheilua.

TAULUKKO 3 Kuvaus tutkimukseen osallistuneista henkilöistä.

	Ikä	Sukupuoli (M/N)	Kesä- /Talvi- laji	Koulutus	Toimiala	Vuosia lopetta- misesta		Ikä	Sukupuoli (M/N)	Koulutus	Onko har- rastanut urheilua?
Kirsi	39	N	Talvi	Fysioterapeutti	Fysioterapia	10	Kyösti	52	M	Fysioterapeutti	On
Virpi	43	N	Kesä	Kasvatustieteiden maisteri	Opettaja	13	Kimmo	58	M	Kasvatustieteiden tohtori	On
Pasi	34	M	Talvi	Kauppätieteiden mais- teri	Markkinointi	3	Tapio	49	M	Ekonomi	Ei
Ville	37	M	Talvi	Yhteiskuntatieteiden maisteri	Pankkiala	7	Jarmo	62	M	Kauppätieteiden ylioppilas	Ei
Tero	43	M	Kesä	Diplomi-insinööri	ICT/myynti	9	Simo	43	M	Datanomi	On
Matti	34	M	Kesä	Pelastaja/lähihoitaja	Pelastustoimi	5	Mikael	43	M	Pelasta- ja/toimintaterapeut- ti	On

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden käsite ei ole niin yksiselitteinen kuin määrällisessä tutkimuksessa, jossa luotettavuuteen voi vaikuttaa muun muassa käytettyjen mittausvälineiden luotettavuus ja käytettyjen menetelmien luotettavuus. Hirsjärvi ym. (1997) mukaan tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat sen reliabiliteetti sekä validiteetti. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta ja validiteetilla mittauksen kykyä mitata juuri tarkoitukseenmukaista ominaisuutta. On vaivatonta huomata, kuinka laadullisen tutkimuksen kannalta tulosten toistettavuus on usein vaikea saavuttaa, sillä kuten tässäkin tutkimuksessa, laadullisessa tutkimuksessa aineistona käytetään ihmisten tuottamaa puhetta tai tekstiä. Nämä ovat luonteeltaan ainutlaatuisia, mikä vaikuttaa merkittävästi laadullisen tutkimuksen reliabiliteetin arviointiin. Tuomi ja Sarajärvi (2002) mainitsevat yhdeksän tekijää, jotka voivat vaikuttaa laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen. Nämä ovat:

1. Tutkimuksen kohde ja tarkoitus, eli mitä ja miksi ollaan tutkimassa
2. Omat sitoumukset tutkijana tutkimuksen kannalta
3. Aineistonkeruu, eli millä menetelmillä ja tekniikoilla tutkimusaineisto on kerätty
4. Tutkimuksen tiedonantajat, eli millä perusteilla tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat valittu ja miten heidän anonymiteettinsä on säilytetty
5. Tutkija-tiedonantaja-suhde, millä tarkoitetaan sitä, vaikuttivatko tutkimukseen osallistuneet henkilöt julkaistuihin tuloksiin tietojen antamisen ja niiden julkaisun välisenä aikana
6. Tutkimuksen kesto
7. Aineiston analyysi
8. Tutkimuksen luotettavuus, joka sisältää arvion tutkimuksen eettisyydestä ja tutkimusraportin luotettavuudesta
9. Tutkimuksen raportointi, missä käydään läpi, miten aineisto on koottu ja miten se on analysoitu

Käyttäen hyväksi Tuomen ja Sarajärven mainitsemia laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä, voidaan tämän tutkimuksen heikkouksia ja vahvuuksia luotettavuuden kannalta arvioida seuraavasti: ensiksi, tutkimuksen kohde on ollut minulle tutkijana hyvin läheinen, sillä tutkimus käsittelee ajanjaksoa omalla urheilu-urallani, jonka tulen kohtaamaan tulevaisuudessa. Tämä voidaan nähdä sekä heikkoutena, että vahvuutena riippuen näkökulmasta. Heikkoutena siten, että oma läheisyyteni ilmiöön ja urheilumaailmaan voi sumentaa objektiivista näkemystäni tutkittaviin aiheisiin liittyen. Lisäksi on huomattavaa, että yleisesti ottaen on mahdollista, että mikäli asiaa tai ilmiötä ei ole aiemmin tutkittu, voi tämä olla perusteltua. Kaikkea olevaa ei ole tarpeellista tutkia. Tämän tutkimuksen tarve on kuitenkin mielestäni pystytty peruste-

lemaan hyvin, mitä tukee myös se, että Suomen Olympiakomitea on kiinnostunut aiheesta siinä määrin, että tutkimus on toteutettu yhteistyössä heidän kanssaan.

Aineistonkeruun toteuttamisessa voidaan nähdä sekä hyviä että huonoja puolia. Aineistoa olisi voinut laajentaa haastattelemalla useampia urheilijoita ja esimiehiä, sekä myös sisällyttämällä tutkimukseen kvantitatiivisen tutkimusotteen laajemman kyselyn muodossa. Tämä olisi voinut parantaa tutkimuksen reliabiliteettia suuremman otoskoon muodossa, mutta tutkimusekonomisista syistä suuremman aineiston hankkiminen ei ollut tarvittavaa. On myös otettava huomioon, että jo tässä laajuudessa hankitusta aineistosta pystyttiin havaitsemaan monia mielenkiintoisia yksityiskohtia sekä teemoja, mikä tukee valitun otoskoon suuruutta. Haastatteluihin liittyen luotettavuutta olisi voitu parantaa tekemällä kaikki haastattelut täysin kontrolloiduissa olosuhteissa yhtenäisin metodein, mutta tämä ei ollut mahdollista tutkijan sekä haastateltavien henkilöiden aikataulujen vuoksi. Toisaalta, monipuolisuus haastattelumenetelmissä voidaan nähdä hyvänä asiana tutkimuksen kannalta, sillä ilman näiden menetelmien käytön mahdollisuutta, tutkimuksen toteutus olisi viivästynyt sekä tutkimuksen loppuun vieminen olisi vaatinut lisärahoitusta.

Tutkimuksen tiedonantajat, eli tutkimushenkilöt valittiin tiettyjen raamien mukaisesti yhteistyössä Suomen Olympiakomitean kanssa. Lisäksi tutkimushenkilöiden valintaa pohdittiin pro gradu -työn ohjaajan kanssa useaan otteeseen. Kaikki tutkimukseen osallistuneet henkilöt täyttivät tiukat valintakriteerit ja ovat jokainen olleet lajissaan todellisia huippuyksilöitä ja huippu-urheilijoita. Heidän erityisen urheilijastatuksensa ja yleisen tunnettavuutensa vuoksi anonymiteetin säilyttäminen oli problemaattista. Tässä päädyttiin ratkaisuun, että jokaisen urheilijan ja myös esimiehen nimi muutettiin, urheilijoiden omaa lajia ei paljastettu, vaan kerrottiin ainoastaan harrastaako hän kesä- vai talvilajia. Haastateltujen henkilöiden kertomuksista poistettiin kaikki paikka- ja nimitiedot ja tuloksia pyrittiin käsittelemään mahdollisimman yleisellä tasolla, jotta henkilöiden tunnistaminen olisi mahdollisimman vaikeaa. Suurimpana ongelmana tähän liittyen olivat olympiamitalistit, joiden määrä Suomessa on todella rajallinen. Koin kuitenkin oleelliseksi mainita tuloksissa, mikäli henkilö oli voittanut olympiamitalin, sillä sen vaikutus heidän elämäänsä oli usein muita saavutuksia suurempi.

Tutkija-tiedonantaja-suhde tässä tutkimuksessa oli rajoittunut yhtä tapaa lukuun ottamatta puhtaasti haastattelutilanteeseen. Yhden urheilijahaastattelun aikatauluongelmien vuoksi haastateltavalle annettiin mahdollisuus täydentää vastauksiaan sähköpostitse haastattelun jälkeen. Tutkimuksen reliabiliteetin kannalta olisi ollut parempi, mikäli kaikki haastattelut olisivat pystytyt toteuttamaan siten, että vaadittavat tiedot olisi pystytyt keräämään itse haastattelutilanteessa. Kuitenkin, näiden lisätietojen arvo tutkimuksen kannalta oli oleellinen, joten koen, että näin toimimalla pystyin parantamaan tutkimuksen tieteellistä antia.

Tutkimuksen toteuttaminen ennalta suunnitellun aikataulun mukaan toteutui lähes suunnitellusti. Alkuperäisestä aikataulusta jäätiin noin kuukausi,

mikä on hyväksyttävä viivästys tutkimukseen osallistuneiden sidosryhmien (Olympiakomitea, tutkimushenkilöt) näkökulmasta. Aineiston analysointi sujui jouhevasti sen jälkeen, kun lopullinen päätös käytettävistä analyysimenetelmistä varmistui. Analyysimenetelmät olivat lopulta samat, mitä olin ajatellut käytäväni alun perin ennen haastattelujen aloittamista. Ne toki täydentyivät ja kirkaustuivat tutkimuksen edetessä. Kehityskohteena voidaan kuitenkin todeta, että perinpohjaisempi tutustuminen analyysimenetelmiin ennen tutkimusaineiston keräämistä olisi voinut vielä parantaa analyysin tasoa, vaikkakin olen tyytyväinen tähän tasoon, jonka olen tutkimuksessa saavuttanut.

Tutkimus on tehty eettisesti hyvin perustein, sillä osallistuneiden henkilöiden anonymiteetin säilyttämiseksi on tehty mitä tehtävissä oli sekä kaikille haastatelluille on tarkasti kerrottu tutkimuksen tulosten käyttötarkoitus sekä niiden käsittely. Haastatteluaineisto on ollut ainoastaan tutkijan omassa käytössä eivätkä muut ole päässeet näkemään tai kuulemaan autenttisia haastattelutallenteita. Tutkimuksen rakenteesta on pyritty tekemään mahdollisimman looginen ja selkeä, jotta lukija pystyy helposti ymmärtämään käsitellyn asian merkityksen ja paikan tutkimuksessa.

6 TULOKSET

6.1 Urheilijoiden elämäntarinat

Elämäntarina – Kirsi

Kirsi on 39-vuotias fysioterapeutti ja hänen perheeseensä kuuluu mies sekä kaksi lasta. Hän on työskennellyt fysioterapeuttina vajaat seitsemän vuotta ja ollut töissä kolmessa eri yrityksessä. Hän kilpaili aikoinaan lajissaan MM-tasolla ja saavutti urallaan yhden viestimitalin MM-kilpailuissa. Parhaaksi henkilökohtaiseksi sijoitukseksi hänelle jäi vuoden 2003 MM-kilpailuiden kuudes sija.

Kirsi perheeseen lapsuudessa kuului äiti, isä ja kaksi nuorempaa siskoa. Hänen muut sisaruksensa urheilivat lapsuudessaan jonkin verran, mutta Kirsi oli ainoa, joka jäi pidemmäksi aikaa urheilun pariin. Kirsin vanhemmilla ei ollut minkäänlaista urheilutaustaa. Lapsena Kirsi harrasti useita eri lajeja, mutta melko nopeasti oma laji vei mukanaan.

Kirsi kilpaili ensimmäisen kerran lajissaan viisivuotiaana isänsä työpaikan lasten mestaruuskilpailuissa. Varsinainen kipinä lajiin syttyi kuitenkin kolmannella luokalla, jolloin Kirsi voitti luokkansa pojat koulun omissa kilpailuissa. Tämän jälkeen Kirsi alkoi kilpailla koulujen välisissä kilpailuissa ja siirtyi piiritasolle noin 10-vuotiaana. Ensimmäisiin ikäsarjansa aluekilpailuihin hän osallistui 11-vuotiaana ja jo seuraavana vuonna hän otti tytöt-12-sarjassa pronssia, minkä jälkeen laji vei hänet mukanaan.

13-vuotiaana Kirsi sai uuden valmentajan, jonka myötä kehitysvauhti jatkoi kiihtymistään. 14-vuotiaana Kirsi voitti lajissaan ikäsarjansa Suomen mestaruuden, minkä jälkeen hän alkoi todella elämään lajilleen. Tämä mestaruus poiki myös ensimmäisen välinevalmistaja-sponsorisopimuksen, mikä oli merkittävä tekijä Kirsin urheilu-uran jatkon kannalta. Seuraavana vuonna Kirsin kilpailut menivät selvästi heikommin, joskin viestissä hän voitti ikäsarjansa kultaa. 16-vuotiaana Kirsin voitti toisen henkilökohtaisen ikäsarjamestaruutensa, mikä lopulta johti päätökseen muuttaa pois kotipaikkakunnalta urheilun takia ja läh-

teä opiskelemaan lukioon toiselle paikkakunnalle, jossa urheilumahdollisuudet olivat paremmat.

Päätös muuttaa toiselle paikkakunnalle vasta 16-vuotiaana oli Kirsille helppo. Hänen isänsä sukua oli uudella paikkakunnalla ja täten tukiverkostoa oli siellä saatavissa. Lukiossa Kirsin harjoittelumäärät kasvoivat etenkin aamu-harjoitusten myötä. Kirsin harjoittelua tuli tukemaan uudet valmentajat, jotka toivat uusia näkökulmia harjoitteluun. Koulu mahdollisti harjoittelun erinomaisesti, mutta uusina haasteina Kirsille tulivat omien pyykkien, ruoan ja välineiden huoltaminen itse. Kirsin isovanhemmat avustivat nuorukaista etenkin ruokahuollon osalta; aina viikonloppuisin Kirsi kävi hakemassa isovanhemmiltaan suuren ruokakassin ja hänen ukkinsa avusti Kirsin liikkumista kuljettamalla tätä autollaan tarvittaessa paikasta toiseen.

Lukion toisena vuonna Kirsi aloitti kansainvälisen urheilu-uransa kilpailemalla nuorten pohjoismaiden mestaruuskisoissa, josta heti ensimmäisellä kerralla tuli kotiin tuomisina henkilökohtainen sekä viestikultamitali. Myös muutamat sponsorisuhteet alkoivat tulla osaksi Kirsin elämää ja urheilua, joskin nämä yhteistyötoiminnot olivat tällöin vielä varsin pieniä.

Ensimmäisen tuntuman maajoukkue toimintaan Kirsi sai 16-vuotiaana päästyään mukaan häntä vuotta vanhempien maajoukkue ryhmään, mutta varsinaisen läpimurron maajoukkue ryhmiin Kirsi teki vuonna 1992, jolloin hän pääsi nuorten MM-ryhmään. Tässä ryhmässä Kirsi oli mukana aina vuoteen 1994 saakka. Vielä ollessaan lukiossa, 18-vuotiaana, tuli hänen harjoitteluunsa uusia vivahteita ulkomaanleirien kautta, jotka olivat osa nuorten MM-ryhmän harjoittelua.

Kirsi pääsi lukiosta käytyään sen perinteisesti kolmeen vuoteen ja hän oletti lähtevänsä suoraan valmistumisen jälkeen opiskelemaan. Kävi kuitenkin niin, että hän ei löytänyt paikkaansa eikä tiennyt mitä haluaisi opiskella. Kirsi haki useampaan paikkaan opiskelemaan, mutta päätyi lopulta erään urheiluoppilaitoksen sihteerilinjalle. Hän ei viihtynyt siellä lainkaan ja vain parin kuukauden jälkeen lopetti opiskelut siellä. Hän oli 20-vuotiaana noussut aikuisten B-maajoukkueeseen. Monet hänen maajoukkuekavereistaan olivat huolissaan Kirsin päätöksestä lopettaa opiskelut, mutta tilanne ratkesi hetkellisesti hänen urheiluseuransa puheenjohtajan avustuksella. Kyseinen rehtori toimi eräissä opistossa rehtorina ja Kirsi pääsikin tämän avulla opistoon lukemaan Suomen historiaa.

Suomen historian lukeminen ei kuitenkaan tuottanut yhtään parempaa tulosta kuin sihteerioinnit ja Kirsi päätti lopettaa opiskelunsa myös tässä opistossa. Hän päätti panostaa urheiluun kaikin voimin ollessaan 21-vuotias. Ensimmäinen kausi naisten sarjassa meni Kirsillä vielä tuntumaa hakien, mutta Kirsi ei vähästä luovuttanut. Urheilu vei tuolloin niin paljon aikaa, etenkin kotimaan ja ulkomaan leirien osalta, että Kirsi yksinkertaisesti koki läsnäolopakollisen opiskelun mahdottomaksi.

Vuonna 1996 Kirsi nousi A-maajoukkueeseen ja kilpaili ensimmäisissä aikuisten MM-kilpailuissa sijoittuen siellä henkilökohtaisessa kisassa sijalle 10. Lisäksi samoissa kisoissa Kirsi sai uransa ainoaksi jääneen mitalinsa viestistä -

pronssin. Tästä innostuneena Kirsi uskoi uransa lähtevän nousukiitoon, mutta toisin kuitenkin kävi. Kirsi oli ollut ammattuurheilija vuodesta 1996 alkaen ja rahoittanut urheilunsa lähinnä sponsorituloilla ja oman urheiluseuransa avustuksella. Vuoden 2000 kauden jälkeen tuli kuitenkin päätös, että Kirsi tiputetaan A-maajoukkueesta pois. Tämä oli hänelle hyvin yllättävä päätös ja se sai hänet ajattelemaan elämäänsä laajemmin myös urheilun ulkopuolelta. MM-kisat olivat tulossa ja Kirsiä vaivasi ajatus, että entä jos hän ei pääsekään kuntoon? Tuolloin 26-vuotiaana Kirsi haki opiskelemaan fysioterapiaa ja liikunnan ohjausta ja pääsikin opiskelemaan ensimmäisenä vaihtoehtona ollutta fysioterapiaa.

Päästyään opiskelemaan, Kirsi yritti alkuun olla mukana opinnoissa, mutta jo varsin nopeasti kävi selväksi, että opiskelun aika ei ollut vielä. Ulkomaanleirien painaessa päälle läsnäolovelvoitteiset opinnot eivät taaskaan onnistuneet ja Kirsi päätti jättäytyä koulusta poissaolevaksi ja keskittyä jälleen täysimittaisesti urheiluun. Hän nousikin samana vuonna maajoukkueen ulkopuolelta MM-kisoihin harjoiteltuaan Saksan MM-joukkueen kanssa edeltävänä syksynä. Vuoden 2001 MM-kisoissa hän sijoittui 15. Vuonna 2002 oli olympiavuosi, mutta Kirsillä olympialaiset jäivät sivu suun huonon kauden ja loukkaantumisen takia. Olympialaisten ohi menemisen jälkeen Kirsi päätti panostaa urheiluun kovemmin kuin koskaan ja pyrki panostamaan aivan jokaiseen yksityiskohtaan ja osa-alueeseen.

Kovalla panostuksella oli kuitenkin hintansa. Tehdessään harjoitusta seuraavana syksynä, kesken harjoituksen Kirsin mitta tuli täyteen. Harjoittelu ei mennyt yhtään sinne päinkään, minne hän oli sen ajatellut vievän. Hän otti välineensä, huusi valmentajalleen: *"Nyt loppu!"*, heitti välineensä pitkin metsiä ja lähti samoilemaan metsään useaksi tunniksi. Harjoitteluongelmien taustalta paljastuikin tämän jälkeen ylikunto. Kirsi alkoi seurata sykkeitään ja päätti, että mikäli hän selviää ylikunnosta, vie hän tämän kauden kunnialla loppuun ja päättää uransa siihen.

Kirsin uran viimeinen kausi sujuikin ylikunnosta huolimatta hyvin. Hän oli MM-kisoissa kuudes ja sai viestissä hopeaa, minkä joukkue kuitenkin lopulta menetti erinäisten tapahtumien jälkeen. Kun ura lopulta päättyi kauden loputtua, oli Kirsin olo helpottunut. Hän tiesi, ettei jää tyhjän päälle; olihan hänellä opiskelupaikka valmiina. Hän oli jo aloittanut opintonsa viimeisenä urheiluvuotenaan, koska ammattikorkeakoulusta sai olla korkeintaan neljä lukukautta poissaolevana. Kirsi alkoikin siis hieman alle kolmekymppisenä elämään opiskelijaelämää lähes kymmenen vuotta itseään nuorempien kanssa.

Urheilun loputtua Kirsi yllättyi, kuinka aikaa jäi muullekin toiminnalle. Hän teki opiskelun ohessa töitä lasten parissa, piti uimakouluja sekä liikuntaleikkikouluja iltaisin ja harrasti muita lajeja. Vuonna 2006 Kirsi valmistui fysioterapeutiksi. Tänä vuonna Kirsin elämässä tuli useita uusia mullistuksia. Kirsi alkoi odottaa esikoistaan, hänen miehensä sai töitä toiselta paikkakunnalta ja Kirsillä oli vielä viimeinen harjoittelu tekemättä opinnoistaan. Hän pyysikin ammattikorkeakoulultaan voisiko hän suorittaa viimeisen harjoittelunsa toisella paikkakunnalla, jos vaikka tämä auttaisi häntä työllistymään valmistumisen

jälkeen. Näin lopulta kävikin ja Kirsi sai harjoittelun jälkeen jatkaa töitä samaisessa yrityksessä.

Lapsen syntymän jälkeen Kirsi pohti jälleen seuraavaa siirtoaan. Hän oli sillä hetkellä ilman työpaikkaa ja sai vain pientä äitiyspäivärahaa. Hän päätti jäädä työttömäksi saadakseen suurempaa päivärahaa, mutta kuinka kävikään. Vain kaksi päivää työttömäksi jäämisen jälkeen hän sai soitin vanhasta harjoittelupaikastaan, että siellä olisi hänelle töitä tarjolla.

Tämän jälkeen Kirsin työura alkoi toden teolla. Vuoden jälkeen hän synnytti toisen lapsensa, mutta pääsin tämän jälkeen jatkamaan samassa työpaikassa, minkä lisäksi hän työskenteli erääseen toiseen yritykseen tunti-tunti. Vuoden 2009 syksyllä hän siirtyi nykyiseen työpaikkaansa. Suurena vaikuttajana työpaikan vaihtoon toimi isovanhemmat, jotka asuivat eri paikkakunnalla. Heidän roolinsa lasten hoitamisessa oli suuri, mikä lopulta johti muuttamispäätökseen. Kirsi oli kuullut vanhalla kurssikaveriltaan äitiysloman sijaisuudesta nykyisessä työpaikassaan ja tätä kautta Kirsi sai työpaikan. Tällä hetkellä Kirsi on työskennellyt kolme ja puoli vuotta nykyisellä työpaikallaan.

Elämäntarina – Virpi

Virpi on 43-vuotias ja toimii nykyään opettajana yläkoulussa. Hänen perheeseensä kuuluu mies sekä kolme lasta. Virpi on toiminut opettajana vuodesta 2007 alkaen ja nauttii työstään suuresti. Virpi saavutti urallaan kaksi maailmanmestaruutta ja on yksi lajinsa menestyneimmistä urheilijoista Suomessa. Urheilu-uransa Virpi lopetti vuonna 1999, jonka jälkeen hän on työskennellyt myös yksityisyrittäjänä nykyisen työnsä lisäksi.

Virpi on kolmilapsisen perheen nuorimmainen jäsen. Hänen lapsuuttaan leimasi vahvasti alituinen muuttaminen isän töiden perässä. Hänen vanhempansa kuitenkin erosivat Virpin ollessa toisella luokalla. Virpi tykkäsi lapsena kilpailla vanhempien sisarustensa kanssa ja pyrki aina pysymään heidän mukana leikissä kuin leikissä. Virpi harrasti lapsena useita lajeja, joista hän jatkoi kahden lajin harrastamista muita pidempään. Toista näistä lajeista hän harrasti 10-vuotiaasta aina 19-vuotiaaksi ja toista aina 26-vuotiaaksi saakka. Näissä lajeissa hän saavutti useita suomenmestaruuksia, mutta oman lajinsa hän löysi vasta myöhemmin.

Virpin urheilu-uran alulle panija oli hänen ala-asteen liikunnanopettajansa, joka löysi Virpin koulun liikuntaryhmästä ja usutti lajin pariin. Virpin ollessa yläasteella ja lukiossa oli hänen elämänsä varsin vauhdikasta. Hän reissasi bussilla kisoihin ja junalla harjoituksiin ja kodin ja perheen rooli oli enimmäkseen taustatukena. Myös Virpin kohdalla isovanhemmat avustivat urheilu-uran alkutaipaleella leposatamana hektisessä arjessa.

Lukioaikana Virpillä oli koulun puolesta mahdollisuus aamuharjoituksiin, minkä hän luonnollisesti käytti. Hänellä ei kuitenkaan tuohon aikaan ollut omaa lajivalmentajaa ja hän kävikin itsenäisesti harjoittelemassa ohjeiden mukaan aamuisin ja oli takaisin koululla kymmeneltä. Virpin motivaatio urheiluun

oli niin kova, että hänellä ei käynyt mielessäkään jättää harjoituksia väliin, vaikka harjoituksia ei ollut kukaan valvomassa.

Virpi kävi lukion neljään vuoteen läpi. Virpin äiti oli ammatiltaan opettaja ja yleinen käsitys Virpin tuttavapiirissä oli, että Virpistä tulee myös opettaja. Virpi ei kuitenkaan tätä alun perin halunnut, vaan aikoi pyrkiä fysioterapeutiksi. Hän ei kuitenkaan saanut riittävästi pisteitä yhteishaussa fysioterapiaan ja tämän seurauksena hän hakikin opiskelemaan opettajan ammattiin.

Päästyään opiskelemaan urheilun ja opiskelun yhteensovittaminen kävi Virpin kohdalla helposti, mutta hän ei tuolloin ollut vielä aloittanut lopullisen oman lajinsa harrastamista. Virpi oli nähnyt erään opiskelijakaverinsa harjoittelevan lajia ja kiinnostui lajista. Hän sai kaveriltaan lajin säännöt, apua harjoitteluun ja muuhun tarvittavaan. Ensimmäiset kisat, joihin Virpi osallistui, toimivat varsinaisena sytyttäjänä lajin pariin. Virpi osallistui ensimmäisiin SM-kisoihin ja ensikertalaisen kotiin tuomisina olikin kultamitali. Virpille selvisi, että hänen aiempi urheilutaustansa toimi valtavan hyvin taustana tähän lajiin ja hän tajusi vihdoin löytäneensä unelmiensa lajin.

Voitettuaan ensimmäisissä kilpailuissaan suomenmestaruuden Virpi pääsi välittömästi edustamaan Suomea MM-kilpailuihin. Näissä kisoissa, vasta hetken lajia harrastettuaan, Virpi tajusi maailman kärjen olevan hänen ulottuvillaan. Tämä toimi isona oivalluksena hänelle, ja antoi uskallusta heittäytyä lajiin. Oman lajinsa löydettyään Virpi harjoitteli vielä toista lajiaan, jota oli harrastanut 10-vuotiaasta asti, aina ensimmäiseen maailmanmestaruuteensa asti.

Tärkeänä tekijänä Virpin uralla toimi häneen kohdistettu usko yhteistyökumppanien osalta. Heti ensimmäisen suomenmestaruuden voitettuaan hän sai kaksi isoa sponsoria erään PR-toimiston avustuksella. Kyseinen PR-toimisto sai merkittävän roolin Virpin uralla etenkin kannustamalla Virpiä niin urheilun kun yhteistyökuvioiden osalta, mutta myös antamalla mediakoulutusta ja vinkkejä toimintaan urheilun ympärillä.

Ensimmäisen maailmanmestaruutensa Virpi saavutti vuonna 1996. Kun urheilu-uralla vauhti oli kovaa, jäivät opiskelut samalla taustalle. Virpi sai pro gradunsa tehtyä urheilun ohessa, mutta sen valmistuttua hän päätti jättää koulun urheilun taakse. Virpi ei kuitenkaan vielä valmistunut yliopistosta, sillä hänellä oli useita kursseja suorittamatta tässä vaiheessa.

Virpi tajusi ammattilaisuuden vaatimat realiteetit nopeasti menestyksen myötä. Hän perusti oman yrityksen lähes heti kirjoitettuaan ensimmäisen suuren yhteistyösopimuksen. Yritys oli aluksi avoin yhtiö, mutta muutti muotoaan varsin nopeasti osakeyhtiöksi. Virpin miehellä oli merkittävä rooli järjen äänenä uran ollessa jatkuvassa nousukiidossa. Uran huippuvaiheessa Virpillä oli laaja tukiverkosto eri alan asiantuntijoiden kanssa, mikä edesauttoi selvästi hänen menestystään urheilun saralla.

Virpin innostus lajiaan kohtaan alkoi vähitellen hiipua jo vuonna 1998. Hän päätti kuitenkin vielä jatkaa urheilua seuraavan vuoden MM-kilpailuihin saakka. Vuoden 1999 MM-kilpailut tulivat ja sieltä Virpi saikin uransa toisen maailmanmestaruuden. Näiden kisojen jälkeen hän kilpaili vielä yksissä pie-

nemmissä kilpailuissa samana vuonna, mutta niiden kilpailuiden jälkeen lopeuspäätös realisoitui.

Uran päätyminen kävi Virpin kohdalla todella kivuttomasti yhteistyökumppaneiden osalta. Yhteistyökumppanit näkivät, että nyt kun Virpin urheilu-ura oli loppunut, mahdollisesti se useampien esiintymisten tekemisen yhteistyökumppanien kanssa. Virpi arvosti yhteistyökumppaneitaan suuresti ja oli otettu mahdollisuuksista työskennellä monien hienojen yritysten kanssa, jotka antoivat monia erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa yhteistyötä sen ”mainos rintaan ja menoksi” mallin vastaisesti. Nämä yhteistyötoimet myös opettivat Virpille paljon.

Henkilökohtaisella tasolla lopettaminen oli kuitenkin rankempi kokemus. Tavallaan Virpi tunsu putoavansa tyhjän päälle, sillä hän oli tottunut aina suunnittelemaan toimensa tavoitteiden kautta, mutta saavutettuaan viimeisen tavoitteen, tilanne muuttuikin erilaiseksi. Ei ollut enää uusia tavoitteita urheilun parissa. Virpi oli suunnitellut jatkoon siten, että urheilu-uran päätyttyä marraskuussa hän tekisi kevään keikkatöitä, syksyllä aloittaisi opiskelut uudelleen ja saattaisi ne päätökseen. Hän lopetti uransa marraskuussa, teki kevään keikkatöitä, mutta syksyllä syntyikin perheen esikoinen. Lapsen syntymän myötä Virpin arvomaailma uudistui ja urheilusta luopuminen helpottui.

Virpi jatkoi lopulta opiskelujaan tehden samalla töitä entisten yhteistyökumppaniensa kanssa. Hän oli arvioinut, että opiskelujen loppuun saattamiseen kuluu kaksi vuotta. Kuitenkin hän koki perheen, työn ja opiskelun yhteensovittamisen paljon helpommaksi kuin opiskelun ja urheilun. Opiskelut hän sai suoritettua arvioidussa kahdessa vuodessa, joskin kokonaisuutena pidentyi äitiyslomien takia.

Valmistuttuaan yliopistosta Virpi päätyi varsin nopeasti työskentelemään nykyiseen työpaikkaansa. Hän oli ollut seuraamassa harrastamansa lajin SM-kilpailuja ja sattunut tapaamaan entisen valmentajansa katsomossa. Tämä oli kertonut Virpille jäävänsä osa-aikaeläkkeelle ja saanut tietää, että Virpi oli valmistunut. Hän aloitti järjestelyt, että Virpi saisi hänen paikkansa yläkoulussa ja niin lopulta kävikin. Näiden, vuonna 2007 tapahtuneiden tapahtumien jälkeen, työskentelee hän edelleen samassa virassa ja nauttii työstään suuresti.

Elämäntarina – Pasi

Pasi on 34-vuotias kauppatieteiden maisteri, joka työskentelee nykyään markkinointipäällikkönä. Pasi saavutti urheilu-urallaan olympiahopeaa ja kaksi maailmanmestaruutta ja osallistui kaiken kaikkiaan kolmiin olympialaisiin. Nykyään Pasilla on vaimo ja kaksi lasta. Urheilu-uransa Pasi lopetti lopullisesti vuoden 2010 olympialaisten jälkeen, minkä jälkeen hän on ollut kahden eri työnantajan palveluksessa.

Pasi tulee perheestä, jossa hänen äitinsä oli opettaja ja isänsä työskenteli kaupan alalla sekä yrittäjänä. Pasilla on kaksi sisarusta, vanhempi sisko ja veli. Pasiin lapsuuteen kuului paljon ulkona olemista sekä pelailua ja leikkimistä. Liikunnan ja urheilun ohella Pasi on kuitenkin myös aina nauttinut koulusta.

Pasi aloitti tutustumisen lajiinsa jo neljävuotiaana perheen yhteisen harrastuksen kautta. Hänen vanhemmat sisaruksensa harrastivat myös lajia. Oman lajinsa ohella Pasiin harrastuksina lapsuudessa ja nuoruudessa olivat muun muassa partiotoiminta, kalastus ja jalkapallo, jota hän pelasi aina 17-vuotiaaksi saakka. Pasiin sisarukset kilpailivat myös tiettyyn pisteeseen saakka, mutta lopettivat huomattavasti Pasia aiemmin.

10-vuotiaana Pasi osallistui lajikouluun, mistä parhaat nuorukaiset nostettiin loppukilpailuun kilpailemaan. Seuraavana vuonna tämän jälkeen Pasi alkoi kilpailla Suomen cupissa. Urheilu oli jo lapsena päivittäistä, joskaan se ei Pasiin tuntunut urheilulle, vaan enemmänkin hauskanpidolle. Pasi seurasi vanhempien urheilijoiden toimia ja pyrki itse tekemään yhtä hyvin perässä ja hän saikin paljon neuvoja vanhemmilta kisatovereiltaan.

Vanhempien tuki, niin ajallisesti kuin taloudellisesti, oli Pasiin uran kannalta tärkeää. Vanhemmat kuljettivat Pasia harjoittelemaan ja kilpailemaan, sekä taloudellisen tuen kautta mahdollistivat ylipäätään lajin harrastamisen. 16-vuotiaana Pasi voittikin nuorten suomenmestaruuden pojat-19-sarjassa, mikä johti nuorten maajoukkuepaikkaan ja uusien asioiden mukaantuloon Pasiin elämään ja urheiluun. Alkoi oman lajin kesäharjoittelu, harjoittelusta tuli systemaattisempaa ja yhtäkkiä urheilua ei enää tehtykään harrastuspohjalta. Maajoukkueen myötä Pasiin aukesi myös ensimmäinen yhteistyö välinevalmistajan kanssa, mikä merkitsi tärkeää taloudellista lisätukea. Kuitenkin seuraavat vuodet olivat vielä pääosin omakustanteisia ja jälleen vanhempien, etenkin Pasiin isän taloudellinen panostaminen oli urheilun jatkumisen kannalta kriittistä. Pasiin isällä oli myös sormensa pelissä sponsoriin hankinnassa oman yrityselämänsä taustansa ansiosta.

Pasi valitsi kouluttautua tavallisessa, ei-urheilulukiossa, vaikka monet houkuttelivat häntä muuttamaan toiselle paikkakunnalle urheilulukioon. Hän ei kuitenkaan kokenut urheilulukion tuomia hyötyjä itselleen tärkeiksi, vaan valitsi tietoisesti jäädä kotipaikkakunnalleen opiskelemaan ja harjoittelemaan.

Lukion aikana Pasi alkoi kiertää Eurooppa-cupissa ja lukion loppupuolella mukaan tuli myös maailmancup. Lukion ja kilpailuissa kiertämisen yhdistäminen sujui Pasiin mainiosti: hän sai sovittua opettajien kanssa tekevänsä tarvittavat tehtävät matkoilla itsenäisesti ja palattuaan näytti että työt on tehty. Opettajien luottamus oli tässä tärkeää ja he suhtautuivat Pasiin urheilutoimintaan hyvin positiivisesti ja kannustavasti. Lukion aikana Pasi voitti nuorten maailmanmestaruuden.

Pasi valmistui lukiosta neljän vuoden opiskelun jälkeen ja halusi saada välittömästi valmistumisen jälkeen opiskelupaikan itselleen. Hän haki ja pääsi kovan lukemisen kautta teknilliseen yliopistoon. Hänellä oli selkeä tavoite hankkia opiskelupaikka välittömästi, mitä tuki myös vanhempien ja sisarusten kannustus ottaa huomioon urheilu-uran jälkeinen aika jo tuossa vaiheessa. Koskaan ei voi tietää milloin urheilu-ura loppuu. Pasi oli yliopistoon päästyään neljä vuotta poissaolevana, minkä jälkeen hän kävi suorittamassa muutaman kurssin huomatakseen, ettei tekninen ala ole häntä varten. Hän päätyikin tekemään markkinoinnin approbaturin avoimen yliopiston kautta. Tämän tehtyään

hän huomasi taloustieteiden ja markkinoinnin kiinnostavan häntä enemmän ja päätyi hakemaan yliopistoon opiskelemaan taloustieteitä. Hänet hyväksyttiin kahteen yliopistoon samanaikaisesti, mutta lopullisen päätöksen sinetöivät hänen vaimonsa työmahdollisuudet kyseisessä kaupungissa.

Vuonna 1999 Pasi voitti ensimmäisen maailmancupin osakilpailunsa. Ensimmäiset vuodet maailmancupissa olivat menneet muiden toimintaa ihmetellessä ja toimintaympäristöön totuttautuessa. Taitotason ja etenkin psyykkisen puolen hallinnan kehityttyä oli aika kypsä Pasin menestykselle. Samana vuonna Pasi osallistui aikuisten MM-kilpailuihin sijoittuen alkukilpailuissa kuudenneksi ja lopulta finaalissa 15:ksi. Kisakokemus oli kuitenkin hyvin opettava, ja vuonna 2001 Pasi voitti ensimmäisen maailmanmestaruutensa, sekä voitti maailmancupin kokonaiskilpailun.

Lukion loppumisen ja taloustieteiden opiskelun aloittamisen välissä Pasi oli täyspäiväinen ammattiurheilija. Hän asui kuitenkin kotonaan aina vuoteen 2001 asti, lähinnä käytännön syistä. Hän oli suuren osan vuodesta matkoilla, kiersi maailmancupia ja leireili paljon, joten tarvetta omaan asuntoon ei ollut. Päätettyään lukioaikaisen tyttöystävänsä ja nykyisen vaimonsa kanssa muuttaa asumaan yhteen, Pasi muutti pois kotoa ja he ostivat oman asunnon. Muutto tuossa vaiheessa oli luonnollinen myös siksi, että Pasi alkoi selkeästi tienata urheilulla. Menestyksen myötä seuranneiden palkintorahojen, yhteistyösopimusten ja luonnollisesti myös olympiakomitean myöntämän urheilija-apurahan avulla Pasin vanhempien taloudellisen tuen tarve loppui ja rahan vaatimisen sijaan urheilu alkoi tuottaa rahaa Pasille.

Vuonna 2002 oli olympiavuosi, ja Pasilla oli edellisen kauden maailmanmestarina selkeä tavoite kisoihin: voitto. Tavoite oli kuitenkin jälkikäteen ajateltuna liian kova ja ehdoton, mikä johti lopulta Pasin kahdeksanteen sijaan olympiafinaalissa. Olympialaisten epäonnistuminen kuittaantui kuitenkin pois seuraavana vuonna 2003, jolloin Pasi voitti toisen maailmanmestaruutensa. Menestyksen myötä Pasin arvo yhteistyökumppanina oli luonnollisesti kasvanut. Pasi ei koskaan kuitenkaan käyttänyt managereja asioidensa hoitoon, vaan oli itse neuvottelemassa yhteistyösopimuksia sponsoreiden kanssa. Tämä opetti Pasia toimimaan neuvottelutilanteissa ja tästä on ollut hänelle selkeää hyötyä myös urheilu-uran jälkeenkkin.

Vuonna 2006 Pasin elämässä tapahtui merkittäviä muutoksia. Alkuvuodesta järjestettiin olympialaiset, jossa Pasi onnistui muuttamaan edellisten kisojen pettymyksen onnistumiseksi ja saavutti olympiahopeaa. Samana vuonna Pasin perheeseen syntyi esikoinen ja se muutti hänen maailmaansa merkittävästi. Etenkin maailmalla kiertäminen ja kotoa pois oleminen alkoi rasittaa häntä suuresti. Hän teki lopettamispäätöksen ennen vuoden 2007 kautta. Sinä vuonna järjestetyt MM-kilpailut menivät Pasin osalta huonosti, mikä edesauttoi lopettamispäätöstä. Lopettamisen jälkeen Pasi jatkoi opintojaan ja teki sivussa markkinoinnin konsultointia toiminimen kautta isänsä yritykselle. Lisäksi hän teki yhdelle start-up -vaiheessa olevalle hyvinvointipalveluyritykselle markkinointisuunnitelman toiminimensä kautta.

Vuonna 2009, kaksi vuotta Pasiin lopettamisen jälkeen, vanhat kaverit maajoukkueesta alkoivat vihjailla, että Pasiille voisi vielä olla tarvetta urheilupiireissä. Ajatus vielä yksistä olympialaisista alkoi kiehtoa Pasia. Pasilla ei ollut vierotusoireita urheilusta, vaan hän yksinkertaisesti halusi vielä kokeilla voiko vuodessa ottaa kiinni maailman kärjen ja saavuttaa tavoitteensa. Harjoittelu alkoi pyöriä keskittyen poissaolojaksojen minimointiin, ja fysiikan tultua kuntoon, Pasi koki urheilun kulkevan yhtä hyvin kuin hän ei olisi koskaan lopettanutkaan. Urheilu ja varsinkin kilpailu tuntui Pasista jälleen mahtavalta, vaikka elämä oli melkoista tasapainoilua perheen ja urheilun välillä. Pasi pääsi olympialaisiin ja oli siellä lajissaan paras suomalainen päästen olympiafinaaliin. Pasi kävi vielä olympialaisten jälkeen laskemassa yhden maailmancupin kilpailun sijoittuen siellä kuudenneksi. Tämän saavutettuaan hän pystyi hyvällä omallatunnolla toteamaan saavuttaneensa tavoitteen päästä takaisin maailman huipulle vajaassa vuodessa. Jälleen lopettamiseen liittyi pieni haikeus, mutta jo kerran nämä tuntemukset läpikäyneenä muutos ja siihen liittyvä pohdinta oli toisella kertaa helpompaa. Lisäksi Pasiin opinnot olivat jo loppusuoralla ja hänellä alkoi nousta into päästä työelämään.

Pasi valmistui yliopistosta alkuvuodesta 2011. Tästä alkoi työnhakujakso, jonka aikana työhakemusten teko tuli Pasiille varsin tutuksi. Hän toi hakemuksissaan ja haastatteluissa omaa urheilutaustaansa vahvasti esille ja se toimi hänelle eräänlaisena itseluottamuksen lisääjänä. Hän poimi hakemuksiinsa kansainvälisen olympiakomitean esittämiä ominaisuuksia, mitä yleisesti ottaen urheilijoilla voi olla ja käytti omia saavutuksiaan urheilussa esimerkkinä kyvyistään. Pasi huomasi nopeasti pääsevänsä joka kerta haastatteluvaiheeseen asti. Pasi huomasi työhaastatteluissa, että osa työnantajista ei selvästikään pitänyt urheilua työnä ja hakijaa, jolla ei ollut kokemusta päivätyöstä, pidettiin riskinä. Tämä harmitti Pasia, sillä hän itse mieltää asian seuraavasti:

Ettei se ollu työhön rinnastettava työkokemus, vaikka sen ite sen mieltääkin ja semmonen joka urheilusta tietää, nii tietää, että on se on tavallaan yrittäjyyteen rinnastettavissa olevaa työtä, ja vaatii ihan samoja niitä piirteitä ja tavallaan urheilijalta vaaditaan pitkä lista semmosia ominaisuuksia, mitä työntekijältä menestyäkseen työelämässä vaaditaan.

Pasi huomasi, että hänen urheilutaustaansa arvostettiin ja mielenkiinto häneen oli selkeästi korkea, mikä näkyi kutsuina haastatteluihin. Ensimmäisen työpaikkansa hän sai liikuntapalveluyrityksestä nimikkeellä konsultti/myyntijohtaja. Tämä kuitenkin osoittautui liian keskeneräiseksi projektiksi, sekä liian haastavaksi vastavalmistuneelle. Tämän jälkeen Pasi pääsi lopulta nykyiseen työpaikkaansa, alun perin nimikkeellä myynnin ja markkinoinnin kehittäjä. Hän pääsi työskentelemään pienessä porukassa, mutta sai myös paljon vastuuta. Hän oppi paljon ympäriltään, mutta pystyi myös käyttämään omia vahvuuksiaan ja tekemään rohkeita päätöksiä ja toimimaan itsenäisesti. Nykyisessä työpaikassaan Pasi on tällä hetkellä edennyt markkinointipäälliköksi, vaikka hän on työskennellyt yrityksessä vasta kaksi vuotta.

Elämäntarina – Ville

Ville on 37-vuotias pankkialalla yrityspankinjohtajana työskentelevä valtiotieteiden maisteri, jonka urakehitys työelämässä on ollut urheilu-uran jälkeen varsin nopeaa. Ville lopetti urheilu-uransa vuonna 2006 ja on ollut nykyisen työnantajansa palveluksessa saman vuoden 2006 marraskuusta alkaen. Urheilu-urallaan Villen parhaaksi saavutukseksi jäi EM-kilpailuiden kolmas sija.

Ville on kotoisin pieneltä paikkakunnalta ja tulee perheestä, jossa hänen lisäksi on isä, äiti ja veli. Lapsena Ville harrasti useita eri lajeja, yleisurheilua hiihtoa, lentopalloa ja vähän jääkiekkoakin. Omaan lajiinsa hän huomasi keskittyvän jo melko nuorena, mikä oli luonnollista, sillä hän pärjäsi siinä selkeästi muita harrastamiaan lajeja paremmin. Oman lajinsa hän aloitti noin yhdeksänvuotiaana. Villen veli harrasti myös samaa lajia ja kilpaili hänen kanssaan läpi Villen urheilu-uran. Villen vanhemmat ovat jo eläkkeellä, mutta hänen isänsä työskenteli ennen eläköitymistään kaupungin sihteerinä ja äitinsä hotellin johtajana. Villen isällä oli myös yliopistokoulutus.

Ensimmäisiin kilpailuihin omassa lajissaan Ville osallistui 10-vuotiaana paikallisiin kisoihin ja kaksi vuotta myöhemmin hän alkoi kilpailla muillakin paikkakunnilla. Vuonna 1988, ollessaan 13-vuotias, Ville voitti ensimmäisen SM-ikäsarjamitalinsa. Siirryttyään nuorten sarjoihin SM-mitaleita alkoi tulla mitalikaappiin jo lähes joka kisoista. Ensimmäisen suomenmestaruutensa Ville voitti pojat-16-sarjassa.

Villen mentyä lukioon harjoitusmäärät jatkoivat kasvuaan ja koulu sai tehdä tilaa urheilulle. Ville oli valinnut lukioon valinnaisaineeksi saksan kieltä, mutta huomasi pian olevansa tilanteessa, että tunteilla ei ehtinyt käymään – aamut kahdeksasta kymmeneen kun olivat mitä parhaimpia aikoja tehdä aamuharjoitus. Lukion rehtori mainitsikin Villelle, että hän oli hyvää vauhtia saavuttamassa lukion poissaoloennätystä. Lukiossa ollessaan Villen elämään tuli uusina elementteinä kansainväliset kilpailumatkat sekä leirit ja vuonna 1992 hän osallistui ensimmäistä kertaa nuorten MM-kilpailuihin. Samana vuonna hän pääsi ensimmäistä kertaa nuorten maajoukkueeseen mukaan. Seuraavana vuonna Ville otti tuntumaa lajinsa kansainväliseen kärkeen osallistumalla ensimmäisiin maailmancupin osakilpailuihinsa. Tässä vaiheessa Villeä urheilu-urallaan puski eteenpäin varsinkin muutamat tärkeät kilpakumppanit, joita ilman Ville ei välttämättä olisi jaksanut jatkaa urheilu-uraansa. Villen urheilu-uran kansainvälistyessä taloudellisen tuen tarve kasvoi, ja Ville sai ensimmäiset sponsorinsa ollessaan 17-vuotias.

Lukion päätyttyä Ville haki useaan yliopistoon opiskelemaan ja aluksi hänet hyväksyttiin teknilliseen korkeakouluun sekä matematiikkaa opiskelemaan. Ville valitsi tekniikan alan ja suorittikin joitain kursseja, mutta se ala ei ollut häntä varten. Ville päätti hakea opiskelemaan valtiotieteelliseen tiedekuntaan, mutta ensimmäinen kerta tuotti pettymyksen. Tämän jälkeen Villen tie johti varusmiespalvelusta suorittamaan. Varusmiespalveluksen ja urheilun yhteensovittaminen ei Villen kohdalla onnistunut aivan toivotunlaisesti, mutta palvelus suoritettiin kunnialla loppuun. Varusmiespalveluksen jälkeen Ville haki

valtiotieteelliseen uudestaan ja tällä kertaa haluttu lopputulos saavutettiin ja Ville sai opiskelupaikan pääaineena kansantaloustiede.

Päästyään sisälle yliopistoon Ville pohti seuraavaa ratkaisuaan urheilu-uralla. Hän päätti kokeilla täysammattilaisuutta ja muutti ulkomaille panostaen urheiluun täysin voimin. Siirryttyään ulkomaille harjoitteluolosuhteet parantuivat merkittävästi, Villen harjoitteluporukka oli hyvä sekä uusi valmentaja oli hyvin asiansa osaava. Tätä myötä Villen tulokset alkoivat parantua erinomaisesti. Samalla Ville suoritti opintojaan yliopistoon tenttimällä kursseja omaan tahtiinsa saaden muutaman kurssin jokaisena vuonna suoritetuksi.

Urheilun saralla Villen menestys kulminoitui vuonna 2002, jolloin hän saavutti kolmannen sijan lajinsa EM-kilpailuissa. Samana vuonna järjestetyissä olympialaisissa Ville sijoittui 27:ksi. Seuraavana vuonna hän saavutti parhaan sijoituksensa lajin MM-kilpailuissa ollen 12. Villen opinnot etenivät urheilu-uran rinnalla hänelle sopivaa vauhtia, mitä edesauttoi suuresti valtiotieteellisen tiedekunnan käytäntö järjestää kurssit ilman läsnäolovelvoitteita, mikä mahdollisti hyvin omatoimisen opiskelutahdin. Lisäksi mahdollisuudet suorittaa kursseja kesäisin helpotti Villen opintojen etenemistä.

Ville valmistui yliopistosta vuoden 2005 lopussa. Samana vuonna hänen ammattiuurheilijan uransa oli käännyksessä kohti loppua. Tuona talvena järjestettiin Torinon olympialaiset, jonne Ville oli alun perin päättänyt lopettaa urheilu-uransa. Hän oli kisojen aikaan 30-vuotias ja selkä vaivasi urheilua. Olympialaisia edeltävänä syksynä Ville sairasteli todella paljon ja joulukuussa samana vuonna selvisi, että vaiva vaatii leikkaushoitoa. Tämä ratkaisi tilanteen Villelle, olympialaiset menevät häneltä väistämättä ohi, ja hän päätti lopettaa uransa siihen pisteeseen.

Urheilu-uran loppuminen tuntui Villestä pääosin helpottavalta, mutta siihen liittyi myös tietynlainen sekavuus: mitä nyt elämällä tekisi? Lopettamis päätöksen jälkeen alkoi raastava työnhakuprosessi, johon Ville sai avustusta Olympiakomitean yhteistyökumppani Adecolta. Adecolta Ville sai apua työnhakemiseen ja neuvoja miten toimia työhaastatteluissa. Aloitettuaan työnhauksen vuonna 2006, Ville ei ollut elämässään kirjoittanut yhtään työhakemusta eikä hän tiennyt mitä CV tarkoittaa. Adecon ACP-ohjelmassa lähdettiin perusasioista liikkeelle ja alettiin miettiä Villelle sopivaa työtä ja mistä se voisi löytyä. Ville kävi lukuisissa työhaastatteluissa ja testeissä ennen kuin 10 kuukauden aktiivisen hakemisen jälkeen ensimmäinen työpaikka löytyi lopultakin. Ville valittiin samanaikaisesti kahteen eri työtehtävään, joista toinen oli sijoitusalan vakanssi ja toinen esimiesharjoittelijan paikka. Ville valitsi esimiesharjoittelijan paikan, koska hän koki oikeasti haluavansa tähän työhön. Villen palkannut organisaatio arvostaa urheilijoita ja on aiemminkin työllistänyt urheilijoita.

Päästyään sisälle organisaatioon Villen ura lähti nopeaan nousukiitoon. Villellä oli todella kova näyttämisen halu päästyään vihdoin töihin. Töissä oleminen tuntui Villestä helpolle:

...mä sanoin silloin et tää töissäolo tuntu ihan lepokodilta, et täällä oltiin vaan viitenä päivänä viikossa, kun urheilijana oltiin seitsemän päivää viikossa ja treenaski kuus päivää viikos.

Villen työtehtävät vaihtuivat nopeasti ja Ville eteni myös organisaatiossa melko hyvällä tahdilla. Yleisesti ottaen Ville on ollut vuoden tehtävässä, mitä on seurannut tehtäväkuvan muutos tai ylennys. Ville on nauttinut töistään suuresti ja nykyään töissä käyminen tuntuu jo työlle eikä lepokodille. Ville on nykyään myös esimiestehtävässä ja hän on pärjännyt esimiehenä myös erinomaisesti. Urheilu-uralla on ollut myös monia esimiestehtäviin soveltuvia positiivisia vaihtokutsia Villen kohdalla.

Elämäntarina - Tero

Tero on 43-vuotias diplomi-insinööri ja työskentelee tällä hetkellä myyntipäällikkönä ICT-alan yrityksessä, jossa hän on ollut töissä viimeiset kaksi vuotta. Urheilu-urallaan Tero saavutti paljon: olympiakultaa, maailmanmestaruuden sekä kaksi Euroopan-mestaruutta. Tero lopetti urheilu-uransa vuoden 2004 olympialaisten jälkeen. Lopettamisen jälkeen Tero on vielä ollut vahvasti tekemisissä lajinsa kanssa, joskin tällä hetkellä hän on päättänyt päästää irti lajistaan pysyvämmiin.

Tero on asunut koko elämänsä samalla alueella. Teron perheeseen kuului äiti, joka toimi pankkialalla koko ikänsä, isä, joka on entinen kilpa-autoilija ja myöhemmin yksityisyrittäjä, sekä kaksi pienempää sisarusta.

Tero harrasti lapsena monipuolisesti eri urheilulajeja, mutta oman lajinsa ohella tärkeimpänä lajina hänellä oli jääkiekko. Tero alkoi kilpailla lajissaan 11-vuotiaana ja osallistui lajin ikäsarja-SM-kilpailuihin 12-vuotiaana, mistä kipinä lajiin sai alkunsa toden teolla. Kulkeminen harjoittelemaan ei ollut aina helppoa ja usein Tero joutui turvautumaan sukulaisten ja valmentajansa apuun suorituspaikeille pääsemiseksi. Tämä opetti Terolle jo nuoresta pitäen vastuuta omasta tekemisestään.

Tero pärjasi lajissaan loistavasti heti alusta alkaen ja pääsi osallistumaan nuorten MM-kilpailuihin jo vuonna 1983 ollessaan 14-vuotias. 16-vuotiaana Tero siirtyi jo aikuisten sarjaan, mikä ei mennyt aivan omien tavoitteiden mukaisesti. Oman lajinsa harjoittelun ohella Tero kuitenkin pelasi myös jääkiekkoa, mitä kautta hän sai lisää voimaa ja muita hyviä ominaisuuksia, mikä edesauttoi häntä menestymään omassa lajissaan. Jääkiekon Tero lopetti 18-vuotiaana polvivammaan ja päätti panostaa täysillä omaan lajiinsa.

Menestyksen myötä kiinnostus Teroa kohtaan kasvoi myös kansallisessa mediassa. Tero on aina suhtautunut mediaan myönteisesti:

No mä oon ollu aina sitä mieltä, että vähä niinku Timo Jutila on aikanaan sanonu, et lapa jäähän, nimi lehteen. Et silloin ku mä kilpailin, nii siel niinku hirveen tärkeä osa sitä oli et siihen aikaan viel kirjoitettiin aika paljon niinku jos tuli hyvii tuloksii ja muita, ja omal tavallaan se kumminki luo sitä motivaatiota ja arvostusta siihen mitä sä teet.

Terolla oli Suomessa kovia kilpakumppaneita ja heille kaikille oli alusta alkaen selvää, että Suomessa menestymisen sijaan fokus suunnattiin kansainväliseen menestykseen. Harjoittelukaverien merkitys oli Teron urheilu-uralla suuri; var-

sinkin nuorempana vanhemmilta harrastajilta oppi nopeasti paljon, mikä kehitti Teroa urheilussa eteenpäin.

Päästyään lukiosta Tero suuntasi varusmiespalvelusta suorittamaan, mikä aikana hän urheili todella paljon. Puolustusvoimissa vietetyn ajan jälkeen Tero suuntasi teknilliseen korkeakouluun opiskelemaan kone- ja valmistustekniikkaa. Se tuntui Terosta helpolle vaihtoehdolle verrattuna kauppakorkeakouluun pääsemiseen. Hän oli hyvä matematiikassa, mikä edesauttoi opiskelupaikan saamista.

Opiskellessaan Tero alkoi jääkiekon sijaan harrastaa toista joukkuelajia oman lajinsa ohella, missä hän myös kilpaili omalta lajilta jäävän ajan puitteissa. Opiskelu jäi taka-alalle urheilun edessä. Vuodesta 1993 vuoteen 1996 Tero keskittyi pelkästään urheiluun tehden vain harvoja tenttejä. Olympiakomitealta saadut apurahat olivat merkittävässä roolissa ammattilaisuuden mahdollistamisessa. Lisäksi Tero oli saanut neuvoteltua hyviä yhteistyösopimuksia eri organisaatioiden kanssa, mitkä edesauttoivat talouden hallinnassa. Vaikka Tero oli ajallisesti hyvin vähän opiskelupaikalla, käytti hän siellä viettämänsä ajan hyvin tehokkaasti ja osasi optimoida panoksensa keskittyen tenttikausiin, jolloin hän luki tentteihin siinä määrin, että pääsi niistä läpi.

Vuonna 1996 järjestettiin Atlantan olympialaiset, joissa Tero sijoittui kahdeksanneksi. Saman vuoden MM-kilpailuissa Tero oli 10. ja seuraavana vuonna järjestetyissä kilpailuissa 11. Ennen vuoden 2000 olympialaisia Tero valmistui diplomi-insinööriksi. Tämä oli Terolle tärkeä asia, sillä hän halusi tämän painolastinaan pitämän asian pois painamasta mieltä. Hän halusi keskittyä viimeisen vuoden ennen olympialaisia sataprosenttisesti urheiluun, mikä oli jälkikäteen ajatellen hyvä päätös. Vuoden 2000 Sydneyn olympialaisista Tero voitti olympiakultaa.

Yhteistyökumppaneilla on ollut läpi Teron urheilu-uran suuri rooli. Sponsorisuhteet eivät Teron kohdalla olleet pelkkiä rahapalkkioita nimikylttiä lippalakissa vastaan –tyylisiä, vaan selkeitä yhteistyökumppanuuksia, joista molemmat osapuolet hyötyivät. Tero kävi tekemässä runsaasti esiintymisiä ja muita aktiviteetteja yhteistyökumppaneiden tilaisuuksissa. Tero hoiti läpi uransa itse omien yhteistyökumppaneidensa hankkimisen, mikä opetti hänelle arvokkaita taitoja työelämää varten.

Olympiavoiton jälkeen Tero oli tehnyt eräänlaisen mentaalipäätöksen urheilu-uran lopettamisesta. Ennen olympialaisia, Tero oli saanut MM-pronssia maaliskuussa samana vuonna, ja noiden kilpailuiden jälkeen hänelle oli tarjottu töitä eräästä Amerikkalaisesta ohjelmistoyrityksestä. Tero oli jo miettinyt tarkkaan, että elämää pitää olla urheilu-uran jälkeenkin ja hän otti työn vastaan. Hän ei aloittanut töitä heti, vaan jatkoi valmistautumista olympialaisiin ja aloitti työt vuoden 2001 alussa. Lopettamisajatus ei kuitenkaan toteutunut, vaan Tero päätti jatkaa vielä seuraavan olympiadin.

Tero oli töissä, mutta harjoitteli töiden ohella, joskin selvästi vähemmän kuin aiemmin. Kilpailtuaan tuossa vaiheessa jo yli 10 vuotta maailman huipulla hän tiesi etteivät taidot noin vain häviää. Vuosi ennen olympialaisia, vuonna 2003, Tero lopetti työnsä ja aloitti yhdeksän kuukauden valmistautumisen vuo-

den 2004 olympialaisia varten. Hän hankki uudelleen rahoituksen, sponsorit ja muut vaadittavat asiat kuntoon ja urheili tuon ajan täydellä sydämellä. Tuona aikana Tero saavutti sijat 5 EM-kilpailuissa, 10 MM-kilpailuissa ja 8 olympialaisissa. Olympiamitali oli vielä ennen kisan loppumista mahdollinen, mutta epäonnistuminen kisan lopussa tiputti Teron ulos mitaleilta.

Teron huippu-urheilu-ura päättyi vuoteen 2004, minkä jälkeen hän siirtyi työelämään. Urheilu-uran loppuminen oli Terolle haastavaa. Suurimpana ongelmana hänellä oli urheilusta luopumisen vaikeus. Hän kuvaa näkemystään tästä seuraavasti:

Et se urheilu on kumminkin niin kiintoisaa ja niin makeeta, et siin on omat paineet ja voit kattoo peiliin ja nähä miten on menny. Ja liian paljon pystyt netist seuraa tai muualta, miten sun vanhat kilpakumppanit pärjää tuol maailmalla.

Seuraavat kolme vuotta hän toimi erilaisissa projektitehtävissä erinäisissä yrityksissä. Vuonna 2007 hän palasi oman lajinsa pariin ja toimi siinä tiiviisti seuraavat kaksi vuotta. Tämän vaiheen jälkeen Tero pääsi töihin henkilöstövuokrausyritykseen aluejohtajaksi, mutta hän ei viihtynyt siellä erityisen hyvin. Nykyiseen työpaikkaansa Tero päätyi vuonna 2011. Kaksi hänen entistä kollegaan- sa ensimmäisestä työpaikastaan oli perustanut ohjelmistoyrityksen ja tarvitsivat työntekijöitä. He muistivat Teron hyvänä työntekijänä ja persoonana ja houkutelivat hänet nykyiseen työpaikkaansa. Nyt, tällä hetkellä, Tero on kyseissä yrityksessä myyntipäällikkönä ja on onnistunut pääsemään yli urheilu-uran loppumisen aiheuttamasta luopumisen tuskasta.

Elämäntarina - Matti

Matti on 34-vuotias pelastajana elantonsa tienaa entinen huippu-urheilija, joka saavutti urallaan kolme EM-kultamitalia ja kaiken kaikkiaan 10 arvokisamitalia. Hän osallistui kaksiiin olympialaisiin joista parhaana saavutuksena voidaan pitää vuoden 2000 olympialaisten 15:tä sijaa. MM-kilpailuissa Matti sijoittui parhaimmillaan neljänneksi. Matti lopetti uransa vuonna 2008 ja harrastaa lajia edelleen, joskin omaksi ilokseen ja kunnossa pysyäkseen.

Matti on asunut lähes koko elämänsä samassa kaupungissa. Matin isä työskentelee myös pelastustoimessa ja on juuri jäämässä eläkkeelle. Matin äiti on työskennellyt suurimman osan elämästään leipomossa sekä myyntiedustajana ja nykyään hän on pyörittänyt pientä kahviota. Matilla on myös nuorempi sisko, joka on myös harrastanut samaa lajia kuin Matti. Matin isä on aikanaan urheillut hieman, joskin antanut parhaat näyttönsä harjoituksissa kilpailujen sijaan. Matin äidillä ei ole minkäänlaista liikuntataustaa.

Matin kipinä liikuntaan ja urheiluun on peräisin naapurustosta, jossa asui paljon saman ikäisiä poikia. Heitä oli noin 10 hengen poikaporukka, jossa kaikki olivat lähes saman ikäisiä ja kovia touhuamaan kaikenlaista. Pojat järjestivät paljon pihapelejä ja omia olympialaisia ynnä muita aktiviteetteja, mistä Matti sai innostuksensa monipuoliseen liikkumiseen. Oman lajinsa pariin Matti päätyi jo kuusivuotiaana. Oman lajinsa ohella Matti harrasti nuorena yleisurheilua,

karatea ja jalkapalloa. Omassa lajissa kiehtoi eniten sen erillaisuus muihin Matin harrastamiin lajeihin sekä se, että lajia harrastivat myös Matin parhaat kaverit. Oman lajin harjoitusmäärien kasvaessa muut lajit tippuivat vähitellen pois, viimeisenä tippui jalkapallo, jossa Matti oli pelannut maalivahtina.

Lapsuudessa Matin valmentajat vaihtuivat tiheään tahtiin, kukin valmentaja pysyi mukana korkeintaan yhden-kaksi kautta. Urheilu-uransa alkuaikoina Matti ei pärjännyt kovinkaan hyvin, mutta hyvät kaverit auttoivat Mattia jaksamaan. Matin isä oli lapsuudessa merkittävässä roolissa kilpailuiden osalta, sillä hän toimi lähes poikkeuksetta seuran keikkabussin kuljettajana. Yläastetta Matti kävi 10-luokkaan saakka, jotta hän olisi saanut lisää miettimisaikaa mihin mennä yläasteen jälkeen. Matti haki paikkaa liikuntalukioon, mutta arvosanat ja näytöt eivät kuitenkaan riittäneet. Matti kävi kokeilemassa hetken tavallisessa lukiossa, mutta se ei ollut häntä varten.

Lukiokokeilun jälkeen Matti kokeili erilaisia ratkaisuja: hän veti lapsille liikuntatunteja ja oli töissä pätkiä kaupungin liikuntatoimella ja teki muutoinkin erilaisia työmarkkinatuella järjestettyjä kokeiluja. Tätä aikaa kesti noin vuoden-kahden verran. Tuona aikana monet Matin harjoittelukavereista alkoivat lopettaa harrastustaan, mikä oli Matille kova paikka, mikä sai hänet kyseenalaistamaan oman urheilu-uransa jatkamista. Tuona aikana Matin menestys kilpailuissa alkoi selvästi parantua, mikä auttoi häntä pääsemään yli lopettamisajatuksista. Innostus itse lajia kohtaan alkoi lisääntyä, eikä treenikaverien vähentyminen enää häirinnyt Matin omaa harjoittelua.

Työkokeilujen aikana Matti saavutti ensimmäisen voittonsa nuorten SM-kilpailuissa. Voitto tuli kilpailuissa Matille yllätyksenä, sillä hän ei ollut aiemmin pärjännyt erityisen hyvin kansallisissa arvokilpailuissa. Matti oli tehnyt suorituksensa jo reilusti ennen ennakkosuosikkeja ja oli jo siirtynyt verryttelämään pois suorituspaikalta, vaikka hän olikin parantanut ennätystään roimasti. Matin verrytellessä hänen valmentajansa juoksi paikalle huutaen Matin voittaneen koko lajin, mitä Matti ei ollut uskoakseen. Tämän voiton jälkeen Matin taso nousi kohisten ja viimeisissä nuorten SM-kilpailuissaan Matilla oli tavoitteena voitto kaikista lajeista. Matti oli päässyt jo nuorten maajoukkueeryhmiin ennen ensimmäistä nuorten suomenmestaruuttaan, mutta nuortensarjojen suomenmestaruuksien jälkeen Matille tuli kutsu aikuisten maajoukkueeseen, jonka riveissä hän pääsi ensimmäisiin kansainvälisiin arvokilpailuihinsa vuonna 1995 ollessaan 17-vuotias.

Ensimmäisen sponsorisopimuksensa Matti solmi vuoden 1997 SM-kilpailuiden yhteydessä. Matti sai tukijakseen erään vaatetusyrityksen, mikä oli Matille hieno mahdollisuus. Sopimuksen kautta Matti sai taloudellista tukea sekä vaatteita käyttöönsä, mikä tuntui nuoresta urheilijasta lottovoitolle.

Vuonna 1997 Matti siirtyi suorittamaan varusmiespalvelustaan, mikä meni hänen kohdaltaan varsin hyvin. Urheilun ja palveluksen yhdistäminen onnistui hyvin, sekä varusmiesten marssikoulutukset ja muut haastavat tehtävät paransivat Matin kestävyyttä ja lihasvoimaa. Ollessaan suorittamassa varusmiespalvelusta Matti pääsi osallistumaan vuoden 1998 MM-kilpailuihin sijoittuen neljänneksi. Hän jäi harmittavan lähelle mitalia jääden pronssista vaivaisen sadas-

osasekunnin. Kaiken kaikkiaan Matin aika puolustusvoimissa oli selvästi positiivis-sävytteinen.

Varusmiespalveluksen jälkeen Matti ryhtyi panostamaan urheiluun toden teolla. Varusmiespalveluksen jälkeisen vuoden Matti kokeili täyspäiväistä urheilua keskittyen pelkästään harjoitteluun ja omaan lajiinsa, mutta nopeasti tämä järjestely alkoi tuntua puuduttavalta. Kaikki elämä tuntui pyörivän urheilun ympärillä, Matti mietti aina vaan seuraavia harjoituksia ja hän huomasi nopeasti, että tämä ei toimi hänen kohdallaan. Matti jatkoi nuorena tutuksi tulleita työjärjestelyjä ja toimi muun muassa kouluavustajana, mikä mahdollistui seuran johtokunnassa olleen henkilön avustuksella, joka toimi kyseisessä koulussa rehtorina. Kouluavustajan työ antoi hyvää vastapainoa urheilulle ja Matti sai myös hieman rahaa työstään.

Urheilumenestyksen myötä useat henkilöt alkoivat tarjota manageripalvelujaan Matille. Kaiken kaikkiaan Matilla oli uransa aikana neljä-viisi manageria, joista ainoastaan yksi oli Matin mielestä hyödyllinen. Monet managerit tuntuivat turhanpäiväisille, sillä vaikka Matti itse teki loistavaa tulosta urheilussa, managerit eivät saaneet mitään aikaiseksi. Yksi poikkeus kuitenkin oli managerien joukossa, sillä hän sai hankittua Matille yhden merkittävän sopimuksen kosmetiikkayrityksen kanssa. Matti kertoo esimerkin eräästä huonosta manageristaan:

No yks oli varsinkin semmoinen nainen, jonka mun valmentaja oli hommannu, joku sen tuttu tai jotain. Nii sehän yritti tavallaan, no ensinnäkin se ei saanu varmaan yhtään diiliä mulle, ja sit se yritti kaikki käytösetikettejä vääntää mulle et miten pitää käyttäytyä missäki tilanteessa ja miten pitää pukeutua, yritti vääntää johonki tiettyyn muottiin. Nii heti oli meikäläisellä (tekee sormillaan ristinmerkkiä), et ei tästä tuu kyllä mitään. Se oli niinku sillä oli selkeet kuvat jo heti ku se tuli, ja sit se oli vielä vähän semmoinen tylyn olonen muutenkin, et varmaan ku miettii jossain neuvottelutilanteessa nii en ois itekään varmaan antanu mitään diiliä semmoselle. Itellä taas sit käytös ei ollu oikein sen mukasta. Mut sitä oli tavallaan niin silleen sinisilmänen ja usko et kyllä tää varmaan mulle jotain hyviä diilejä saa, sitä vaan luotti aina siihen, usko tavallaan kaikkiin niihin ihmisiin, ketä siinä ympärillä oli. Et varmaan toimii silleen hyvin. Mut nyt ku ois siinä tilanteessa, niin saman tien sais kenkää.

Pääosin Matin yhteistyökumppanit vaativat yhteistyöltä vähän vastineeksi, hän kävi ainoastaan muutamassa tilaisuudessa esiintymässä. Yleisesti ottaen yhteistyökumppanuudet olivat perinteisiä: mainos verryttelypukuun ja rahat tilille. Matti koki tämän hyvänä asiana, sillä tämä järjestely ei vienyt aikaa ja huomiota harjoittelulta. Varustesopimus välinevarustajan kanssa oli myös erittäin merkittävä tekijä Matin urheilu-uralla, sillä varusteiden lisäksi Matti sai palkkaa välinevalmistajalta.

Vuoden 2000 EM-kilpaluissa Matti saavutti ensimmäisen kultamitalinsa, mikä oli tärkeä merkkipaalu hänen urheilu-urallaan. EM-kilpailuiden jälkeen samana kesänä olivat vuorossa Matin ensimmäiset olympialaiset. Olympialaisten ensimmäinen laji meni Matilla penkin alle varusteongelmien takia, mutta toisessa lajissaan Matti pääsi semifinaaleihin. Hän oli hyvin lähellä finaali-paikan saavuttamista, mutta aivan loppumetreillä Matti hyytyi totaalisesti jääden 15:ksi. Tästä huolimatta tuntemukset olympialaisista jäivät hyvin positiivisiksi.

Kilpailut olivat niin unohtumaton kokemus kaikkine puitteineen, että Matti ei ollut uskoa silmiään nähdessään suorituspaikat ensimmäistä kertaa.

Toisen Euroopan-mestaruutensa Matti voitti kaksi vuotta ensimmäisen mestaruutensa jälkeen, vuonna 2002. Tuona vuonna Matti lopetti kouluavustajan työt ja haki lähihoitajakouluun. Tätä valintaa edelsi loukkaantuminen selässä, mikä herätti Matin pohtimaan tulevaisuuttaan. Ajatus siitä, että pelkällä urheilulla ei voikaan elättää itseään, sillä ura voikin loppua ihan minä päivänä hyvänsä. Tämä nosti pinnalle lapsuuden haaveen palomiehen ammatista ja tämän innoittamana Matti päätti hakea lähihoitajakouluun. Hän järkeili tilanteen siten, että hyvillä papereilla lähihoitajakoulusta on paljon helpompi päästä pelastusopistoon, kuin huonoilla lukiopapereilla.

Urheilu-uransa huippuvaiheessa Matin kokemukset olympiakomitean ja lajiliittonsa toiminnasta olivat melko negatiivisia. Toki olympiakomitean urheiliija-apurahalla oli suurta apua talouden hallintaan, mutta etenkin lajiliiton osalta Matti oli hyvin pettynyt saamaansa tukeen. Matti olisi toivonut saavansa mediakoulutusta ja perehdytystä suuriin kansainvälisiin kisoihin, mutta tällaista tukea ei ollut saatavilla. Lajiliiton kanssa välit tulehtuivat entisestään Matin toisen Euroopan-mestaruuden yhteydessä. Ennen EM-kilpailuja liitto oli tiedottanut kilpailuihin lähteville urheilijoille säännöt omista mainoksista. Sääntöjen mukaan maajoukkueasussa sai olla yksi oma mainos. Matilla oli tuolloin merkittävin sopimus autovalmistajan kanssa ja hän laittoikin sponsorin logon takin toiseen kaulukseen. Kisapaikalla ollessa lajiliiton puheenjohtajana toiminut mies tuli verryttelyssä Matin luo ja ilmoitti, että kauluksessa ei saisikaan olla omaa mainosta. Liitto oli kuulemma hankkinut itse toisessa kauluksessa olevan välinevalmistajan logon lisäksi toiseen kaulukseen oman sponsorin, minkä olisi siis pitänyt olla asussa. Matti ei hyväksynyt tätä ja teki asian selväksi puheenjohtajalle. Hän meni verryttelemään ja mennessään pukemaan kisa-asua päälleen, hän huomasi takkinsa hävinneen mystisesti. Hän sai onneksi varatakin, jossa ei luonnollisesti ollut hänen oman yhteistyökumppaninsa logoa.

Lähihoitajakoulu toimi hyvänä vastapainona urheilulle. Koulun alkuaikoina Matti oli kovilla uuden elämänrytmin kanssa. Hän joutui aikaistamaan aamuharjoituksiaan aamukuuteen, minkä jälkeen hän meni kouluun kahdeksaksi. Koulusta päästyään kello neljä hän meni toisiin harjoituksiin, jotka kestivät kuuteen saakka. Tämä alkoi nopeasti käydä Matille liian raskaaksi, mutta yllättäen ehdotus tilanteen muuttamiseksi tulikin koulun puolesta. Sieltä ehdotettiin, josko Matti tulisi jatkossa kouluun vasta kymmeneksi, mikä sopi Matille erittäin hyvin. Matti opiskeli aikuisopiston puolella, missä oli totuttu järjestämään erilaisia joustoratkaisuja opiskelijoiden taustojen vuoksi. Tämä ei kuitenkaan hidastanut Matin opintoja, vaan hän valmistui lopulta muiden samaan aikaan aloittaneiden kanssa samanaikaisesti.

Uuden elämänrytmin myötä Matin urheilu-uraan tuli kuitenkin epämiellyttävä käänne ylikunnon myötä. Ylikunto vaivasi Mattia pitkään ja vuoden 2004 olympialaiset menivät sen seurauksena Matin kohdalla varsin alavireisesti. Olympialaisten jälkeen Matti valmistui lähihoitajakoulusta ja pääsi keskussairaalaan leikkausosastolle töihin. Siellä työskennellessään aukesi haku pelastus-

opistoon, jonne Matti haki. Joulukuussa 2004 Matti sai tiedon päässeensä pääsykokeisiin ja pian näiden jälkeen hän sai tiedon päässeensä pelastusopistoon. Hän ilmoitti keskussairaallalle päässeensä opiskelemaan, lopetti työnsä ja muutti Kuopioon toiveammattinsa perässä.

Pelastusopistossa vietetty aika oli fyysisesti raskasta. Koulussa oli pitkiä käytännön päiviä joiden jälkeen Matti kävi vielä harjoittelemassa lajiaan. Opiston ruoat olivat maistuvia ja ruokaa oli tarjolla neljä kertaa päivässä. Kova fyysinen rasitus johti kovaan ruokahaluun ja näiden neljän aterian lisäksi Matti saattoi syödä vielä pitsan välipalaksi. Kova rasitus ja ruoankulutus johtivat Mattin kohdalla reippaaseen painonnousuun, kilpailupainon ollessa ennen opisto-aikaa 85 kg, oli se opistoajan jälkeen 92 kg. Tämä näkyi myös urheilusuorituksissa, eikä urheilu ollut enää yhtä kevyttä.

Pelastusopiston päätyttyä puolentoista vuoden opintojen jälkeen Matti palasi takaisin kotikaupunkiinsa. Matilla kävi hyvä tuuri töiden suhteen, sillä hän oli edeltävän talvena vielä opiskellessaan ottanut yhteyttä kotipaikkansa palo-päällikköön ja kysellyt mahdollisuuksia ensi kesän töistä. Valmistuttuaan ja muutettuaan takaisin, Matti saikin puhelun jossa hänet toivotettiin tervetulleeksi töihin. Alkuun töiden ja urheilun yhdistäminen meni hyvin, kun työ oli uutta ja innostavaa. Toki vuorotyö asetti omat haasteensa varsinkin yövalvomisien suhteen.

Ensimmäisen työvuoden jälkeen Mattin olkapää alkoi oireilla ja se jouduttiin leikkaamaan. Tämä oli kriittinen hetki Mattin urheilu-uralla. Hän päätti kuntouttaa olkapäänsä parempaan kuntoon kuin missä se aiemmin oli ollut ja halusi nähdä mihin urheilussa vielä tämän jälkeen pystyy. Vuoden 2008 olympialaiset lähestyivät ja ne toimivat houkuttimena Matille. Olympiakomiteasta annettiin Matille tietty aikaraja, minkä Mattin tuli alittaa sen kesän SM-kilpailuissa. Rajan alittaminen olisi vaatinut uuden Suomen ennätyksen tekemistä. Mattin kausi oli ollut noususuhdanteinen aina kesään asti, mutta raja ei alittunut. Tämän selvittyä ja olympialaisten jäädessä haaveeksi, päätti Matti jatkaa nämä SM-kilpailut kunnialla loppuun ja lopettaa urheilu-uransa niihin kisoihin.

Urheilu-uran loppuminen oli Matille helpotus, jota hän oli jo osannut odottaa. Kipinä harjoitteluun oli hiipunut, joskaan kilpailemiseen hän ei ole vielä menettänyt intoaan. Tällä hetkellä Matti harjoittelee lajiaan vielä muutamana kerran viikossa ja kilpailee myös satunnaisesti, joskin enää omaksi ilokseen ilman menestyspaineita.

6.2 Urheilijoiden elämäntarina-narratiivien teema-analyysi

Tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden haastattelut toteutettiin puolistrukturoituja teemahaastatteluja käyttäen, mikä antaa luonnollisen lähestymistavan aineiston käsittelyyn teema-analyysin kautta. Kaikki haastattelut toteutettiin samaa teemarakenetta hyödyntäen, mikä helpottaa tutkimuksen kannalta mielenkiintoisten teemojen havaitsemista aineistosta. Haastattelurunko tukikysy-

myksineen on nähtävissä liitteessä yksi. Aineistosta ilmenneet teemat käsitelään siten, että niiden avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin, jotka esiteltiin luvussa 1.4.

Jokainen tutkimukseen osallistunut urheilija on oma case-tapauksensa omine yksityiskohtineen ja kertomuksineen. Tuloksia esitellessä keskitytään luonnollisesti teemoihin, jotka nousevat esille useampien henkilöiden kertomuksista, mutta kertomusten case-luontoisuuden vuoksi jokaisessa tarinassa nousseet erityispiirteet ovat arvokkaita ja niitä voidaan tuoda esille, vaikka asiaa ei olisikaan noussut esille muissa kertomuksissa. Urheilijat ovat ennen kaikkea persoonia ja jokaisen elämäntarina on uniikki. Lisäksi otettakoon huomioon tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden rajallinen määrä, mikä luonnollisesti vaikeuttaa yleistysten tekemistä. Tämän takia myös yksittäisten tekijöiden huomioon ottaminen tuloksissa on perusteltua.

6.2.1 Urheilijoiden tärkeimmät sidosryhmät urheilu-uran eri vaiheissa

Urheilijoiden tärkeimpiä sidosryhmiä on esitelty aiemmissa tutkimuksissa hyvin monipuolisesti (Pekkala 2011, Heinilä 2010, Thelwell ym. 2010) ja tässäkin tutkimuksessa saatiin monipuolisia tuloksia urheilijoille tärkeistä sidosryhmistä. Urheilijoiden mainitsemat sidosryhmät käydään seuraavaksi läpi eri elämäntapavaiheiden kautta. Läpikäytävät elämäntapavaiheet ovat lapsuus/nuoruusvaihe, aikuistumisvaihe, huippu-uran vaihe ja urheilu-uran loppuminen/siirtymä työelämään.

Lapsuus/nuoruusvaiheessa urheilijoiden kertomuksista nousi esille kolme sidosryhmää yli muiden: perhe, naapuruston lapset ja harjoittelukaverit. Nämä kolme toimijaa ilmenivät lähes poikkeuksetta jokaisessa haastattelussa. Myös valmentaja oli toimija, jonka usea urheilija nosti esille lapsuus/nuoruusvuosiltaan. Perheen rooli näkyi usealla tavalla: vanhemmat olivat tärkeänä tukipilarina monen urheilijan lapsuudessa ja nuoruudessa kuljettamalla heitä harjoitukseen ja kilpailuihin, mahdollistamalla harrastuksen taloudellisesti sekä kannustamalla heitä henkisesti. Vanhempien roolia urheilu-uran alkutaipaleella Kirsi ja Ville kuvasivat seuraavalla tavalla:

...sillai, isä ja äiti, isä oli se joka mahdollisti kilpailuihin menemisen tai harjoitukseen viemisen. (Kirsi)

No kyl siin tietysti oma isä on ollu ihan ehdoton, mutta tai on ollu niinku välttämätön tekijä, on ollu mukana silleen innokkaasti. Hän ei koskaan valmentanu mua, mut tälleen muuten kuskas ja kuljetti ja hommas sitten myöskin noita osaltaan noita tuki-joita ja sponsoreita kun niitä alettiin tarviimaan. (Ville)

Myös sisarukset olivat usealle urheilijalle tärkeitä toimijoita lapsuudessa. Etenkin vanhemmat sisarukset toimivat eräänlaisina roolimalleina urheilijoille ja Virpi kuvasi osuvasti sisarusten roolia omassa lapsuudessaan:

...mulla on tota, olin kolmesta nuorin, et se oma kilpailullisuus, isosisko ja veli, se kilpailullisuus, se yrittämisen ja pärjäämisen halu on tullu siitä sitten, et aina koettanu päästä sisarusten matkaan ja näyttää et kyllä mä pärjään tässä teidän mukana.

Naapuruston muilla lapsilla oli iso rooli Matin ja Kirsin lapsuudessa. Pelailu ja kilpailunomainen leikkiminen lasten kanssa kasvatti molempia ihmisenä ja urheilijana. Kirsin naapurustossa asui varsinkin eräs perhe, jonka poika oli Kirsin kanssa samalla luokalla ja hänen kanssaan kisailu oli Kirsille erittäin mieluista. Matin lapsuudessa naapurustossa oli kymmenen noin samanikäisen pojan ryhmä, jonka kanssa toimiminen kasvatti Mattia liikunnalliseen elämään:

Joo no se oikeestaan, siis kiinnostanu urheilu, se on lähteny varmaan aika pitkälti siitä naapuripiiristä, meitä oli paljon samanikäisiä jätkiä siinä missä asuttiin. Siinä oli varmaan semmonen 10 hengen +-2 vuotta ikäeroo niiku jätkillä, semmonen kaikki oli kovia touhuamaan ja aina saatiin pihapelit siinä tiellä aikaseks tai järjestetty jotain olympialaisia ja muuta. Sieltä oikeestaan se innostus monipuoliseen liikuntaan tuli.

Kolmas merkittävä sidosryhmä lapsuus- ja nuoruusaikoina urheilijoille oli harjoittelukaverit, jotka ilmenivät eri tavoin kaikissa kertomuksissa. Pasi kertoi, kuinka ylipäätään päätyi lajin pariin vanhempien kaverien perässä sekä Ville ja Tero korostivat vanhempien harrastajien ja kilpakaverien merkitystä uran alkuvaiheessa.

Mutta isompien perässä menin ja myös sitten myös isompien perässä houkuttelemana aloitin kilpailemisen... että käytännössä isommat kaverit, jotka kisas, niin neuvo. Ja toimi semmosena tavallaan epävirallisina valmentajina... ne treenas siinä ite samalla et mitä pysty siinä ite kattomaan samalla ja vinkkejä antamaan. Kyllä se niinku silleen oli tärkeää ja tärkeää et sai isommilta tukea. (Pasi)

Valmentajien merkittävä rooli jo lapsuuden ja nuoruuden aikana ei tullut yllätyksenä. Valmentajan roolia korostivat Matti, Tero, Kirsi ja Virpi. Virpi toi esille kolme valmentajaansa, joista kaksi vaikuttivat merkittävästi suoraan lajikohtaiseen valmennukseen ja kolmas oli henkisen puolen valmentautumisessa korvaamaton. Matin tapauksessa hänellä oli nuoruudessaan useita valmentajia, joista jokainen kuitenkin osaltaan vaikutti hänen urheilu-uransa kehitykseen:

Sitten tietenkin näitä eri valmentajia, varmaan kaikilla ollu oma osansa, varmaan jollain tavalla ollu auttamassa. Itellä ollu aina semmonen hirvee, tavallaan osannu sitä vähän niinkun kunnioittaa sitä valmentajaa tietyllä tavalla, että vaikka siin on ollu kuka, niin sitä on aina pyrkiny tekee sen treenin minkä se on sinne laittanu ja haluaa urheilijan tekevän. Et oikeestaan en mä varmaan, niit on tyyliin 4-5 eri valmentajaa ketä siin oli jeesaamassa.

Kun urheilijat aikuistuivat, kaikkien urheilijoiden kohdalla tärkeimpänä uutena toimijana elämään tuli maajoukkue-toiminta eri muodoissa. Maajoukkue-toiminnan myötä urheilijoiden harjoittelu kehittyi, leiritykset lisääntyivät kotimaassa ja ulkomaanleirit tulivat monien kohdalla osaksi arkea. Myös maajoukkueisiin kuuluvat tukihenkilöt nousivat osaksi urheilijoiden sidosryhmiä. Tero kuvasi omaa kokemustaan maajoukkueen vaikutuksesta huippu-uransa alkutaipaleella seuraavasti:

No sanotaan et meillä se on tärkeetä se jengi kenen kans treenataan. Et sillon nuorempana siin oli semmosii vanhempii partoja, jotka oli tämmösii kokeneita, nii pääs niitten kans harjottelee, niin se oli äärimmäisen hyvää ja kehittävää ja muuta.

Kirsi nosti omassa tarinassaan esille maajoukkuetoiminnasta uudet toimijat, joina olivat muun muassa fysioterapeutit ja uudet valmentajat. Pasi totesi maajoukkuetoiminnan myötä valmennuksen kehittyneen ja sen ohella uutena tulleet harjoitusohjelmat sekä testaukset. Lisäksi lajiliitto alkoi tukea Pasia myös taloudellisesti. Maajoukkueet toimivat lajiliittojen alla ja Virpi kuvasi omaa hieman kaksijakoista kokemustaan lajiliitosta ja maajoukkueesta siten, että alkuun yhteistyö lajiliiton kanssa toimi hyvin:

Nii siinä hyvä tuki tuli liitolta et sieltä tuli valmennusapua. Että he niinku maajoukkueen nimissä toi valmentajan tuolta Uudesta Seelannista, joka oli tosi hyvä semmonne priimus moottori siinä alkuvaiheessa maajoukkueelle.

Toisen puolen lajiliiton ja maajoukkueen toiminnasta Virpi osoitti seuraavasti:

Mut tottakai siinä tää perinteinen kuvio, oltiin vähä sukset ristissä ku urheilija tekee henkilökohtaset sopimukset ja maajoukkue alkaa vaatia aina vaan enemmän, nii miten tää tasapainoilu onnistu, niin mun mielestä loppupeleissä aika hyvin. Mut en tiedä, et kyllähän siellä niitä ristiriitaisuuksia sitte oli, ylilyöntejä, varmaan puolin ja toisin. Muistanku, "sinne ne lähetti mut Australiaan mieluummin yksin ku ois antanu mun maksaa mun miehen, eli mun valmentajan, mun omista rahoista. Nii ne sano et "ei tää ei oo mikää kuherrusmatka et tota, saat maksaa jonkun liiton henkilön omista valmennusrahoista" nii mä et "kyllä mä taidan nyt lähteä ihan yksin.

Toinen esimerkki lajiliiton ja maajoukkueen hieman kehnosta yhteistyöstä urheilijan kanssa on Matin kokemus, jossa lajiliiton puheenjohtaja sai toiminnal- laan ja puheillaan Matin epäilyt nousemaan:

No semmonen varmaan räikein, oli itseasiassa yksissä EM-kisoissa. Sillon oli lajiliiton puheenjohtajana semmonen lihava mies, olikohan se joku varatuomari oikeelta amatiltaan. Oikeen tämmönen puolueellinen ja muuta. Sit tota, ennen kisoja oli semmonen tiedossa et saa niinku maajoukkueverkkarissa olla yks oma mainos. Ja mulla oli siinä vaiheessa eräs autovalmistaja isoin sponssi ja vedin siihen kaulukseen sen logon. Sit ollaan kisapaikalla siinä ja sit tulee se meidän, se kierti aina mukana kisoja, juomassa, niin tota tää meidän liiton puheenjohtaja tulee siihe, tais olla joku kisaver- ryyttely alkamassa, oltiin jumppaamassa porukalla. Nii tuli siihen et "Matti, sulla on tossa kauluksessa toi oma mainos, nii ei sais olla". Mä olin et olihan ennen kisoja semmonen tieto et saa olla. Nii se oli et ei saa olla. Nii sillä oli taas joku oma tyyl- i minkinrehufirma, nii se sponssi oli tossa toisella puolella. Et vaan se saa olla, liitto on hankkinu sen mainoksen siihen. Nii ei näin sovittu. No homma jäi siihen, ja lähin si- tä verrailemaan. Mulla oli kamat siinä repussa, siinä oli iso rykelmä suomalaisten kamoja. Ei mitään, lähin verrailee siitä. Sit tuln verraamasta pois, otin kamat siitä ja menin suihkuun. Rupesin sit pukkarissa pukee päälle niitä et missäs helvetissä mun takki on. Nii jostain mystisestä syystä se oli hävinny se takki sieltä. Ei nyt kauheesti oo muita siinä epäilyksen alla.

Menestyksen myötä urheilijoiden taloudellisen tuen tarve kasvaa voimakkaasti. Ulkomaanleirit ja -kilpailut ovat usein kalliita ja tätä budjettivajetta paikataan yleisesti sponsoriyhteistyöllä. Sponsoreilla on ollut hyvin merkittävä rooli kaik- kien urheilijoiden uralla. Ilman taloudellista tukea urheileminen kansainvälisel- lä tasolla olisi vain hyvin harvan etuoikeus.

Ensimmäiset sponsorisopimukset saatiin monen urheilijan kohdalla han- kittua aikuisiän kynnyksellä. Lähes kaikkien urheilijoiden ensimmäiset koke- mukset sponsoritoiminnasta olivat peräisin ikävuosilta 16–19. Ensimmäisten

sponsorisopimusten hankintaa voitiin avustaa vanhempien kontakteilla. Pasi kertoi isänsä roolista sponsorien hankinnassa seuraavasti:

Ja mitähän muuta, joitakin sponsoreita ruvettiin saamaan, et se niinkun nosti sitä tiettenkin. Isä hommas, isä oli yritys-elämässä, nii hänen kontakteilla saatiin vähä sponsoreita mukaan ja saatiin niitä kustannuksia katettua.

Täytettyään 18 vuotta, suurin osa tutkimukseen osallistuneista urheilijoista toimi tuolloin jo urheilu-uransa huippuvaiheessa, jolloin kilpailu oli kansainvälistä ja elämä eteni hyvin urheilujohtoisesti. Urheilu-uran huippuvaiheessa taloudellisen tuen merkitys korostui kaikilla urheilijoilla. Kansainväliset kilpailumatkat, ulkomaanleirit ja oman talouden ylläpitäminen vaativat toimivan rahoituksen, jotta urheilu maailman huipulla on mahdollista. Sponsorien merkitys tässä vaiheessa urheilijoiden uraa oli korkeimmillaan. Merkittäviä tukijoita urheilijoille olivat Olympiakomitea, lajiliitot sekä henkilökohtaiset sponsorisopimukset. Jokainen urheilija mainitsi Olympiakomitealta ja/tai lajiliitolta saamansa tuet merkittäviksi taloudellisen tuen lähteiksi. Etenkin Tero korosti Olympiakomitean urheilija-apurahan ja lajiliiton tuen merkitystä.

Ja se edesautto tietenki sitä et mulla oli hemmetin hyvät tuet tuolta Olympiakomitealta, mitkä siihen aikaan viel oli niinku henkilökohtaisellakin tasolla oli niinku merkittäviä. Et et sillä mä oon niinku rahottanu omat opiskelut ja kisamatkat, et yhistetynä niillä OK:n ja lajiliiton ja sponsorirahoilla, et niillä mä oon niiku eläny sen opiskeluajan ihan täysin.

Sponsorisopimukset saavuttivat urheilijoiden urien huippuvaiheessa suurimmat mittakaavansa. Sponsoritoiminnassa ilmeni urheilijoiden välillä selkeitä eroja. Teron ja Virpin kohdalla sponsoritoiminnan sijaan olisi perustellumpaa puhua yhteistyötoiminnasta, sillä heidän toimintansa tukijoidensa kanssa oli ylivoimaisesti monipuolisinta. Myös Pasiin kohdalla sponsoritoiminta läheni laajempaa yhteistyökumppanuutta. Matin tapauksessa sponsoriyhteistyössä oli hieman molemminpuolista yhteistyötä, joskin pääpaino oli perinteisellä, lähinnä mainosnäkyvyyden kautta saadulla taloudellisella tuella. Villen ja Kirsin kohdalla sponsoriyhteistyö oli kaikkein yksinkertaisinta, sillä heidän yhteistyössään ei vaadittu urheilun lisäksi juurikaan muuta panosta.

Tässä kohtaa on huomattava myös se, että Tero, Virpi ja Pasi olivat tähän tutkimukseen osallistuneista urheilijoista selkeästi parhaiten menestyneitä. Täten on luonnollista, että parhaiten pärjänneet urheilijat kiinnostavat myös sponsoreita eniten ja luonnostaan paljon medianäkyvyyttä saavat urheilijat voivat helpommin hyötyä sponsoriyhteistyöstä. Kansa tuntee olympiamitalistin ja olympiamitalistin elämä ja urheilumenestys kiinnostaa "vain" MM-tasolla kilpailevien huomattavasti vähemmän. Tällaisten urheilijoiden media-arvo on selkeästi pienempi eikä täten houkuttele sponsoreita yhtä tehokkaasti.

Tero ja Virpi korostivat selkeästi eniten sponsoritoiminnan yhteistyömäisyyttä ja monipuolisuutta. Tero kuvasi yhteistyötoimintaansa sponsoreiden kanssa seuraavasti:

...kyl se on ollu niinku molemminpuolista hyötyä. Et paljon on tehty erilaisia aktiiviteetteja yhteistyökumppaneiden kanssa, videoita ja materiaaleja ja esiintymisiä erilaisissa tilaisuuksissa ja näin pois päin.

Vastaavasti Virpi kuvasi omia kokemuksiaan sponsoritoiminnasta todeten:

Se oli hienoa, mä oon sanonu, et oon saanu tehdä niin hyvien firmojen kanssa yhteistyötä, et ne on kattonu kokonaisuutena ja antanu monia erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa sitä yhteistyötä eikä vaan mainos tossa. Nii se on opettanu tosi paljon.

Useassa lajissa suoritusvälineillä on suuri merkitys urheilijoiden menestykseen. Suoritusvälineet saattavat myös lajista riippuen olla hyvin kalliita, jolloin välinevalmistajan kanssa solmitut varustesopimukset nousevat hyvin tärkeiksi urheilijoiden taloudenhallinnan kannalta. Matti, Pasi ja Kirsi korostivat selkeästi varustesopimusten merkitystä oman urheilu-uransa kohdalla. Kansainvälisten varustesopimusten myötä urheilijat saattoivat myös saada konkreettista taloudellista tukea varusteiden saamisen ohella, kuten Pasi ja Matti mainitsivat.

Vaikka kaikilla tutkimukseen osallistuneilla urheilijoilla oli useita eri sponsoreita urheilu-uransa aikana, vain kaksi henkilöä mainitsi käyttäneensä manageripalveluja urheilu-uransa aikana. Nämä henkilöt olivat Matti ja Virpi, joiden kokemukset managereista olivat hyvin toisistaan poikkeavia. Matin kohdalla kokemukset eri managereista olivat pääosin negatiivissävytteisiä, kun taas Virpin kokemukset manageritoiminnasta olivat äärimmäisen positiivisia. Matilla oli uransa aikana neljä tai viisi manageria, joista vain yksi onnistui hankkimaan hänelle merkittävän sponsorisopimuksen. Vastaavasti Virpi nosti yhteistyönsä PR-toimiston kanssa erääksi merkittävimmistä tekijöistä koko hänen urheilu-urallaan. PR-toimiston kautta Virpi myös sai paremmin hallittua eri yhteistyökumppaneiden esiintymistoivomukset eri tapahtumissa, jotta hän ei joutunut käyttämään omaa aikaansa näiden asioiden hallinnoimiseen.

Managerien puuttuminen muiden urheilijoiden kohdalla ei ollut missään nimessä negatiivinen asia. Etenkin Pasi ja Tero, jotka nykyäänkin toimivat myynnin ja markkinoinnin parissa, korostivat sitä, kuinka he itse olivat neuvottelleet sponsorisopimuksensa urheilu-uransa aikana. Pasi kertoi omista kokemuksistaan sopimusneuvotteluista seuraavasti:

Ja näistä yhteistyökumppaneista tavallaan oppi sen, niinku jo mainitsinkin et sitä oppi olemaan vastuussa niistä ja siitä et näkykö ne ja saako se kumppani siitä. Et se on ollu semmonen tärkeä asia nykytyössäkin että osaa tehdä ne sillälailla ne yhteistyökumppanuudet et siinä molempi osapuoli hyötyy ja ottaa vastuun siitä että se niinku saa siitä näkyvyyden mikä on sovittu. Ja vastaavia yhteistyökumppanuuksia tulee tehtyä paljon nykyäänki työssä, et se opetti koska silloin mä tein ite niitä.

Neljäs merkittävä esille noussut toimija urheilijoiden urheilu-urien huippuvaiheessa oli urheilijan puoliso. Etenkin tutkimukseen osallistuneiden naisten kertomuksista korostui puolison merkitys urheilu-uran huippuvaiheessa. Miehistä erityisesti Pasi korosti vaimonsa merkitystä.

No nykyinen vaimoni, tietenkin, me oltiin naimisiin menty 2005 ja ylipäätään hän oli se keskeisin tukihenkilö jo silloin tavallaan huippu-urheiluvaiheessa, se jäi tossa sanomatta. Silloin lapsuusvaiheessa ku se oli tietenkin se vanhemmat ja perhe ja sisa-

rukset se tärkein, niin kyllä se sitten vuodesta 98 asti oltu yhdessä, nii se oli niiku siten siinä huipulle nousuvaiheessa myös se tärkein tukihenkilö. Ja hän oli vielä, opiskeli psykologiaa ja on siis nykyään psykologi, nii oli kyllä keskeisessä roolissa siinä tavaltaan.

Kirsi toi esille tuolloisen avopuolisonsa merkitystä tukipilarina urheilu-uransa huippuvaiheessa seuraavasti:

No sillä tavalla oli niinku tässä vaiheessa isä ja äiti jääny jo aika taka-alalle, että se oli se, silloinen avopuoliso, sillä oli suuri rooli, hän lopetti oman aktiiviuransa ja jäi niinku mun valmentajaks ja huoltajaks. Et hänellä ollu kyl iso rooli siinä et ite on saanu keskittyä harjotteluun ja palautumiseen ja semmoseen.

Virpin kohdalla puolison rooli yhtä lailla monipuolinen, sillä hän toimi myös Virpin valmentajana sekä neuvoi tätä monissa uraan liittyvissä asioissa ja antoi tarvittavaa tukea läpi urheilu-uran huippuvaiheen.

Urheilu-uran aikana mulla oli sit se mun tärkein tuki tää oma mies. Hän oli semmosen järkenä ja tukena, se oli niiku tietenkin iso asia.

...et seki et pistettiin oma firma heti melkein heti, se oli jo silloin ku ensimmäistä sponsorisopimusta kirjoitin. Meillä oli oma avoin yhtiö silloin ja melko nopeeta muuttu osakeyhtiöks, et se oli järkevää et se tuli tehtyä. Enhän mä tommosia ois osannu tehdä, onneksi oli mun mies sit siinä apuna ja järkenä. Ja just sitä että kommenttia, et enemmän intoo ku järkee, ku oli lähössä sairaana treena, et nyt homma poikki.

Viidentenä merkittävänä sidosryhmänä urheilijoiden urheilu-urien huippuvaiheessa esiintyi kunnat. Matin kohdalla tuki ilmeni siten, että hän sai työskennellä kaupungin liikuntatoimelle, mikä edesauttoi hänen taloudellista pärjäämistään urheilu-uran aikana. Virpi sai palkinnoksi maailmanmestaruudestaan asuinkunnaltaan tontin, mille he myöhemmin miehensä kanssa rakensivat talon.

Urheilu-uran loppuminen oli jokaisen urheilijan kohdalla hyvin yksilöllinen tapahtuma ja jokaisen henkilön kertomuksessa tähän tapahtumaan liittyivät omat erityispiirteensä. Kirsillä ja Virpillä oli urheilu-uran päättyessä vielä jäljellä opintoja, Pasi lopetti uransa kahteen kertaan, Tero työllistyi välittömästi uransa lopetettuaan, Ville oli työttömänä vajaan vuoden lopettamisensa jälkeen ja Matti kävi töissä jo urheilu-uransa loppuvuosina. Voidaankin todeta, että siinä missä urheilijoiden urheilu-urista on melko helposti löydettävissä yhtäläisyyksiä, on urheilu-uran päättymistä seuraava siirtymä uuteen elämänvaiheeseen huomattavasti yksilöllisempi ja monitahoisempi prosessi.

Urheilijoiden urheilu-uran loppuminen on kuvattu jokaisessa elämäntarina-narratiivissa kappaleessa 6.1, joten tässä yhteydessä niiden uudelleen kirjoittaminen ei ole tarvittavaa. Tässä yhteydessä nostetaan esille jokaisen henkilön kohdalta tärkeimmät erityispiirteet siirtymän kannalta.

Kirsin urheilu-uran päättyminen tapahtui hänen omien suunnitelmiansa mukaisesti ja hän jatkoi uran loppumisen jälkeen opintojaan. Kirsi toimi tässä siirtymässä hyvin itsenäisesti ja ainoa taho, jonka hän nosti siirtymään liittyen esille, oli urheilijoiden ammatinedistämistätiö, jolta hän oli saanut joitain stipendejä. Hän oli itse järjestänyt opiskeluhakunsa eikä saanut missään vaiheessa mitään ammatinohjausta, joskin hän myöntää, että varsinkin lukiovaiheessa

saatu ohjaus olisi ollut selvästi hyödyllistä. Yhteistyö sponsoreiden kanssa päättyi urheilu-uran myötä, vaikka Kirsi totesikin, että jotain järjestelyjä olisi voitu tehdä. Nykyisen työpaikkansa saamiseen Kirsin kohdalla vaikutti hänen opiskelukaveriensa kertoma tieto avautuneesta työpaikasta, mutta muita merkittäviä toimijoita ei hänen siirtymässään työuralle ollut. Kaiken kaikkiaan Kirsin uran päättymistä ja työuralle siirtymistä korostaa voimakas itsenäisyys.

Virpin tapaus eroaa Kirsistä varsin merkittävästi. Myös Virpi päätti urheilu-uransa suunnitellusti ja onnistui päättämään sen maailmanmestaruuteen. Yhteistyö sponsoreiden kanssa ei kuitenkaan loppunut urheilu-uran päätyttyä, vaan Virpi jatkoi yhteistyötä sponsoreidensa kanssa oman osakeyhtiönsä kautta. Yhteistyökumppanit näkivät mahdollisuuden tehdä laajempaa yhteistyötä Virpin kanssa tämän urheilu-uran loputtua ja näin tapahtuikin. Ennen siirtymistään palkkatyöhön, Virpi siis jatkoi yhteistyötä sponsoreidensa kanssa, opiskeli ja keskittyi perheen perustamiseen. Virpi näki jatkuneen yhteistyön suorana jatkumona omalle urheilu-uralleen. Virpi korosti myös oman aviomiehensä roolia tässäkin tilanteessa. Kun Virpi valmistui yliopistosta, tärkeimpänä työllistymisen mahdollistavana tekijänä toimi hänen entinen valmentajansa, joka oli itse jäämässä eläkkeelle ja oli päättänyt saada Virpin jatkamaan hänen virassaan. Tämä henkilö toimi myös tärkeänä tukena opastamassa Virpiä uuden uransa alkutaipaleella. Kolmas tärkeä henkilö nykyisen työnsä kannalta oli Virpin esimies, joka oli alusta alkaen hyvin kannustava ja tukeva, sekä auttoi Virpiä pääsemään sisälle uuteen työhönsä.

Pasi lopetti uransa kahteen kertaan ja selkeimpänä avaintoimijana noina aikoina oli hänen vaimonsa, joka oli ollut tärkein tukija jo huippu-urheilu-uran aikana. Pasin vaimo oli lisäksi ammatiltaan psykologi, mikä edesauttoi lopettamiseen liittyneiden tuntemusten käsittelyä. Muina avainhenkilöinä uran lopettamisen aikana toimivat Pasin valmentajat sekä vanhemmat, mutta heidän roolinsa oli selvästi pienempi kuin Pasin vaimon. Kun Pasi teki paluun urheiluun ja lopetti uudestaan olympialaisten jälkeen, oli lopettaminen paljon helpompaa ja tutumpaa aiempien kokemusten ansiosta.

Villen kohdalla urheilu-ura sai päätöksensä osittain vamman avustamana. Hän oli jo aiemmin päättänyt lopettaa kyseiseen kauteen, mutta kun hänelle selvisi, että olympialaiset jäävät sivu suun vamman takia, päätti hän lopettaa saman tien. Ville ei maininnut urheilu-uransa päättymisen ajalta ketään erityistä henkilöä tai ryhmää, joka olisi ollut erityisessä roolissa tuolloin, mutta työelämään siirtymistä hänen kohdallaan edesauttoi merkittävästi Olympiakomitean Adecco-yhteistyö ja Adecon ACP-ohjelma. Ville ei ollut koskaan ollut päivääkään "normaalissa" työssä eikä ikinä tehnyt työhakemusta tai CV:tä. ACP-ohjelman avulla Ville oppi työnhakuun liittyviä perusasioita ja ankaran hakuprosessin jälkeen sai lopulta töitä nykyiseltä työnantajaltaan.

Teron urheilu-uran päättyminen ja siirtyminen työelämään poikkesi merkittävästi niin Kirsin, Pasin kuin Villenkin kokemuksista. Tero valmistui yliopistosta vuonna 1999 ja seuraavana talvena eräässä tapahtumassa hän tutustui tulevaan esimieheensä, joka vihjasi hänelle työmahdollisuudesta olympialaisten jälkeen. Olympialaisten jälkeen Tero kävi työhaastattelussa ja sai paikan, josta

oli ollut edellisenä talvena puhetta. Tero jatkoi urheilu-uraansa vielä seuraavan olympiadin verran, joskin lopettaen työskentelyn työpaikallaan yhdeksän kuukautta ennen olympialaisia keskittyen tuona aikana ainoastaan urheiluun. Ensimmäisessä työpaikassa ollessaan Tero tutustui myös nykyiseen esimieheensä, joka oli töissä samaisessa yrityksessä. Tämän kontaktin myötä Tero päätyi lopulta työskentelemään nykyiseen työpaikkaansa vuonna 2011.

Matti oli myös poikkeava yksilö haastateltavien joukossa, sillä hän on rakentanut pohjan työuralleen juuri työskentelyn kautta opiskelujen sijaan. Matti oli ainoa henkilö haastatelluista, joka ei ollut käynyt lukiota eikä korkeakoulua ja hän oli työskennellyt läpi suuren osan hänen urheilu-urastaan. Tärkeimpinä tukihenkilöinä Matilla oli niin urheilu-uran huippuvaiheessa kuin siirtymävaiheessa työuralle omat ystävät, joiden kanssa pystyi puhumaan muustakin kuin urheilusta, omat vanhemmat sekä hänen pitkäaikainen valmentajansa. Mutta on kuitenkin todettava, että Matin kohdalla siirtyminen urheilu-uran jälkeiseen elämään meni kaikin puolin melko kevyesti, sillä työmaailma oli hänelle ennalta todella tuttu ympäristö.

Lopuksi kaikkien urheilijoiden kertomuksista on poimittu merkittävimmät sidosryhmät taulukkoon, josta ne ovat helposti nähtävissä sekä eroteltavissa. Kaikki sidosryhmät eivät tule esille jokaisessa kertomuksessa, mutta näin yhteen koottuna voidaan saada laajempi käsitys niistä sidosryhmistä, joilla voi henkilöstä riippuen olla merkittävä vaikutus eri vaiheissa urheilijan uraa. Sidoryhmät on esitelty taulukossa 4.

TAULUKKO 4 Urheilijoiden tärkeimmät sidosryhmät uran eri vaiheissa.

Uran vaihe	Tärkeimmät sidosryhmät
Lapsuus/nuoruus	Vanhemmat ja sisarukset Naapurusto, kaverit Valmentaja
Valinta ja panostusvaihe	Lajiliitto/maajoukkue Kaverit Sponsorit Vanhemmat Valmentaja
Huippuvaihe	Sponsorit Olympiakomitea Lajiliitot Kunnat Puoliso Manageri Valmentaja Ystävät
Siirtymä urheilu-uran jälkeiseen aikaan	Puoliso Adecon ACP-ohjelma Sponsorit Urheilijoiden ammatinedistämissäätiö Esimies Valmentaja Ystävät

6.2.2 Urheilijoiden tuntemukset urheilu-uran loppumisesta

Yksi haastatteluista esille noussut, sekä aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa merkittävässä roolissa ollut teema, oli se, kuinka urheilijat kokivat huippu-urheilu-uransa sekä sen loppumisesta aiheutuneet tuntemukset. Kuten aiemmin todettiin, Warriner ja Lavallee (2008) päätyivät tutkimuksessaan tulokseen, jonka mukaan tutkimuskohteina olleista naisvoimistelijoista lähes kaikki kokivat urheilu-uran päättymisen traumaattisena. Toisaalta Lally (2007) ei havainnut tutkimuksessaan identiteettikriisiä ja traumatisointia.

Tässä tutkimuksessa tutkimuksen kohteena olleet henkilöt kokivat urheilu-uran päättymisen kahdella tapaa. Päälimmäisenä tunteena uran päättymiseen koettiin joko helpotusta tai haikeutta. Luonnollisesti uransa päättävä urheilija käy läpi monenlaisia tunteita ja kaikilla tutkimukseen osallistuneilla on käynyt mielessä sekä helpotuksen että haikeuden tunteita, mutta urheilijat korostivat selvästi jompaakumpaa.

Helpotus nousi päälimmäiseksi tunteeksi Matilla, Kirsillä ja Villellä. Matti kuvasi lopettamista helpotuksen ohella asiaksi, jota oli jo osannut odottaa. Hän kertoi, kuinka kipinä harjoitteluun oli jo hiipunut, mikä edesauttoi lopettamis päätöksen tekemistä. Toisaalta kilpailuhalu ei ole vielä tähänkään päivään mennessä kadonnut häneltä. Kirsi kuvasi tuntemuksiaan myös pääosin helpotaviksi, sillä hänen kohdallaan auttoi selkeästi se, että hänellä oli opiskelut vielä alkutekijöissään ja hän sai sitä kautta uusia haasteita. Ville koki lopettamisen kaksijakoisesti; toisaalta hän oli helpottunut, mutta yhtäaikaisesti tilanne oli avoin, eikä hän tiennyt tarkalleen mitä tekisi. Hän oli ennen lopettamistaan valmistunut yliopistosta eikä hänellä ollut opintoja eikä töitä lopetettuaan uransa.

Toinen tunne, joka nousi haastateltujen kertomuksista, oli lopettamiseen liittyvä haikeus. Haikeuden urheilu-uran päättymisestä toivat esille Pasi, Tero ja Virpi, jotka mielenkiintoisesti olivat myös haastatelluista parhaiten menestyneitä. Pasi lopetti uransa kahteen kertaan, sillä hän palasi huippu-urheilun pariin vielä vuoden 2010 olympialaisia varten. Urheilun vietti oli edelleen voimakas ja Pasi halusi kokeilla vielä siipiään yhden kerran huippu-urheilijana. Pasi toi esille myös aiemmassa tutkimuksessa esillä olleen urheilijaidentiteetin muutoksen, minkä on todennut myös Lally (2007) sekä Young ym. (2006), ja kuvasi tuntemuksiaan urheilu-uran päättymisestä hyvin monipuolisesti:

No oli se siis silleen, et tavallaan se oma ajatusmaailma ja identiteetti oli aika paljon rakentunu siihen urheiluun. Minä olin tuttavien ja urheilijoiden silmissä huippu-urheilija. Kyllä se tavallaan niinku tuntu se nimenomaan silloin se lopettaminen, se lopettamisen prosessi tuli silloin käytyä itellä ehkä silloin jo niinkun täysin läpi. Et se silloin 2010 jälkeen oli helppoa. Et se, en mä ny voi sanoo et se mulla vaikeeta oli; että mulla oli selkeet suunnitelmat et mä jatkan opintoja ja lapsi oli syntyny perheeseen 2006. Ja siinä niinkun et elämässä oli uusia mukavia haasteita ja mukavia asioita, ja siinä mielessä lopettaminen oli helppoa. Mutta kyllähän sitä jäi siinä mielessä, kyllähän sitä väkisinki jäi kaipaamaan urheilua ja niitä voiton tunteita ja sitä että satsaa johonki täysillä ja onnistuu siinä. Ja sitten ku se urheilussa se menestys konkretisoituu niin nopeesti, se tulee tietyllä hetkellä. Ne tavallaan ne fiilikset oli sellasia. Mut en mä siitä millään riippuvaiseksi kokenu, että jäin että ois niiku että pakko palata urheiluun, eikä osannu olla. Mut kyllä se oli siis semmosia, se identiteetti, urheilijan

identiteetti oli vahvana, edelleen se oli niinku mukana siinä. Että minua arvostettiin sitä kautta. Toki niiku lähipiiri arvosti paljon muutakin mutta niiku tämmöset puolittut, nii se oli kuitenkin se urheiluidentiteetti mistä minut tunnettiin siellä heidän keskuudessa.

Virpin urheilu-ura päättyi aivan kuten hän oli sen suunnitellut. Tämä ei poistanut sitä tosiasiaa, että hän koki putoavansa tyhjän päälle, vaikka tapahtumat olivat tarkasti ennalta suunniteltuja. Yhtäkkiä koko siihenastista elämää leimannut tavoitteellisuus katkeaa hetkellisesti ja kohtaa aivan uuden tilanteen. Hän kuvasi tuntemuksiaan seuraavasti.

Kuitenki se et, töks, tää on nyt tässä, tottunu aina aattelee sen tavoitteen ja tää on nyt täs. Toisaalta, mä olin suunnitellu kuviot niin et mä lopetan marraskuussa, sitten mä teen kevään keikkaa ja syksyllä alotan opiskelut ja hoidan ne loppuun. Nii okei, mä lopetin marraskuussa, keväällä tein keikkaa ja syksyllä synty esikoinen. Et ne kuviot menikin sit uusiks mut, siinä oli lyhyt aika sellasta haahuilua, mut toki kalenterissa oli niitä keikkoja sovittuna sinne liuta. Sittenku tuli tää raskaus, nii ohan se selvä peli et siinä tulee tilalle jotain niin paljon isompaa et ne edelliset arvot, nii sit se helpotti tietenki lopetus-itku tai mitä se on, luopuminen.

Terolla irrottautuminen huippu-urheilusta oli mahdollisesti vaikeinta kaikista haastatelluista. Vielä huippu-urheilu-uransa jälkeenkin hän jatkoi lajinsa parissa ja pääsi lopullisesti irti erimuotoisesta toiminnasta lajinsa kanssa vasta vuoden 2012 jälkeen, jolloin hän osallistui viimeistä kertaa erääseen suureen tapahtumaan lajinsa parissa. Teron intohimo lajiaan kohtaan on ollut valtavaa ja ilman perhettään hän tuskin olisi lopettanut toimintaansa lajinsa parissa vielä pitkään aikaan. Tero purki näkemyksiään urheilu-uransa päättymisestä seuraavan katkelman muodossa:

Mut fakta on se, et kyllähän mä oon taistellu semmosen asian kans, minkä kans kaikki urheilijat taistelee. Eli tota se, et sä et osaa luopuu siitä, mitä sä oot tehny aikasemmin. Et se urheilu on kumminkin niin kiintoisaa ja niin makeeta, et siin on omat paineet ja voit kattoo peiliin ja nähä miten on menny. Ja liian paljon pystyt netistä seuraava tai muualta, miten sun vanhat kilpakumppanit pärjää tuol maailmalla. Nii sä niinku, sä helposti meet siihen blogiin et hemmetti mä haluun mennä tonne. Mut sit vaan joskus pitää uskaltaa tehdä päätöksiä, et hei, nyt unohtat ne, nyt pitää katsoo eteenpäin ja tehdä uusia juttuja. Mut täähän ei oo ollu mitenkää helppoo, tän kanssa mä oon paljon taistellu. Ja sen takia mä sit vedin uudestaan ne olympialaiset 2004 ja sen takii mä rupesin urheilee taas ja jatkoin tätä touhuu et oli vielä semmonen palo siihen. Ja tietysti on vaikuttanu se, et jos mä yksin eläisin, nii mä oisin varmaan nykyin tuolla maailmalla, mut ku on kaks pientä lasta ja toinen otti tosi raskaasti sen, mun edellisen keikan, nii sitte piti vähä ottaa ittee niskasta kiinni... Mut nyt on ehkä semmonen sit et nyt on oikeesti sen jälkeen pitäny tehdä semmonen päätös, et tota et täytyy niinku sulkee ne omat ajatukset, et sä voit mennä eteenpäin. Et ei voi haikailla sinne menneisyyteen. Kyl mä tiedän edelleen monet muut jotka haikailee, ne elää edelleen vuotta 2000 ku voitettiin olympiakultaa. Ei se vie minnekkään, sun pitää kattoo eteenpäin ja tehdä asiat sen mukaan. Mut ei se helppoo oo.

Voidaankin todeta, että helpotuksen ja haikeuden tunteiden ohella kolmas esille noussut tunne oli luopumisen vaikeus, mikä nousi esille lähes kaikkien urheilijoiden kertomuksista. Urheilijat ovat toimineet todella pitkään lajiensa parissa ja kehittyneet niissä maailman eliittiin. Kun tämä asia viedään tavallaan pois heidän arjestaan, on helppo ymmärtää, kuinka siihenastisen elämän tärkeimmästä asiasta luopuminen voi olla vaikeaa. Kuitenkin, kaiken kaikkiaan kaikkien ur-

heilijoiden urheilu-urien loppuminen sujui ilman suurempaa draamaa ja kaikki ovat päässeet yli uransa loppumisesta. Osalla tämä luopuminen on ollut vain helpompaa ja osalla se on vienyt kauemman aikaa.

6.2.3 Urheilijoiden urheilusta oppimat taidot ja näkemykset kehittyneistä luonteenpiirteistään

Kolmantena pääteemana urheilijoiden haastatteluista nousi esille heidän urheilusta oppimansa taidot ja luonteenpiirteiden kehitykset. Nämä taidot ja luonteenpiirteet esitellään taulukossa 5, johon on merkitty taidon/luonteenpiirteen perään kyseisen esille tuonut henkilö.

TAULUKKO 5 Urheilijoiden urheilusta saadut taidot/luonteenpiirteet sekä ne esille nostaneet henkilöt.

Taito/luonteenpiirre	Esille tuoneet henkilöt
Sosiaalisuus, yhteistyökykyisyys	Pasi, Virpi, Ville, Tero
Hermojen hallinta, paineensietokyky	Matti, Pasi, Ville
Tavoitteellisuus	Pasi, Virpi, Ville
Suhteellisuuden taju	Virpi, Ville, Tero
Positiivisuus	Virpi, Pasi
Rationaalisuus, analyyttisyys	Matti, Ville
Halu kehittyä	Pasi, Tero
Keskittymiskyky	Matti
Vastuullisuus	Pasi
Sitoutuminen	Pasi
Helppo sopeutua uusiin tilanteisiin	Matti
Pitkäjänteisyys	Matti
Itseluottamus	Tero
Kilpailullisuus	Tero
Nöyryys	Tero

Kuten taulukosta 5 nähdään, yleisimmin esille nostetut taidot/luonteenpiirteet olivat sosiaalisuus ja yhteistyökykyisyys, suhteellisuuden taju, tavoitteellisuus ja paineensietokyky. On myös otettava huomioon se, että vaikka kaikki urheilijat eivät maininneet kaikkia taitoja tai luonteenpiirteitä, ovat monet varmasti oppineet myös sellaisia taitoja tai luonteenpiirteitä, joita muut henkilöt ovat maininneet. Haastatteluissa korostuivat tärkeimmät taidot ja luonteenpiirteet, eikä urheilijoilta pyritty selvittämään kaikkia heidän oppimiaan taitoja tai kehittyneitä luonteenpiirteitä. Nämä yhdistämällä saatiin kuitenkin monipuolinen katsaus näiden kuuden henkilön omiin näkemyksiin urheilun kautta kehittyneisiin taitoihin ja luonteenpiirteisiin. Näiden taitojen ja luonteenpiirteiden merkitystä urheilijoille työelämässä käsitellään seuraavassa luvussa 6.2.4.

6.2.4 Urheilutaustan hyödyt työelämässä

Urheilijat kokivat urheilutaustastaan kumpuavien taitojen ja luonteenpiirteiden olevan heille todella merkityksellisiä työelämässä. Jokaisella haastatellulla urheilijalla oli selkeä näkemys siitä, mitä opetuksia huippu-urheilu-ura on heille antanut työelämää ajatellen. Nämä näkemykset linkittyvät edellisessä luvussa 6.2.3 esitettyyn taulukkoon urheilijoiden taidoista ja luonteenpiirteistä ja tässä kappaleessa esitellään näiden taitojen ja luonteenpiirteiden taustoja tarkemmin.

Matin kohdalla korostui sopeutumiskyky, pitkäjänteisyys ja hermojen hallinta. Hänen kuvauksensa kyvyistään oli seuraavanlainen:

... sanotaanko et parhaimmat avut on oikeestaan noi semmonen et pystyy niinku tosi nopeesti sopeutuu muuttuviin tilanteisiin ja on semmonen pitkäjänteinen, tavallaan valmis tekee pitkäänki jotain projektia, ei heti turhaudu siihen. Sit semmonen niinku, hermojen hallinta on niinku moneen muuhun verrattuna ihan eri tasolla, pystyy niinku tosi vaikeissakin paikoissa pitää ittensä viileenä ja keskittyy siihen mitä on tekemässä. Semmoseen niinku, mun mielestä niinku antanu toi urheilu-ura. Ja just se semmonen tavallaan järkevä toimintamalli tilanteessa, et ei lähetä ensin hösöttää hirveesti, vaan niinku rauhassa miettii miten tää menee. Siinä nii ehkä suurimmat jeesit mitä sieltä on tullu.

Vastaavasti Pasin kohdalla esille nousivat vastuullisuus, tavoitteellisuus, päämäärätietoisuus, sitoutuminen ja yhteistyökyky.

No varmasti se vastuu omasta tekemisestä, ja niinku myös se vastuu oman tekemisen vaikutuksesta muille. Et ihan niinku esim omalle maajoukkueelle ja yhteistyökumppaneille, että samalla tavalla tää vastuuasia on yks kaksjakonen. Toisaalta niinku semmonen tavotteen asettaminen ja päämäärätietoisuus. Nääki on mun mielestä vähän niinku toisiinsa linkitettyjä. Ja sitten semmonen halu kehittyä ja niinku, itse motivoituminen. Et ei tarvii sitä että joku piiskaa ja tökkii eteenpäin että tee tollain, vaan nimenomaan itsenäinen halu kehittyä ja kiinnostus siihen. Ja myös semmonen yhtenä vois ottaa, sitoutuminen. Eli sitoutuminen siihen tekemiseen. Pakko vielä sanoa et kuitenkin se että yhteistyökyky ja semmonen avoin vuorovaikutus. Se on ehkä kuitenkin se mistä minä oon saanu myös todella paljon palautetta.

Pasin kohdalla myös omatoiminen sponsorien hankinta nousi esille äärimmäisen positiivisena taitona, jonka hän oli oppinut urheilu-urallaan. Pasilla ei ollut koskaan manageria uransa aikana, ja hän neuvotteli kaikki sopimukset itse.

Ja näistä yhteistyökumppaneista tavallaan oppi sen, niinku jo mainitsinkin et sitä oppi olemaan vastuussa niistä ja siitä et näkykö ne ja saako se kumppani siitä. Et se on ollu semmonen tärkeä asia nykytyössäkin että osaa tehdä ne sällälaililla ne yhteistyökumppanuudet et siinä molempi osapuoli hyötyy ja ottaa vastuun siitä että se niinku saa siitä näkyvyyden mikä on sovittu. Ja vastaavia yhteistyökumppanuuksia tulee tehtyä paljon nykyäänki työssä, et se opetti, koska silloin mä tein ite niitä.

Kirsin tapauksessa selkeästi voimakkaimmin tulivat esille kunnianhimo ja määrätietoisuus. Hän toi myös esille, kuinka urheilussakin ongelmaksi noussut ylikunto heijastuu myös työelämään.

On varmaa semmonen määrätietoisuus ja semmonen et ei voi luovuttaa, kaikki pitäa pystyy tekemään, vaikka ninku välillä töissä ois hyvä et ei veis töitä kotiin. Ehkä siinä niinku urheilijanakin olluki välillä liikaa, et jos työelämässä sairastuu ja stressaantuu siitä, niin ehkä se niinku ylikuntoki on niinku urheilijan stressii. Vähä voi niinku

verrata. Et sitä ollaan niin kunnianhimoisia et kaikki asiat pitää pystyy tekemään, et jos mä en saa tehtyä tätä. Et vois vähäsen niinku, et ei se, mut semmonen määrätietoisuus ja kunnianhimo et se ehkä näkyy tässä työssäkin.

Tero kuvasi omia näkemyksiään urheilusta saamistaan hyödyistä hyvin monipuolisesti ja laajasti. Hänen kertomastaan nousi esille itseluottamus, kilpailullisuus, sosiaalisuus, suhteellisuuden taju sekä nöyryys.

No ensinnäkin se et mä oon ollu luennoimassa tommosis yritystapahtumissa, ja sehän ei oo sen takii et mä oisin töissäni pärjänny hyvin, vaan sen takii et mä oon pärjänny urheilu-uralla hyvin. Ja sehän tuonu tietenkin paljon itseluottamusta esiintymiseen mulla. Et siit on ihan varmasti ollu paljon hyötyä. Sit semmonen omalla tavallaan kilpailuvietti, ja semmonen et. Et ku mä oon kumminki myynnin kanssa tekemisissä, nii kyllähän se on niinku et ne on äärimmäisen hyvii kokemuksii. Sit tämmöset tiimit ja nää nii kyllähän sitä on tullu tehtyy noissa puitteissa ja ei siit varmaan mitää haittaa oo. Ja sit omalla tavallaan semmonen sosiaalisuus, ja ihan sama minne tilanteeseen mut laittaa, niin mä voin aina, jos on joku epämiellyttävä juttu, nii se on niinku, se on aika pientä. Ne on aina niinku hoidettavissa. Nää tämmöset normaalijutut, nii nää on aika pikkuasioita, et pystyy laittaa asiat perspektiiviin. Ja sit urheilust tulee varmaan se et yrittää jollain tavalla koko ajan kehittyä ja sit ne kontaktiverkostot on helvetin isot. Et kyllähän mulla niinku tietosesti, vaikka en oo miljoonia urallani tienannut, nii mä oon kuitenkin tätä työelämää varten saanu semmosen hyvän jutun, et jos mä oon jossain asiakaskäynnillä, nii vaik en oo koskaan ikinä siit itte mitään puhetta tehny, nii kyl ne jos ei suoraan tunnista, nii sit ku ne kattoo jostai LinkedInistä tai jostain muualta, nii ne kyl ihan varmasti muistaa mut, ja siit on kyl aina hyötyä, tietenki olettaen et sä teet hommat hyvin. Mut mä oon aina ollu sitä mieltä että urheilun puolelt, ja varsinkin näistä tiimeistä on tullu semmonen et: "you have to earn the respect in the team, and that comes only by doing your work very good". Eli sitä kautta tulee niinku et sun pitää joka päivä ansaita ne sun kannukset. Et jos sul on semmonen asenne nii se kyl helpottaa sun elämistä.

Virpin kuvauksessa urheilutaustansa hyödyistä ilmeni selkeitä yhtymäkohtia Teron kuvaukseen. Virpi koki myös suhteellisuuden tajunsa parantuneen selkeästi urheilukokemuksiensa ansiosta. Virpin näkemys näistä hyödyistä on kokonaisuudessaan seuraavanlainen:

No ehkä se semmonen et osaa vaatia ja halua vaatia itteiltään. Se on mun mielestä aika olennaista et pystyy sitten saavuttamaan jotain ja pystyy saamaan hyvää tulosta aikaseks. Mut mitäs muuta...kyllä se on niinku, no enhä mä ois mä, ellen mä ois urheillu. Tietynlaista tavallaan myös lempeyttä suhtautua asioihin, et se on suhteuttanu asioita aikalailla. Et ei pikkuasiat pääse paisumaan liian isoiks asioiks. Et ymmärtää et ne on siinä ketjussa semmosia pikkusia palasia, toki tärkeitä nekin, mut niitä on paljon muitankin tärkeitä semmosia. Sit ku mä mietin miten se mun urheilu-ura näkyy tässä mun työn tekemisessä, niin sitä herkästi kuvittelis et entinen huippu-urheilija ois niinku kova opettaja, vaatimaan hirveitä suorituksia. Nii mää taas koen et oonko mä liian lepsu välillä, et mä vaadin itteiltäni, mut sit mä oon huono niiku vaatimaan oppilailta sillain. Nii tota, tää on semmonen mielenkiintonen kysymys, et mielestäni en ainakaan oo liian tiukkana siellä tunnilla. Ja antaa se urheilu-ura myös semmosen tuen taustalle, et ei mun hirveesti tarvii semmosta auktoriteettiä hommata sinne taustalle, et kyllä ne oppilaat sitten ku ne tietää mikä on tausta, nii kyllä ne uskoo et kyllä toi jotain tästä liikunnasta varmaan jotain tietää. Vähä niiku helpompi tavallaan sitte saada se auktoriteetti. Toki sen joutuu aina uudestaan lunastaa.

Villen tapaus erosi muista siinä mielessä, että hän oli saavuttanut työurallaan jo korkean esimiesaseman, mikä toi uuden näkökulman hänen urheilutaustasta saamiinsa hyötyihin. Ville koki urheilutaustan tuoneen yleisellä tasolla tavoit-

teellisuutta, paineensietokykyä sekä suhteellisuuden tajua. Myös sosiaalisuus monien urheiluaikaisten kontaktien kautta nousi esille. Ville kuvasi näitä taitojaan seuraavasti:

No kyllähän se on nyt ainakin opettanut tekemään töitä, työskentelemään tavoitteiden eteen, ja tota, olemaan sillain. Tietysti tehokasta ajankäyttöä, vähän semmosta paineensietokykyä ja vähän hiukan niinku perspektiivii kun on paljon matkustanu ja näin niin vähän perspektiiviä saanu niihin asioihin. Ja sitten se et urheilu-uran aikana tullu paljon kontakteja, mitä mä pystyn nyt hyödyntämään tos työelämässä. Et sillai. Se että monet ihmiset muistaa vaik en mikään maailmantähti olekaan, et hei ooks ä se entinen urheilija? Nii sillä on päästy monessa tapaamisessa jutun alkuun.

Tämän kuvauksen lisäksi Villen kertomuksesta nousi esille seikkoja hänen esimiestyöhönsä liittyen. Ville koki, että urheilutausta on helpottanut hänen esimiehenä toimimistaan muun muassa siten, että kannustavana ja valmentavana esimiehenä toimiminen on hänelle hyvin luonnollista. Hän koki, että työelämän ja urheilumaailman "valmentaminen" on hyvin samankaltaista. Esitettyyn kysymykseen urheilutaustan vaikutuksesta esimiestyöhön hän vastasi seuraavasti:

Et jos on urheilutaustaa nii on helpompi olla tämmönen kannustava esimies ja tämmönen valmentava esimies. Kyl se nyt, jos urheilussakin, minäkin oon jonku verran valmentanu, nii kyl siit on jonku verran etua. Et se on hiukan helpompaa ja osaa ehk asioita esittää sillai et se alainen niitä helpommin ymmärtää. Kun urheilussa on just joutunu miettii et yrittää jotain tekniikkavirhettä korjata, niin siinä sitä pitää esittää sillai et se toinen hiffaa sen. Ja samanlaista se on työelämässäkin... No en mä tiä siis se että pystyy toimii silleen analyttisesti ja analysoimaan sen porukan toimintaa. Ja sit se tuloksien seuraaminen ja tuloksien selittäminen niin se on nyt kans semmosta niille jotka on ollu urheilussa mukana niin helpompaa ja luonnollisempaa. Ja kyllähän tietysti niiku esimiehenäkin vastaa myynnin johdosta ja muustakin, kun tavoittelee niitä asioita, on tiettyjä tavoitteita, niiku se on meille ihan normaali et on tämmöset tavoitteet ja mitä asioita pitää niiden eteen tehdä, ja on kiinnostunu tekemään tuloista. Niin kyllähän siinä niinku voi ajatella et urheilijat erottuu työelämässä sen suhteen... Nykyään puhutaan paljon tästä valmentava esimies, mitkä on näitä ajan trendejä, niin se on tietysti kauheen tuttu. Ja se et tälleen urheilusta kun on tausta niin se et ku annetaan palautetta, nii se on kauheen tärkeä. Et mä oon iteki oon aina pyytäny et kerro hei vähän et meneeks tää oikein, meneeks tää huonosti, pitääkö jotain korjata? Et se on kyl tietysti urheilijoille aikamoinen etu, koska monet tämmöset jotka ei oo urheilllu, niin niillä se palautteen käsittely ja sitä kautta suorituksen parantaminen tällain on kauheen vaikeeta. Et se on maailmanloppu jos pomo sanoo et asiat voitaa tehdä vähän toisella lailla. Kun sit taas urheilijoille se on ihan normaalia, et nimenomaan näinhän kuuluukin toimii, et esimiehen kuuluu sanoo et tää asia vähän erilailla nii menee paremmin. Et kyl urheilija halua sitä suoritustaan analysoida ja parantaa, mitä taas ei-urheilijat ei välttämättä halua.

Villen kommenttiin liittyen on syytä tuoda esille Ristikankaan ja Ristikankaan (2010, 26) esittämä määritelmä valmentavasta johtajuudesta. Heidän määritelmänsä mukaan valmentava johtajuus voidaan jakaa kolmeen eri johtamistehtävään ja näiden alle muodostuviin ydinosaisiin. Ensimmäinen johtamistehtävä valmentavalla johtajalla on perustan luoja ja kohtaaja, jonka ydinosaisina ovat välittömyys ja nöyryys, kyky asettua toisen asemaan, toisen kunnioittaminen ja odotusten asettaminen. Toinen johtamistehtävä on vuorovaikuttaja, jonka ydinosaisina puolestaan toimivat kuuntelutaito, kysymysten tekemisen taito ja kyky ottaa vastaan sekä antaa palautetta. Kolmantena johtamistehtävänä Ristikankaan ja Ristikankaan mukaan on (yhdessä) kehittymisen mahdollistaja,

jossa ydinosaamisina ovat havainnointi- ja analyysitaito, kyky aktivoida ja saada muut mukaan, osallistaa sekä linjakuus ja jämäkkyys.

Kun näitä ydinosaamia tarkastellaan ja verrataan niitä Villen näkemyksiin, voidaan huomata helposti, kuinka havainnointi- ja analyysitaidot, osallistaminen, palautteen antaminen ja vastaanottaminen ja odotusten asettaminen ilmenevät Villen kertomuksesta. Kun tähän yhteyteen otetaan huomioon myös muiden urheilijoiden kertomukset, voidaan huomata, kuinka myös nöyryys ja sosiaalisuus esiintyvät urheilijoiden omista näkemyksissä. Näin ollen vaikuttaa mahdolliselle, että huippu-urheilutausta voi helpottaa urheilijan toimimista valmentavana johtajana. Urheilijat toimivat eri valmentajien kanssa läpi urheilu-uransa ja oppivat tätä kautta hyvin paljon hyödyllisiä toimintatapoja, jotka ovat vahvasti yhteydessä myös valmentavaan johtamiseen ja esimiestyöhön.

Osa urheilijoista toi myös esille omat näkemyksensä omista heikkouksistaan työelämässä. Matti koki omana kehityskohtenaan jämäkkyuden lisäämisen hankaliin päätöstilanteisiin. Hän koki pätkäilevänsä usein tällaisissa tilanteissa liikaa, kun tulisi vain tehdä valinta, joko tai. Pasi näki omana kehityskohtenaan kaaoksen hallinnan. Asiat työelämässä eivät usein mene niin suunnitelmallisesti kuin urheilumaailmassa ja kaikkia asioita ei yksinkertaisesti ehdi hoitaa. Täten Pasi koki asioiden priorisoinnin kehittämisen tärkeäksi itselleen ja mainitsi myös edistyneensä siinä. Kirsillä ongelmakohtana oli töiden vieminen kotiin ja kaikin puolin liika stressaantuminen töistä. Sama oli hänen kohdallaan ilmentynyt myös urheilu-uralla, jolloin hän taisteli ylikunto-ongelman kanssa. Tero puolestaan totesi, että hän voisi vaatia itseltään vielä enemmän. Hänen halunsa kehittyä yhä paremmaksi työntekijäksi oli suuri. Lisäksi hän mainitsi kehitysmahdollisuudekseen kehittää järjestelmällisyyttä työtilanteissa, jotka vaativat tarkkaa dokumentointia ja asioiden muistamista. Myös urheiluaikeisten kontaktiensa laajempi käyttö oli yksi hänen kehitysvaihtoehdoistaan.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että urheilijat ovat selvästi kokeneet saaneensa merkittävästi hyötyä urheilutaustastaan siirryttyään työelämään ja näiden opittujen taitojen ja kehittyneiden luonteenpiirteiden siirtäminen urheilusta työelämään on ollut luonnollista ja helppoa urheilijoille. Näiden taitojen kirjo on laaja ja ne ovat hyvin helposti sovellettavissa nykyajan työelämän vaatimukseen. Tuoreessa *The Wall Street Journal*issa julkaistussa Mantellin (2012) artikkelissa (online.wsj.com) ”Must-Have Jobs Skills in 2013” käsitellään neljää tärkeää taitoa, jota menestyvä työntekijä tarvitsee työssään. Nämä taidot ovat: 1) vuorovaikutustaidot, 2) oman itsen brändääminen, 3) joustavuus ja 4) tuottavuuden parantaminen. Nämä kaikki sopivat urheilijoiden näkemyksiin loistavasti, sillä sosiaalisuus ja vuorovaikutustaidot oli yleisin urheilijoiden mainitsema taito. Itsensä brändääminen nousi myös hyvin vahvasti esille aineistossa, kuten myös joustavuus, joskin sitä käsitellään tarkemmin esimiesten haastattelujen yhteydessä. Myös tuottavuuden parantaminen voidaan nähdä tässä tutkimuksessa esiintyneenä, sillä urheilijat mainitsivat selvästi halunsa kehittyä ja tavoitteellisuus sekä kilpailullisuus voidaan hyvin liittää tämän teeman alle.

Toisen näkökulman tärkeisiin työelämätaitoihin antaa Fisher (2009), joka mainitsee kahdeksan työelämässä tärkeää taitoa. Nämä taidot ovat: 1) tunteiden

hallinta, 2) luottamuksen rakentaminen, 3) tehokas kommunikointi, 4) muiden motivointi, 5) muihin vaikuttaminen, 6) kulttuurinen tietoisuus, 7) muiden johtaminen ja 8) tiimin kehittäminen. Kun näitä taitoja verrataan tässä tutkimuksessa urheilijoiden esittämiin taitoihin, voidaan huomata, kuinka useat urheilijoiden mainitsemat taidot, kuten sosiaalisuus, hermojen hallinta ja suhteellisuuden taju vastaavat erinomaisesti Fisherin esittämiä vaatimuksia.

6.2.5 Urheilijoiden näkemykset urheilutaustan vaikutuksesta työnhaussa

Kuten jo aiemmin on todettu, urheilijoiden taival huippu-urheilu-uralta ensimmäiseen työpaikkaan on vaihdellut suuresti urheilijoiden kesken. Osalla oli työpaikka valmiina jo ennen urheilu-uran loppumista, kun taas toisilla urheilu-uran päättymistä seurasi hetkellinen työttömyys. Aivan kuten urheilijoiden ensimmäisen työpaikan saaminen vaihteli suuresti, oli sama ilmiö havaittavissa heidän näkemyksissään urheilutaustan vaikutuksesta työnhaussa.

Urheilijoiden näkemyksistä on selvästi erotettavissa kolme eri ryhmää: suoraan työllistyneet, akateemiset työnhakijat sekä ammatilliset työnhakijat. Tero ja Virpi työllistyivät suoraan urheilu-uransa jälkeen tai jo sen aikana ja työnelämä oli jatkumoa urheilu-uralle. Pasi ja Ville olivat akateemisesti koulutettuja, mutta vailla kunnon työkokemusta "normaaleista" töistä ja heidän hakuvaiheeseensa liittyi myös työttömyyttä sekä lukuisia vaihtoehtoja työpaikoille. Kolmantena ryhmänä erottuivat ammatilliset työnhakijat, eli Matti ja Kirsi, jotka olivat selvästi kouluttautuneet tiettyyn ammattiin ja näkivät urheilutaustan merkityksen työnhaussa melko eri tavalla muihin verrattuna.

Virpin kohdalla työllistyminen urheilu-uran päättymisen jälkeen oli selkeä jatkumo urheilu-uralle, sillä hän jatkoi työskentelyä entisten yhteistyökumppaniensa kanssa tehden esiintymisiä näiden kanssa. Täten hänen huippu-urheilutaustallaan oli kiistämätön vaikutus hänen työllistymiseensä tuolloin. Toisaalta, myös silloin, kun hän lopetti esiintymistyöt oman yrityksensä kautta ja siirtyi opetuspuolen töihin, katalyyttina hänen työllistymiseensä toimi hänen entinen valmentajansa urheilumaailmasta, mikä jälleen toi esille hänen urheilutaustansa merkityksen työllistymisessä. Lisäksi Virpi mainitsi, kuinka hänen esimiehensä oli urheilumies henkeen ja vereen, minkä hän koki helpottaneen yhteisen kielen löytymistä ja tältä osalta edesauttaneen valintapäätöstä. Näin ollen Virpin kohdalla hänen laajat urheilupohjaiset verkostonsa olivat avainroolissa hänen työllistymisensä kannalta.

Tero työllistyi alun perin myös hänen kontaktiverkostonsa kautta, sillä hän tutustui olympiavuonna 2000 tulevaan esimieheensä eräässä tilaisuudessa, mikä lopulta poiki hänelle ensimmäisen työpaikan. Hän myös kuvasi omin sanoin näkemyksiään urheilutaustan merkityksestä työpaikan saamiseen:

Ehdottomasti siitä on ollut vaikutusta ja ne henkilökohtaiset ominaisuudet mitä oon urheilun kautta kehittänyt, ovat auttaneet. Esiintymistaito, asenne, periksiantamattomuus, tiimityö ja se, että voi ja kannattaa olla sellainen kuin on eikä esittä tain "roolia". Myös johtamistaidot on kehittyneet urheilun parissa ja se, että osaa keskittyä olennaisiin asioihin niiku tuloksen teon kannalta. Kielitaito on myös kehittynyt maailmalla. Ja kontaktiverkostosta ei oo ainakaan ollut haittaa.

Pasin ja Villen kohdalla työllistyminen ei seurannut välittömästi urheilu-uran päättymistä ja heillä työnhakuvaihe oli selkeästi muista erottuva. Pasi haki useisiin töihin, pääsi muutamaan työhaastatteluun ja kertoi kokemuksistaan työhausta seuraavasti:

Joo kyllä mä vahvasti sitä urheilutaustaa siellä toin, ja toki ku siellä oli vielä hyvä tutkinto, nii, se tuota oli kyllä semmonen itseluottamuksen lisääjä, et oli niiku urheilutausta, ja menestystä siellä. Kyllä mä toin niitä vahvuuksia, henkisiä ja fyysisiä vahvuuksia esiin että mitä urheilussa tarvii. Ja yhistin niitä, mä löysin itseasissa kansainvälisen olympiakomitean sivuilta jonku semmosen, missä oli poimittu mitä urheilija voi viedä mukanaan työelämään. Et se oli hyvä semmonen, mä ihan suoraan käytin niitä ja tota pystyin tavallaan lupaamaan et osaan asettaa tavoitteita ja teen itsenäistä ja päämäärätietosta työtä. Ja sitten tavallaan se urheilu toimi siinä niinkun osotuksena niistä. Ja sitten ylipäätään se että osaa niinku menestyä ja paineensietokyky ja mitä kaikkea mä luettelin sinne. Ja kyllä mä huomasin työnhakuvaiheessa että haastatteluun pääsin aina. Mut sitten joitakin, haastatteluja kävin mistä en päässyt sit ihan kuitenkin loppuun asti. Musta tuntu et sit siinä vähän oli kuitenkin se, että jotkut työnantajista, mä en montaa työhaastattelua käyny, mutta siis niinku muutama...tuntu että osa näistä työnantajista ajatteli, että kun ei ole semmosta niinku päivätyöstä kokemusta niin näki sen pienenä riskinä. Että siinä mä näin sen että, kaikki ei kuitenkaan urheilua pitäny työnä. Että ei se ollu työhön rinnastettava työkokemus, vaikka sen ite sen mieltääkin ja semmonen joka urheilusta tietää, nii tietää, että on se on tavallaan yrittäjyyteen rinnastettavissa olevaa työtä, ja vaatii ihan samoja niitä piirteitä ja tavallaan urheilijalta vaaditaan pitkä lista semmosia ominaisuuksia, mitä työntekijältä menestyäkseen työelämässä vaaditaan.

Lisäksi, kun Pasilta kysyttiin siitä, minkälaista palautetta hän oli saanut urheilu-taustastaan rekrytointitilanteissa, hän vastasi näin:

Kyllä siitä niinku arvostettiin ja varmaan semmonen mielenkiinto oli korkeella, ja otettiin herkästi haastatteluun ja tuo koulutus oli semmosena osotuksena siinä. Mut kyllä se varmaan oli, kuitenkin mä luulen et se semmonen kokemattomuus normaalityöstä, oli se ehkä sitten se joilla osasta työnantajista jäi vähän ehkä mietityttämään. Voi olla ihan vaan että joku tietty työtehtävä nähtiin vaan et se ei vaan sopinu mulle, voihan se olla tämmöstäkin, ku ne ei ihan puhtaasti ollu markkinointitehtäviä. Mut nykyisessä työpaikassa oon nyt kohta olla sen kaks vuotta.

Vastaavasti Villen työnhakuprosessiin liittyi, kuten hän itse sitä kuvasi, armo-ton työnhaku, joka kesti noin 10 kuukautta. Vilellä ei ollut urheilu-uran päättyessä päivänkään kokemusta palkkatyöstä ja hän oli kaikin puolin ensikertalainen mitä työnhakuun tullen liittyi. Yhteistyö Adecon kanssa oli hänelle tärkeä apu työnhakuprosessissa. Ville pääsi hyvin usein työhaastatteluihin ja oppi joka kerta niihin päästyään. Hän kuitenkin tunsu olevansa kummajainen työmarkkinoilla: 31-vuotias ja ilman normaalia työkokemusta. Kun hän lopulta sai paikan nykyiseltä työnantajaltaan, hän koki, että tämän takana oli se, että hän osasi tuoda taustaansa paremmin esille ja markkinoida itseään. Toinen seikka oli mahdollisesti se, että hänen työnantajansa arvosti urheilijoita työntekijöinä ja oli aiemminkin palkannut urheilijoita töihin.

Kolmas selkeä ryhmä oli ammattiin kouluttautuneet urheilijat, eli Matti ja Kirsi, joiden näkemykset erosivat muiden näkemyksistä selvästi. Matti kertoi, kuinka hänen työpaikallaan arvostetaan eniten työkokemusta ja muita siihen rinnastettavia asioita. Hyvä fyysinen kunto on hänen työssään välttämättömyys ja heidän työyhteisössään on paljon urheilutaustaisia henkilöitä. Lisäksi Matin

suvussa on ollut useita saman ammattikunnan edustajia, millä hän uskoi olleen vaikutusta työhön pääsemisessä. Kysymykseen urheilutaustan merkityksestä työllistymiselleen Matti vastasi seuraavasti:

Mä en usko et sillä oli juurikaan. Varmaan työkokemuksel jotain pientä, mut luulen et siinä oli vähän sukurasitetta, silleen et meillä on hyviä työntekijöitä meidän suvussa ollu talossa. Niiku semmonen tavallaan, niille semmonen varma vaihtoehto, sanotaanko näin, et kaikki ketä meidän suvusta on talossa ollu on ollu hyviä työntekijöitä ja kouluttanu itteensä eri aloille. Vähän korkeemmilla palleilla on ja sit ihan työntekijä-tasolla. Niinii, ehkä se oli niille semmonen yks, että miks tää yks ois muita pahempi, et kokeillaan nyt ainakin.

Myös Kirsi koki, että hänen urheilutaustallaan ei juuri ollut merkitystä hänen työllistymisensä kannalta. Hänen työssään vaaditaan suurta substanssiosaamista ja lisäksi hänen ensimmäinen työpaikkansa oli erikoistunut alaan, jossa urheilutaustalla ei juurikaan voida katsoa olleen suoraa hyötyä. Vastaavasti myös hänen päästessään nykyiseen työpaikkaansa hän koki, ettei urheilutaustalla ollut suurtakaan merkitystä. Lähinnä hän koki, että esimiehensä urheiluihmisenä tunsivat hänet nimeltä ennastaan.

Näistä urheilijoiden kertomista kokemuksista on mahdotonta tehdä suoria yleistyksiä tai johtopäätöksiä jo haastateltujen henkilöiden vähäisen määrän takia, mutta se, että tietyt teemat ilmenevät kertomuksista, voi viitata siihen, että kertomusten taustalla on jokin suurempi ilmiö. Sillä, että hakeeko urheilija selvään ammattitaitoa tai substanssiosaamista vaativaan työhön, vai vaihtoehtoisesti pienemmän substanssiosaamisen vakanssiin, voi mahdollisesti olla merkitystä myönteisen päätöksen saamisen kannalta. Tämän aiheen käsittelyä käydään tarkemmin läpi varsinaisen pohdinta-kappaleen yhteydessä.

6.3 Urheilijoiden esimiesten haastatteluista esiin nousseet teemat

Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, tutkimukseen osallistui jokaisen entisen huippu-urheilijan esimies, joille toteutettiin myös puolistrukturoitu teemahaastattelu. Esimiesten haastatteluissa käytettiin eri runkoa kuin urheilijoille ja esimiesten haastattelu ei ollut luonteeltaan narratiivinen kertomus, vaan siinä pyrittiin enemmänkin lyhyen taustakartoituksen jälkeen selvittämään heidän näkemyksiään urheilijoista työntekijöinä ja urheilijoiden palkkauspäätöksistä kyseisen huippu-urheilijan kohdalla sekä tulevaisuudessa. Esimiesten haastattelurunko oli urheilijoihin verrattuna lyhyempi, sillä se sisälsi neljän teeman sijaan kolme teemaa. Nämä teemat ovat nähtävissä liitteestä kaksi, jossa esitellään esimiesten haastattelurunko tukikysymyksineen.

6.3.1 Esimiesten oma urheilutausta ja arvostus huippu-urheilua kohtaan

Ensimmäisenä on syytä käydä läpi tutkimukseen osallistuneiden esimiesten oma urheilutausta sekä tuoda esille heidän näkemyksiään huippu-urheilusta ja huippu-urheilijoista yleisellä tasolla. Nämä läpikäymällä voidaan muodostaa

selkeämpi kuva tutkimukseen osallistuneista esimiehistä ja tämä tukee vahvasti seuraavien kappaleiden sisältöä.

Esimiesten urheilutaustat vaihtelivat melkoisesti. Neljällä esimiehellä oli selvää urheilutaustaa ja kahdella esimiehellä taustalla oli lähinnä hyötyliikuntaa. Näistä neljästä esimiehestä, joilla oli selkeä urheilutausta, voidaan erottaa vielä kaksi henkilöä, joille urheilu on ollut elämäntapa ja toiset kaksi, joiden elämään se on liittynyt muutoin selvästi. Esimiehet käydään seuraavaksi läpi voimakkaimmin urheilutaustaisesta vähiten urheilutaustaiseen.

Tutkimukseen osallistuneista esimiehestä Kimmolla oli ylivoimaisesti voimakkain urheilutausta. Hän oli itse monipuolinen urheilija lapsena ja nuorena ja harrasti lajeja laajasti. Hänen tärkein lajinsa oli eräs joukkuepelejä, jota hän alkoi harrastaa noin seitsemänvuotiaana. Tämän lisäksi hän harrasti useita muita joukkuepelejä sekä yksilölajeja, mutta hänen päälajinsa lopulta vei voiton muista lajeista ja siinä lajissa hän aloitti valmentamisen yliopistoon päästyään. Kimmo lopetti oman peliuransa yliopistoaikana ja keskittyi täysin valmentamiseen. Valmistuttuaan opettajaksi Kimmo jatkoi työelämässä valmentamista ja on uransa aikana valmentanut useita liigajoukkueita niin miesten kuin naisten sarjoissa, sekä valmentanut useita maajoukkueita kahdessa eri lajissa. Kimmo kuvaa näkemystään urheilusta hänelle varsin osuvasti:

Kyl se elämä on urheilua. Se on mun elämäntapa, ja osa mun elämää. Että se ei, en mä seuraa, mä elän siinä. Mä seuraan toki kaikkia lajeja, ihan, mä en oo sillaan niiku herkkähipiäinen et seuraisin pelkkää näitä mun lajeja, vaan ihan kaikkia. Mä arvostan kaikkia lajeja, mä en niitä lähe ees erottelemaan, musta niiten vertailukin on vaikeeta. Koska mä arvostan kaikkia ihmisiä jotka tekee tän homman eteen töitä.

Toinen esimies, jonka urheilutausta erottui selkeästi joukosta, oli Kyösti. Kyösti on harrastanut läpi elämänsä juoksulajeja: nykyään hän juoksee maratoneja ja puolimaratoneja, mutta nuoruudessaan hän kilpaili keskimatkoilla juosten 800 m ja 1500 m kilpailuita, sekä myös 5000 m kilpailuja. Ratamatkoilla Kyösti kilpaili nuorten sarjoihin saakka, mutta nykyään niiden sijalla toimivat siis maratonit eri muodoissaan. Hän kertoi juosseensa 30 täysmaratonia ja lähes 100 puolimaratonia. Kyösti on nykyään muutoinkin urheilun suurkuluttaja. Hänen kertomansa siitä, kun häneltä kysyttiin mitä urheilulajeja hän nykyään seuraa, kuvastaa hyvin hänen suhtautumistaan urheiluun:

Mä seuraan paljon ja mä seuraan paljon joukkuepelejä, me käydään pojan kaa, se pelaa salibändyy, kattoo happeen pelejä, käydään jypin peleissä, mä oon käynny lentopalloo kattomassa, on käyty maailmanliigaa kattomassa, sitten varmaan ihan kaikilla tasoilla olympialaisia myöten. Pekingissä käytiin kaks viikkoo kisoja kattomassa ja on oltu helsingissä em ja mmkisoja kattomassa jaja nhl kiekkoo on käyty newyorkissa kattomassa ja keskieuropassa jalkapalloo. Ja formuloita on katottu ja rallia on käyty kattomassa. Vaimo on pohjosesta kotosin niin aina muistelen ku ennen käytiin pääsiäisen kantissa ku arvokisat oli ohi, niin siellä pyöri tammönen hiihto, oliko se Polarcup nimeltään, nii oli Alatornion hiihdot ja Ylläksen hiihdot ja niitä käytiin siellä kattomassa. Mutta hiihtoja ei oo tullu nyt kauheesti kyllä lahden kisoja käyty kattomassa. Mutta seuraan telkkarista ja seuraan paikan päällä.

Kolmas esimiehistä, jolla on vankka urheilutausta, oli Mikael. Hän harrasti lapsuudessaan useita eri lajeja, kuten painia, uintia, jääkiekkoa ja jalkapalloa. Jal-

kapallo pysyi näistä lajeista pisimpään mukana, aina 15-vuotiaaksi saakka. Aikuisella Mikael on harrastanut karatea noin 10 vuotta, mutta hänen urheiluharrastuksensa on nykyään siirtynyt enimmäkseen työkykyä ylläpitävään liikuntaan. Tällä hetkellä Mikael kertoo harrastavansa lenkkeilyä, hiihtoa, kuntosalia ja etenkin kahvakuulaharjoittelua.

Viimeinen neljästä urheilutaustaisesta esimiehestä oli Simo. Simo on myös harrastanut useita eri liikuntamuotoja elämänsä aikana, mutta lapsuudessa hän pelasi jääkiekkoa sekä jalkapalloa aina yläasteelle saakka. Näiden ohessa hän on myös lasketellut sekä purjelautailut, jota hän jatkoi aina aikuisiälle asti. Nykyään hän liikkuu lähinnä pelaten golfia ja on läsnä myös huippu-urheilussa omien jalkapalloa pelaavien poikiensa kautta.

Viimeiset kaksi esimiestä, Jarmo ja Tapio, olivat vähiten urheilullisia haastatelluista esimiehistä. Jarmo ei ole omien sanojensa mukaan ollut koskaan liikunnallinen eikä ole ollut minkään urheiluseuran jäsenenä. Hän on harrastanut jääkiekkoa, jota seuraa edelleen mieluiten, joskin lähinnä isompien urheilutapahtumien osalta. Oma liikunta Jarmolla koostuu tavallisesta hölkästä ja lenkkeilystä ja muutoinkin terveysliikunnasta. Tapion tärkeimpänä harrastuksena nuoruudessa oli partiotoiminta ja hän ei juurikaan ole ollut tekemisissä kilpaurheilun kanssa. Nuoruudessaan hän pelasi mieluiten erilaisia palloilu- ja mailapelejä. Lapsena Tapio ei juuri pitänyt liikunnasta, mutta lukiossa hän löysi joukkuepelit, joka paransi hänen kokemuksiaan liikunnasta ja urheilusta.

Esimiehiltä tiedusteltiin myös heidän näkemyksiään huippu-urheilusta ja huippu-urheilijoista yleisellä tasolla. Lähes kaikki esimiehet vastasivat ajattelevansa huippu-urheilua pääosin positiivisena ja myönteisenä asiana. Esimerkkeinä tästä voidaan käyttää Tapion, Jarmon ja Mikaelin näkemyksiä huippu-urheilusta:

No mä nään sen pääasiassa myönteisenä asiana. Et tota, tietysti se on niinkun liikunta ja se että liikunnasta tulee lapsesta ja nuoresta asti tapa. Et mä nään sen tärkeimpänä kun varsinaisen kilpailun, enemmän se kilpaurheilu on se et se tuottaa niitä malleja ja esikuvia. Ja sitten tota, toisaalta nään sen et monesti huippu-urheilu vaatii aivan älyttömän paljon paneutumista ja semmosta kykyä onnistua tilanteissa. Et missään nimessä en väheksy vaan ihailen just et pystyy semmoseen. (Tapio)

Niin mitä mieltä siitä, no kyllähän siis semmonen positiivinen näkemys siihen on. Et se on ihan mielenkiintosta niinku seurata, ja tota, kaiken kaikkiaan ihan ok, et ei mulle oo mitään negatiivist siitä sanottavaa. (Jarmo)

Oikein myönteinen. Et jotenki semmonen kuva että jotka kilpailee huipulla nii siellä harjotellaan määrätietosesti ja tehään paljon töitä menestymisen eteen. Se opettaa semmosta määrätietosta asennetta muutenki tähän elämään. Oikein myönteinen. (Mikael)

Toinen seikka, jota esimiehet toivat esille, oli heidän yleisen tason näkemyksensä huippu-urheilijoista. Tässä yhteydessä oli selvästi huomattavissa se, että ne esimiehet, joilla oli vankempi henkilökohtainen urheilutausta, kuvasivat näkemyksiään huippu-urheilijoista huomattavasti monipuolisemmin. Tämä ei sinällään ole täysin yllättävää, sillä henkilö, joka on toiminut jollain tavalla urheilun ja varsinkin huippu-urheilun parissa, tietää, mitä urheileminen vaatii ja tämä

voi laajentaa hänen näkemystään urheilusta ja urheilijoista. Hieman yksinkertaisemman, joskin hyvin osuvan kuvauksen huippu-urheilijoista antoi Tapio:

No tota, oikeestaan varmaan tiettyssä mielessä muokkaa persoonaa että siinä paneutuu hyvin niinkun omaan tekemiseen ja omaan pystymiseen ja huippusuoritukseen. Ja siit on ehkä sit erilaisia näköpiirissä, et on niitä jotka on hyvin sisäänpäinkääntyneitä tai sit tämmösiä niinkun ikäänkun ylpeitä itsestään. Sit on tämmösiä jotka on onnistunu säilyttämään sen joviaalisuutensa ja yhteistyökykynsä ja ikäänkun sen et auttaa toisia ihmisiä. Ja ehkä nää jälkimmäiset on niitä mitkä on tuntuu et on niitä menestyneimpiä.

Kokeneimmista urheilun parissa toimineista esimiehistä varsinkin Kimmo ja Simo antoivat hyvin monipuolisen ja tarkan näkemyksen siitä, millaisena he näkevät huippu-urheilijat:

No jos ihan huippu-urheilusta puhutaan, niin mä niinku nään sen sillä tavalla, et jos sanotaan, et oot vaikka millä tahansa alueella sanotaan vaikka top 20. Sanotaan vaikka suomessa top20 tai maailmas top20, nii tää on nyt tämmönen ihan ajatuksenvirtaa, mut ne on kaikki ihan yhtä hyviä, mut siel on hirveen pienet nyanssit jotka vaikuttaa siihen kuka voittaa. Tottakai jos aatellaa jotain usain bolttia, ja maailman 20. Nii onhan siinä nyt eroa. Mut jos kuitenkin kattoo siihen mitä ne ihmiset tekee, nii ne uhraa yhtä paljon elämästään, tai en mä tiä onkse uhrausta ku se on rakkaudesta lajiin, mut ne tekee sitä duunii yhtä paljon saavuttaakseen oman huippunsa. Mut että se mitä mä, jotenki mä arvostan, et se työnteko mihin ollaan valmiita saavuttaakseen sen, mitä ne nyt saavuttaakaan, on noin niinku uskomatonta. Ja siinä mielessä niinku, jos pitää vertailla työelämään, nii sieltä on mahtava mahdollisuus jos on semmosii urheilijoita, jotka haluaa menestyä työelämässä, yleensä urheilijat haluukin menestyä, ja se luo semmosen hyvän pohjan siihen. Et se on semmosta jatkuvaa työntekoa ja halua menestyä. (Simo)

Et kyllä varsinkin, mitä korkeemmalla tasolla ollaan, niin sitä fiksumpia jätkiä ne on. Et nää semmoset niinku pikkunilkat on pahempia, jotka luulee olevansa vaikka mitä, jotka ei oo yhtään mitään, niin ne on ehkä pahimpia. Ja toi murrosikä on aika paha vaihe, kun sitten se on muutenki haastellinen vaihe nii siinä vaiheessa se lirahtaa päähän aika nopeesti se homma. Mut sitten ku mennään urheilussa eteenpäin niin sit ne tippuu pois ketkä ei siinä oo, niin ketkä tässä leikissä on sitten pysynyt, nii ei siellä semmosia puupäitä kyllä oo ketään. Et kyllä semmonen aika reilu meininki on ja semmonen toisen tekemisen arvostus. Et ainahan poikkeuksia on, mut ei semmosia hölmöjä oo. Ja silleen niinku, vaikka ei niinku tunneta toisiaan, mut sit ku tavataan jossain nii kyllä siinä aika nopeesti tuntuu että tässä on tunnettu jo vuosikymmeniä. Et se maailma on kuitenkin sama, et se kuitenkin vaatii sitoutumista ja kaikin puolin tolkun touhua. Et siellä ei nää puupäät oikein taho pärjätä... no kyllä sosiaaliset taidot on yleensä poikkeuksetta hyvät. Tietysti joukkueurheilussa sä et voi pärjätä jos ei sulla oo. Vaikka joukkueesakin on niitä hiljasiakin mukana mut ku ne on silti, ne vaan ulospäin saattaa antaa semmosta kuvaa. Mut kyl ne sosiaaliset taidot on hyvät. Ja sit tää paineensieto on tosi vahva. Ja sitten kyllä se sitoutuminen, tunnollisuus, aika kurinalainen elämä, niin se on kaikille semmosta yhteistä. Vaikka tiettyjen rajoitusten mukaan eletään, niin sitä ei koetaan ehkä niinku sillä tavalla stressaavana, se on niinku elämäntapa. Jos tietää, et sä et voi nyt viinaa ottaa, nii sä et ota. (Kimmo)

6.3.2 Esimiesten näkemykset urheilijoista työntekijöinä

Tutkimukseen osallistuneilla esimiehillä oli jokaisella jonkin asteisia kokemuksia urheilijoista työntekijöinä jo ennen tähän tutkimukseen osallistuneen urheilijan palkkaamista, mutta vain kolmella esimiehellä oli kokemusta aivan huippu-urheilijan kanssa työskentelystä. Muissa kolmessa tapauksessa organisaati-

ossa oli työskennellyt nuoruudessaan urheilleita henkilöitä tai muutoin aktiivisia liikkujia, mutta varsinaiset huippu-urheilijat olivat eräänlaisia harvinaisuuksia näissä organisaatioissa. Tässä kohtaa erottuu kaksi ryhmää: Mikaelin, Jarmon sekä Kimmon organisaatiot, jotka erottuivat selvästi muista tutkimukseen osallistuneista organisaatioista. Mikaelin tapauksessa heidän organisaationsa toimii pelastustoimen parissa ja hän mainitsi noin 35 heidän työntekijänsä olleen noin SM-tason urheilijoita. Heidän työnsä fyysisyys poikkeaa muista tutkimukseen osallistuneista todella paljon ja pelastustoimessa on perinteisesti työskennellyt runsaasti entisiä urheilijoita. Myös Kimmon omalla taustalla on ollut mahdollisesti vaikutusta tähän asiaan, sillä hän on toiminut kahdessa eri pallopelissä valmentajana lähes koko aikuisikänsä valmentaan liigatasolla Suomessa sekä maajoukkueita kansainvälisellä tasolla. Hänellä on myös ollut lukuisia urheilijoita työntekijöinä, mikä oli selvästi poikkeavaa haastateltavien joukossa. Jarmon organisaatio oli yleisesti ottaen ollut urheilijoita kohtaan myönteinen, mikä kävi myös ilmi Villen kertomuksesta. Vastaavasti Simon, Kyöstin ja Tapion organisaatioissa entiset urheilijat olivat hyvin harvinaisia, lähinnä yksittäistapauksia.

Jarmolla oli ollut aiempaa kokemusta kahdesta huippu-urheilijasta ennen Villen palkkaamista. Hän koki heidän kanssaan työskentelemisen positiivisena, joskin hänen puheestaan korostuivat yksilöiden väliset persoonallisuuserot.

No joo kyllähän meillä oli tuolla pankissa, on edelleenkin, siel kaks tämmöstä SM-tason jalkapalloilijaa, jotka tota pelannu ihan siellä huipulla. Et sillä tavalla oli kyllä kokemusta... Kyllä ihan positiivisesti oon nähny, että en mä nyt sanois et sillä tavalla mitenkää hirveesti erottuivat muista, mut et kyl sillai niiku hommansa hoisivat ja pärjäisivät, ei siin o mittään... No sanotaan et se vähän jakautu ehkä kahtia, toinen oli ehkä enemmänki, joka on sitä ehkä vähän urallaan liikkunu ylöspäin enemmänki. Toinen on ehkä jääny vähän enemmän passiiviseksi. Se on vähän semmonen tyyppikysymys, et vähän jakautunu nää kaks kokemusta... Se on et ei se et on pelkkä huippu-urheilija, niin se ei viel niinku. Et eihän ne mitään stereotyyppiä oo sillä tavalla, et ois tasapäisiä kaikki. Et niissähän on omat inhimilliset piirteet, kyvyt ja talentit kans sitten.

Kimmon kohdalla hänen laaja kokemuksensa urheilijoiden kanssa työskentelemisestä näkyi mielipiteissään aiheeseen liittyen. Hänen näkemyksessään korostui urheilijoiden yleinen olemus, tilannetajuisuus ja tavoitteellisuus. Kimmo kuvasi kokemuksiaan urheilijoista työntekijöinä seuraavasti:

No ehkä eroavaisuus muihin on semmosessa perus arkikäyttäytymisessä, ja tämmönessä. Et kyllä toi urheilu opettaa et se on vähän rennompaa se touhu, ja ei niin semmosta, pokkurointi on ehkä huono sana, mut ei niin jäykkää, enemmän semmosta luontevampaa. Huumoria on niinku paljon enemmän, se kuuluu se semmonen sopiva irvailu ja hyvänhenkinen heittäily. Niin se on ehkä semmosta, jotkut ei voi kertaikkiaan ymmärtää... Kyl se urheiluporukka on sillä tavalla niinku rennompaa, yleensä joustavampaa ja kattoo ehkä vähän laajemmin asioita kun monet muut. Kun sen on pakko tossa urheilussa huomioida muutkin, et se ei oo pelkkää sitä saman ladun hiihtämistä. Et urheiluporukanhan tunnistaa melko nopeesti, se on semmonen käyttäytyminen, puhetyylit, kaikki ne on silleen saman tyyppisiä. Että vähän vaikka huumorilla joskus suhtaudutaan johonki juttuun, nii se ei tarkoita asian väheksymistä, ei todellakaan. Kyllähän niiku urheilijat pääasiassa suhteutuu työhönsä vakavasti, koska samalla lailla kun urheilusuoritukseen. Kun tunti on niinku hyvä reeni. Et sä meet tekee hyvän reenin,, kun sä meet harjotukseen niin sulla on tarkoitus vetää hyvä

reeni, samalla tavalla urheilija joka opettaa joka menee pitää tuntia, niin sen tarkoitus vetää hyvä tunti, ei sitä huonoa suoritusta hyväksytä.

Kaikilla esimiehillä oli selkeä näkemys tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden suorituksista työelämässä. Esimiesten näkemykset urheilijoiden hyvistä taidoista/luonteenpiirteistä työntekijöinä on esitelty taulukossa 6, josta on nähtävillä taito/luonteenpiirre, sekä ketkä esimiehistä ovat sen tuoneet esille. Kuten taulukosta 6 huomataan, selkeästi yleisin ja voimakkaimmin esille nostettu taito/luonteenpiirre tutkimukseen osallistuneilla urheilijoilla oli sosiaalisuus. Muita toistuvasti ilmenneitä taitoja/luonteenpiirteitä olivat helposti lähestyttävyyttä, luotettavuus, itseohjautuvuus, kunnianhimoisuus sekä halukkuus kehittyä. Myös hyvä fyysinen kunto työkyvyn ylläpitäjänä nousi esille. Näiden lisäksi esiin nousi myös useita muita taitoja/luonteenpiirteitä, jotka kaikki ovat hyvin lähellä urheilijoiden itse esiin nostamia taitoja/luonteenpiirteitä, joita he kokivat oppineensa urheilu-uraltaan. Mikä oli mielenkiintoista huomata, oli se, että esimiesten esille tuomat taidot/luonteenpiirteet olivat käytännössä kaikki sellaisia, joita urheilijat olivat itse maininneet. Täten näiden taitojen/luonteenpiirteiden voidaan selkeästi katsoa siirtyneen urheilu-uralta työuralle, mikä on linjassa Mayocchin (1997) saavuttamien tutkimustulosten kanssa. Mayocchi havaitsi tutkimuksessaan urheilijoiden siirtäneen urheilusta työhön työ-innokkuuteen ja ajatusprosesseihin liittyviä taitoja/luonteenpiirteitä.

TAULUKKO 6 Esimiesten näkemykset urheilijoiden positiivisista taidoista/luonteenpiirteistä.

Taito/luonteenpiirre	Esille tuoneet esimiehet
Sosiaalinen	Kyösti, Mikael, Simo, Kimmo, Tapio
Luotettava	Mikael, Simo, Kimmo
Työhön tarttuva, itseohjautuva	Jorma, Simo, Kyösti
Hyvä fyysinen kunto	Jorma, Mikael, Simo
Kunnianhimoinen	Jorma, Simo, Tapio
Helposti lähestyttävä	Kyösti, Kimmo
Halu kehittyä	Simo, Kimmo
Aikaansaava	Jorma
Joustava	Kyösti
Määrätietoinen	Jorma
Yritteliäs	Jorma
Sitkeä	Jorma
Vaatii itseltään ja muilta paljon	Tapio
Nopea oppimaan	Jorma
Positiivisuus	Tapio
Osaa hävitä	Jorma

Positiivisten taitojen/luonteenpiirteiden ohella esimiehet toivat esille heidän näkemyksensä urheilijoiden kehityskohteista työelämässä menestymisen suhteen. Urheilijat olivat esimiestensä mielestä pääosin erinomaisia työntekijöitä, ja kehityskohteiden esille tuominen oli muutamilla henkilöillä haastavaa. Kehityskohteita nousi kuitenkin esille.

Jorma toi esille Villen kehityskohteeksi peräänantamattomuuteen liittyvän seikan. Tämä peräänantamattomuuteen liittyvä ongelmakeikka oli hieman problemaattinen, sillä se ei välttämättä aina ollut Jorman mielestä huono asia. Tiettyissä tilanteissa peräänantamattomuus on etu, mutta joskus asioiden tulee antaa olla ja jättää ne omiin oloihinsa. Jorma toi myös esille näiden taitojen ja luonteenpiirteiden erottamisen vaikeuden tarkoittaen sitä, että on todella vaikeaa määritellä mitkä taidoista ja luonteenpiirteistä ovat henkilön synnynnäisiä kykyjä ja mitkä ovat urheilun kautta esille nousseita. Nämä kulkenevat tosiasiaa käsi kädessä, mutta tämä näkökulma on myös syytä ottaa huomioon tulosten pohdinnassa.

Simo, joka siis toimi Teron esimiehenä nosti esiin muutaman seikan, joissa Tero voisi vielä kehittyä työntekijänä. Ensimmäisenä asiana Simo mainitsi sen, että Tero voisi vielä laajemmin käyttää hyväkseen hänen laajoja urheilu-uransa aikana luomia kontaktiverkostoja. Toiseksi, Teron on välillä vaikea sanoa ei. Simo totesi, kuinka Teron hyvä menestys urheilu-uralla on johtanut siihen, että häntä halutaan käyttää monessa yhteydessä ja mielenkiinto häntä kohtaan on suurta, mutta joissain tapauksissa Teron tulisi myös osata kieltäytyä. Kolmantena kehityskohteena Simo mainitsi edelliseen liittyvän asian, eli yritykseen keskittymisen. Teroa on viety moneen paikkaan ja hän on toiminut vielä urheilulajinsa parissa uransa loppumisen jälkeen, mikä on välillä johtanut pitkiinkin poissaoloihin töistä. Nämä tapahtumat ovat luonnollisesti antaneet arvokkaita kokemuksia, mutta Teron tulisi aina muistaa, että työnantaja on prioriteetti numero yksi.

Kimmon oli myös vaikea mainita Virpistä selkeitä miinuspuolia työntekijänä, mutta yhdeksi kehityksen kohteeksi hän mainitsi liian tunnollisuuden, joka näkyy muun muassa töiden kotiin viemisenä ja turhan murehtimisen pienistä asioista. Hän kertoi, kuinka keskusteltuaan Virpin miehen kanssa, joka oli myös hänen valmentajansa, hän sai selville, kuinka Virpillä oli ollut vastaavia ongelmia jo urheilu-uransa aikana. Toinen seikka oli se, että siinä missä Virpin mies oli urheilu-uran aikana toiminut Virpille järjen äänenä, on Kimmo ottanut samaa roolia työelämässä. Kuten Kimmo asian ilmaisi, välillä into voittaa älyn.

Neljäs esimies, joka toi esille urheilija-alaisensa kehityskohteita, oli Tapio, joka siis toimii Pasiin esimiehenä. Tapio nosti esille tismalleen saman kehityskohteen, mikä Pasi itsekkin toi esille, eli kaaoksen hallinnan. Tapio koki, että Pasiin on välillä vaikeaa tunnistaa ylikuormittuminen ja priorisoida asioita riittävästi. Toisena kehityskohteena hän mainitsi erilaisten työtapojen ymmärtämisen. Pasi on Tapion mielestä erittäin kunnianhimoinen, ja mikäli työtilanteessa muiden työtapaa ei ole yhtä kunnianhimoista tai he eivät halua hoitaa asioita yhtä hyvin kuin Pasi, voi tämä aiheuttaa *”lievää kiehumista”*. Kolmantena kehityskohteena Tapio mainitsi vielä kriittisyyden puuttumisen. Tapio kertoi, kuinka nykyään esimies-alaisuudet ovat pääosin työkaverisuhteita. Pasi voisi siis enemmän uskaltaa kyseenalaistaa esimiehen ehdotuksia, sillä esimiehetkin ovat väärässä ajoittain.

Tutkimusaineistosta nousi esille vielä kaksi seikkaa: urheilijoiden pärjääminen kehityskeskusteluissa ja urheilija esimiehenä. Urheilijoiden pärjäämisen kehityskeskusteluissa toi alun perin esille Tapio omassa haastattelussaan:

Oikeestaan yks semmonen huomio, nykyään työelämässä on luontevaa käydä kehityskeskusteluja ja asetetaan tavoitteita, nii semmosten asioiden keskusteleminen Pasiin kanssa on hyvin helppoo, ja semmonen tavoitteiden asettamine, et sen tyyppinen on luontevaa ja siitä on kokemusta. Jotkut pitää sitä aina vähän semmosena pelottavana tai inhottavana... Kun nykyään puhutaan tämmösestä valmentavasta johtamisesta, se on ehkä se mitä just ite niinkun esimiehenä hommaan. Miten niinkun auttais toisia saamaan aikaan sen huippusuorituksen.

Jarmon haastattelussa urheilijoiden pärjääminen kehityskeskusteluissa linkittyi vastoinkäymiisiin huippu-urheilu-uran aikana. Jarmo myös totesi, kuinka Ville piti hyvin puolensa kehityskeskusteluissa ja osoitti niissä määrätietoisuutta, tavoitteellisuutta ja kertoi mielipiteensä selkeästi.

Ja sit nää niinku tämmöset, et jaksaa ja kestää pettymyksiä varmasti paremmin ku ne, joilla ei sitä taustaa ole. Koska siellä huippu-urheilu on varmasti tullu turpaan monta kertaa ja se tulee sit työelämässäkin... mut vois ajatella et ne on niinku valmiimpia käymään tämmösiä vähän tiukempia kehityskeskusteluja, kun semmoset jolla taustaa ei ole.

Myös Kimmolla oli selkeä näkemys siitä, kuinka urheilijat erottuvat edukseen kehitys- ja palautekeskusteluissa. Hän korosti eritoten urheilijoiden toimintaa ryhmätilanteissa ja urheilijoiden rohkeutta myöntää virheensä.

Kyllä ryhmä, yleensä jos toimitaan ryhmässä ja pitää ryhmässä sopia jotain. Opettajathan on aikoinaan semmosia besserwissereitä, ne tietää kaikesta kaiken ja vain ja ainoastaa täydellisesti. Et kyl ne urheilutaustaset on sovittelevampia, et kyl sen ihan selkeesti näkee. Mut ei ne oo myöskään semmosia pehmeen leivän purijoita, jos homma lähtee menee, ei meekään oikein, menee väärään suuntaan, niin pitää kyl aika tiukasti sen kurssin kohallaan. Jos suunnistajakin tietää et nyt mennään väärään suuntaan nii sitä ei panna lisää vauhtia vaan palataan turvallisille vesille. Että voi sitä vängätä jotain toista reittivaihtoehtoo mutta jos huomataan et menee väärään suuntaan niin uskaltaa. Et me jokaine mokataan kuitenkin. Nii kyl se on semmonen homma.

Urheilijoiden toimiminen esimiestehtävissä kulminoitui tämän tutkimuksen osalta Villeen, joka toimii tällä hetkellä yrityspankinjohtajana. Ville oli tutkimukseen osallistuneista henkilöistä selkeästi korkeimmassa asemassa. Villen omat näkemykset esimiestoiminnastaan on esitelty aiemmin luvussa 6.2.4 ja tässä kohtaa esitellään Jarmon näkemys hänestä esimiehenä.

No kyllä hän on varmasti semmonen, sillä tavalla kaksjakonen, et hän on hyvin semmonen keskustelevainen esimies ja kuuntelee ja liikkuu paljon, semmonen leading by walking tyyppi. Ja mut sit toisaalta taas pitää sit rajat kyllä, et tarvittaessa sit löytyy kyl jämakkyyttä. Et sanotaan et tapa toimii on niiku semmonen esimiestehtävii ajatellen, nii luulisin niin että sil taval tuloksii saa aikaan.

6.3.3 Urheilutaustan merkitys rekrytointipäätöksiin

Kuten urheilijoiden haastatteluista kävi ilmi, Virpin ja Teron tapauksia lukuun ottamatta, urheilutaustan merkitys työpaikan saamisen kannalta oli urheilijoiden oman näkemyksen mukaan pääosin mielenkiintoa herättävä ja ei varsinaisen syy palkkaamiselle. Esimiesten näkemykset tukevat tätä urheilijoiden omaa havaintoa, sekä lisäävät näkemyksen syvyyttä ja monipuolisuutta.

Esimiesten näkemykset tähän tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden palkkauksesta ovat selkeästi linjassa saman ryhmittelyn kanssa, mitä voitiin huomata urheilijoiden kokemuksista. Aineistosta oli selvästi havaittavissa Virpin ja Teron tapaukset, joissa palkkauspäätökseen vaikuttivat suuresti heidän urheilu-uran aikaiset kontaktinsa, Pasiin ja Villen tapaukset, joissa esimiehet tiesivät tekevänsä eräänlaisen riskivalinnan palkatessaan kokemattomat työntekijät ja Kirsin ja Matin tapaukset, joissa valinnassa korostui aiempi työkokemus selvästi eniten.

Kimmo, joka toimi Virpin esimiehenä, kertoi Virpin valitsemisesta siten, että hän korosti vahvasti sitä asiaa, että hän hakee ensisijaisesti opettajaa, ei urheilijaa kyseiseen vakanssiin. Luonnollisesti urheilutausta ei ollut haittatekijä työpaikan kannalta, mutta huomio korostui juuri ammattiosaamiseen ja Virpin taitoihin opettajana.

...Virpin kun pyysin haastatteluunkin, nii mä sanoin et mä en sua jututa sen takia et sä oot joskus vähän urheillu, et me nyt haetaan opettajaa. Vaan ei se urheilu tietysti haittatekijä oo tässä, kyllähän se kuitenkin liittyy tähän, mut et nyt puhutaan näistä muista hommista. Ja sit me puhuttiin muista hommista eikä sen kummemmin siitä. Ja sit hän tuli valituks opettajana, nimenomaan ammattaitoisena opettajana. Ja tietysti sehän oli ihan loistava valinta, Virpi on osoittautunut ihan huikeeks työntekijäks. Ja hän tuli silleen rookiena sisään, ihan samanlainen keltanokka kun muutkin siellä ja vähän niinku positiivisessä mielessä pitääkin tulla, ihan oikeella asenteella kaikin puolin. Eikä ollu mikään julkkis siinä, eikä mikää semmonen. Tottakai, hän on voitannu kaks maailmanmestaruutta ja se on upee suoritus ja varmasti sillä on ollu vaikutusta hänen ammattitaitonsa kehittymiseen. Mut ei hän sen takia tullu valituks siihen mejän hommiin, ei todellakaan. Oli sopiva tyyppi ylipäätensä, ja sitten kyllä se urheilumaailma oli koulinu siihen, et tuli valituks.

Vastaavasti Simo, joka toimii Teron esimiehenä, toi esille hänen hyvät kokemuksensa Terosta työkaverina heidän aiemmassa yhteisessä työpaikassaan 2000-luvun alkupuolella. 2000-luvun loppupuolella, kun Simo kuuli Teron päässeen henkilöstöpalveluyritykseen töihin, hän alkoi miettiä, josko Teroa kiinnostaisi tämän työn sijaan tulla työskentelemään heidän palvelukseensa. Täten heidän aiemmat kontaktinsa olivat tärkeänä katalyyttinä valintapäätöksen kannalta. Toinen asia, minkä Simo toi esille, liittyi siihen, että Teron tullessa mukaan yrityksen toimintaan, oli osaamisen tarve siirtynyt teknisestä osaamisesta enemmän projektijohdon, myynnin ja edustustehtävien suuntaan, mikä avasi tilaisuuden Teron taitojen hyödyntämiselle.

Pasiin ja Villen tapauksissa heillä kummallakaan ei ollut merkittävää työkokemusta tullessaan valituksi nykyisiin organisaatioihinsa; Pasilla oli hieman työkokemusta, Villellä ei lainkaan. Tämä näkyi selvästi myös heidän esimiestensä näkemyksissä palkkauspäätöksistä. Tapio toi esille, kuinka Pasi oli koh-

tuullisen kokematon, mutta näki huippu-urheilutaustan kokemuksena ja kyky-nä saada aikaan ja suorittaa asioita tehokkaasti. Myös Pasiin kokemukset yhteistyökumppanien kanssa toiminnasta ja itsensä markkinoinnista vaikuttivat Tapiolin päätökseen, sillä Pasi oli hakemassa juuri markkinointiin liittyvää työpaikkaa.

Villen tapauksessa hänen esimiehensä Jarmo toi esille sen, kuinka Villen kohdalla urheilusaavutusten painoarvo oli verrattain suuri, sillä hänellä ei ollut työelämästä lainkaan näyttöjä. Työ, jota Ville haki, oli ilman työkokemusta työmarkkinoilla olevalle Villelle Jarmon mielestä hyvin sopiva, sillä Ville haki esimiesharjoittelijaksi. Tiedettiin esimiespaikkoja vapautuvan organisaatiossa ja Villen substanssiosaamisen puute ei haitannut tässä tilanteessa läheskään yhtä paljon, kuin johonkin toiseen vakanssiin hakiessa. Jarmo kuvasi Villen valintaprosessia seuraavasti:

Joo häähän tuli ihan täysin, et oli sillä tavalla kun alunperin hänet pankkiin palkattiin, nii tietysti oli aikamoinen riskivalinta, ku ei ollu näyttää mitää varsinaista liiketoimintakokemusta, tai muut vastaavaa. Et nää urheilusaavutukset oli siellä niinku oikeestaan nää ainoot. Et sillä perusteella. Et sillon sillä oli jonkinnäkönen paino, kyllä et hän oli tämmönen yksilöurheilija, mikä oli itse ammattilaisena tavallaan itse oma markkinoijansa ja sillä tavalla oppinu niinku määrätietosesti myymään itseään, ja saanu tuloksia aikaan myös. Et kyllähän tämä sillon paino hänen kohdallaan. Ja siten peruskoulutus ja tämmöset kunnossa.

Kolmanteen ryhmään kuuluneiden Kirsin ja Matin valintapäätöksiin vaikutti heidän esimiestensä mielestä selkeästi eniten heidän siihenastinen työkokemuksensa. Matin esimies Mikael ei ollut itse vaikuttamassa Matin rekrytointiin, joten hän ei voinut kommentoida Matin rekrytointiin vaikuttaneita seikkoja. Kyösti korosti sitä, että Kirsin urheilutaustalla ei juuri ollut vaikutusta itse rekrytointipäätökseen, vaan enemmänkin siihen, että Kirsi ylipäätään pääsi haastatteluun.

No ei ehkä ihan päätökseen, mut kyllä siihen tietynlaiseen innokkuuteen, et hyvin mielellään otin haastatteluun. Toki Kirsiillä oli myös se työkokemus semmosta mitä meillä erittyisesti tarvitaan, Kirsi oli ollu aiemmin töissä, nii se työkokemus oli just semmosta mitä meillä tarvitaan, nii se oli tosi painava asia. Mutta kyllähän se niinku tämä urheilu-ura ja tiesi millasia ominaisuuksia yleensä urheilijalla on. Et kyllähän jos siinä ois ollu samalla viivalla muita tulossa haastatteluun, nii kyllähän sitä Kirsiä ois mieluiten haastatellu.

Näiden tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden rekrytointipäätösten lisäksi esimiehiltä kysyttiin mielipidettä yleisemmällä tasolla ja tulevaisuuteen viitaten siitä, että miten he näkevät huippu-urheilutaustan vaikuttavan rekrytoinneissa. Tähän liittyen voidaan todeta, kuinka esimiehet näkivät urheilutaustan yleisesti ottaen positiivisena ja myönteisenä lisänä, mutta ei missään nimessä ratkaisevana tekijänä. Esimiesten kannassa tähän oli myös havaittavissa eroavaisuuksia. Jälleen, selkeää ammattia harjoittavat Kyösti ja Mikael korostivat työkokemuksen ja muiden seikkojen painoarvoa rekrytoinneissa. Kysyttäessä kuvitteellista tilannetta, jossa avointa työpaikkaa hakisi kaksi henkilöä: toinen huippu-urheilutaustainen, jolla on vain todella niukasti työkokemusta ja toinen, jolla ei

ole urheilutaustaa, mutta hänellä olisi muutama vuosi työkokemusta alalta vastasi Kyösti seuraavasti:

Kyllä se työkokemus menee ehdottomasti edelle. Et urheilu on sitten plussa jos on samanlainen työkokemus ja toinen on urheilija. Ja ehkä vois nimenomaan aatella että jos on yksilöurheilija, kyllä mulla niinku se välttämättä niku tämä, vaikee sanoo, joukkueessaki pitää olla sosiaalinen ja semmonen mutta jotenki mä vaan arvostan sen yksilöurheilijan tietynlaista asennetta. Sitä et tehdä yksin töitä ja puurtamista. Et tavallaan semmosta yksinään puurtamista tää meidänkin työ on et tavallaan se niinku istuu paremmin.

Vastaavasti Mikael vastasi seuraavasti kysyttäessä huippu-urheilutaustan merkityksestä rekrytoinnissa ja hänelle tärkeistä asioista rekrytoinnin kannalta:

Se voipi olla ettei kovin hirveesti vaikuttas, että kyllä täällä kuiteski muut asiat painaa eelle... Kokemus, ja siis tarkoitan yleensä tän, et paljonko on ollu sijaisena, et montako vuotta on ollu ja pyöriny tässä ringissä ja ollu yleensä töissä. Et siin on niinku oppinu tuntemaan niin niitä ominaisuuksia kattosin ja painottasin että miten se työ on sujunu ja miten on tullu porukan kanssa toimeen ja mitenkä innokas on kehittymään ja semmosia asioita. Eli lähtökohtasesti mä aattelen, et jos multa kysytään, nii mä suurinpiirtein tunnen ne ketkä on hakemassa.

Myös Jarmo oli melko varovainen arvioidessaan huippu-urheilutaustan merkitystä rekrytoinnin kannalta yleisellä tasolla.

...mut kyl sil tietynlainen merkitys on. En nyt voi sanoo et onko se hirmusen suuri, mut et, kuitenkin se painaa siellä. Jos niinku on tai ei ole, nii sil jolla on, niin kyllähän se niinku silloin vetää pitemmän... Et kyl siin lisäarvoo tulee, ilman muuta tulee. mut ei tietenkää ei ole ratkaiseva, ei missään tapaukses. Täs on muistissa montaki tämmöstä rekrytointihommaa, mis näit on ollu tarjolla, tämmösii huippu-urheilijoita. Nii tota, ei niihin, kyl sielt on monta niiku raakattu pois, et sillä pelkästään ei missään tapauksessa tuu valituks. Et nään sen kuitenkin et se on positiivisena, ilman muuta, siinä valintakriteerinä... et kyl siinä on selkeesti semmosii tarttumakohtii, niiku miten niinku bisneksen teossa pärjätään. Et kyllä ehdottomasti. Mut niinku sanoin, et se ei suinkaan oo ainoa kriteeri, et siellä pitää olla perusasiat kunnossa. Mut sitten ku ollaan siin, nii tämä nostaa vaakakuppii selvästi jos tämmönen tausta on.

Tapio toi omassa näkemyksessään esille persoonan merkityksen rekrytoinneissa. Hän kertoi, kuinka aina rekrytointia tehdessään hän hakee aina erityisesti hyvää tyyppiä. Urheilutaustan voi Tapion mielestä nähdä jonkinlaisena työkokemuksena, mutta se ei kuitenkaan ylitä persoonallisuuden ominaisuuksia ja tietoteknisiä kykyjä.

Simon näkemyksestä oli selvästi havaittavissa muita voimakkaampaa urheilumyönteisyyttä. Toki hänkin toi esille, kuinka henkilöllä tulee olla niin sanotut perusasiat kunnossa, eli koulutus ja persoona, mutta hänen puheestaan kävi ilmi selkeä myönteisyys urheilijoiden palkkaamista kohtaan. Simo tunnistaa sen, kuinka monet urheilijat voidaan nähdä työelämässä potentiaalisina huippusuorittajina, joille ei vain vielä ole annettu mahdollisuutta päästä näyttämään kykyjään työelämän yhteydessä. Nämä potentiaalit tunnistamalla ja ilmiön tiedostamalla, voi hänen mielestään perustella joidenkin urheilijoiden suosimista rekrytointiprosessissa.

No jos meil ois kaks henkilöä, jotka ois ollu muuten samoja, sama työura, samat opiskelut ja näin. Ja sit toinen on pystyny osottaa niiku elämässään et sen ohella, et on käyny koulut ja pystyny Suomen ja maailman huipulla harjottelee ja urheilee, niin kyl se luo niinku mun mielestä semmosen uuden, erilaisen, melkein kuilun sen toisen kandidaatin välille. Et selvästi pystyy hallitsemaan elämää. Ja siin matkan varrela sit ehtiny, et Terollakin oli jo perhe ja kaks lasta, niin kaikki noi siin yhdessä osottaa et taatusti tekee oikein.

Simolta kysyttiin hänen mielipidettään kuvitteellisesta rekrytointitilanteesta, jossa olisi kaksi hakijaa. Molempien hakijoiden koulutustausta on samanlainen, toisella hakijalla on huippu-urheilutausta muttei merkittävästi työkokemusta ja toisella hakijalla enemmän työkokemusta ilman urheilutaustaa. Hän vastasi seuraavasti:

Tota, öö, ehkä vähän riippuu niistä saavutuksista, joita tämä työelämässä ollut henkilö on tehnyt. Et jos se on niinku ollu hyvinki, miten laajalti se tulee. mut kyl mä silti niinku ehkä painottusin tähän henkilöön, joka on tota, jolla on se urheilutausta. Mut joskus niinkun, jos sul on kaks kandidaattii rinnakkain, ja se toinen on täysin valmis, ja tota sä oot tavallaan huippusuorittaja. Niin mikä on se tausta, et miten siit on tullu huippusuorittaja, jos puhutaan tästä työelämässä olleesta. Ja onkse nyt, ku se on huippusuorittaja, niin onkse nyt siinä omassa huipussaan tällä hetkellä, et voiksiitä saada enemmän irti. Tavallaan. Versus se, et joku toinen, joka on tavallaan ihan hyvä, mut sil on sitä potentiaalia enemmän sit kuitenkin.

Jälleen Kimmon laaja kokemus urheilutoiminnasta vuosien varrelta näkyi hänen mielipiteessään huippu-urheilutaustan vaikutuksesta rekrytointiin. Vaikka Kimmo ja Virpi toimivat koulumaailmassa, Kimmo tuo esille urheilijan suhdetta ja kontaktiverkoston vaikutuksen, mitä monella muulla työpaikanhakijalla ei ole. Kimmo vastasi kysymykseen huippu-urheilutaustaisesta työnhakijasta seuraavasti:

Kyllä se tuo lisää, mulla on niinku ollu aina, mä aina kysynkin et mitä tää taustas tuo tähän lisää, tai millä tavalla sä suhtaudut tähän näin, tai miten sä suhtaudut niihin ihmisiin jotka ei voi sietää urheilua lainkaan? Että kaikki ei oikeesti tykkää urheilusta, et se pitää tuoda siihen keskusteluun mukaan. Et pitää se erilaisuuden sieto on kaikilta. Et me ollaan vähän liian innokkaita ton urheilun perään, myönnän, mutta tuota pitää ymmärtää et kaikki ei oo sitä. Et kyllä mä sen haluan kuulla et mitä se urheilutausta vois tuoda siihen mukanaan, et se on ollu mulla ihan tärkeekin haastattelukysymys. Et mitä se on niinku se kokemus siitä, jos ajattelee sitä tulevaa työtehtävää, niin millä tavalla sä voisit kattoa et se hyödyttäis sitä. Aika monesti osataan hyvin analyttisesti kattoa sitä. Ja tietyllä tavalla suhdeverkosto ei koskaan oo huono, on se työpaikka mitä vaan. Nii kyllähän poikkeuksetta kun sä oot pitkään ollu urheilussa mukana, niin suhdeverkosto on suuri. Sul on hyvät suhteet yleensä tiedotusvälineisiin, eri lajien päättäjiin, toimijoihin ja näin. Semmonen tietty etulyönti niihin ku joilla ei oo urheilutaustaa. Et se on ihan työn tunnustettava. Kyl mun on esim paljon helpompaa saada koulusta jotain juttuja lehteen läpi. Koska niiden kanssa on niin kauan tehty töitä ja tultu niin hyväks tutuiks siin silleen, koska toimittajat on osa tätä sirkusta.

Esimiehiltä kysyttiin myös heidän mielipidettään siitä, onko työskentely huippu-urheilijan kanssa vaikuttanut siihen, kuinka he arvostavat huippu-urheilutaustaa rekrytointitilaisuuksissa. Jarmo, Tapio, Simo ja Kimmo olivat selvästi sitä mieltä, että työskentely huippu-urheilijoiden kanssa on vaikuttanut positiivisesti siihen, kuinka he näkevät urheilijoiden kanssa työskentelyn ja ur-

heilijoiden rekrytointipäätöksiin. Toisaalta Kyösti oli sitä mieltä, että työskentely Kirsin kanssa ei ole merkittävästi vaikuttanut hänen mielipiteeseensä urheilutaustan vaikutuksesta rekrytoinnissa, vaan lähinnä tukenut hänen olemassa olevaa näkemystään. On kuitenkin muistettava, että Kyösti on itse kilpaillut nuoruudessaan ja toiminut urheilun parissa laajasti, mikä on luonnostaan muokannut hänen käsitystään urheilijoista työntekijöinä ja persoonina.

Kaiken kaikkiaan, huippu-urheilutaustan vaikutus tähän tutkimukseen osallistuneiden esimiesten näkökulmasta voidaan katsoa positiiviseksi asiaksi, joka vaikuttaa vähintään silloin, jos työpaikkaan hakee muutoin saman kokemuksen omaavia henkilöitä, mutta jollain on lisänä huippu-urheilutausta, mikä tällaisessa tilanteessa voi toimia vaakakupia kääntävänä tekijänä. Mikä on jälleen mielenkiintoista huomata, Teron ja Virpin esimiesten, sekä osittain myös Pasin, suhtautuminen huippu-urheilutaustaan oli myönteisin ja tietyllä tapaa kehittynein.

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut opettavainen, haastava ja aikaa vievä, mutta ennen kaikkea mielenkiintoinen prosessi. Tutkimuksen päättävässä pohdinta ja johtopäätökset –osiossa käydään läpi tutkimuksen tulokset nostaten esille tarkempia huomioita tulosten laadusta ja merkityksestä. Osa tutkimuksen tuloksista oli ennalta-arvattavissa ja vahvasti linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa, mutta myös uutta ja hyvin mielenkiintoista tutkimustietoa saatiin tutkimuksen tuloksista. Lisäksi tässä osiossa esitellään jatkotutkimusehdotukset.

Urheilijoiden tärkeimmät sidosryhmät, jotka ovat esitelty taulukossa 4, olivat yksi tämän tutkimuksen päämielenkiinnon kohteista. Etenkin urheilu-uralta työuralle siirtymän aikaiset sidosryhmät olivat omakohtaisesti hyvin kiinnostavia. Kun tämän tutkimuksen löydöksiä urheilijoiden tärkeimmistä sidosryhmistä urheilu-uran aikana verrataan Wyllemanin ym. (2004) urheilijoiden siirtymiä kuvaavan kehityksellisen mallin psykososiaalisen tason toimijoihin, voidaan huomata merkittävää yhtäläisyyttä. Tässä tutkimuksessa lapsuuden ja nuoruuden tärkeimmät sidosryhmät olivat vanhemmat ja sisarukset, naapurusto, kaverit ja valmentaja, kun Wylleman ym. esittivät tämän vaiheen tärkeimmiksi henkilöiksi psykososiaalisella tasolla vanhemmat, sisarukset, kaverit ja valmentajan. Näin ollen voidaan huomata, kuinka tämän tutkimuksen löydökset tärkeimmistä sidosryhmistä lapsuudessa ja nuoruudessa ovat käytännössä identtisiä Wyllemanin ym. tulosten kanssa. Ainoastaan tässä tutkimuksessa esiin noussut naapuruston merkitys ei ilmennyt Wyllemanin ym. tuloksista, mutta naapuruston voidaan nähdä olevan hyvin lähellä muita kavereita, sillä juuri naapuruston muut lapset olivat pääroolissa urheilijoiden tarinoissa. Myös muut Wyllemanin ym. esittämät psykososiaalisen tason tekijät myöhemmissä uran vaiheissa tulivat esille tässä tutkimuksessa.

Siinä missä yhtäläisyyksiä tämän tutkimuksen ja Wyllemanin ym. (2004) psykososiaalisen tason toimijoiden kanssa oli selvästi havaittavissa, voidaan toisena yhtenevänä havaintona pitää muiden tässä tutkimuksessa esiintyneiden sidosryhmien läheisyyttä Heinilän (2010) näkemykseen huippu-urheilun sidosryhmistä. Nämä sidosryhmät – lajiliitot ja maajoukkueet, sponsorit, Olympiakomitea, manageri, kunnat, urheilijoiden ammatinedistämissäätö, esimies ja

Adecon ACP-ohjelma - voidaan pitkälti liittää Heinilän esittämiin sidosryhmiin. Lajiliitot, maajoukkueet ja Olympiakomitea liittyvät Heinilän esittämiin julkisen vallan ja valmennuksen sidosryhmiin, kunnat ovat selkeästi julkisen vallan toimijoita, sponsorit ja manageri voidaan liittää mediaan ja liikeyrityksiin sekä urheilijoiden ammatinedistämissätiö, esimies ja Adecon ACP-ohjelma liikeyrityksiin ja sitä kautta urheilun kaupallistumiseen.

Kolmannen yhdyskohdan sidosryhmiin liittyen voidaan nähdä perustuvan Thelwell ym. (2010) esittämiin urheilun henkilöstön ja ympäristön toimijoihin henkisen kovuuden kehittymisen kannalta. Thelwellin ym. mallissa urheilun henkilöstössä esiintyneet valmentaja, joukkuekaverit ja urheilupsykologi sekä ympäristössä harjoitteluympäristö ja perhe voidaan liittää hyvin tämän tutkimuksen tuloksiin. Tähän tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden kertomuksista kävi hyvin ilmi, kuinka valmentaja motivoi urheilijaa jaksamaan, joukkuekaverit rohkaisivat ja keskinäisen kilpailun kautta edistivät molempien urheilijoiden menestystä ja urheilupsykologin roolissa ollut puoliso auttoi urheilijaa ongelmatilanteissa. Vastaavasti harjoitteluympäristö toimi Thelwell ym. kuvaaman tavan mukaisesti juurruttaen työnteon, kilpailullisuuden ja perik-siantamattomuuden asenteita. Viimeiseksi perheympäristön osalta yhtymäkoh-ta voidaan nähdä henkilökohtaisen elämän uhrausten myötä, sillä lähes kaikkien urheilijoiden vanhemmilla oli merkittävä rooli etenkin urheilijoiden urheilu-urien alkupuolella.

Sidosryhmiin liittyen oli mielenkiintoista havaita, kuinka siirtymä urheilu-uran jälkeiseen aikaan oli jokaisen urheilijan kohdalla hyvin ainutlaatuinen. Muista urheilijoiden urien vaiheista oli selvästi havaittavissa yhtäläisyyksiä sidosryhmien muodossa, mutta tässä siirtymävaiheessa oli havaittavissa selkeimmät eroavaisuudet henkilöiden välillä. Osasyynä tähän lienee se, että jokaisen urheilijan taustat olivat hyvin erilaisia. Jokainen urheilija harrasti eri lajia, kaikilla urheilijoilla oli erilainen koulutus ja tutkinto, osalla urheilijoista oli työpaikka jo urheilu-uran loppuessa, osa ei ollut ollut päivääkään palkkatyössä urheilu-uran päätyttyä ja ylipäätään urheilijat olivat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa urheilu-uriansa päätöshetkellä. Täten tästä vaiheesta on mahdoton tehdä selkeitä yleistyksiä tämän tutkimuksen aineiston perusteella, vaan lisää tutkimusaineistoa vaaditaan tämän vaiheen tarkemmaksi selvittämiseksi. Kuitenkin on todettava, että tämän siirtymävaiheen eroavaisuudet olivat sinällään hyvin mielenkiintoisia. Tästä esimerkkinä voidaan käyttää sitä, kuinka urheilijan ja tämän urheilu-uran aikaisten sponsorien yhteistyö joko loppui, hiipui nopeasti tai jatkui vahvana urheilu-uran päättämisen jälkeen. Tähän liittyy vahvasti myös se, kuinka hyvin urheilija oli pärjännyt urheilu-urallaan, sillä mitä näkyvämpi mediahenkilö urheilija on ollut, sitä kiinnostavampi hän on sponso-rien silmissä. Näin ollen ei ollut yllättävää, että eniten urheilu-uran aikaisista yhteistyökumppanuuksista hyötynneet urheilijat olivat myös parhaiten urallaan pärjänneitä sekä eniten mediassa esillä olleita. On kuitenkin muistettava, että nämä havainnot perustuvat haastateltujen urheilijoiden omiin kokemuksiin eivätkä täten ole täysin objektiivisia.

Omalla tavallaan yllättävää oli myös se, kuinka urheilijat toivat esille vain hyvin harvoja tärkeitä toimijoita urheilu-uran jälkeiseen aikaan siirtymän osalta. Tämä muutos on hyvin radikaali tapahtuma urheilijoiden elämässä ja tutkijana itse oletin, että tässä vaiheessa urheilijat olisivat tuoneet esille useampia sidosryhmiä. Päinvastoin, tämän siirtymävaiheen toimijamäärä oli supistunut vain urheilijoille tärkeimpiin ydinhenkilöihin ja –toimijoihin, jotka antoivat tarvittavaa tukea ja neuvoa uuden elämänvaiheen aloittamiseen. Toisaalta tällainen toiminta on ymmärrettävää, sillä urheilijat ovat olleet läpi siihenastisen elämänsä eritasoisen mediasirkuksen kohteena ja he ovat saaneet ja joutuneet toimimaan hyvin suuren ihmisjoukon kanssa usein omasta tahdostaan riippumatta. Nyt, kun laajan toimijaryhmän tarve poistui urheilu-uran päätyttyä, on helppo samaistua tilanteeseen, jossa urheilija saa nauttia omasta rauhasta ja tukeutua niihin toimijoihin, joihin hän on siihenastisessa elämässään voinut luottaa. Tämän näkökulman ulkopuolelle sijoittuvat Adecon ACP-ohjelma ja urheilijoiden ammatinedistämistätiö voidaan nähdä myös loogisina toimijoina tähän vaiheeseen liittyen, sillä ne ovat keskittyneet pääosin urheilijan auttamiseen yrittämättä hyväksikäyttää urheilijaa millään tavalla.

Urheilu-uran päättymisen ei ollut tähän tutkimukseen osallistuneille urheilijoille erityisen traumaattinen kokemus. Tämä tulos oli samassa linjassa Lallyn (2007) tutkimustulosten kanssa. Tähän vaikuttanee vahvasti se, että kaikkien urheilijoiden urheilu-ura päättyi enemmän tai vähemmän suunnitellusti. Kaikki urheilijat olivat päättäneet lopettavansa urheilu-uransa siihen kauteen, mihin he sen lopulta päättivät, joskin Matin ja Villen kohdalla loukkaantumisilla ja valitsematta jättämisellä oli vaikutuksensa lopettamispäätökseen. Suunniteltu urheilu-uran päättäminen oli siis suhteellisen helppo kokemus urheilijoille, joka vastaa Youngin ym. (2006) tutkimustuloksia. Young ym. totesivat tutkimuksessaan, että suunniteltu urheilu-uran päättäminen johti siihen, että 65 % heidän tutkimukseensa osallistuneista henkilöistä koki urheilu-uran päättymisen helppona tapahtumana, kun suunnittelemattoman päätöksen jälkeen 75 % koki tapahtuman vaikeana.

Urheilu-uran päättymiseen liittyneet haikeuden tunteet ovat itsestään selviä, sillä urheilijat päättävät urheilu-uriansa myötä asian, joka on määrittänyt heidän elämänsä aina lapsuudesta saakka. Elämänmuutos on väistämättä suuri, oli se ennalta suunniteltu tai ei. Kuten Pasi totesi haastatteluissa, urheilussa menestys konkretisoituu äärimmäisen nopeasti ja siitä saatavat tuntemukset ovat hyvin ainutkertaisia. Vastaavien tuntemusten saaminen työelämästä voi olla jopa mahdotonta, mikä voi aiheuttaa ristiriitaisia tuntemuksia urheilijassa. Urheilijan voi ajatella pohtivan siten, että miksi hän lopetti sellaisen asian tekemisen, mikä tuottaa hänelle mahtavia kokemuksia ja josta hän nauttii yli kaiken. Tilalle tulleesta työstä voi nauttia suuresti, mutta se ei voi tuottaa vastaavia tuntemuksia, mitä urheilijat on urheillessaan kokenut. Tämän asian hyväksyminen vie aikaa, aivan kuin muutkin lopettamiseen liittyvät ajatusprosessit. Kuten aiemmin todettiin, Stephan ym. (2003) mukaan urheilu-uransa päättäneet urheilijat löytävät tasapainon uuteen elämäntyyliinsä noin 11–12 kuukautta urheilu-uran päättymisen jälkeen. On kuitenkin mahdollista, että mitä korkeammalla

tasolla henkilö on urheillut ja mitä paremmin hän on menestynyt, sitä voimakkaampia haikeuden tuntemuksia on mahdollista kokea. Tähän liittyen on kuitenkin jälleen muistettava, kuinka yksilöllisesti urheilijat kokevat uransa päättymisen, aivan kuten tässäkin tutkimuksessa on huomattu. On täysin mahdollista, että olympiavoittajan tuntemukset urheilu-uran päättymisestä ovat positiivisemmat ja helpommat kuin kertaakaan arvokisoissa urheilleella henkilöllä.

Urheilu-uran päättyminen ei aina tapahdu yhtä helposti, kuin tähän tutkimukseen osallistuneilla urheilijoilla. Suomalaiset saavat lukea valitettavan usein eri medioissa julkaistuja kirjoituksia entisistä urheilusuuruuksista, jotka eivät ole sopeutuneet urheilu-uransa jälkeiseen elämään toivotulla tavalla. Äärimmäisessä tapauksessa lopputulos epäonnistuneesta siirtymisestä urheilu-uran jälkeiseen aikaan voi olla järkyttävä. Monet suomalaiset muistavat erään entisen talvilajin suuruuden, jonka elämä urheilu-uran päättymisen jälkeen oli hyvin ailahtelevaa ja alkoholihuuruista. Hän ei koskaan sopeutunut normaaliin työelämään ja päihteiden käyttö ajoi hänet erilleen perheestään. Lopulta hän löytyi kotoaan kuolleen vain 41-vuotiaana.

Edellä mainittu tapaus ei ole ainoa laatuaan. Fleuriet ja Vincent (2009) kirjoittavat artikkelissaan ranskalaisen rugbypelaajan Marc Cécillonin elämästä, ja siitä, miten vuonna 2004 alkoholismien murtamana hän päätyi murhaamaan oman vaimonsa. Cécillon oli ollut entinen Ranskan maajoukkueen kapteeni ja suuresti arvostettu rugbypelaaja, joka yhtäläillä epäonnistui uuteen elämäntilanteeseen sopeutumisessa. Maailmassa on useita vastaavia traagisia tarinoita urheilijoiden ongelmista, joista viimeisimpänä voidaan mainita Etelä-Afrikan tapahtumat talvelta 2013. Nämä murheelliset tapahtumat korostavat tarvetta avustaa urheilijoita urheilu-uran päättymiseen liittyen. Vaikka monet urheilijat kokevat siirtymän urheilu-uran jälkeiseen aikaan melko vaivattomana, osalle urheilijoista se voi olla ylitse pääsemätön este yksin voitettavaksi. Urheilijoiden suoritukset omissa lajeissaan voivat vaikuttaa yli-inhimillisille, mutta urheilun ulkopuolella he ovat tavallisia, inhimillisiä ihmisiä, joita vaivaavat samat arkipäiväiset ongelmat kuin muita kanssaihmiä.

Yksi tämän tutkimuksen mielenkiintoisimmista tuloksista oli urheilijoiden omien näkemysten urheilusta kehittyneistä taidoista ja luonteenpiirteistä vertaaminen heidän esimiestensä näkemyksiin vastaavista. Urheilijat mainitsivat useampia taitoja/luonteenpiirteitä kuin heidän esimiehensä, mutta monet mainituista taidoista/luonteenpiirteistä ilmenivät sekä urheilijoiden, että heidän esimiestensä kertomuksista. Taidot/luonteenpiirteet, jotka ilmenivät sekä urheilijoiden että heidän esimiestensä kertomuksissa olivat: sosiaalisuus, vastuullisuus/luotettavuus, halu kehittyä, tavoitteellisuus/kunnianhimo, positiivisuus ja periksi antamattomuus/sitkeys. Näin ollen, nämä taidot, jotka tulivat esille sekä urheilijoiden että heidän esimiestensä näkemyksissä, ovat todennäköisesti sellaisia, joita urheilijat ovat voineet siirtää urheilu-uraltaan työelämän käyttötarpeisiin. Nämä taidot/luonteenpiirteet on esitetty taulukossa 7.

TAULUKKO 7 Urheilijoiden taidot/luonteenpiirteet, urheilijoiden ja esimiesten näkemykset yhdistettynä.

Taito/luonteenpiirre	Esille tuoneet urheilijat ja esimiehet
Sosiaalisuus	Pasi, Virpi, Ville, Tero, Kyösti, Mikael, Simo, Kimmo, Tapio
Tavoitteellisuus/kunnianhimo	Kirsi, Virpi, Pasi, Ville, Jorma, Simo, Tapio
Vastuullisuus/luotettavuus	Pasi, Mikael, Simo, Kimmo
Halu kehittyä	Pasi, Tero, Simo, Kimmo
Positiivisuus	Virpi, Pasi, Tapio
Periksiantamattomuus/sitkeys	Kirsi, Ville, Jorma

Kuten taulukosta 7 nähdään, tähän tutkimukseen osallistuneet urheilijat ovat omien ja esimiestensä näkemyksien mukaan työelämässä sosiaalisia, heihin voi luottaa, he haluavat kehittyä työssään aivan kuten urheilussa ja he ovat tavoitteellisia ja kunnianhimoisia. Tämän lisäksi he ovat työympäristössään positiivisia sekä eivät anna periksi vaikeankaan paikan tullen. Kaikki nämä ominaisuudet ovat arvokkaita työn tekemisen kannalta ja ovat varmasti osasyynä siihen, kuinka hyvin tutkimukseen osallistuneet urheilijat ovat pärjänneet työurillaan. Tätä voidaan vielä perustella niillä taidoilla/luonteenpiirteillä, jotka jäivät tämän yhdistyksen ulkopuolelle, mutta ovat kiistämättä tärkeitä tekijöitä urheilijoiden menestyksen kannalta niin urheilussa, kuin työelämässä. Lisäksi on tärkeää huomata, kuinka sosiaalisuus ja siihen liittyvät muut ominaisuudet olivat mainitsijoiden lukumäärässä mitaten tärkein urheilijoiden ominaisuus. Näin ollen voidaan todeta, että vaikka tähän tutkimukseen osallistui ainoastaan yksilöurheilijoita, eivät he ole työelämässä tai muutoinkaan epäsosiaalisia yksinyrittäjiä. Yksilöurheilijat saavat urheilu-uransa aikana toimia lukuisten eri toimijoiden kanssa yhteistyössä, jotta saavutukset urheilun parissa ovat ylipäättään mahdollisia. Tähän tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden yksilölajitausta ilmeni lähinnä siinä, että kolme esimiestä korosti urheilijoiden työhön tarttuvuutta/itseohjautuvuutta eli toisin sanoen oma-aloitteisuutta. Yksilöurheilijat ovat tottuneet olemaan vastuussa tekemisistään ja täten oma-aloitteisuus työelämässä on myös luonteista heille.

Urheilijoiden taitojen/luonteenpiirteiden kehittymistä voidaan tarkastella myös henkisen kovuuden kannalta Jones ym. (2007) esittämän viitekehysten mukaisesti. Jones ym. esittämä viitekehys on nähtävissä kuviossa 5 sivulla 23. Kun viitekehysten alikomponentteja tarkastellaan, voidaan nähdä selkeitä liitoskohtia tämän tutkimuksen tuloksiin. Viitekehyksessä esitellyistä alikomponenteista etenkin kilpailuun liittyvät tekijät nousivat tässä tutkimuksessa esille. Nämä ovat keskittyminen, paineiden säätely, suorituksen säätely ja ympäristön kontrollointi, jotka kaikki ilmenivät niin urheilijoiden ja esimiesten kertomuksista. Harjoitteluun liittyen pitkäaikaiset tavoitteet motivaation lähteenä voidaan myös linkittää tähän tutkimukseen, sillä tämän ominaisuuden kautta urheilijat toimia esimerkiksi projekteissa siirtyen välitavoitteesta toiseen menettämättä lopullista päämääräänsä. Urheilijalla on urallaan useita projekteja sekä päätavoitteita. Usean urheilijan kohdalla päätavoitteena voidaan nähdä

olympialaiset ja siellä menestyminen ja tähän tavoitteeseen pääsemiseen välita-voitteina voidaan käyttää MM-kilpailuita ja muita arvokilpailuita. Jokaisen arvokilpailuprojektin jälkeen tilanne nolataan ja toimintaa arvioidaan, aivan kuten työelämäprojekteissakin, ja valmistaudutaan jälleen uuteen koitokseen. Myös kilpailunjälkeisen epäonnistumisen ja menestyksen käsittely nousivat tässä tutkimuksessa esille varsinkin esimiesten näkökulmasta. Urheilijat osaa- vat käsitellä tunteitaan monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän toimintaansa työelämässä, sillä vastoinkäymiset ja niiden voittaminen ovat olennainen osa työelämää.

Näin ollen voidaan nähdä, että tähän tutkimukseen osallistuneiden urheilijoiden urheilu-ura on luonnollisesti kehittänyt heidän henkistä kovuuttaan, mikä näkyy myös heidän toiminnassaan työelämässä. Koska henkisen kovuuden on esitetty olevan yksi merkittävimmistä tekijöistä, mikä määrittää urheilijan pärjäämistä maailman huipulla (Jones ym. 2007), olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin sen vaikutuksia urheilijoiden toimintaan työelämässä. Pärjäävätkö henkisesti kovat urheilijat työelämässä yhtä hyvin kuin urheilumaailmassa, eli onko henkisellä kovuudella positiivinen vaikutus urheilijan pärjäämiseen työelämässä tai hänen urakehitykseensä?

Toinen urheilijoiden tunteiden käsittelyyn liittyvä huomio voidaan yhdistää tunneälyyn. Tunneäly on Salovey ja Mayerin (1990, 189) mukaan "taito havainnoida omia ja muiden tunteita, havaita eroja niiden välillä ja käyttää tätä tietoa omien ajatusten ja toimien ohjaamiseen". Tunneäly liittyy olennaisesti myös valmentavaan johtamiseen ja valmentavan esimiehen toimintaan (Ladyshevsky 2010). Lane ym. (2009) havaitsivat tutkimuksessaan sellaisten urheilijoiden, jotka käyttivät paljon psykologisia taitojaan, taipumuksen voimakkaampiin tunneälytaitoihin. Näin ollen on mahdollista, että psykologisia taitoja monipuolisesti käyttävät urheilijat ovat myös taitavia tunneälyn ymmärtäjiä. Hyvät tunneälytaidot vastaavasti edistävät valmentavaa johtamista, mikä tukee ajatusta siitä, että menestyneet urheilijat voivat pärjätä hyvin myös esimiehinä. Aihe vaatii kuitenkin lisäselvityksiä, jotta ilmiöstä voitaisiin saada tarkemmin selkoa.

Kuten aiemmin on todettu, yksi todella mielenkiintoinen havainto liittyy Villeen ja hänen toimintaansa esimiehenä. Ville oli tähän tutkimukseen osallistuneista urheilijoista korkeimmassa asemassa organisaatiossaan ja Villellä oli useita alaisia. Ville ei ole ainoa tutkimukseen osallistunut henkilö, joka on esimiesasemassa, mutta hän oli ainoa henkilö, jonka haastattelussa asia nousi esille. Tutkimuksellisesti paras vaihtoehto olisi ollut, mikäli asia olisi tullut esille jokaisen esimiesasemassa olevan urheilijan kohdalla, mutta näin ei valitettavasti käynyt. Villen haastattelussa nousseet asiat kuitenkin olivat hyvin mielenkiintoisia ja nostavat esille useita lisäkysymyksiä. Ville kertoi, kuinka työelämässä ja urheilussa tapahtuva valmentaminen on pääosin hyvin samankaltaista ja urheilijoille ennalta tuttua. Lisäksi urheilun kautta korostunut tavoitteellisuus sopii hänen mielestään esimiestoimintaan erinomaisesti. Tämä tuo esille todella mielenkiintoisen jatkotutkimuskohteen, jonka voisi muotoilla seuraavasti: millaisia valmiuksia huippu-urheilutausta voi tuoda esimiestyöskentelyyn ja onko

entisen huippu-urheilijan luonnollista toimia valmentavana esimiehenä? Tähän liittyen mielenkiintoisen näkökulman tuovat esille Evered ja Selman (1989). He mainitsevat, kuinka valmentavan johtajan olennaisina taitoina voidaan pitää kykyä luoda kumppanuuksia, keskittyä tavoitteisiin, myötätuntoa ja hyväksyntää, kommunikaatiokykyjä, vastuullisuutta, valmennettavan yksilöllisyyden arvostamista, harjoittelua, avoimuutta ottaa vastaan valmennusta ja herkkyyttä. Suuri osa näistä taidoista on tullut esille tässä tutkimuksessa sekä urheilijoiden että heidän esimiestensä kertomuksissa. Tämä vahvistaa havaintoa siitä, että urheilulla voi olla positiivinen vaikutus henkilön toimintaan valmentavana esimiehenä. Toki on muistettava, että jokainen urheilija on yksilö, eivätkä kaikki urheilijat sovellu esimiehiksi, saati haluakaan. On kuitenkin mahdollista, että urheilutausta voi antaa urheilijoille sellaisia esimiestaitoja, joita ei-urheiluevien on vaikea ennalta hankkia. Tämän selvittäminen vaatii kuitenkin lisää tutkimusta, jotta asioiden välinen mahdollinen yhteys voitaisiin selvittää.

Kuten jo tutkimuskysymyksissä ilmenee, eräs tämän tutkimuksen mielenkiinnon kohteista oli selvittää urheilutaustan merkitystä työnhaussa. Tähän liittyen on syytä vertailla urheilijoiden omia sekä heidän esimiestensä näkemyksiä urheilutaustan vaikutuksesta työnhaussa. Kuten tulokset-luvussa mainittiin, urheilijat voitiin jakaa tähän liittyen kolmeen ryhmään: suoraan työllistyneisiin, akateemisiin työnhakijoihin ja ammatillisiin työnhakijoihin. Suoraan työllistyneet Tero ja Virpi saivat työpaikkansa suuresti urheilu-uransa avustamana, joten heidän kohdallaan urheilu-uralla oli selkeä vaikutus työllistymiseen. Vastaavasti muilla neljällä urheilijalla urheilutaustan merkitys oli pienempi, etenkin ammatillisilla työnhakijoilla. Tämä erottui myös heidän esimiestensä näkökulmista. Siinä missä Teron ja Virpin esimiehet olivat hyvin urheilumyönteisiä ja urheilutaustalla oli selkeää vaikutusta heidän työllistämiseensä, vastaavasti Matin ja Kirsin esimiehet korostivat kaikista eniten substanssiosaamista ja muita, ei urheiluun liittyviä taitoja ja ominaisuuksia. Pasin ja Villen esimiehet sijoituivat näiden kahden ääripään välimaastoon omilla näkemyksillään.

Kaikki esimiehet toki myönsivät näkevänsä huippu-urheilutaustan positiivisena tekijänä, joka vähintään tiukassa paikassa kallistaa valintaa urheilijan suuntaan, mutta selvästikään urheilijoiden huippu-urheilutaustaa ei yksiselitteisesti nähty palkkatyöhön rinnastettavana työkokemuksena. Urheilijat nähtiin kiinnostavina henkilöinä, jotka otettiin mielellään haastateltavaksi, mutta lähes poikkeuksetta urheilutaustaa merkittävämpinä tekijöinä esimiehet pitivät persoonallisuutta sekä aiempaa työkokemusta. Toki jokainen tapaus on yksilöllinen ja eri asiat painottuvat eri tilanteissa vaihtelevasti. Aivan kuten urheilussa, myös työnhaussa kokonaisuus ratkaisee lopputuloksen.

Tämän tutkimuksen pienen tutkittavien henkilöiden määrän takia suoria yleistyksiä ja ehdotuksia ei voida täydellä varmuudella tehdä. Kuitenkin, jos tämän tutkimuksen tuloksia tulkitaan, voidaan todeta, että mitä paremmin urheilija menestyy urheilu-urallaan, sitä suurempi vaikutus sillä on hänen työllistymiseensä. Tämä korostuu etenkin silloin, jos urheilija on akateemisesti koulutautunut. Työkokemuksella palkkatyöstä on edelleen suuri merkitys usean työtä hakevan urheilijan kohdalla, mutta substanssiosaamisen merkitys korostuu

etenkin sellaisilla urheilijoilla, jotka ovat valinneet ammattikoulutuksen. Mikäli urheilija, joka on koulutautunut tiettyyn ammattiin, haluaa turvata työllistymisensä urheilu-uran päättymisen jälkeen, on suositeltavaa, että hän pyrkii hankkimaan työkokemusta oman alansa töistä jo ennen urheilu-uransa päättämistä. Tämä parantaa henkilön työllistymismahdollisuuksia ja voi nopeuttaa siirtymää urheilu-uralta työuralle. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei urheilija, joka on ammatillisesti koulutettu ja päättää urheilu-uransa ilman oman alan työkokemusta, voisi saada työpaikkaa nopeasti. Sama pätee myös akateemisesti koulutettuihin urheilijoihin.

Myös se, mitä työpaikkaa urheilija hakee organisaatiosta, voi vaikuttaa merkittävästi urheilijan työllistymiseen. Tämä korostuu etenkin akateemisesti koulutetuilla urheilijoilla. Urheilijoiden tulisi harkita tarkkaan mitä työtä hän hakee ja keskittyä sellaisiin tehtäviin, jotka ovat hänelle sopivimpia. Työtehtävien ei tulisi olla liian helppoja ja yksinkertaisia, sillä urheilijat eivät yleensä ole täysin kokemattomia, vaan päinvastoin, he ovat nähneet monenlaista ja saaneet tätä kautta laajaa näkemystä eri asioista. Kuten esimerkiksi Pasi asian ilmaisi, urheilutaustaa kannattaa ja tulee tuoda esille työhaastattelutilanteessa:

...kyllä mä vahvasti sitä urheilutaustaa siellä toin, ja toki ku siellä oli vielä hyvä tutkinto, nii se tuota oli kyllä semmonen itseluottamuksen lisääjä. Et oli niiku urheilutausta, ja menestystä siellä. Kyllä mä toin niitä vahvuuksia, henkisiä ja fyysisiä vahvuuksia esiin että mitä urheilussa tarvii... pystyin tavallaan lupaamaan et osaan asettaa tavoitteita ja teen itsenäistä ja päämäärätietosta työtä. Ja sitten tavallaan se urheilu toimi siinä niinkun osotuksena niistä. Ja sitten ylipäätään se että osaa niinku menestyä ja paineensietokyky ja mitä kaikkea mä luettelin sinne.

Myöskään liian haastavat työtehtävät eivät ole välttämättä suositeltavia, sillä suuren substanssiosaamisen vaativat tehtävät voivat osoittautua menestyneimmällekkin urheilijalle liian haastaviksi, mikäli tätä vaadittavaa substanssiosaamista ei urheilijalla ennestään ole. Kuten aiemmin todettiin, nämä karkeat ehdotukset on tehty sen aineiston perusteella, mitä tässä tutkimuksessa on ilmennyt. Laajempien yleistyksien sekä tarkempien ehdotusten esittämiseksi vaaditaan laajempaa tutkimusta aiheeseen liittyen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaikka osa tutkimukseen osallistuneista urheilijoista on urheilu-uransa aikana hallinnoinut urheilutoimintaansa oman toiminimen tai osakeyhtiön kautta, ei tästä huolimatta ollut itsestään selvää esimiehille, että huippu-urheilu on rinnastettavissa yrittäjyyteen. Tämän ongelman parissa riittää edelleen työtä, sillä kuten Pekkala (2011) toteaa väitöskirjassaan: *”huippu-urheilijaa voidaan pitää yrittäjänä – yrittäjyyden laajassa merkityksessä”*. Työnantajien olisi tärkeää tunnustaa huippu-urheilu työkokemukseksi, sillä se on sekä urheilijoiden omien mielipiteiden, että tutkijoiden (Pekkala 2011) mukaisesti rinnastettavissa yrittäjyyteen. Tässä tutkimuksessa voimakaimmin asian ilmaisi Pasi, jonka kantaaottava sitaatti oli seuraavanlainen:

Etä ei se ollu työhön rinnastettava työkokemus, vaikka sen ite sen mieltääkin ja semmonen joka urheilusta tietää, nii tietää, että on se on tavallaan yrittäjyyteen rinnastettavissa olevaa työtä, ja vaatii ihan samoja niitä piirteitä ja tavallaan urheilijalta vaaditaan pitkä lista semmosia ominaisuuksia, mitä työntekijältä menestyäkseen työelämässä vaaditaan.

Tähän liittyen voidaankin peräänkuuluttaa niiden tahojen toimintaa, jotka voivat tähän asiaan vaikuttaa. Liikunnan kattojärjestö - Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio VALO ry, Suomen Olympiakomitea, oppilaitokset sekä työntekijä- ja työnantajajärjestöt ovat tärkeässä roolissa, mikäli tähän ongelmaan halutaan löytää ratkaisu.

Tutkimukseen osallistuneiden esimiesten toteamukset siitä, että työskentely huippu-urheilijan kanssa on vaikuttanut positiivisesti heidän huippu-urheilutaustan arvostukseensa rekrytointitilanteessa, olivat mielenkiintoista kuultavaa. Tämä osoittaa sen, että vaikka huippu-urheilijan palkkaaminen on omalla tavallaan riskiratkaisu yritykseltä, varsinkin mikäli urheilijalla ei ole aiempaa kokemusta palkkatyöstä, ovat huippu-urheilijat osoittautuneet erinomaisiksi työntekijöiksi. Osa tähän tutkimukseen osallistuneista urheilijoista oli edennyt urallaan todella nopeasti ja esimiehet näkivät heidän tulevaisuutensa työmarkkinoilla äärimmäisen valoisina. Tämä valaa uskoa sekä urheilijoille että heitä palkkaaville tahoille, sillä nämä menestyksekkäät tapaukset osoittavan urheilun tuovan positiivisia ominaisuuksia harrastajilleen, joista he voivat hyötyä vielä urheilu-uran jälkeenkin. Toki huippu-urheilijatausta ei ole taetta menestykselle työelämässä, mikä kävi ilmi Tapion ja Jarmon kertomuksista. Jokainen urheilija on yksilö hänen lajitaustastaan huolimatta. Aivan kuten esimerkiksi pärjääminen taiteessa ei tarkoita menestymistä muilla elämän osa-alueilla, ei myöskään menestys urheilussa tarkoita suoraan menestystä työelämässä. Urheilun kautta voidaan kuitenkin hankkia ja kehittää myös sellaisia taitoja, joista on hyötyä myös työelämässä.

Kun tutkimuksen yleistä viitekehystä tarkastellaan ja verrataan sitä tutkimuksen tuloksiin, voidaan huomata, kuinka ennen tutkimustuloksia luotu yleinen viitekehys kuvaa hyvin myös tutkimuksen todellisia tuloksia. Yleisessä viitekehyksessä kuvattiin, kuinka urheilijoiden toiminta urheilu-uransa aikana johtaa urheilijan sekä psykologiseen että fyysiseen kehittymiseen ja kasvamiseen. Urheilijan kehittyneet psykologiset kyvyt näkyvät heidän ja esimiestensä mainitsemissa taidoissa/luonteenpiirteissä, sekä kuten kolme esimiestä toi esille, urheilijoiden hyvä fyysinen kunto auttaa heitä työelämässä vielä urheilu-uran päättymisen jälkeenkin. Tämä tutkimustulos on yhtenevä Pekkalan (2011) tuloksiin, joissa hän toteaa huippu-urheilun tuottaneen urheilijoille monimuotoista havaittavaa ja piilevää pääomaa.

Osa tutkimuksen kautta ilmenneistä jatkotutkimusehdotuksista on jo esitelty aiemmin pohdinta-osiossa, mutta myös muita jatkotutkimusehdotuksia voidaan tulosten perusteella esittää. Tähän tutkimukseen osallistui kaksi naisurheilijaa, joten jo tämän pienen otoskoon takia on perusteltua ehdottaa tulevan tutkimuksen selvittävän tarkemmin myös naispuolisten huippu-urheilijoiden näkemyksiä työelämään siirtymisen kannalta. Etenkin naispuolisten, akateemisesti koulutettujen henkilöiden puuttuminen tästä tutkimuksesta oli harmillista. Olisikin mielenkiintoista selvittää ilmeneekö naispuolisilla akateemisesti koulutetuilla huippu-urheilijoilla vastaavia ongelmia työllistymiseen liittyen, kuin mitä tässä tutkimuksissa havaittiin miespuolisilla henkilöillä. Tähän liittyen on perusteltua huomioida Akavan julkaisema kysely (www.akava.fi/uutishuone),

jossa todettiin ketjutettujen määräaikaisten työsuhteiden olevan suuri ongelma korkeasti koulutetuilla. Ongelma korostuu etenkin alle 35-vuotiailla koulutetuilla naisilla, joista määräaikaisuuksia tekee 36 prosenttia. Vastaavasti samankäisiä miehiä on määräaikaisissa työsuhteissa 21 prosenttia. Olisikin täten mielenkiintoista selvittää, toteutuuko vastaava sukupuolijakauma myös urheilijoiden keskuudessa? Mikäli näin on, tulisi valtaapitävien herätä ongelmaan ja pyrkiä aktiivisesti vähentämään sukupuolten välistä eroa sekä kaiken kaikkiaan vähentämään ketjutettuja määräaikaisia työsuhteita.

Ylipäätään, juuri tämä akateemisesti koulutettujen huippu-urheilijoiden ryhmä on erityisen mielenkiintoinen, sillä heidän kohdallaan substanssiosaaaminen ei korostu yhtä voimakkaasti kuin ammatillisesti koulutetuilla. Täten heidän huippu-urheilutaustansa voi vaikuttaa ammatillisesti koulutettuja henkilöitä enemmän, mikä lisää tutkimuksellista mielenkiintoa asiaa kohtaan.

Toinen erittäin merkittävä jatkotutkimusehdotus on joukkueurheilijoiden mukaan ottaminen tutkimuskohteeksi. Tähän tutkimukseen valittiin ainoastaan yksilöurheilijoita aiemmin esiteltyjen perusteiden mukaisesti, mutta yhtä lailla joukkueurheilijoiden kokemukset urheilu-uraltaan saamista taidoista/luonteenpiirteistä ja niiden käytöstä työelämässä ja heidän esimiestensä näkemykset heistä työntekijöinä olisivat äärimmäisen mielenkiintoisia. Kuten Tanguay ym. (2012) tutkimuksesta kävi ilmi, joukkuelajien urheilijat nähtiin etenkin ryhmätyöskentelytaitojen osalta poikkeuksellisen taitavina. Lisäksi joukkuelajien kapteenien johtajuustaidot arvioitiin myös erityisen hyväksi. Tämä tukee ehdotusta joukkueurheilijoiden tutkimisesta tämän tutkimuksen kontekstissa. Toisena lisätutkimuskohteena joukkueurheilijoiden kohdalla voidaan pitää juuri joukkueiden johtohenkilöiden johtamistaitojen käyttämistä työelämässä.

Huippu-urheilijoiden siirtyminen urheilu-uran jälkeiseen aikaan ja työelämään on monipuolinen tapahtumaketju, joka on eri urheilijoilla hyvin yksilöllinen. Tässä tutkimuksessa on onnistuttu valottamaan niin urheilijoille tärkeitä sidosryhmiä urheilu-uran eri vaiheissa, kuin heidän urheilu-uriltaan oppimia taitoja ja luonteenpiirteitä. Vaikka tämän tutkimuksen tulokset ovat monipuolisia ja melko laajoja, voidaan niiden katsoa lähinnä raapaisevan suuremman ilmiön pintaa. Tätä tutkimusta voidaankin pitää tietynlaisena avauksena tähän mielenkiintoiseen aiheeseen ja tutkimuksen myötä on herännyt lukuisia jatkotutkimusehdotuksia. Palaten tutkimuksen otsikkoon – urheilemalla ura urkenee? – voidaan todeta, että tähän tutkimukseen osallistuneilla henkilöillä urheilu-uralla on ollut positiivinen vaikutus heidän menestymiseensä työelämässä. On muistettava, että huippu-urheilutausta ei takaa menestystä urheilu-uran jälkeen ja ihmisten tulisi ottaa oppia lukuisista traagisista esimerkeistä, joista mediassa on uutisoitu vuosien mittaan. Urheilun kautta voidaan kuitenkin kokea valtavia onnistumisen ja ilon tunteita, joihin urheilijoiden tulisi myös työssään pyrkiä.

LÄHTEET

- Akava. 2013. Akavan pätkätyökysely: Puolet määräaikaisista työsuhhteista on ketjutettuja.
http://www.akava.fi/uutishuone/ajankohtaiset/akavan_patkatyokysely_puolet_maaraaikaisista_tyosuhteista_on_ketjutettuja.9533.news. Luettu 4.6.2013.
- Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Gummerrus: Jyväskylä.
- Anshel, M.H. 1994. Sport Psychology – From Theory to Practice. Arizona: Gorsuch Scarisbrick.
- Baruda, Y. & Campbell Quick, J. 2007. Understanding Second Careers: Lessons From a Study of U.S. Navy Admirals. Human Resource Management. 46(4), 471-491.
- Baumann, K. 2010. 5 Reasons why athletes make great employees.
<http://campus-to-career.com/2010/05/04/5-reasons-why-athletes-make-great-employees/>. Luettu 17.1.2013.
- Bergvall, E. 1913. Kääntänyt englanniksi Adams-Ray, E. The official report of the Olympic Games of Stockholm 1912. Wahlström & Widstrand, Tukholma.
- Bernard, S. & Moore, D.L. 1995. The physician's alternative career transition model: A stepwise approach. Physician Executive. 21(3), 23.
- Burr, V. 1995. An Introduction to Social Constructionism. Routledge: London.
- Caudill, S.B. & Long, J.E. 2010. Do former athletes make better managers? Evidence from a partially adaptive grouped-data regression model. Empirical economics. 39(1), 275-290.
- Connaughton, D., Wadey, R., Hanton, S. & Jones, G. 2008. The development and maintenance of mental toughness: Perceptions of elite performers. Journal of Sports Sciences. 26(1), 83-95.
- Côte, J. 1999. The Influence of the Family in the Development of Talent in Sport. The Sport Psychologist. 13, 395-417.
- Danish, S.J., Petitpas, A.J. & Hale, B.D. 1993. Life Development Intervention for Athletes: Life Skills through Sports. The Counseling Psychologist. 21(3), 352-385.
- Debois, N., Ledon, A., Argiolas, C. & Rosnet, E. 2012. A lifespan perspective on transitions during a top sports career: A case of an elite female fencer. Psychology of Sport and Exercise. 13, 660-668.
- Evered, R. & Selman, J. 1989. Coaching and the art of management. Organizational Dynamics. 18(2), 16-32.
- Fisher, E. 2011. What practitioners consider to be the skills and behaviours of an people project manager. International Journal of Project Management. 29, 994-1002.
- Freeland, A.G. 2012. Why Hiring an Athlete Can Be a Victory for Your Team.
<http://thehiringsite.careerbuilder.com/2012/07/28/why-hiring-an-athlete-can-be-a-victory-for-your-team/>. Luettu 17.1.2013.

- Freeman, R.E. 1984. Strategic Management: A stakeholder approach. Boston: Pitman.
- Gould, D., Dieffenbach, K. & Moffett, A. 2002. Psychological Characteristics and Their Development in Olympic Champions. *Journal of Applied Sport Psychology*. 14(3), 172-204.
- Grzeda, M.M. 1999. Re-conceptualizing career change: A career development perspective. *Career Development International*. 4(6), 305-311.
- Heinilä, K. 2010. Liikunta- ja urheilukulttuurimme eilen-tänään-huomenna. Kirja kerrallaan. Helsinki. 146.
- Henderson, D.J., Olbrecht, A. & Polachek, S.W. 2006. Do Former Collage Athletes Earn More at Work? A Nonparametric Assessment. *The Journal of Human Resources*. 41(3), 558-577.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Tammi.
- Huippu-urheilutyöryhmän muistio. 2004. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:22. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huippu-urheilun muutostyöryhmän loppuraportti. 2012. Suomen Olympiakomitea. Printix Oy.
- Hyvärinen, M. 2006. Kerronnallinen tutkimus. http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf. Luettu 17.5.2013.
- Jones, G. 2002. What is this thing called Mental Toughness? An Investigation of Elite Sports Performers. *Journal of Applied Sport Psychology*. 14(3), 205-218.
- Jones, G., Hanton, S. & Connaughton, D. 2007. A Framework of Mental Toughness in the World's Best Performers. *The Sport Psychologist*. 21, 243-264.
- Jones, J.W., Neuman, G., Altmann, R. & Dreschler, B. 2001. Development of the Sports Performance Inventory: A Psychological Measure of Athletic Potential. *Journal of Business and Psychology*. 15(3), 491-503.
- Lavallee, D. 2005. The Effect of a Life Development Intervention on Sports Career Transition Adjustment. *The Sport Psychologist*. 19, 193-202.
- Louis, M.R. 1980. Career Transitions: Varieties and Commonalities. *Academy of Management Review*. 5(3), 329-340.
- Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Suomen Kuntoliikuntaliitto. SLU:n julkaisusarja 6/2010.
- Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Suomen liikunta ja urheilu. SLU:n julkaisusarja 8/2010.
- Koivunen, M., Lämsä, A-M. & Heikkinen, S. 2012. Ura siirtymät muuttuvassa työelämässä – analyysi urasiirtymän käsitteestä. Jyväskylän yliopisto. Working paper.
- Ladyshevsky, R.K. 2010. The manager as coach as a driver of organizational development. *Leadership & Organization Development Journal*. 31(4), 292-306.

- Lally, P. 2007. Identity and athletic retirement: A prospective study. *Psychology of Sport and Exercise*. 8, 85-99.
- Lane, A.M., Thelwell, R.C., Lowther, J. & Devonport, T.J. 2009. Emotional Intelligence and Psychological Skills Use Among Athletes. *Social Behavior and Personality*. 37(2), 195-202.
- Mahoney, M.J., Gabriel, T.J. & Perkins, T.S. 1987. Psychological Skills and Exceptional Athletic Performance. *The Sports Psychologist*. 1, 181-199.
- Mantell, R. 2012. Must-Have Job Skills in 2013. http://online.wsj.com/article/SB10001424127887324735104578118902763095818.html?mod=WSJ_hp_us_mostpop_read. Luettu 3.6.2013.
- Martiskainen, S., Arponen, A.O., Björkman, I., Hannus, M., Salo, U. & Vuorio, P. 2006. Suomi voittoon – kansa liikkumaan, Suomen yleisurheilun 100 vuotta. Yleisurheilun Tukisäätiö: Edita.
- Mayocchi, L. 1997. Adaptation to a Post-Athletic Career: The Role of Transferable Skills. Australian Sports Commission.
- Mitchell, R.K., Agle, B.R. & Wood, D.J. 1997. Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts. *The Academy of Management Review*. 22(4), 853-886.
- Nicholson, N. & West, M. 1989. Transitions, work histories and careers. Teoksessa M.B. Arthur, D.T. Hall & B.S. Lawrence (toim.) *Handbook of career theory*, 181-182. New York: Cambridge University Press.
- Park, S., Tod, D. & Lavalley, D. 2012. Exploring the retirement from sport decision-making process based on the transtheoretical model. *Psychology of Sport and Exercise*. 13, 444-453.
- Pekkala, A. 2011. Mestaruus pääomana – Huippu-urheilun tuottama pääoma yrittäjäksi ryhtymisen kannalta. Jyväskylän Yliopisto. Kauppatieteiden väitöskirja.
- Polkinghorne, D.E. 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. *Qualitative studies in education*. 8(1), 5-23.
- Ristikangas, M. & Ristikangas, V. 2010. Valmentava johtajuus. Helsinki: WSOYpro.
- Salovey, P. & Mayer, J.D. 1990. Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 9, 185-211.
- Samuel, R.D. & Tenenbaum, G. 2011. The Role of Change in Athletes' Careers: A Scheme of Change for Sport Psychology Practice. *The Sport Psychologist*. 25, 233-252.
- Sanoista teoiksi – Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi. 2010. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:13. Helsinki: Yliopistopaino.
- Schlossberg, N.K., 1981. A model for analyzing human adaptation to transition. *The Counselling Psychologist*. 9(2), 2-18.
- Siukonen, M., Pulakka, M. & Ahola, M. 1996. Suuri Olympiateos 10. Jyväskylä: Gummerus.
- Sports-reference.com – Olympic Statistics and History. www.sports-reference.com/olympics/. Luettu 11.12.2012.

- Stambulova, N., Stephan, Y. & Jäphag, U. 2007. Athletic retirement: A cross-national comparison of elite French and Swedish athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 8, 101-118.
- Stambulova, N., Alfermann, D., Statler, T. & Côte, J. 2009. ISSP Position Stand: Career Development and Transitions of Athletes. *International Journal of Sport and Exercise Physiology*. 7, 395-412.
- Stephan, Y., Bilard, J., Ninot, G. & Delignières, D. 2003. *Journal of applied Sport Psychology*. 15, 354-371.
- Stephens, G.K. 1994. Crossing internal career boundaries: The state of research on subjective career transitions. *Journal of Management*. 20(2), 479.
- Søderberg, A-M. 2003. Sensegiving and sensemaking in an integration process: A narrative approach to the study of an international acquisition. Teoksessa B. Czarniawska & P. Gagliardi (toim.) *Narratives We Organize By*. Philadelphia: John Benjamins, 3-35.
- Tanguay, D.M., Camp, R.R., Endres, M.L. & Torres, E. 2012. The Impact of Sports Participation and Gender on Inferences drawn from Resumes. *Journal of Managerial Issues*. 24(2), 191-206.
- Thelwell, R.C., Such, B.A., Weston, N.J.V., Such, J.S. & Greenlees, I.A. 2010. Developing Mental Toughness: Perceptions of Elite Female Gymnasts. *International Journal of Sport & Exercise Psychology*. 8, 170-188.
- Vigoda-Gadot, E., Baruch, Y. & Grimland, S. 2010. Career transitions: An Empirical Examination of Second Career of Military Retirees. *Public Personnel Management*. 39(4), 379-404.
- Välimäki, S., Lämsä, A-M & Hiillos, M. 2008. Millainen mies on menestyvän naisen takana? Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Julkaisuja N: o 351/2008
- Wallechinsky, D. 2001. *The complete book of the winter olympics*. Lontoo: Autumn Press Limited.
- Warriner, K. & Lavalley, D. 2008 The retirement experience of elite female gymnasts: Self identity and the physical self. *Journal of Applied Sport Psychology*. 20, 301-317.
- Weber, M. 1947. *The theory of social and economic organization*. New York: Free Press.
- Wylleman, P., Lavalley, D. & Alfermann, D. 1999. Career transitions in competitive sports. *European Federation of Sport Psychology, Monograph Series* 1.
- Wylleman, P., Alfermann, D. & Lavalley, D. 2004. Career transitions in sport: European perspectives. *Psychology of Sport and Exercise*. 5, 7-20.
- Young, J.A., Pearce, A.J., Kane, R. & Pain, M. 2006. Leaving the professional tennis circuit: exploratory study of experiences and reactions from elite female athletes. *British Journal of Sports Medicine*. 40, 477-483.

LIITTEET

LIITE 1 Urheilijoiden haastattelujen teemarunko

Teema 1 - Lapsuus/nuoruus

- Ikävuodet
- Vanhemmat + perhe
- Urheilu-uran kehityspisteet
- Muut tärkeät henkilöt

Teema 2 - Aikuistumisvaihe

- Milloin ja miten?
- Mitä uusia toimijoita?
- Ajatusmaailman kehitys
- Elämäntilanteen muutokset

Teema 3 - Huippuvaihe

- Mitä uutta toi mukanaan?
- Miten koki tämän vaiheen?
- Keillä oli tärkeimmät roolit?
- Sponsorointi

Teema 4 - Siirtyminen työuralle

- Miten tapahtui?
- Mitä haasteita?
- Tuntemukset
- Ketkä tärkeitä siirtymässä?
- Oliko töissä jo urheilu-uran aikana?
- Omat näkemykset urheilusta saaduista hyödyistä

LIITE 2 Esimiesten haastattelujen teemarunko

Teema 1 - Oma tausta

- Ikä
- Koulutustaso
- Urheilutausta
- Miten päätyi alalle?
- Oma työhistoria

Teema 2 - Urheilu

- Asenteet urheilua kohtaan yleisesti
- Mitä mieltä urheilijoista?
- Seuraako ja urheileeko itse nykyään?

Teema 3 - Urheilijat työntekijöinä

- Aiemmat kokemukset urheilijoista työntekijöinä?
- Erot "normaali" työntekijöihin
- Millaisena pitää urheilijoita työntekijöinä?
- Mitä hyviä/huonoja puolia?
- Millaiset kriteerit position hakijalle?
  - o Onko huippu-urheilutaustalla merkitystä
  - o Tuoko jotain lisää
- Jos rekrytoi tulevaisuudessa, arvostaako huippu-urheilutaustaa enemmän?